

Det medeltida Sverige
Band 2 SÖDERMANLAND:
Selebo och Öknebo härader
Tälje stad

Det medeltida Sverige

2 SÖDERMANLAND

6 Selebo och Öknebo härad Tälje stad

Hanna Källström

Stockholm 2016
Riksarkivet

Riksarkivet
Box 12541, 10229 Stockholm
Tel: 010-476 70 00
www.riksarkivet.se/det-medeltida-sverige

Rådgivande nämnd:

Karin Åström Iko (riksarkivarie, ordförande), Stefan Brink (KVHAA), Olle Ferm (Stockholms universitet), Karin Hassan Jansson (Riksbankens jubileumsfond), Lars Jacobzon (bitr länsantikvarie, kulturmiljövården), Anders Kaliff (RAÄ)

Omslaget: Gripsholms slott. Karta från 1688 (beskuren), GrhA, Slottsarkivet.

© Riksarkivet
ISBN 978-91-87491-21-4
Tryck: TMG Tabergs

Förord

Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien tillsatte 1960 en kommitté för utarbetande av verket Det medeltida Sverige. Arbetet förlades först till Historiska institutionen vid Stockholms universitet och leddes av kommitténs sekreterare, professor Gunnar T Westin. Denne presenterade 1962 (se HT 1962 s 121-140) de allmänna övervägandena bakom verket. I detta avseende kan också hänvisas till förordet till det första häftet som utkom 1972. Med Kungl Vitterhetsakademien som huvudman publicerades tre häften för Uppland: DMS 1:1, 1:3 och 1:4.

Genom ett riksdagsbeslut år 1982 överfördes projektet till Riksantikvarieämbetet, och här publicerades fem häften för Uppland (DMS 1:2, 1:5, 1:6, 1:7 och 1:8), tre för Småland (4:1, 4:2 och 4:4), två för Södermanland (2:1 och 2:2), ett för Öland (4:3) och ett för Gästrikland (11). Härutöver har ett häfte för Uppland (1:9) publicerats av Upplandsmuseet och ett för Småland (4:5) av Länsstyrelsen i Kalmar län. Från och med 2012 har Riksarkivet övertagit huvudmannaskapet för serien, och sedan dess har tre Södermanlandshäften (2:3, 2:4 och 2:5), ett Upplandshäfte (1:10) och ett Smålandshäfte (4:6) publicerats.

Med medel från forskningsfinansiärerna Kungl Vitterhetsakademien och Riksbankens Jubileumsfond samt med bidrag av Riksantikvarieämbetet bedrivs arbetet på Riksarkivet för närvarande av fyra redaktörer, fil kand Kaj Janzon, fil dr Annika Björklund, teol dr Hanna Källström och docent Christian Lovén. Den sistnämnde arbetar även med digitalisering av DMS. Redaktörerna ingår organisatoriskt i enheten Svenskt Diplomatarium och huvudredaktör Claes Gejrot är projektledare.

Den nu föreliggande boken (DMS 2:6) är den sjätte delen avseende Södermanland och den tjugotredje i huvudserien. Boken behandlar Selebo härad, Öknebo härad och Tälje stad. Författare är Hanna Källström. Som författare arbetar man självständigt med sitt undersökningsområde och ansvarar för bokens text. Det ska ändå tydligt framhållas att ett aktivt samarbete inom redaktionen är ett genomgående och viktigt inslag. I det här fallet kan särskilt nämnas att Christian Lovén har ritat kartorna. Hanna Källström redogör i kapitlet "Inledning" för de principer som varit vägledande. Inledningen är central för den som vill tillgodogöra sig all den information som ges i boken. Tilläggas kan att vissa detaljer i principerna skiftar mellan de olika delarna i DMS-serien.

Arbetet har underlättats genom fruktbart samarbete med Diplomatiets personal, redaktörerna Peter Ståhl, Ingela Hedström och Sara Risberg. Författaren har också haft förmånen att diskutera arbetet i manus med referensgruppen för DMS: Björn Asker, Roger Axelsson, Ann Catherine Bonnier, Elisabeth Gräslund Berg, Jan Brunius, Olle Ferm, Ådel Franzén, Henrik Klackenberg, Staffan Nyström, Sigurd Rahmqvist och Clas Tollin.

Stockholm i november 2016

Claes Gejrot

Innehåll

- 5 Förord
- 7 Innehållsförteckning
- 9 Inledning

22 Södermanlands nordöstra del – Selebo och Öknebo hänader samt Tälje stad

- 22 Topografiska huvuddrag
- 22 Administrativ indelning
- 24 Judiciella förhållanden
- 25 Kyrkliga förhållanden
- 26 Skattesystemet
- 26 Landskapshandlingarna
- 27 Viktigare enskilda källor
- 31 Sätessgårdar

33 Selebo härad

- 34 Statistiska uppgifter
- 36 Aspö socken
- 51 Kärnbo socken
- 76 Mariefreds kartusiankloster
- 79 Toresunds socken
- 122 Ytterselö socken
- 152 Ärja socken
- 160 Överselö socken

195 Öknebo härad

- 197 Taxinge socken
- 208 Turinge socken
- 224 Tveta socken
- 235 Tälje socken
- 243 Vårdinge socken
- 267 Ytterenhörna socken
- 285 Ytterjärna socken
- 300 Överenhörna socken
- 313 Överjärna socken
- 326 Tälje stad

334 Källor, litteratur och förkortningar

- 334 Använt SöH-material
- 334 Förkortningar: källor och använd litteratur
- 345 Förkortningar, allmänna
- 347 Kartor

349 Register

- 349 Ortregister
- 365 Personregister
- 392 Register över kyrkliga institutioners godsinnahav

Kartor

- 29 Sätessgårdar
- 34 Selebo härad, administrativ och judiciell indelning
- 39 Aspö socken
- 54 Kärnbo socken
- 84 Toresunds socken
- 125 Ytterselö socken
- 153 Ärja socken
- 164 Överselö socken
- 196 Öknebo härad, administrativ och judiciell indelning
- 198 Taxinge socken
- 210 Turinge socken
- 225 Tveta socken
- 237 Tälje socken
- 245 Vårdinge socken
- 269 Ytterenhörna socken
- 287 Ytterjärna socken
- 302 Överenhörna socken
- 315 Överjärna socken

Inledning

De regionala bearbetningarna i *Det medeltida Sverige* presenteras landskapsvis, i häradar och skeppslag och under dem socknar och städer. Därvid följs indelningen i 1500-talets kamerala material. I de fall förändringar skett under senare perioder finns hänvisningar på den plats där en socken eller ort borde återfinnas enligt senare ändringar av indelningen. Sådana ändringar redovisas vanligen i ett inledande avsnitt under berörda härad.

Socknen redovisas på det sätt den framträder i 1500-talsmaterialet, som en kameral enhet: jordebokssocknen, vilken ofta men inte alltid överensstämmer med den kyrkliga socknen. Skillnader mellan dessa noteras. Termen "socken" står i boken för begreppet jordebokssocken, om inte annat särskilt anges; endast i avsnittet om den kyrkliga organisationen är "socken" synonymt med kyrksocken.

I anmärkningar av typen "nu i ... socken" och "nuv ... socken" avser "nu" och "nuv" den regionala organisationen 1950, före den första av de stora kommunsammanslagningar som upplöste det historiska sambandet mellan socken och kommun. "Socken" var ännu 1950 närmast synonymt med den borgerliga kommunen fram till kommunreformen 1952.

Redovisningen inom socknen av varje by/gård, brukningsenhet består av tre delar:

- I Namnformer, kartangivelse.
- II Inventering av landskapshandlingarna.
- III Inventering av det medeltida materialet.

I Namnformer För varje enhet redovisas först det nuvarande namnet, med halvfet stil, därefter den äldsta kända namnformen, kursiverad, och året för denna.

Äldsta belägg. När det äldsta belägget hämtats ur tryckta källor av god kvalitet, återges stavningen enligt trycket utan att den har kontrollerats mot originaldokumentet. (I enstaka fall har originaldokumentet granskats, vilket anges med "or", t ex "SD 1109 or"). Namnbälägg ur tryckta regist-samlingar används inte i denna volym. När det äldsta belägget är en avskrift, återges även den äldsta originalformen. Om den äldsta originalformen hämtats från en källa som är skriven på latin eller annat främmande språk, återges vanligen även den äldsta originalformen från en svenskspråk-

kig källa. Det har inte varit möjligt att pröva rent språkliga ortnamnsproblem. Därför anges varianter av namnet endast undantagsvis, t ex vid kraftig avvikelse eller förändring under medeltid och 1500-tal. För övriga medeltida namnformer hänvisas till OAU:s omfattande excerptmaterial, förvaltat av Institutet för språk och folkminnen i Uppsala och numera till stor del tillgängligt även i digital form. Ortnamnen återges genomgående med stora begynnelsebokstäver, även i de fall originalen eller de tryckta källorna har små. Prepositioner ("in", "de" osv) anges, men "i" och "j" återges båda med *i*. Undantag: äldsta belägg hämtade ur 1500-talets kamerala material återges som regel utan preposition. Upplösta förkortningar markeras inte.

Nutida namn. De nutida namnen återges enligt bestämmelserna om *god ortnamnssed* i Kulturmiljölagen (SFS 1988:950, ändrad 2015:2852), 1 kap 4 §. Om byn/gården/brukningsenheten inte har kunnat återfinnas på officiellt tryckt kartmaterial (i första hand ekonomiska kartan 1:10 000, topografiska kartan 1:50 000, generalstabskartan 1:100 000 eller 1800-talets ekonomiska kartor) eller med Lantmäteriets webbtjänst "Kartsök och ortnamn", redovisas den under den äldsta kända namnformen, alternativt en konstruerad namnform, vilken markerats med *. Konstruerade namnformer används vanligen då den äldsta namnformens stavning inte är förenlig med nutida språkregler och namnets betydelse är klarlagd av namnforskningen. Ett namn som varken är utrett i språkvetenskaplig litteratur eller i språklig mening genomskinligt återges däremot alltid med källans stavning.

Kartangivelse. Den teckengrupp med siffror och bokstäver, t ex 10 H, 9 d, som avslutar den första avdelningen hänvisar till det aktuella bladet av ekonomiska kartan, skala 1:10 000. Den flygfotobaserade ekonomiska kartan framställdes 1935–78 och är i skrivande stund enklast åtkomlig genom sökning i Lantmäteriets digitala gratistjänst Historiska kartor, där man med alternativet "avancerad sökning" kan hitta denna kartserie i Rikets allmänna kartverks arkiv. Hänvisningen avser det blad som ortnamnet står på. I vissa fall finns ortnamnet som namn på trakt eller fornlämning i Lantmäteriets digitala topografiska karta men saknas i den tryckta ekonomiska kartan, och det förekommer även att ortnamn som saknas i den digitala kartan finns på den tryckta ekonomiska kartan. Med begreppet "moderna kartor" avses i denna bok kartor från tiden efter 1850, vanligen Lantmäteriets topografiska webbkarta, ekonomiska kartan och den något äldre härads-ekonomiska kartan (framställd 1859–1934, för detta uo 1897–1901) samt Terrängkartan, skala 1:50 000 (för detta uo tryckt 2010–13). Hänvisningar till RAÄ:s forminnesregister FMIS (Fornsök) sker med RAÄ-nummer för den aktuella socknen, t ex "RAÄ 83:1". Om Fornsök har objektet i en annan socken (eller stad) anges det genom att socken-/stadsnamnet infogas, t ex "RAÄ Södertälje 63:2".

Översiktskartor. För häradet och för socknarna finns nedan i anslutning till den inledande beskrivningen av varje område en översiktskarta. För socknarna redovisar kartorna bebyggelsen, alltså de kamerala hemmanen och deras jordnaturer, under 1550-talet. Om jordnaturen för ett hemman ändras i jordeboken under 1550-talet, redovisas den vanligen, när källäget medger, på kartorna med den jordnatur som enheten hade vid medeltidens slut. Exempelvis finns det inom det här aktuella undersökningsområdet ett relativt stort antal klosterhemman, och några domkyrkohemman, som under 1540-talet överfördes till "arv och eget" och alltså blev frälsejord. Dessa enheter redovisas i regel som klosterjord resp domkyrkojord på kartorna.

II Inventeringen av 1500-talets kamerala material bygger på de i Kammararkivet (numera såväl fysiskt som organisatoriskt en del av Riksarkivet) förvarade landskapshandlingarna, från de äldsta, omkring 1540, fram till omkring 1570. Årtalen varierar något beroende på materialtillgången. Exakt uppgift om vilka handlingar som ligger till grund för bearbetningen framgår av förteckningen över "Använt SöH-material" (SöH = Södermanlands handlingar). Landskapshandlingarna har kompletterats med Frälse- och rusttjänstlängderna från 1562. Däremot har tiondelängder som regel inte utnyttjats utom för att fastställa den kyrkliga indelningen.

Uppgifterna redovisas enligt ett fast schema med ett antal starka förkortningar (se förkortningslistan):

1) *Jordnatur* och *antal kamerala enheter* återges med halvfet stil, t ex "**1 sk**" = ett skattehemman. Ibland förekommer att gårdar i jordeböckerna redovisas som halvgårdar, t ex $\frac{1}{2}$ **sk**, innebärande att gården av något skäl taxerats till halv fodringsskatt (de s k "årliga hästarna"). Detta är en rent skatteteknisk åtgärd och har vanligen ingenting med s k hemmansklyvning att göra. När det redovisas endast en halvgård i någon by betyder det alltså inte att det finns ytterligare en halvgård i byn som saknas i jordeböckerna.

2) *Jordetal* (om sådant finns), dvs en värdering av enheterna, uttryckt i markland: öresland: örtugland: penningland.¹

1 markland	8 öresland	24 örtugland	192 penningland
1 öresland	3 örtugland	24 penningland	
1 örtugland	8 penningland		

¹ Observera att marklandet och dess underavdelningar inte är arealmått, till skillnad från vad som är fallet i 1600-talets geometriska vidareutveckling av systemet, utan snarare en värdering av enheternas totala resurser och produktion.

En gård med jordetalet tre öresland och fyra penningland redovisas 0:3:0:4. I de fall penningland eller örtugland och penningland saknas, markeras de inte: t ex tre öresland = 0:3; däremot ett markland = 1:0.

I vissa områden av de delar av Sverige där jordetal finns uttrycks gårdarnas jordetal i skiftande kombinationer i de olika årgångarna av kronans jordeböcker. Av redovisningstekniska skäl har det därför i sådana områden blivit nödvändigt att använda ett och samma uttryckssätt över hela undersökningsperioden. I detta häfte har jordetalet räknats om till så stora enheter som möjligt. Exempelvis redovisas en gård, som i somliga längder anges till 0:0:11½ och i andra till 0:3:0:20, i i denna bok alltid med jordetalet 0:3:2:4.

Om det i samma by finns flera enheter av samma jordnatur som sammanslagits i redovisningen, anges jordetalet för varje gård i fallande ordning med ett plustecken mellan jordetalen, t ex "2 sk 0:6 + 0:5.". Observera att redovisningen för varje enhet eller flera sammanslagna enheter av samma jordnatur alltid avslutas med en punkt, medan alla andra skiljetecken innebär att det som därefter följer fortfarande gäller samma enhet(er). Exempelvis betyder ett kommatecken i regel att en förändring, oftast med årtal, eller någon annan upplysning i jordeböckerna kommer att redovisas, och semikolon signalerar att en särskild anmärkning av betydelse följer.

- 3) Om inga *årtal* nämns innebär det i allmänhet att uppgifterna om den kamerala enheten (gård, torp, utjord m m) är oförändrade under hela den period som täcks av de använda landskapshandlingarna. Ett enstaka årtal som föregår jordnaturen, t ex "1548 1 aoe", anger att gården uppträder första gången detta år och sedan finns perioden ut. Förekommer en gård enbart en del av perioden i jordeböckerna, anges de år den redovisas, t ex "1555–65 1 sk". Uttrycket "1554 (endast)" innebär att enheten endast kan återfinnas i landskapshandlingarna för detta år. En stor del av de bevarade längderna är mer eller mindre brand- och fuktskadade, ibland med betydande textförluster som följd. Vanligt förekommande är att ortnamn högst upp eller längst ner på en jordebokssida är bortbrända och de berörda enheterna måste då identifieras genom jämförelse med deras placering i jordeböckerna åren närmast före och efter samt genom de eventuellt läsbara uppgifterna om årliga räntan m m.
- 4) Vid *förändringar i jordetalet* anges det år då förändringen med säkerhet *senast* kan fastslås ha ägt rum, följt av det nya jordetalet, t ex "1 sk 0:4, 1566 0:5", vilket visar, att gården anges till fyra öresland från periodens början och till fem öresland från 1566 till dess slut. En tillfällig förändring markeras med (), t ex "1 sk 0:4 (1558 0:3)", vilket betyder fyra öresland hela perioden med undantag för år 1558. Samma system an-

vänds vid förändringar i jordnaturen, t ex ”**1 ky**, 1566 **1 aoe**”, vilket innebär att enheten från att ha varit kyrkohemman från periodens början, 1566 överförs till arv och eget.

Många tidigt jordetalssatta enheter kan vissa år sakna uppgift om jordetal i jordeboken. Detta markeras inte särskilt i redovisningen av varje gård. Exempelvis ”**1 ky** 0:4” betyder att ett kyrkohemman redovisas med jordetal från början (1548) och att jordetalet, när det förekommer, alltid är fyra öresland.

- 5) *Uttjord* redovisas, med eventuellt jordetal, under sitt eget ortnamn, i förekommande fall med angivande av den gård eller annan överordnad enhet till vilken den hör i kameralt hänseende, dvs vem som var skattskyldig för utjorden.
- 6) *Kyrkojord* ingår i det här aktuella undersökningsområdet ofta i rättardömen och detta anges inom parentes, t ex ”**1 ky** (Jättne rd) 0:3:1:4”. Under huvudenheten Jättne meddelas vilka år rättardömet existerade och vad det omfattade.
- 7) *Frälsejord* saknar i undersökningsområdet vanligen jordetal i landskapshandlingarna med undantag för kungens privata gods (arv och eget). Uppgift om vilken adelsperson, som uppbär räntan (inte alltid = ägaren), redovisas inom parentes efter jordnatur. Ränteinnehavaren anges i det här aktuella undersökningsområdet med den tidigast angivna uppgiften i Kammararkivets Frälse- och rusttjänstlängder (FoR), i regel från 1562. Tillkommer under perioden en ny innehavare av räntan, anges det år förändringen sker. Uppgifter ur FoR, som bl a innehåller frälsets självdeklarationer, är i vissa fall inarbetade i SöH-notiserna utan att detta särskilt anges.
- 8) *Statistiska tabeller*. Antal jordeboksenheter och fördelningen på olika jordnaturer redovisas här i tabeller så att felaktiga uppgifter i kronans jordeböcker (t ex att enheter vissa år redovisas i fel socken eller dubbelredovisas med olika jordnaturer) har korrigerats i tabellerna utan att felet i jordeböckerna särskilt påpekas. Hel-, halvhemman och torp redovisas statistiskt som likvärdiga enheter (en statistisk jordeboksenhet). Av dessa skäl kan vissa beräkningar avvika från de som fogdarna redovisar i jordeböckerna.

Under arbetet med tidigare Södermanlandsvolymer (särskilt DMS 2:3, 2:4 och 2:5) har det successivt blivit tydligt att en redovisning av jordetalssummeringar i tabellform på häradsnivå enligt tidigare DMS-praxis (utifrån UH-material) i de hittills undersökta delarna av Södermanland inte går att genomföra på samma sätt som för Uppland och Södertörn och i vissa fall inte alls. På grund av regionala skillnader i jor-

detalstaxeringens kronologi och kameral redovisningspraxis, skadade eller saknade SöH-längder och den totala avsaknaden av längder för årliga räntan före 1550-talet, har det inte för detta undersökningsområde varit möjligt att för tiden före 1570-talet framställa jordetabeller på häradsnivå som skulle vara av tillräckligt hög kvalitet för att medge statistiska jämförelser med andra undersökningsområden. Om SöH-längderna för undersökningsområdet se avsnittet *Källmaterial - landskapshandlingarna* nedan; om *skattesystemet* se under den rubriken nedan.

III Inventeringen av medeltidsmaterialet bygger på OAU:s ortnamnsexcerpter, numera även tillgängliggjorda digitalt över internet av Insitutet för språk och folkminnen. De av OAU angivna källorna har granskats och redovisningen har i många fall kompletterats med annat källmaterial. Till medeltidsmaterialet räknas här även källor från perioden ca 1520–60, som inte redovisas under SöH-notiserna. Av medeltidsmaterialet redovisas i form av kortfattade register de uppgifter om en ort som direkt eller indirekt berör jorden, såsom läge, avkastning, ränta, organisation, förvaltning och ägande. Härvid har "indirekt berör" tilldelats en relativt vid tolkningsram för att säkerställa att relevanta uppgifter inte utesluts från redovisningen. Enkelt uttryckt har i gränsfall en princip att hellre ta med än utesluta tillämpats.

Den marklandsvärderade jordens storlek anges på samma sätt som jordetalen i det kamerala materialet. Omräkningen till större enheter har dock inte skett, utan jordetalet återges vanligen på det sätt det finns i källan, t ex "0:11" fastän det omräknat ger 1:3. Däremot redovisas i regel uttryck av typen "2 penningland mindre än 11 örtugland" förenklat som 0:0:10:6 i stället för "0:0:0:2 mindre än 0:0:11".

Vid försäljning och köp anges vanligen inte *köpeskillingen*, även om uppgift om den finns i dokumentet i fråga; undantag utgör bl a ojämna jordbyten (olika jordetal) där mellanskillnad i pengar erlagts och i vissa fall pantsättningar. Däremot anges alltid i notiserna av källan eventuellt angiven ränta (avrad) för jorden. Myntenheten är mark med underavdelningarna öre, örtug och penning, mellan vilka samma relationer gäller som mellan de olika jordetalen (se ovan). Penningräntan anges därför på samma sätt som jordetalen, dock med tillägget penningar (pn) – 1:3 pn betyder således 1 mark och 3 öre penningar.

Äldre *agrar- och rättshistoriska begrepp* och *kamerala termer* återges enligt källorna men i regel med normaliserad stavning utan citattecken, t ex avrad i stället för "affradh". Begrepp och termer som behandlas i SAOB, t ex "faste", "mata" och "stav", förklaras inte här.

Personnamn (förnamn) återges som regel i normaliserad form, t ex Anders för Andreas, Nils för Nisse och Niklis, Lars för Lasse och Laurens. Undantag från regeln har i tidigare DMS-volymer etablerats för vissa

namn, t ex Elseby (Elisabet) och Kristiern (Krister), främst sådana som har vunnit hävd i personhistorisk och genealogisk standardlitteratur. För en och samma person används genomgående samma namnform, oavsett om personens namn växlar i källorna. De latinska formerna återges med motsvarande svenska namn, t ex Filip för Philippus.

Släktnamn återges inom (), om det inte burits av personen själv. Namn som senare blivit släktnamn, t ex "(Oxenstierna)", ges stor begynnelsebokstav. Stor bokstav ges även sådana av äldre tiders genealoger konstruerade namn som vunnit hävd inom forskningen, t ex "(Pukehorn)", och sådana som utretts i ÄSF, eller annan modern personhistorisk/genealogisk litteratur, t ex "(Gumsehuvud)". Frälsepersoner och -släkter vilkas *sätesgård* har redovisats i DMS kan här benämnas efter den, även när släkten inte är utredd i genealogisk litteratur, t ex "Jöns Tomasson (Lidaätten)" i stället för "Jöns Tomasson i Lida". Liten bokstav ges rent sigillbeskrivande namn, t ex "(två vingar)", "(stjärna)". I heraldiska verk, t ex SMV, förekommande släktbeteckningar som inte etablerats genom utredningar i personhistorisk litteratur eller DMS används däremot inte. Titlar återges om de behövs för att identifiera en person eller för att underlätta förståelsen av en viss uppgift eller ett sammanhang.

Släktskap mellan omnämnda personer anges, när det har betydelse för sammanhanget. Den uppgiften finns ofta inte i den aktuella handlingen utan har normalt hämtats ur gängse genealogisk litteratur, som regel utan att källan särskilt redovisas. Släkttavlor förekommer där det väsentligt underlättar förståelsen av ägoförhållanden. I tavlorna kan pga medeltida arvsregler förekomma personer som inte själva har ägt den aktuella enheten men utgör förmedlande led. Som personhistorisk och genealogisk standardlitteratur räknas i första hand SBL och ÄSF, men även AH, ALD, EÄ, GiOV, GiSi, PHT, SGT och SoH.

Sigillbeskrivningar baseras, i princip, på terminologin i NordHer och avsnittet "Vapnens klassificering" i SMV I (s 37–69). Beskrivningarna i denna DMS-volym är utarbetade efter samråd med statsheraldikern. De sigilltyper som förekommer är heraldiskt sigill (sköld med vapenbild), andligt sigill, initialsigill och bomärkessigill. Då sigill med sköld beskrivs används ibland de heraldiska begreppen "dexter" (höger) och "sinister" (vänster), vilka beskriver riktningarna utifrån en sköldbärares synvinkel dvs tvärtemot läsarens.

Fastar omnämns oftast i de medeltida källorna (fastebreven) endast med sitt namn och sin hemby, t ex Mats i Svansta, utan att det anges i vilken socken hemorten finns. För mycket vanliga ortnamn, t ex *Berga* och *Ekeby*, kan det därför vara svårt att identifiera vilken av ibland flera byar med samma namn inom ett härad som avses. I sådana fall måste en avvägning göras där många olika faktorer spelar in, t ex om fastar från vissa socknar

brukar förekomma frekvent, avstånden till tingsplatsen, vilka orter transaktionen gäller, kända släktförhållanden, att vissa byar ofta frambringar flera generationer av fastar, att fastar oftare förefaller ha varit skatte- och kronobönder än frälse- och kyrkolandbor m m. Generellt är det svårt att med säkerhet placera fastar från orter med vanliga ortnamn om inte samma personer omnämns i andra sammanhang i samtida brev. I detta häfte har fastars hemvist i mycket osäkra fall markerats med ”?” samtidigt som de placerats under den ort som förefaller vara mest sannolik, med hänvisning till andra orter belägget bedömts kunna avse.

Hänvisning till andra orter görs a) till orter inom samma socken med enbart ortnamn, b) till övriga orter inom undersökningsområdet med ort- och sockennamn, c) till orter utanför undersökningsområdet med ort- och sockennamn när orterna med lätthet kunnat identifieras och det även i övrigt bedömts praktiskt genomförbart inom givna tidsramar; när vagare hänvisningar till från undersökningsområdet avlägset belägna orter, t ex ”jord i Snevringe härad” eller ”jord i Närke”, förekommer kan alltså källan ange en mer precis lokalisering än referatet i denna bok.

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av förkortningar (se s 334), följda av 1) för källpublikationer med numrerade handlingar: *handlingens ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer: ordningsnummer*, 2) i samtliga övriga fall: *sidnummer*. Hänvisning till källa anges i regel enligt principen att den entydigt skall peka på ett enda dokument, dvs att hänvisningen alltid är direkt till den använda källan, eftersom det är mycket vanligt att samma källtext förekommer i mer än en version (se avsnittet om SDHK nedan). När en medeltidsnotis i denna bok har åstadkommits genom att kombinera uppgifter från flera dokument hänvisas till dem i kronologisk ordning från äldsta till yngsta med källförkortningarna separerade av kommatecken.

Citering: ” ” används när ett citat återges ordagrant med bibehållen stavning, ’ ’ när det återges med normaliserad stavning och form men ändå ansluter sig till den direkta ordalydelsen. Upplösta *förkortningar* markeras inte.

Frågetecken används för att ange att den lämnade uppgiften i något avseende är osäker. Det används:

- 1) efter årtal = årtalet är osäkert, t ex ”1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok...”,
- 2) före källhänvisning = osäkert om källans namnform avser den ort den identifierats med, t ex ”**Berg** 1382 *a Berghe* (?RAP 22/5)”,
- 3) före ortnamn i modern form = osäkert om orten avses, t ex ”... och ?Stensta (?DS 1582)”,
- 4) efter direktcitats = osäker läsning, t ex ”1380 *i Akerby*(?) (UUBp 25/10)”,

- 5) framför begrepp eller hel sats = osäkert påstående, t ex "... hans ?son Mickel Nilsson", "Karl Pedersson (?tre björnramar)", "Näskonung ?Bengtsson".

Svenskt Diplomatariums huvudkartotek (SDHK) är en databas där alla kända medeltidsbrev i princip skall finnas registrerade (även avskrifter, register och omnämnanden) med uppgifter om brevmaterial, utfärdare, innehåll, sigill etc. Det går även utmärkt att söka i SDHK med den använda källans datum och andra kända uppgifter, t ex utfärdare och dateringsort. För att underlätta sökningen av rätt källa anges här SDHK-numret när exakt datum för den använda källan är osäkert eller okänt, när det finns flera brev från samma samling och med samma datum, eller andra omständigheter som bedömts kunna försvåra identifieringen av den här använda källan. SDHK ingår i NAD där alla här använda källserier i princip skall finnas registrerade.

Exempel och kommentarer

Redovisningen av socknarna bygger på Södermanlands handlingar (SöH) från 1542 till 1573 och Frälse- och rusttjänstlängderna fr o m 1562 (FoR). Start- och slutår varierar något mellan socknarna beroende på materialtillgången och de aktuella åren framgår av tabellen i respektive socken. För Aspö socken anges t ex 1544/53 som startår. Det betyder att varje enhet som redovisas utan föregående årtal för första gången kan återfinnas i jordeböckerna tidigast 1544, senast 1553, beroende på jordnatur. Det tidigaste möjliga året för varje jordnatur framgår av tabellerna över använt SöH-material i slutet av denna volym. Vid senare första förekomst än det tidigaste möjliga för varje jordnatur anges årtal före enhetsbeteckningen.

Endast för Giresta (Toresunds sn), tolkas hela artikeln. För övriga exempel förklaras enbart de uttryck som inte förekommit tidigare. I det första exemplet har de tre delarna i redovisningen förtydligats med avstånd mellan dem och tillagda romerska siffror inom [] enligt vad som anges i avsnitten I–III ovan. Ibland saknas del II (SöH-redovisningen) helt vilket beror på att uppgifter om den aktuella enheten inte har kunnat återfinnas i det genomgångna kamerala materialet från 1500-talet.

Exempel:

[I]

Giresta 1276 *mansionem Giriste* (DS 615), 1445 *i Giristom* (RAP efter 1/5, se SDHK nr 24735) – 10 H, 6 f.

[II]

SöH **1 sk** 0:5:1:2, (1549 0:5:1), 1555 0:4:0:4, 1560 0:4:1,

med skuj i Stenby och Vreta.

1 skuj 0:0:0:4 till Vånga.

1 aoe 0:4:1:4, 1559 1:0:0:2, 1570 1:0.

1 fr (1562 Arvid Turesson /Trolle/).

[III]

1276 testamenterar Viglog Nilsson gården G till sin hustru Helga (se Staby) (DS 615, se även DS 659).

1331 hör 0:0:0:5 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1445 är Nils i G faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 24735).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:4½, som räntar 20 spann korn, 1:0 avradspn, 1 pund fläsk, ½ pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa; gården har legat öde länge. Vidare räntar en äng 0:6:0:2 pn. (SSJb 1515 f 11)

1531 har Gustav I en gård om 0:4½, som räntar 0:6 avradspn; vidare upptas två jordar som inte avger någon ränta, men som tidigare räntat 20 spann korn (K 1 f 49).

1542 ligger en gård under gripsholmsfogden och räntar 0:6:0:2 avradspn, 2½ pund korn och 12 dagsverken (K 1:3 f 9).

1559/60 upptas en gård i Gustav I:s jordebok som sår vartannat år 3 pund resp 2½ pund, har äng till 20 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 1:0:0:2 avradspn, 1 pund råg, 2½ pund korn och 6 dagsverken; i den ena längden upptas gården som 'Rävsnäs gods' och i den andra som Sten Stures arve-gods (AoE 22:6, 29 A).

Kommentar:

Nuvarande namn är *Giresta*. Orten omnämns första gången 1276 i ett latinspråkigt diplom som har tryckts i *Diplomatarium Suecanum* som nr 615 och ortnamnet stavas i diplomets *Giriste*. Det första belägget i ett svenskspråkigt brev (*i Giristom*) finns i ett originaldiplom, daterat efter 1/5 1445, som ingår i Stora pergamentsbrevsamlingen (RAp) i Riksarkivet. Eftersom det exakta datumet är okänt anges här SDHK-numret 24735. Riksarkivet förvarar även många andra brevsamlingar, vilket betyder att ett pergamentsbrev som finns i Riksarkivet inte alltid = RAp.

Orten återfinns på den ekonomiska kartan (från 1958) 1:10 000, blad 10 H, 6 f.

Södermanlands handlingar redovisar 1542/50 till 1573:

1. ett skattehemman som finns med redan när redovisning av skattejordar i denna socken för första gången förekommer i SöH (1544). Hemmanet har jordetalet fem öresland, ett örtugland och två penningland fram till 1555, bortsett från året 1549 då jordetalet är fem öresland och ett örtugland. År 1555 är jordetalet fyra öresland och fyra penningland, vilket 1560 ändras till fyra öresland och ett örtugland. Vidare hör två skatteutjordar i Stenby och Vreta till hemmanet.
2. en skatteutjord med jordetalet fyra penningland som i kameralt hänseende hör till ett skattehemman i Vånga i samma socken.
3. ett arv och eget hemman som finns med redan när redovisning av arv och eget i denna socken för första gången förekommer i SöH (1542). Hemmanet har jordetalet fyra öresland, ett örtugland och fyra penningland fram till 1559, då det ändras till ett markland och två penningland. År 1570 ändras jordetalet till ett markland.
4. ett frälse(landbo)hemman utan angivet jordetal som finns med från början då redovisningen av frälsejordar för denna socken kan beläggas i SöH (1544). Räntan uppbärs 1562 av Arvid Turesson (Trolle).

I det övriga källmaterialet omtalas Giresta sju gånger fram till 1560. Notisen 1276 talar om att Viglog Nilsson detta år testamenterade sin gård till hustrun Helga. En mer utförlig redogörelse för detta testamente, där också Viglog Nilssons sigillbeskrivning anges, finns att läsa under Staby i samma socken. Följande notis meddelar att fem penningland jord i Giresta hör till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka enligt en förteckning från 1331 över gods tillhörande biskopen, domprosten och domkyrkans prebendor i Strängnäs. Notisen för 1445 anger kort att en i Giresta fast bosatt person (bonde) har ingått i en (faste)nämnd vid häradstinget. Förutom i SöH omtalas Giresta i olika jordeböcker; de fyra sista notiserna anger uppgifter om arv och eget-hemmanets (nr 3 ovan) resurser och räntor (avrad) ur Sten Stures jordebok från omkr 1495 och Gustav I:s jordeböcker från 1531/42 och 1559/60.

- *Sätra** 1495 (?) *Sætra* (SSJb 1515 f 12) – låg vid vattnet strax norr om Lövnäs (LSA C42–1:1, 1717).
 SöH **1 aoet.**
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:14:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 12).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:14:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 50v).

1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 14).

1559/60 sår torpet 10 spann, har äng till 4 lass hö, litet skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 3:0 avradspn, 1 höna, 10 ägg, ½ lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävnäs-gods' och i den andra som Sten Stures arve-gods (AoE 22:6, 29 A).

Kommentar:

*Sätra omnämns i bevarade dokument första gången omkr 1495. Orten återfinns inte på den ekonomiska kartan, vilket framgår av att någon kartkod inte anges. Dess lokalisering framgår däremot av en karta från 1717 i Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA). Eftersom ortnamnet *Sätra inte kan återfinnas på moderna kartor och förväxlingsrisk föreligger (det finns ett Norrsätra i samma socken utsatt på den ekonomiska kartan) återges namnet enligt äldsta kända original med normaliserad stavning och asterisk. I SöH upptas åren 1542–73 ett arv och eget-hemman Fyra omnämmanden från medeltiden och 1500-talet har bevarats till vår tid.

*Hagha

1382 *Hagha* (UUBp 2/2).

1382 ligger torpet H under *Turingenäs (se Näs) (UUBp 2/2).

Kommentar:

Orten förekommer en enda gång i det medeltida källmaterialet och redovisas inte i SöH. Den kan inte återfinnas i känt kartmaterial och inte heller i FMIS. Andra källor som skulle möjliggöra en mer precis lägesbestämning än att torpet med största sannolikhet låg i samma socken som huvudgården *Turingenäs har inte hittats. Eftersom ortnamnet inte kan återfinnas i något kartmaterial och inte är behandlat i språkvetenskaplig litteratur utgör den ett exempel på den typ av rent språkvetenskapliga problem som DMS inte tar ställning till. Namnet återges därför med asterisk och exakt samma stavning som i äldsta kända original.

Lundby

1100-talets slut (?) *Lunby* (VåKlJb f 59, avskr), 1350 *de Lundby* (DS 4654), 1365 *i Lundby* (DS 7251) – 10 H, 7 f.

SöH **1 sk** 0:7:1:4, med skuj i Skarpeberga, 1573 **1 kr**.
1544–56 **1 fr**.

1 fr, 1559 **1 aoe** 1:0, (1562 **1 ky**), ('Stora' Lundby).

1 fr (1562 Karin Nilsdotter /Bese/), redovisas ej 1552–60, 1561 **1 aoe** 0:4:1:4, (1562 **1 ky**), ('Lilla' Lundby).

Lundby är sätesgård för Nils i L (okänt sigill) 1358–83 (DS

5957, DDal 42), hans ?son Mickel Nilsson 1408–23 (SD 1000, RAp 7/10) och ?sonson Nils 1421 (RAp 8/9). Möjligen är L sätesgård för Nils Karlsson 'på Sela' omkr 1470 (BSH 3:131, se även PHT 1973 s 115 f). L kan även beläggas som sätesgård för Mickel Nilsson (Ärnäsätten) 1497 och sannolikt också 1509 (UUBpp u d se SDHK nr 33455, RAp 14/8) – se även Ärnäs, Kärnbo sn.

1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 1 öre i L (VåKlJb f 59).

...

Kommentar:

Det avsnitt som inleds "Lundby är sätesgård..." är en *sätesgårdsnotis*, dvs en notis som redovisar de frälsemän eller frälsekvinnor som daterar brev på en viss ort, eller omnämns i samband med orten på ett sådant sätt att de kan förmodas ha haft sin sätesgård där. Inte sällan skrivs de explicit till orten. I detta fall förhåller det sig just så, källorna har uttryckligen för flera av de berörda personerna efter deras namn tillägget 'i Lundby'. Den första av dem är Nils (okänt patronymikon), omnämnd som boende i Lundby första gången 1358 (DS 5957) och sista gången 1383 (DDal 42) men han kan givetvis ha bott där även något tidigare eller senare. Sigillet har inte bevarats till vår tid och någon avritning av det har inte återfunnits. Sigillbilden är således okänd, men det framgår av brevtexternas sigilleringsfraser att Nils ägde ett sigill. Därför anges "(okänt sigill)", vilket, när det står inom parentes i denna bok, alltid innebär att personen bevisligen har ägt ett sigill men att sigillbilden är okänd. En hänvisning till Ärnäs, Kärnbo sn, finns i denna sätesgårdsnotis, då Mickel Nilsson (Ärnäsätten) senare skriver sig dit.

Södermanlands nordöstra del – Selebo och Öknebo härader samt Tälje stad

Topografiska huvuddrag

Undersökningsområdet, Selebo och Öknebo härader tillsammans med Tälje stad (nuv Södertälje), utgör Södermanlands nordöstra del som i norr gränsar mot Uppland och i söder mot Hölebo härad. Sjöarna Frösjön och Sillen, vilka tillhör den sörmländska sjöplatån, bildar i huvudsak områdets naturliga gräns i sydväst och på motsatt sida utgörs gränsen av infartslederna till Tälje från Mälaren och Östersjön. Stadens strategiska läge gjorde den till en viktig mötes- och handelsplats under medeltiden. Till områdets större insjöar, vilka samtliga är belägna i dess centrala del, hör Yngern, Vällingen och Måsnaren. I norr omfattar undersökningsområdet Södermanlands nordöstligaste halvöar och öar i Mälaren, däribland Aspön och Selaön. Överselö socken på Selaön genomkorsas av Enköpingsåsen; en 30 mil lång rullstensås som löper genom Mälardalen och vidare norrut. Variationen av landskapstyper är förhållandevis stor med såväl kuperade slättbygder som berg- och skogsmark samt sjöar och kärr. Den mest bördiga jordbruksmarken återfinns främst på Selaön. Mer sammanhållen odlingsmark återfinns också t ex på Enhörnahalvön och i Vårdinge sockens södra del.

Administrativ indelning

Det är oklart huruvida Selebo och Öknebo härader ursprungligen hörde till Nyköpings borgfögderi, då det inte finns några helt pålitliga upplysningar om detta fögderi före 1318. Mellan åren för borgens förstörande 1318 och dess återuppförande på 1360-talet låg hela Södermanland under Stockholms slott. Senast 1352 insattes en särskild ställföreträdande sörmlandsfogde som förvaldade Södermanland bortsett från Yttre och Övre Tör, dvs nuvarande Södertörn (se DMS 2:1). Sörmlandsfögderiet inskränktes

dock 1361 genom en pantsättning av Selebo, Daga och Åkers härader med Strängnäs stad och Gorsinge kungsgård till den danske väpnaren Peder Due. Gripsholms borgfögderi bör ha uppstått omkring år 1400 och bestod av häraderna Selebo, Åker och Österrekarne. Tälje borgfögderi kan beläggas tidigast 1400, då Jens Rud omnämns som hövitsman på Täljehus (RAp 22/5). Till detta fögderi lades Öknebo och Hölebo härader samt större delen av Övre Tör (Svartlösa hd). (Fritz 2 s 22 ff) I Erik av Pommerns skattebok upptas 1413 under rubriken *Tälje län* i Öknebo 11½ gårdar med sammanlagt 46 gårdar, 6 stadgemän, 4 småjordemän och 11 kronolandbor (ESb s 58).

Någon gång före 1423 fick den pommerske greven Hans av Everstein Gripsholm som pantlän, vilket han behöll fram till sin död 1446. Därefter, möjligen redan 1448, drogs Gripsholm in till kronan av kung Karl Knutson. Gripsholms slott förlorade sedan successivt sin ställning som länscentrum. Strängnäsbiskopen Sigge Ulfsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) fick Selebo härad och Taxinge socken (Öknebo hd) i förläning på livstid 1457, och efter hans död 1463 förlänades häradet 1465 till Erengisle Nilsson (Hammerstaätten) som troligen behöll det fram till sin död 1469. Vid Englebrektsupprorets utbrott 1434 var Bengt Stensson (Natt och Dag) innehavare av Täljehus, men efter att Erik Puke intagit borgen 1436 tycks fögderiet ha upplösts. Johan Karlsson (Färila) omnämns dock som hövitsman på Täljehus 1442, vars län då minst måste ha omfattat Öknebo härad. Bengt Stenssons son Magnus var hövitsman på Brandaborg 1450 (RAp 14/10); borgnamnets innebörd är omtvistad, men länet bör ha omfattat hela eller delar av det gamla Täljehus län – åtminstone Öknebo härad tycks ha räknats dit (RApp 14/3 1453). Södermanlands lagman Åke Jönsson (Svarte Skåning) fick Brandaborgs län i förläning 1454, men omtalas 1457 som hövitsman på Karlsholm i ett brev där ärkebiskopen uppmanar bönderna i 'Karlsholms län' att lyda Åke Jönsson (RApp odat, se SDHK nr 26933). År 1457 fick dessutom Åke Jönsson Vårdinge socken i förläning, och i brevet uppges att socknen ligger i 'Karlsholms län' (RAp 10/3). Även om Brandaborgs resp Karlholms läns omfattning är oklar, så kan således Öknebo härad knytas till båda. Vidare fick Åke Jönsson Öknebo härad i livstidsförläning 1465. I länsregistret från 1497 upptas Öknebo härad och Tälje stad bland de "län" som normalt låg under Stockholms slott och kungens fatabur, dvs de områden som förvaltades av kungens egna fogdar och vanligen inte förlänades. Selebo härad anges i samma register som förlänat till biskop Kort Rogge i Strängnäs. (Retsö s 133 ff, Westin s 135, 179)

Genom Kbr 22/10 1523 förlänades Selebo och Åkers härader till biskopen i Strängnäs. Selebo härad lades under Gripsholm 1529, men vissa av häradets socknar (Aspö, Ytterselö och Överselö) hamnade 1537 under fogden på Tynnelsö, vars fögderi kom att variera i omfattning. Tynnelsö

med underliggande socknar ingick 1561 i änkedrottning Katarinas livgeding. Öknebo härad förvaltades först gemensamt med Åkers härad, men fick 1532 egen fogde, och lades 1536 under Gripsholm; dock med undantag av Vårdinge socken som förlänades till Sten Bengtsson (Ulv). Överjärna socken förlänades 1546 till Svante Sture som 1561 även fick grannsocknen Ytterjärna. Dennes änka Märta Eriksdotter (Leijonhufvud) behöll båda socknarna till 1572. Från och med 1547 var Öknebo under en längre sammanhängande period förenat med Daga härad. (AL 1 s 268 f, 274 ff)

1500-talets kamerala material redovisar följande indelning åtminstone t o m 1573:

Selebo härad: Aspö, Kärnbo, Toresund, Ytterselö, Ärja och Överselö socknar.
Öknebo härad: Taxinge, Turinge, Tveta, Tälje, Vårdinge, Ytterenhörna, Ytterjärna, Överenhörna och Överjärna socknar.

Judiciella förhållanden

Tingslagets omfattning under medeltiden framgår genom uppräknings av nämndemän, fastar och vedervaromän i brev utfärdade på häradsting och lagmansting. Tingslaget motsvarar det administrativa häradet. Omnämnda tingsplatser vid häradsting och lagmansting samt häradshövdingar redovisas nedan.

Selebo härad: Häradets rätta tingsplats, där ordinarie häradsting hölls, var *Kolhögen/Kullöga, första gången omnämnd vid namn i källorna 1366 ("in Colhøghum" DS 7340, se även t ex SD 2624 "a Kulløghom"). Tingsplatsen låg möjligen vid Överselö kyrka (DS 5957).² Lagmansting hölls 1486 vid häradets tingsplats ("Kolere tingstadh", RAP 20/9). Råfsteting gällande jord i häradet hölls i Strängnäs 1355 (DS 5089), 1409 (SD 1106, 1107, 1108, 1109, 1110) och 1413 (SD 1748).

Häradshövdingar: **Staffan Ulfsson (Ulv)** 1365–82 (DS 7251, 16/10 vid DRAP 12/3 1414) – **Mats Ödgislessen (Lillie)** 1410–39 (SD 1236, Gen 71 f 89); som hans vikarie uppträder Harok i Ljunga 1410 (SD 1236), Filip Pederson (trana) 1418 (SD 2547) vilken även uppträder som underhäradshövding 1423–24 (RAP 27/5, RApp 19/1), dock utan att ange vem han vikarierar för, Mickel i Sursa (bomärkessigill) 1425–30 (RAP 24/5, RAP 19/1) och Tomas i Eneby (bomärkessigill) 1439 (Gen 71 f 89) – **Karl Filipsson (Mäls-åkersätten)** 1445–83 (RAP efter 1/5 se SDHK nr 24735, RAP 6/5); som hans vikarie uppträder återigen Tomas i Eneby (bomärkessigill) 1445–47 (RAP efter 1/5 se SDHK nr 24735, RAP 11/5) och Nils Haroksson (bomärkessi-

² Brevet gäller en jordtransaktion år 1358, men är inte utfärdad av häradshövdingen och dessutom författat på latin, vilket inte är i enlighet med landslagens bestämmelser.

gill) 1447–48 (RAp 22/6, RAp 28/10) vilken även uppträder som underhäradshövding 1457 (K 645:59), dock utan att ange vem han vikarierar för – **Ulf i Herresta (bomärkessigill)** 1491 (RAp 3/11) – **Simon Bengtsson i Hornby** 1506 (ALD s 114) – **Mickel Nilsson (Ärnäsätten)** 1510 (RAp 11/6).

Öknebo härad: Häradets rätta tingsplats, där ordinarie häradsting hölls var *Ingåsa, första gången omnämnd vid namn i källorna 1371 ("a Inghaasoom", DS X 50), som troligen låg vid den nuvarande gården Tingstaden i Turinge sn mellan sjöarna Södra Yngern och Vällingen. Häradsting hölls även vid Tälje kyrka 1327 (DS 2618) och Vårdinge kyrka 1450 (RAp efter 1/5, se SDHK nr 25714). Lagmansting hölls i Nibble, Ytterjärna sn 1421 (VikSpp 16/10), *Ingåsa 1438 (RAp 19/5), Överjärna kyrka 1459 (B 15 f 228), Överenhörna kyrka 1474 (RAp 5/12) och Vårdinge kyrka 1479 (RAp 22/11). Räfsteting gällande jord i häradet hölls i Strängnäs 1399 (RAp 1/7), 1402 (SD 184) och 1409 (SD 1171, 1181, 1182) samt i Vårdinge klockarstuga 1435 (RAp 3/3).

Häradshövdingar: **Peter i Lida** 1364 (DS 7037, saknas i ALD) – **Anund Bosson (balk)** 1366 (DS 7355, saknas i ALD) – **Staffan Stangenberg** 1369 (DS 8015) – **Knut Bengtsson (Aspenäsätten)** 1396–1416 (RAp 22/1, Ekström s 43); som underhäradshövding (utan att ange vem han vikarierar för) uppträder Johan i Farsta 1397 (RAp 20/5) och Finvid Ragvaldsson (initialsigill) 1400 (RAp 22/5); den sistnämnde förekommer även som underhäradshövding 1371–84 (DS X 50, UUBp 21/5), dock utan att ange vem han vikarierar för – **Johan Karlsson (Färila, Karl Erikssons ätt)** 1420–24 (SD 2763, VikSp odat se SDHK nr 20186); som hans vikarie uppträder Mickel i Al 1420 (SD 2763) – **Mats (Pedersson) Körning** 1444–47 (RAp 27/3, RAp 29/7) – **Ragvald Johansson (Beneätten)** 1448–51 (RAp 3/5, RAp 23/1); som hans vikarie uppträder Olof Pedersson 1449 (VåKyA L I a:1) – **Nils Finke-nöw** 1456–66 (RAp 29/5, RAp 24/5) – **Filip Karlsson (Mälsåkersätten)** 1482–96 (RAp 25/5, B 19 nr 66).

Kyrkliga förhållanden

De kyrkliga indelningen under medeltiden framgår av följande dokument:

1314 (?) års förteckning över sexårgården indelar Strängnäs stift i fyra storprosterier. Under rubriken "Strängnäs prosteri" (*de prepositura Strengi-nensi*) redovisar längden följande härader: Selebo, Åker samt Villåttingen tillsammans med Västerrekarne och Österrekarne. För Selebo redovisas följande pastorat och avgifter: Överselö (0:18), Toresund (0:18), Ytterselö (0:14), Kärnbo (0:14) och Aspö (1:0). Under rubriken "Törens prosteri" (*de prepositura Tørensi*) redovisas följande härader: Öknebo, Svartlösa, Sotholm

och Hölebo. För Öknebo redovisas följande pastorat och avgifter: Tälje (0:14), Tveta (0:3), (Över)Järna med annex (Ytterjärna) (0:14), Vårdinge (0:12), Turinge (0:6), Ytterenhörna (½:0), Överenhörna (0:2) och Taxinge (0:0:4). Samma dokument redovisar även en uppräknig av prebendor knutna till Strängnäs domkyrka. I ett fall är huvudenheten belägen i undersökningsområdet: prebenda Fröslunda (se Kilfröslunda, Överselö sn). (DS 1947, odat, avskr)

I 1544 års länsregister ingick socknarna Aspö, Kärnbo, Toresund, Ytter-selö och Överselö, Selebo härad, samt Taxinge sn, Öknebo härad, i *Selebo härads prosteri*. Som prost omnämns herr Henrik i Överselö. I *Öknebo härads prosteri* ingick sex av de nio socknar som under medeltiden utgjorde Öknebo härad: Turinge, Tveta, Tälje, Vårdinge, Ytterenhörna och Överenhörna. Som prost omnämns herr Olof i Enhörna. Ytterjärna och Överjärna snr ingick i *Hölebo härads prosteri* med herr Jöns i Hölö som prost. (AL 3 s 186 f)

Skattesystemet

1500-talets *huvudskatt* i undersökningsområdet utgick före 1548/59 som en kollektiv s k gårdesskatt, med indelning i sex settingar, där varje setting motsvarades av en eller två gårdar. Indelningen gav upphov till benämningen *settingsskatt*, vilken i Södermanland (Nyköpings slottslän) kan beläggas senast 1462 (VrApp 10/2, DMS 2:2 s 48). URR anger den årliga räntan från Toresund och Ärja socknar i Selebo härad till 4:1 pn (vinterskatten) och 4:2 pn (sommarskatten). För övriga delar av häradet finns inga säkra uppgifter, då de var indelade i rättardömen under Tynnelsö. Den årliga räntan från Öknebo härad anges till 20½:2 pn (vinterskatten) och 8½:3:0:4 pn (sommarskatten). Settingen motsvarade ungefär ett markland, och en viss anpassning till beskattning efter marklandet kan styrkas i undersökningsområdet före 1548. Detta år genomfördes en direkt marklandsbeskattning i Selebo härad. Ett försök till samma skattläggning gjordes 1559 i Öknebo och flera andra sörmländska härader, men åtgärden fick inget större genomslag förrän vid mitten av 1580-talet, då hertig Karl påbörjade sina beskattningsreformer. (DoSk s 74, 113 f, 264 ff, HH 11 s 67 f, 73)

Källmaterial – landskapshandlingarna

Södermanlands handlingar (SöH) omfattar Södermanland utom Södertörn (DMS 2:1) som redovisas i *Upplands handlingar* (UH). En stor del av SöH-längderna är brand- och fuktskadade, inte sällan med omfattande textförluster, vilket skapar problem vid redovisningen av jordnatur och jordetal.

Som tidigare nämnts (se avsnittet *Skattesystemet* ovan) genomfördes år 1559 en skattläggning i delar av Södermanland med syftet att försöka införa marklandsbeskattning. För t ex Jönåkers härad visar sig detta genom att många bebyggelseenheter för första gången redovisas med jordetal i 1559 års skattelängd, men någon genomgående förändring av samma slag kan inte urskiljas för undersökningsområdet.

Källmaterial – viktigare enskilda källor

Gustav I:s jordebok från 1531 (K 1) redovisar kungens gods 'varhelst de är belägna i riket'. Det rör sig om arvegods, köpegods, pantgods och återbördade kyrkogods. Förteckningen börjar i Uppland, går sedan motsols runt Mälaren och fortsätter med Östergötland, Småland och Västergötland. Den ingår i Kungligt arkiv (K) vol 1, RA.

Liber Ecclesie Strengnensis (A 15) är en kopiebok från Strängnäs domkyrka innehållande godsförteckningar, skattelängder, inventarier samt ett mindre antal urkunder. Den omfattar 75 blad och uppvisar ett tjugotal skrivarhänder från 1310-talet fram till slutet av 1400-talet. Den äldsta daterade texten som blivit avskriven är påven Bonifatius VIII:s bulla från år 1300 angående dominikanernas och franciskanernas rätt att predika och höra bikt m m. Den yngsta införda texten är en förteckning över gods tillhörande S:ta Annas prebenda som nedskrivits 1484 av kaniken Johan (Gervinsson) Ruska. Volymen har signum A 15, RA. (Ståhl s 87)

Nils Bossons (Grip) jordebok (SkS E 8928) innehåller en huvudlängd som sannolikt har skrivits under åren 1504–08 samt ett antal tillägg som daterats till åren 1509–12. Nedan dateras den "1510 (omkr)". Den omfattar 55 blad och redovisar Nils Bossons (Grip, d 1522) gods med deras ränta samt hustrun Anna Arvidsdotters (Trolle, d 1532) småländska gods. Volymen har signum E 8928 och ingår i Skoklostersamlingen, RA. (Ferm s 63 f)

Nils Rynings kopiebok (NRKb) är sammanställd 1571 av Valentin Muhr och innehåller avskrifter av släkten Rynings jordebrev och liknande handlingar. Originalen förvaras i KB.

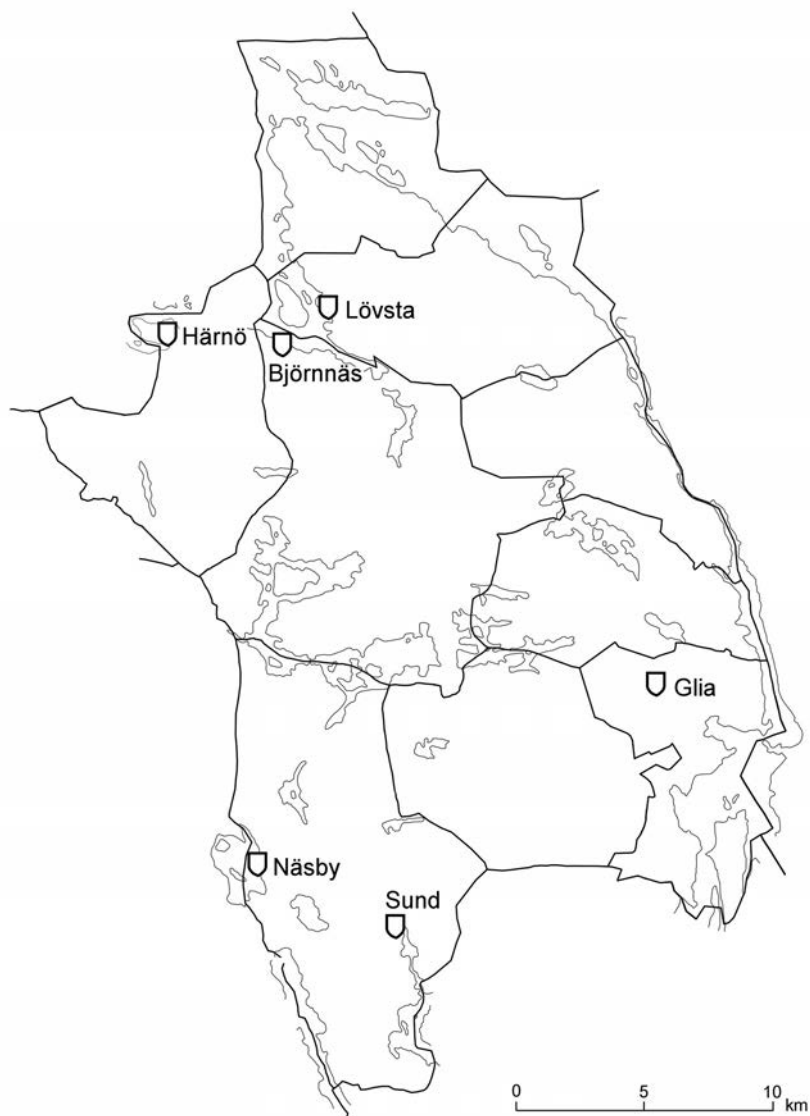
Sten Sture d ä:s jordebok (SSJb 1502) är en förteckning över Sten Stures och hustrun Ingeborg Åkesdotters (Tott) köpegods och Ingeborgs morgongåva. Jordeboken omfattar de gods som skulle tillfalla fru Ingeborg efter makens död. Förteckningen är bevarad i en ungefärligen samtida avskrift och dessutom två senare bearbetningar, vilka upprättats på beställning av kung Gustav I som genom en dom i Lödöse 1528 förvärvade två tredjedelar av Sten Stures köpegods. Avskriften och bearbetningarna ingår i KA:s serie

Arv och eget (AoE), vol 42, och förvaras i Riksarkivet. (LuSS s 222–32)

Vårfruberga klostets jordebok (VåKlJb) är uppgjord 1257 och innehåller uppgifter om donationer och jordtransaktioner tillbaka till 1100-talets mitt. Den finns endast bevarad i en sen avskrift från 1500-talet, vilken förvaras i UUB. (Utg av F Ossiannilsson i VSLÅ 1945, se även kommentarer av C I Ståhle i NoB 1948).

Sätessgårdar i Selebo härad fram till 1565.

Sätessgårdar i Öknebo härad fram till 1565.

Sätesgårdar i Selebo och Öknebo härad

Följande egendomar är vid något tillfälle under medeltiden eller tiden fram till 1565 belagda som sätesgårdar. Kartorna visar deras läge. Årtalen anger det första och det sista året som sådana uppgifter finns; streck (–) mellan årtalen anger att gården kan antas ha varit sätesgård under hela den mellanliggande perioden och komma (,) mellan årtalen avskiljer enstaka uppgifter.

Selebo härad

Aspö socken

Lagnö 1357–82, 1399–1412, 1416–42, 1444–81, 1526–29, 1531–60 s 44

Kärnbo socken

Fågelsta 1346 s 59

Gripsholm 1381–85, 1473–94 s 61

Stora Sundby 1392, 1477, 1530 s 71

Ärnäs 1330–46, 1358, före 1382, 1386, 1526–27 s 74 f

Toresunds socken

Bromby 1334 s 88

Rävnäs 1419, före 1463, 1471–73, 1499, 1515 s 103 f

Sällösa 1305 s 108 f

Ytterselö socken

Brunnsberg 1425–39 s 127

Hornby 1508, 1528–44, 1559 (?) s 131

Mälsåker 1480, 1485–97, 1503, 1510–33 s 134

Ärja socken

Lida 1382–83, 1417–24, 1438, 1448–72, 1484, 1531–60 s 155 f

Överselö socken

Ekeby 1327, 1358–59 s 167

Fröberga 1345 s 169

Lundby 1358–83, 1408–23, omkr 1470, 1497, 1509 s 177

Runsö 1304, 1312, 1348 s 182

Öknebo härad

Taxinge socken

Härnö 1350, 1362 s 202

Turinge socken

Björnnäs 1545–46 s 211

Vårdinge socken

Näsby 1480–98, 1533–44 s 257

Sund 1443–50 s 260

Ytterenhörna socken

Lövsta före 1382 s 274

Ytterjärna socken

Glia 1328–45 s 292

Selebo härad

1358 *Silbohundare* (DS 4354).

1404 *Silbo hærådhe* (SD 492).

1493 *i Selbo hærede* (RAp 7/12).

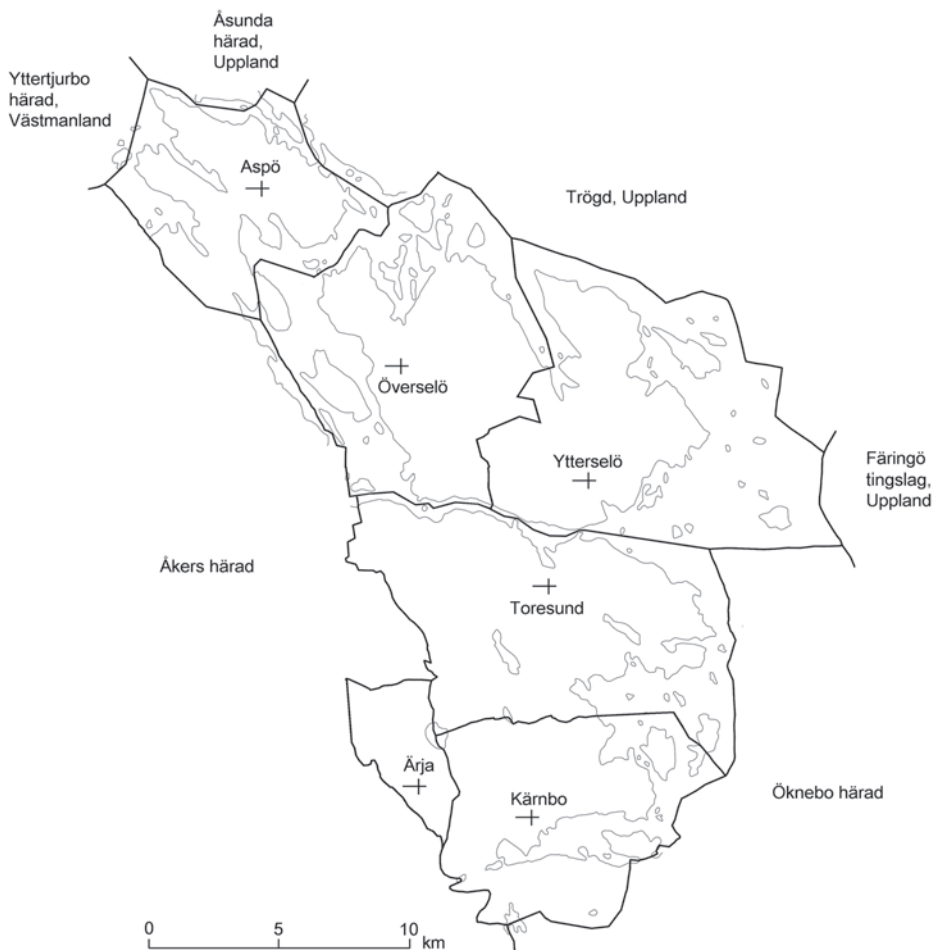
Omfattning: Selebo härad omfattade under medeltiden och 1500-talet följande socknar: Aspö, Kärnbo, Toresund, Ytterselö, Ärja och Överselö.³

Administrativ indelning, judiciella och kyrkliga förhållanden, se inledningen ovan.

Jfr AF 2 s 57–61, 374–384, AL 1 s 276–282, DoSk s 267–271, SU s 292–294.

³ Två brev från 1425 (RAp 13/5, RAp 24/5) tyder på att Åby, Strängnäs sn, Åkers hd, åtminstone tidvis hörde till Selebo hd.

Selebo härad

Statistiska uppgifter

Jordeboksenheter

Den statistiska tabellen nedan innehåller genomgående summor som framkommit vid bearbetningen. Dessa överensstämmer inte alltid exakt

med de summor som fogdarna redovisar i jordeböckerna, men eventuella skillnader redovisas inte här. Hel-, halvhemman och torp redovisas statistiskt som likvärdiga enheter (se vidare Inledning avsnitt II:8 ovan). Obebyggda enheter (utjordar m m) redovisas inte statistiskt på häradsnivå, däremot i anslutning till sockentabellerna. Antalet bebodda enheter (gårdar och torp) på 1550-talet redovisas även *på karta* för respektive socken. Det har inte varit möjligt att konstruera några jordetalstabeller för Selebo och Öknebo härader pga det bristfälliga källmaterialet.

Antal jordeboksenheter i Selebo härad, SöH 1542/53 (1573)

socken	sk	kr	ky	dky	kl	aoe	fr	Summa
Aspö	--	--	1 (5)	--	10 (0)	1 (0)	20 (31)	32 (36)
Kärnbo	1 (1)	--	3 (2)	--	1 (0)	23 (22)	7 (6)	35 (31)
Toresund	14 (11)	--	10 (18)	2 (0)	--	28 (31)	20 (12)	74 (72)
Ytterselö	14 (14)	0 (1)	8 (9)	8 (8)	--	12 (14)	28 (28)	70 (74)
Ärja	2 (1)	0 (6)	--	1 (0)	--	7 (3)	3 (5)	13 (15)
Överselö	22 (18)	0 (3)	13 (22)	19 (21)	--	2 (5)	29 (16)	85 (85)
Summa	53 (45)	0 (10)	35 (56)	30 (29)	11 (0)	73 (75)	107 (98)	309 (313)

Källor: se förteckning över SöH-längder på s 334. I skattecolumnen ingår dessutom stadgehemman (st): Ytterselö: 2 (0), Överselö 3 (0).

Aspö socken

1288 *in Aspu* (DS 981).

1351 *parochia Husabyaspo* (DS 4665, avskr).

1357 *i Assposokn* (DS 5817, avskr).

1386 *i Aspo sokn* (RAp 25/5).

Omfattning: Aspö socken är under medeltiden och 1500-talet i allt väsentligt oförändrad till sin omfattning. Sedan 1500-talet har vissa gränsändringar för socknen genomförts. Lägenheten Magröhorn flyttades från Överselö socken till Aspö socken genom Kbr 10/5 1889 och genom Kbr 24/3 1949 flyttades delar av Strängnäs socken till Aspö socken (Lagerstedt s 23 f). Aspö finns benämnt som områdesnamn (*in Aspu*) vid 1100-talets slut (?) i Vårfruberga klostres jordebok (VåKlJb f 59v, avskr).

Kyrka: Kyrkans äldsta delar, västtornet och en del av den norra långhusväggen, härrör sannolikt från sent 1100-tal. Under 1300-talet förlängdes kyrkan österut med ett kor av samma bredd som långhuset och sakristian uppfördes. Vid 1400-talets mitt bekostade Erik Axelsson (Tott) (se Lagnö) en stor ombyggnad som i stort sett gav exteriören dess nuvarande utseende. Genom utvidgningar i öster och söder gjordes kyrkan om till en 30 m lång och 15 m bred treskeppig salskyrka. Västtornet kom därmed att få en asymmetrisk placering i förhållande till västgaveln. Invändigt slogs tre stjärnvalv i mittskeppet och nio kryssvalv i vardera sidoskepp. Vapenhuset tillkom troligtvis vid denna tid eller möjligen något senare. I kyrkans östgavel finns en stenplatta inmurad med en latinsk inskrift som berättar att Erik Axelsson lät uppföra muren 1462. Erik Axelsson begravdes i kyrkan och vid Peringskiölds besök 1684 fanns ännu gravhällen, som skall ha varit skuren i trä, bevarad. På Peringskiölds teckning av exteriören återfinns strävpelare på sydsidan, vilka uppfördes på 1600-talet för att minska valvens tryck på murarna.

Av de medeltida kalkmålningarna återstår endast smärre fragment samt några konsekrationsskors. Två medeltida gravhällar med i stort sett bortnötta inskrifter finns bevarade i vapenhuset resp norra sidoskeppets östligaste del. Kyrkan är rik på medeltida inventarier; äldst är dopfunten av sandsten från 1200-talet och en karmstol av svarvat trä från samma århundrade. Till stolen hör en dyna från omkring år 1500, vilken förvaras i Statens historiska museum. En kopia av denna ligger nu på stolen. Högaltarskåpet, med korsfästelsen som huvudscen, skänktes till kyrkan av Erik Axelsson. En latinsk inskrift på skåpet anger att det år 1477 skänktes till jungfru Marias och S:t Blasius ära. Dessa två bör alltså ha varit kyrkans dedikationshelgon. I altarskåpet förekommer ätten Totts vapen liksom ätterna Lillies och Stu-

res resp vapen, vilka syftar på Erik Axelssons båda hustrur Bengta Matsdotter (Lillie) och Elin Gustavsdotter (Sture). Kyrkan har även ett mindre altarskåp från 1400-talets andra hälft i sin ägo. Här kan också nämnas ett triumfkrucifix (sent 1400-tal), ett processionskrucifix (1300-talets mitt) och en Anna själv tredje-skulptur (1400-talets mitt). Ett senmedeltida helgon-skåp med två oidentifierade manliga helgon förvaras i Sörmlands museum. Slutligen dateras två kyrkklockor till sent 1400-tal. (SöKy 96 1:a och 4:e uppl, Anund & Qviström s 191 ff, SHM mbild)

Kyrkby: Husby. Prästgården finns belagd 1550, se nedan, men dess lokalisering i socknen framgår inte av befintliga källor.

Aspö kyrka, teckning ur Johan Peringskiölds *Monumenter i Södermanland* från 1684. Foto: KB.

Runstenar: Sö 174 kyrkan, 175 Lagnö, 375 Lagnö (fragment, nu i SHM).

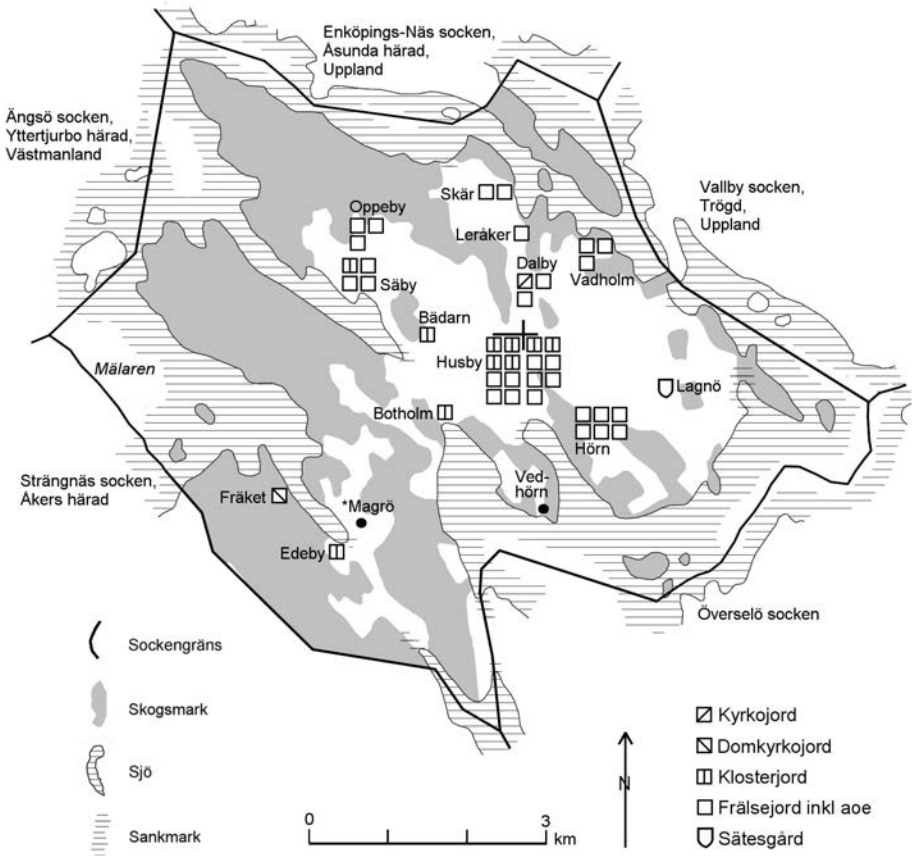
Antal jordeboksenheter enligt SöH 1544/53 (1573)

	ky	våkl	aoe	fr
Botholm	--	1 (0)	--	0 (1)
Bådarn	--	1 (0)	--	0 (1)
Dalby	1 (0)	--	--	2 (2)
Edeby	--	1 (0)	--	0 (1)
Fräket	--	--	1 (0)	0 (1)
Husby	0 (5)	6 (0)	--	2 (9)
Hörn	--	--	--	6 (2)
Leråker	--	--	--	1 (1)
*Magrö	--	--	--	0 (2)
Oppeby	--	--	--	2 (2)
Skär	--	--	--	2 (2)
Säby	--	1 (0)	--	3 (4)
Vadholm	--	--	--	2 (3)
SUMMA	1 (5)	10 (0)	1 (0)	20 (31)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Dalby 0 (1), *Prästgården 0 (1), **våkluj**: *Prästgården 1 (0).

För kolumnen våkl har även längden SöH 1550:1A (Vårfruberga klostets landbor under Tynnelsö gård) använts.

Aspö socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

Botholm 1550 *Bottholms torph* (SöH 1550:1A), 1553 *Botholm* (SöH 1553:6) – 10 H, 9 d.

SöH **1 våkl**, 1553 **1 aoe** 0:4, 1562 **1 ky**, 1573 **1 frt**.

1559 upptas en gård i Gustav I:s jordebok, vilken har legat under Tynnelsö och dragits in från biskopsstolen i Strängnäs, som sår 2 pund, har äng till 30 lass hö, saknar skog och fiskevatten, har litet mulbete och rëntar 3½:0 avradspn, 0:4 gengårdspn, 2 pund korn, 2 höns, 10 ägg, 8 lass ved och 6 dagsverken (AoE 29 A).

- Bädarn** 1550 *Bedernne torph* (SöH 1550:1A), 1553 *Bäderne* (SöH 1553:6) – 10 H, 9 d – gammal tomt intill nuvarande bebyggelse (RAÄ 290).
 SöH **1 våklt**, 1553 **1 aoet** 0:2, 1562 **1 kyt**, 1573 **1 frt**.
 1573 **1 fr**.
 1559 upptas ett torp i Gustav I:s jordebok, vilket har legat under Tynnelsö och dragits in från biskopsstolen i Strängnäs, som sår 12 spann, har äng till 30 lass hö, saknar skog och fiskevatten, har litet mulbete och räntar 2½:0 avradspn, 0:4 gengårdspn, 12 spann korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 4 lass ved och 6 dagsverken (AoE 29 A).
- Dalby** 1100-talets slut (?) *Dalby* (VåKlJb f 59v, avskr), 1310 *curiam Dalby* (DS 1704), 1425 *i Dalby* (RAP 24/5) – 10 H, 9 e.
 SöH **1 ky** (Jättne rd) 0:5, 1553 **1 aoe**, 1562 **1 ky**, 1573 **1 kyuj**.
1 fr (1550–62 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/).
1 fr (1562 Åke Haraldsson /Soop/).
 1100-talets slut (?) upptas ½ öre i D bland de egendomar som Ulf jarl skänkt till Vårfruberga kloster för sin son Magnus själ (VåKlJb f 59v).
 1310 avsätter Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) sin avlidne son Peters gård D och så mycket som behövs av dennes övriga gods för utbetalning av ett antal penningdonationer och lösandet av kvarstående skulder och eventuella skadestånd (DS 1704, DMS 1:10 s 283).
 1351 skänker Birgitta Knutsdotter 0:1 till S:ta Klara kloster (se Husby) (DS 4665, DS 4666).
 1409 byter Ulf Staffansson bort 0:0:10 till sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn) (NRKb nr 21).
 1421 får Ulf Staffansson jord i D vid arvskiftet efter sin far Staffan Ulfsson (se Husby) (RAP 3/8).
 1425 är Olof Tomasson i D faste vid häradstinget (RAP 24/5).
 1460 testamenterar Abjörn (Bengtsson) Djäkn, syssloman vid S:ta Klara kloster, och hans hustru Karin Stensdotter bl a 0:1 till S:ta Klara kloster (RAP u d, se SDHK nr 27511, DMS 1:7 s 253 f).
 1483 är Lars Arvidsson i D faste vid häradstinget (RAP 6/5).
 1495 säljer Folke Gregersson (Lillie) en gård i D, som årligen räntar 3 pund korn och 0:6 avradspn, och jord i

Algö, Överselö sn, till Erik Trolle (RAp 11/11).

1554 ärver Åke Haraldsson en gård, som räntar 3 pund korn, efter sin mor Karin Hansdotter (se Fröberga, Överselö sn) (BhSp 25/7).

1559 upptas en gård i Gustav I:s jordebok, vilken har dragits in från biskopsstolen i Strängnäs, som sår 2½ pund, har äng till 30 lass hö, saknar skog och mulbete, har litet fiskevatten och räntar 1:0 avradspn, 0:4 gengårdspn, 3 pund och 5 spann korn och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Edeby

1550 *Edby* (SöH 1550:1A) – 10 H, 8 d (ej att förväxlas med den nyare bebyggelsen med samma namn norr om Edebyviken).

SöH **1 våkl** 1:6, 1554 **1 aoe** 0:4, 1562 **1 ky**, 1573 **1 frt**.

1559 upptas en gård i Gustav I:s jordebok, vilken har legat under Tynnelsö och dragits in från biskopsstolen i Strängnäs, som sår 2½ pund, har äng till 40 lass hö, saknar skog och fiskevatten, har litet mulbete och räntar 0:14 avradspn, 0:4 gengårdspn, 4½ pund korn, 2 höns, 10 ägg, 8 lass ved och 6 dagsverken (AoE 29 A).

På Edebys ägor finns en rektangulär borgruin (10,5 x 9 m) med två vallgravar. Under åren 1995–98 genomfördes arkeologiska undersökningar inom området, då det bl a tillvaratogs kol som gav en ¹⁴C-datering till 1100-talet (RAÄ 106:1, Lovén 1996 s 389 f).

Fräket

1553 *Freike* (SöH 1553:6) – 10 H, 8 d.

SöH **1 aoet**, 1562 **1 kyt**, 1569 **1 frt**.

1559 upptas ett torp i Gustav I:s jordebok, vilket har dragits in från biskopsstolen i Strängnäs, som sår 6 spann, har äng till 30 lass hö, saknar skog, mulbete och fiskevatten samt räntar 1:0 avradspn, 1 lispund smör, 1 höna, 5 ägg, 3 lass ved och 3 dagsverken (AoE 29 A).

Husby

1288 *in Husaby* (DS 981), 1351 *in villa ...Husabyaspo* (DS 4665, avskr), 1421 *i Husuby* (RAp 3/8) – kyrkby – 10 H, 9 e.

SöH **4 våkl**, 1553 **4 aoe** 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4, 1562 **4 ky**, (1569 en öde).

1 våkl 0:4:1:4, 1553 **1 aoe**, 1562 **1 ky**.

1 våkl 0:4:1:4, 1562 **1 ky**, 1573 $\frac{1}{2}$ **frt.**

2 fr, 1556 **1 fr** (1562 Karin Nilsson/Bese/), 1569 **1 frt.**

1548 (?) **7 fr** (1550–62 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/), 1573 två öde.

1288 testamenterar Ragnhild Erlandsdotter (Finstaätten) 0:9:1 till sin halvsyster Margareta (DS 981).

1321 meddelar Mats Kettilmundsson (tre gånger styckad sköld) att gården H, som han under sin livstid får disponera av Vårfruberga kloster, skall återgå till klostret efter hans död (DS 2314).

1327 testamenterar Mats Kettilmundsson sin gård H till Vårfruberga kloster (DS 2601).

1351 skänker Birgitta Knutsdotter (Lejonbjälke) 0:15 $\frac{1}{2}$ i H och jord i Dalby samt i *Renunge på Tosterön till S:ta Klara kloster i samband med att hon och hennes 'kära flickor' Ingrid och Sigrid inträder i klostret; $\frac{1}{2}$:0 av jorden i H och jorden i Dalby avsätts specifikt för Ingriks och Sigriks inträde (DS 4665, DS 4666).

1357 byter Staffan Ulfsson (Ulv) bort 0:0:6 $\frac{1}{2}$ av sin åker i H till S:ta Klara kloster mot lika mycket jord av klostrets åker i H, så att båda parterna får sin jord samlad i byn (DS 5817).

1409 byter Ulf Staffansson bort 0:11 $\frac{1}{2}$ till sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn) (NRKb nr 21).

1421 får Ulf Staffansson (Ulv) vid arvskiftet efter sin far Staffan Ulfsson tre gårdar i H och jord i Dalby, Hörn och Vadholm samt ytterligare jord i *Horsnäs, Lisselberga och Nällsta, Ytterselö sn; vidare upptas två gårdar på okänd plats (RAp 3/8, skadat brev).

1427 pantsätter Ingegerd Larsdotter (Lars Björnssons ätt) 0:0:11 'i själva kyrkbyn' till sin moster Birgitta Trottesdotter (Ekaätten) (RAp 20/3).

1430 säljer Birgitta Trottesdotter 0:0:11 i H, som är gården längst i norr nere i dalen, till Helgeandshuset i Stockholm med villkoret att hon själv eller hennes arvingar skall ha rätt att återköpa jorden (3/6 vid RAp 8/9 1447).

1430 skänker Ingegerd Larsdotter 0:0:14 i H, som hör till den södra gården uppe på backen, till Helgeandshuset i Stockholm mot att hon under sin livstid får disponera en gård som efter hennes död skall återgå till

Helgeandshuset (9/7 vid RAP 8/9 1447).

1447 är Halsten i H faste vid häradstinget (RAP 11/5).

1447 köper Erik Axelsson (Tott) jord i H av Helgeandshuset i Stockholm: 0:0:11, som är gården längst i norr nere i dalen, och 0:0:14 i den södra gården uppe på backen; fastebrev utfärdas samma år (DRAP 29/7 två brev, DRAP 12/10 två brev).

1559/60 upptas sex gårdar som Gustav I:s arv och eget; enligt den ena längden uppges samtliga gårdar ha legat under Tynnelsö och dragits in från biskopsstolen i Strängnäs, men enligt en annan längd uppges en av gårdarna vara kungens fädernesarv efter Gustav Karlsson (Gumsehuvud). Två av gårdarna omfattar 0:4½ vardera, sår 17 spann, har äng till 30 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten, räntar 0:4½ avradspn, 0:4 gengårdspn, 3 pund och 3 spann korn, 2 höns, 10 ägg, 8 lass ved och 6 dagsverken vardera. Övriga fyra gårdar omfattar 0:4 vardera, sår 14 spann, har äng till 25 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten, räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 3 pund korn och 6 dagsverken vardera. (AoE 22:6, 29 A)

Hörn

1268 *Datum Hyrn* (DS 535), 1409 *uti Hörnn* (NRKb nr 21, avskr), 1421 *Hørn* (RAP 3/8) – 10 H, 9 e.

SöH **6 fr**, 1548 (?) **2 fr** (1550–62 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/).

1268 utfärdar Folke Johansson (Ängel) och hans bröder ett brev på H (DS 535).

1288 skänker Ragnhild Erlandsdotter (Finstaätten) i sitt testamente inkomsterna från sin gård H till ett flertal kyrkliga institutioner (se Venngarn, S:t Olofs sn, Håbo hd) (DS 981, DMS 1:10 s 159).

1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) gården H till sin naturliga dotter Katarina under förutsättning att hon inträder i Sko kloster (DS 1737).

1409 byter Ulf Staffansson (Ulv) bort följande jord till sin systerson Mats Ödgislesson (Lillie): 0:20 i H samt i Dalby, Husby och Vadholm; i utbyte får Ulf jord i Näsby och på Ringsö, Ytterselö sn, och i Skäggesta och Skälby, Överselö sn, samt *Wädeholm”, okänd sn (NRKb nr 21).

1421 får Ulf Staffansson jord i H vid arvskiftet efter sin far

Staffan Ulfsson (se Husby) (RAp 3/8).

Lagnö

1350 *in curia Laghnø* (DS 4653), 1357 *i Laghnö* (DS 5817, avskr), 1381 *Lagnø* (UUBp 27/6) – 10 H, 9 e.

Lagnö är sätesgård för Staffan Ulfsson (Ulv) 1357–82 (DS 5817, UUBp 1/4), för hans dotter Ramborg Staffansdotter 1399–1412 (B 16 f 410v–411, SD 1613) och för hans dotter-son Mats Ödgislesson (Lillie) 1416–42 (SD 2297, RAp 24/5). Erik Axelsson (Tott) skriver sig till L 1444–81 (RAp 1/8, FMU 3856). Erik Trolle och hans hustru Karin Eriksdotter (Gyllenstierna) har L som sätesgård 1526–29 (GR 3 s 227, EbAp 17/8). Som änka skriver sig Karin Eriksdotter till L 1531–60 (GR 7 s 456, LSB H 62 nr 11 s 2); hon omtalas som avliden 1562 (HH 13:1 s 31). (Se även Sjögren s 254 ff.)

1350 utfärdar Nils Turesson (Bielke) ett brev på L (DS 4653).

1385 nämner Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) och Sten Bengtsson (Bielke) att bröllopet mellan den nu avlidne Ödgisle Sunesson (Lillie) och Ramborg Staffansdotter (Ulv) firades på L (RAp 29/11).

1409 intygar Ulf Staffansson (Ulv) att han hört de brev och den dagtingan som Peder Åkesson (båt) gjort mellan honom och hans syster Ramborg Staffansdotter och de övriga syskonen gällande L och det underliggande torpet *Krilleboda; Ramborg har fått L och *Krilleboda som sin rätta arvedel och Ulf lovar att hålla denna överenskommelse och uppmanar de andra att göra detsamma (NRKb nr 20).

1455 skall, enligt Utter, "Kristiern" Axelsson (jfr sätesgårdsnotisen) ha låtit bygga L "slot" (Gen 41 f 10v).

1473 testamenterar Erik Axelsson (Tott) sin sätesgård L och all övrig jord han äger i Aspö sn till sin brorson Olof Filipsson (LSB vid 8/4 1527 H 62 nr 11 s 1 f).

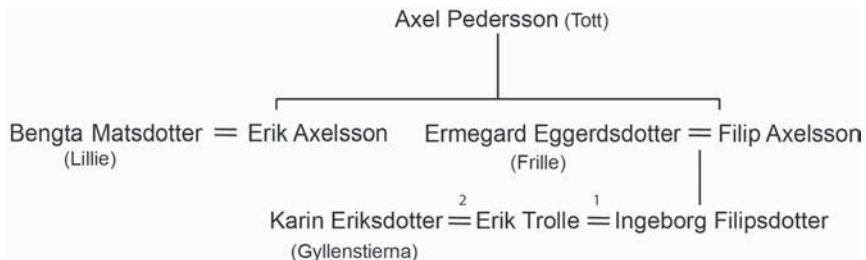
1495 byter Erik Trolle till sig $\frac{1}{4}$ i L av Nils Bosson (Grip), vilken står som förmyndare för Lars Axelssons (Tott) barn; denna del i L är deras arv efter farbrodern Erik Axelsson. I utbyte lämnar Erik Trolle jord i Husarö och Ingmarsö, 'Värmdö sn' (nu Ljusterö sn) (UUB E 169:315).

1498 (?) har Arvid Trolle bytt bort en del i L till sin son Erik Trolle, vilken hört till Eriks syskon, mot jord i Solber-

ga, Nykyrka sn (HH 31 s 93, DMS 2:3 s 123).

- 1536 daterar Gustav I ett formulär för inbjudan till sitt bröllop från L (GR 11 s 180).
 1543 förbjuder Gustav I Ernst Jonsson, häradshövding i Se-lebo hd, att tvinga Karin Eriksdotters landbor under L till häradshövdingegästning (GR 15 s 8 f).
 1553 ligger följande landbogårdar i Aspö sn under L: Dalby (1), Husby (7), Hörn (2), Oppeby (1), Säby (2), Vad-holm (3) (SöH 1553:3).

Enligt Tollstorp finns lämningar av medeltida källarvalv un-der mangårdsbyggnaden (Tollstorp 2 s 12), vilket tillsam-mans med Utters uppgift om Lagnö ”slott” tyder på att det handlat om en befäst sätesgård.

Källa: ÄSF I:3 s 271, 293 f.

- Leråker** 1475 *Leeraker* (SvK 227 s 456), 1480 i *Leeraaker* (RAp 5/2) – 10 H, 9 e.
 SöH **1 fr** (1562 Karin Nilsdotter /Bese/).
 1475 anges i Uppsala domkyrkas prebendeförteckning att Katarina Karlsdotter givit $\frac{1}{2}$:0 i L, som räntar 3 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, till en prebenda som hon stiftat i Johannes evangelistens kor (se Skär) (SvK 227 s 456 f).
 1480 uppträder Katarina Karlsdotters rättare Peder Mats-son i L som vittne vid en rannsaking angående jord i Vadholm (se Vadholm) (RAp 5/2).
 1560 (omkr) anges i en längd över indragna kyrkogods att Elin Nilsdotter erhållit en gård om $\frac{1}{2}$:0 i L, som rän-tar $\frac{1}{2}$:0 pn och 3 pund korn, från Johannes evangelis-tens prebenda vid Uppsala domkyrka (se Skär) (SKHRA vol 2:5).
- *Magrö** 1463 *til Magrøø* (RAp 19/9), 1537 *på Mageröö* (GR 11 s 317) – överbyggd bytomt (RAÄ 250) ca 310 m nordöst om

Edeby (LSA C1–20:2, 1732).

SöH 1573 **2 frt.**

1537 får Ernst Jonsson M i förläning av Gustav I (GR 11 s 317).

1558 uppmanar Gustav I fogden på Kungsberg, Hans Ivarsson, att han skall låta Hans Eriksson, fogde på Björsund, få så många kor från M som han kan föda över vintern (GR 28 s 355).

1563 ingår M i änkedrottning Katarina Stenbocks livgeding (HSH 14 s 208).

Oppeby

1321 *uti Vppuby/i Uppuby* (GiBr s 56, avskr), 1386 *i Vppeby* (RAp 25/5) – 10 h, 9 d.

SöH 1569 (?) **1 fr.**

1548 (?) **1 fr** (1550–62 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/), 1573 **1 frt.**

1321 byter Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) bort 0:8 i O och jord i Säby till Johan Salormsson mot jord i Ekeby, Fittja sn, Lagunda hd (GiBr s 56).

1386 byter Bo Jonsson bort 0:0:8 till Olof Jönsson (se Säby) (RAp 25/5).

1390 testamenterar Lars i Harkie, Kärrbo sn, Siende hd, och hans hustru Estrid 1:0:0:4 till Aspö kyrka och dess präster för sina egna och 'föräldrarnas' själar med föreskrift om att prästen varje år skall sjunga fyra mäsor (KySkHoa vol 28, "Presternas vederlag" s 14).

1409 döms vid räfsteting i Strängnäs 0:0:20½ i O och jord i Säby från Staffan Ulfsson (Ulv); Nils Bosson (Grip) kårade på jorden, vilken Bo Jonsson (Grip) dragit in från Jon i Häpplinge, Tortuna sn, Yttertjurbo hd, och sedan givit till Staffan Ulfsson som betalning för en skuld. Jorden tillhörde emellertid Jons hustru och hade olagligt tagits av Bo Jonsson. (SD 1109 or)

*Otthins- lunda

1100-talets slut (?) *Otthinslundum* (VåKlJb f 59v, avskr) – möjligen identisk med *Prästgården.

1100-talets slut (?) upptas 3 örtugar i O bland de egendomar som Ulf jarl skänkt till Vårfruberga kloster för sin son Magnus själ (VåKlJb f 59v).

*Prästgården 1550 *Aspa prest gordh* (SöH 1550:1A); jfr *Otthinslunda.

SöH **1 våkluj** 0:1:2, 1553 **1 aoeu**j, 1562 **1 kyuj**.

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord 'som ligger under Aspö prästgård' och som räntar 0:1:0:6 avradspn och 10 spann korn; utjorden uppges vara indragen från biskopsstolen i Strängnäs (AoE 29 A).

Skär

1327 *curia Skeri* (DS 2601), 1413 i *Skær* (SD 1748) – 10 H, 9 d.

SöH **2 fr** (1562 Karin Nilsdotter /Bese/).

1327 nämner Mats Kettilmundsson (tre gånger styckad sköld) i sitt testamente att han står fast vid en tidigare överenskommelse som gjorts angående S (DS 2601).

1413 är Ragvald i S nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1748).

1424 ingår Ragvald i S tillsammans med kyrkoherden i Aspö sn och några andra sockenmän en överenskommelse med domprosten angående prostpenningen (RAp 22/1).

1475 anges i Uppsala domkyrkas prebendeförteckning att Katarina Karlsdotter (Sture) stiftat en prebenda i Johannes evangelistens kor efter sin make Nils Jönsson (Oxenstierna) och till denna givit 2:0 i S, som räntar 8 pund korn och 2 pund råg, samt jord i Leråker och Vadholm och ytterligare jord i Jäders sn och Bälinge och Hagunda hdr; jorden i Aspö sn har fru Katarina fått i morgongåva av Nils Jönsson (SvK 227 s 456 f, Dahlbäck s 147 f, RAp 5/2 1480).

1480 uppträder Lars Gerekesson i S som vittne vid en rannsaking angående jord i Vadholm (se Vadholm) (RAp 5/2).

1560 (omkr) anges i en längd över indragna kyrkogods att Elin Nilsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (d 1546) erhållit en gård i S, som räntar 2:0 pn och 8 pund korn, och jord i Leråker och Vadholm från Johannes evangelistens prebenda vid Uppsala domkyrka; prebendan stiftades av Elins mormor Katarina Karlsdotter (se 1475 ovan) (SKHRA vol 2:5).

Säby

1297 *Seby* (DS 1199), 1369 i *Sæby* (DS 7831) – 10 H, 9 d.

SöH **1 våkl** 0:6, 1553 **1 aoe**, 1569 **1 fr**, 1573 **1 frt** öde.

3 fr (1562 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/).

1297 kungör kung Birger att hans släkting junker Erik till Sigmund Keldorsson (tre klöverblad) skänkt allt sitt

- gods i S och Vadholm som tack för de tjänster denne gjort Eriks far kung Valdemar; vidare ger Erik sitt bifall till att all jord i S och Vadholm som Valdemar skänkt till Torsten Långes hustru, och som Sigmund Keldorsson köpt av henne och Torsten Långe, fritt skall ägas av Sigmund (DS 1199, DS 4516).
- 1321 byter Gregers Magnusson bort 0:6 till Johan Salormsson (se Oppeby) (GiBr s 56).
- 1350 tilldömer kung Magnus Johan Salormsson $\frac{1}{2}$: $\frac{1}{2}$ i S, då ett byte med Anund Röríksson (Rörík Birgerssons ätt) gått om intet (DS 4549).
- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:9 av Karl Ulfsson (se Näsby, Taxinge sn) (DS 7831).
- 1379 byter Finvid Ragvaldsson till sig sammanlagt 0:18 i S och Gransta, Överenhörna sn, av Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
- 1386 byter Bo Jonsson (Grip) bort 0:6 i S och jord i Oppeby till Olof Jönsson (Stenstaätten) mot jord i Horn, Rytterne sn, Snevringe hd (RAp 25/5).
- 1409 byter Mats Radh (?harv) och Nils Johansson (?hjorthorn) till sig 0:6 i S och $\frac{1}{2}$ läst korn av Nils Bosson (Natt och Dag) mot jord i Hällby, Vansö sn (SD 1083).
- 1409 döms 0:6 från Staffan Ulfsson vid räfsteting i Strängnäs (se Oppeby) (SD 1109).
- 1426 pantsätter Nils Bosson sitt gods S till Strängnäs domkyrka för en skuld om 40:0 pn som han länge haft till domkyrkan; räntan skall avslås från huvudsumman och varje spann korn värderas till 0:1 pn (RAp 30/5).
- 1442 skänker Mats Ödgislesson (Lillie) 0:6 (utan ortnamn) i Aspö sn till Vårfruberga kloster i samband med dottern Annas inträde i klostret; jorden har Mats köpt av Magnus Vildfang (?RAp 15/6).
- 1458 skiftar Sigge, Ture och Åke Jönssöner (Svarte Skåning) samt Karl Knutsson (Gera), på sin hustru Birgitta Jönsdotters (Svarte Skåning) vägnar, arv efter system Bengta Jönsdotter: Ture får en gård i S om 0:6, som räntar 6 tön korn och 0:6 pn, och ytterligare jord i Barva sn samt i Småland, Västergötland och Västmanland (B 16 f 234v ff).
- 1554 upptas i en arv och eget-längd en gård som räntar 3 pund korn (AoE 29 C).
- 1555 gör Gustav I ett jordbyte med Karin Eriksdotter (Gyl-

lenstierna), där fru Karin får en gård i S om 0:6, som räntar 3 pund korn, 0:6 avradspn och $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, och jord i Löt, Strängnäs sn, och Gustav I får i utbyte jord i Småland och Västmanland (GR 25 s 6, se även AF 2 s 374).

Vadholm

- 1297 *Vadhaholm* (DS 1199), 1409 *uti Wadholm* (NRKb nr 21, avskr), 1421 *i Vadholm* (RAp 3/8) – 10 H, 9 e.
- SöH **2 fr** (1550–62 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/).
1548 **1 fr** (1550–62 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/).
1553 (endast) **1 fr** (Karin Nilsdotter /Bese/).
- 1297 kungör kung Birger att hans släkting junker Erik skänkt allt sitt gods i V och Säby till Sigmund Keldors-son (se Säby) (DS 1199, DS 4516).
- 1409 byter Ulf Staffansson bort 0:0:7 till sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn) (NRKb nr 21).
- 1421 får Ulf Staffansson en gård i V vid arvskiftet efter sin far Staffan Ulfsson (se Husby) (RAp 3/8).
- 1449 säljer Birgitta Filipsdotter, med samtycke av sin make Mickel van der Aa och bror Peder Karlsson (vinkel-snitt), 0:12 till Erik Axelsson (Tott) (DRAp 2/10).
- 1450 bekräftar Peder Karlsson Birgitta Filipsdotters försäljning av 0:12 i H (se ovan) och kvitterar tillsammans med Mickel van der Aa köpesumman om sammanlagt 90:0 pn (DRAp 9/1).
- 1475 anges i Uppsala domkyrkas prebendeförteckning att Katarina Karlsdotter givit 0:0:16 i V, som räntar 3 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, till en prebenda som hon stiftat i Johannes evangelistens kor (se Skär) (SvK 227 s 456 f).
- 1480 vittnar de två 'gamla dannemännen' Peder Matsson i Leråker och Lars Gerekesson i Skär angående en tvist om 0:0:4 i V som pågått i sex år mellan Erik Axelsson och herr Staffan, prebendat i Uppsala domkyrka. Jorden hade tidigare tillhört Nils Jönsson (Oxenstierna), och hans änka fru Katarina skänkte 0:0:16 i V tillsammans med övrig jord i Aspö sn (se Skär), vilken hon fått i morgongåva, till en prebenda i Uppsala domkyrka.
- Vidare vittnas om att Nils Jönsson ursprungligen ägde 2:0 i V som var fördelade på fyra landbor. Vardera landbo hade $\frac{1}{2}$:0, men då detta inte var tillräckligt för deras försörjning slog herr Nils ihop dem till

tre hemman om vardera 0:0:16 och sålde sedan två stycken till Gregers Magnusson (Ekaätten). Kvarvarande jord i V låg öde i närmare 20 år och därefter brukades den i åtta år av herr Nils rättare Peder Mattson, som också uppträder som vittne, och sedermera i 15 år av dennes son. Efter sonens död hade ytterligare två eller tre personer brukat jorden, men den hade hela tiden i sin helhet ägts av Nils Jönsson och Katarina Karlsdotter och efter fru Katarinas död av prebendan i Uppsala domkyrka.

Sex år före detta vittnesmål (dvs 1474) hade emellertid Erik Axelsson av okänd anledning gjort anspråk på 0:0:4 av jorden i V och uppburit den årliga avrätten. Brevet utfärdas och beseglas av Jöns Birgersson (Gyllenhorn) och Johan (Larsson) Körning (vingat svärd). (RAp 5/2, se även GiOV s 310 f not 327.)

- 1560 (omkr) anges i en längd över indragna kyrkogods att Elin Nilsdotter erhållit 0:0:16 i V, som räntar $\frac{1}{2}$:0 pn och 3 pund korn, från Johannes evangelistens prebenda vid Uppsala domkyrka (se Skär) (SKHRA vol 2:5).

Vedhörn

- 1440 *Widhhørne* (RAp 31/12) – 10 H, 8 e.
 1440 skänker Mats Ödgisleson (Lillie) och hans hustru Ingeborg Gregersdotter (Aspenäsätten) sitt gods V till dominikankonventet i Strängnäs med föreskrift om att en mässa skall sjungas varje månad i Maria Magdalenas kor vid Mats Ödgislessons fars grav och vidare skall en mässa läsas varje onsdag för donatorernas och deras förfäders själar; brevet vidimeras av biskop Mats 1517 (RAp 31/12, RAp 7/1).

Kärnbo socken

1275 *eccelsie de Kyrnum* (DS 865).

1291 *in Kirnum* (DS 1043).

1334 *parrochia Kyrnæ* (DS 3024).

1366 *i Kyrna sokn* (DS 7340).

1379 *i Keerna sokn* (DS 10071).

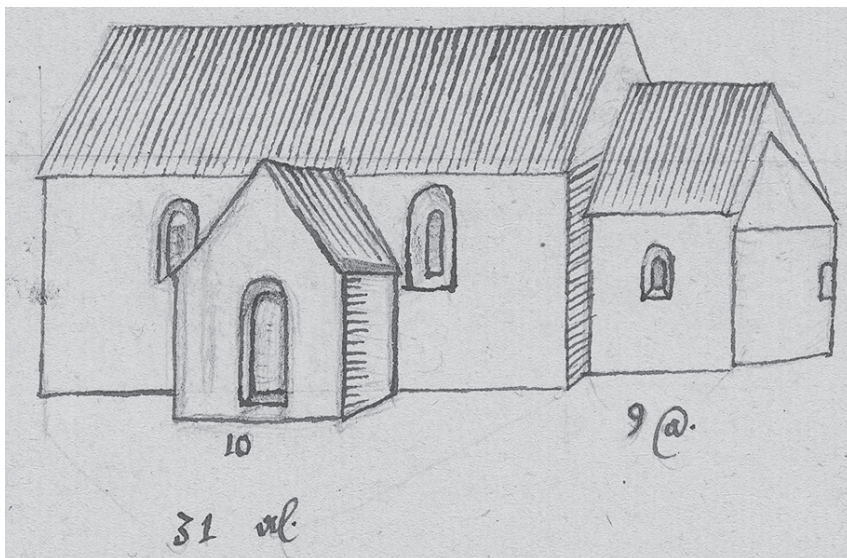
1402 *i Kernbo sokn* (SD 2917).

Omfattning: Under medeltiden tycks viss osäkerhet ha varit rådande gällande sockengränsen i sydväst, då ett antal byar/gårdar (Fågelsta, Gertre, Läggesta, Svansta och Årby) i några fall uppges ha tillhört Ärja socken (DS X 160, DS 10071, SD 2917, RAp 11/6 1510, RAp 2/2 1533). Sedan 1500-talet har vissa gränsändringar för socknen genomförts. Mariefred blev stad 1605 och omslöt nästan helt av Kärnbo socken. En del områden om 105 ha flyttades från Kärnbo socken till Mariefred genom Kbr 10/11 1944 (Lagerstedt s 23). Områdesnamnet *Kirna* finns belagt vid 1100-talets slut (?) i Vårfruberga klosters jordebok (VåKlJb f 59, avskr).

Kyrka: Den medeltida kyrkan övergavs efter att stadskyrkan i Mariefred uppförts på 1620-talet. I dag återstår en välbevarad ruin (27 x 9 m) belägen på en höjd 600 m norr om Gripsholms slott. Kyrkan uppfördes under 1100-talet med långhus, smalare kor och absid. Under senmedeltiden tillkom vapenhuset och långhuset utvidgades västerut. Av vapenhusets placering att döma har det uppförts före förlängningen av långhuset. Kyrkan tycks ha saknat separat sakristia, vilket är ovanligt för Södermanlands medeltidskyrkor. Efter att Mariefreds kyrka eldhärjats 1682 rustades Kärnbo kyrka upp och togs åter i bruk under 1680-talet, då den också avbildades av Peringskiöld. När stadskyrkan reparerats lämnades dock medeltidskyrkan att förfalla igen. Vid 1700-talets mitt konstaterades att kyrkans tak var så dåligt att inventarierna måste flyttas. Det senmedeltida altarskåpet såldes till Ytterenhörna kyrka, där det ännu finns bevarat. Triumfkrucifixet i Mariefreds kyrka dateras till omkring år 1500 och kommer sannolikt också från Kärnbo kyrka. Ruinen befann sig i förhållandevis dåligt skick i början av 1900-talet, men genomgick en grundlig restaurering på 1920-talet. (RAÄ 23:1, SöKy 65 6:e uppl, Schnell 1973, SHM mbild)

Här kan också nämnas att Sten Sture under en period låg begravd i Kärnbo kyrka, då hans kvarlevor flyttades dit från Mariefreds kartusian-kloster i samband med Gustav I:s stängning av klostret på 1520-talet. Senare flyttades kistan till Strängnäs domkyrka. (SBL bd 34 s 74)

Uppgifter om kyrkby och den medeltida prästgården saknas.

Kärnbo kyrka, teckning ur Johan Peringskiölds *Monumenter i Södermanland* från 1684.
Foto: KB.

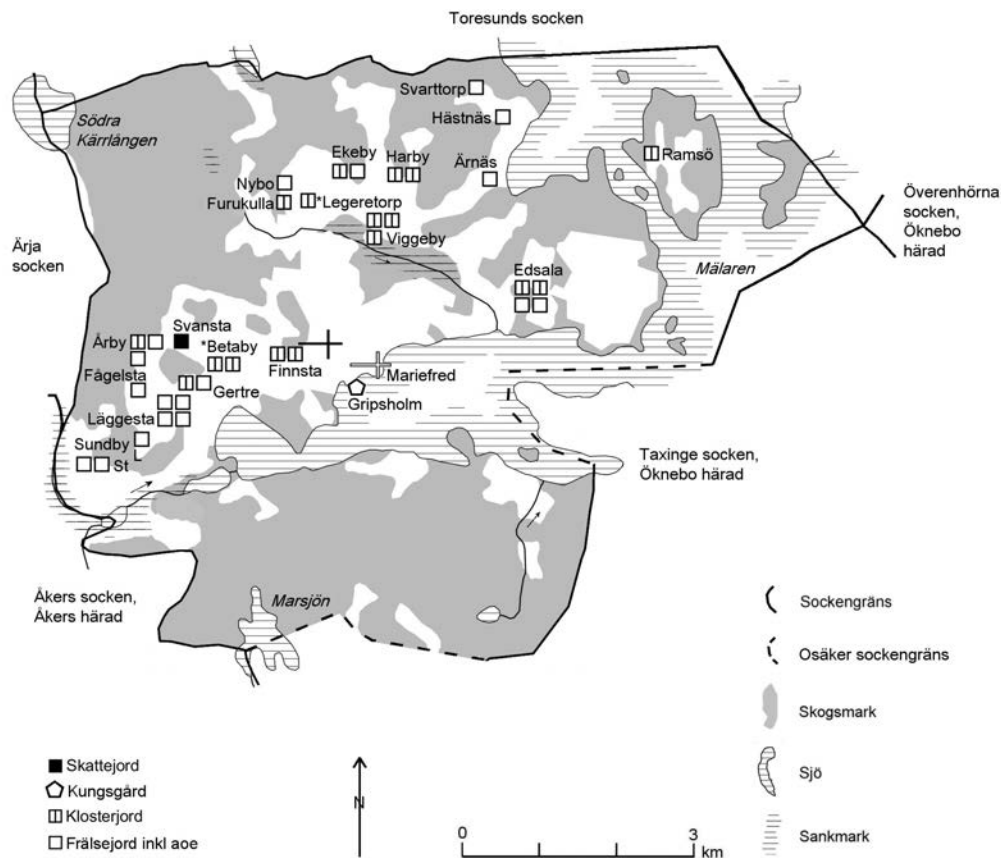
Runstenar: Sö 176 Kärnbo ödekyrka (fragment, nu i SHM), 177 Kärnbo ödekyrka, 178–179 Gripsholm, 180 Harby (fragment), 181 Hedlanda (fragment, nu i Mariefreds kyrka), 182 Läggesta (fragment, nu i Mariefreds kyrka), 183 Viggeby, 184 Årby, 185–186 Ärnäs (försvunna fragment).

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/50 (1573)

	sk	ky	våkl	aoe	fr
*Betaby	--	--	--	2 (0)	--
Edsala	--	--	--	4 (4)	--
Ekeby	--	1 (1)	--	1 (1)	--
Finnsta	--	--	--	2 (0)	--
Furukulla	--	--	--	1 (1)	--
Fågelsta	--	--	--	--	1 (1)
Gertre	--	1 (0)	--	0 (1)	1 (1)
Harby	--	--	--	2 (2)	--
Hästräs	--	--	--	1 (1)	--
*Legerertorp	--	--	--	1 (1)	--
Läggesta	--	1 (0)	--	2 (3)	1 (1)
Nybo	--	--	--	1 (1)	--
Ramsö	--	--	--	1 (1)	--
Sundby, Lilla	--	--	--	--	1 (1)
Sundby, Stora	--	--	--	--	2 (2)
Svansta	1 (1)	--	--	--	--
Svarttorp	--	--	--	0 (1)	--
Viggeby	--	--	--	3 (3)	--
Årby	--	0 (1)	1 (0)	1 (1)	1 (0)
Ärnäs	--	--	--	1 (1)	--
SUMMA	1 (1)	3 (2)	1 (0)	23 (22)	7 (6)

För kolumnen våkl har även längden SöH 1550:1A (Vårfruberga klosters landbor under Tynnelsö gård) använts.

Kärnbo socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Angående klosterjorden (Mariefreds kloster), se inledningen s 11.

***Betaby**

1380 *i Betaby* (7/7 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1402 *i Betaby* (SD 2917) – ursprungligt bebyggelseläge intill forn-lämning (RAÄ 83:1) ca 1,4 km väster om Kärnbo kyrkoruin, se karta från 1688 (GrhA I:1a, 1688).

SöH 1542–59 **1 aoe** 0:5.

1542–45 **1 aoe** 0:4:2.

1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0:2½ av Gustav Folkesson

- och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta) (7/7 vid DRAp 12/3 1414).
- 1380 är Olof i B faste vid häradstinget (26/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:0:2½ till drottning Margareta (se Finnsta) (SD 2917).
- 1447 och 1457 är Jöns i B faste vid häradstinget (DRAp 12/10 två brev, K 645:59)
- 1491 är Peder Andersson i B faste vid häradstinget (RAp 3/11).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar i B: den ena omfattar 0:0:13½ och räntar 3½ pund korn, 0:0:14 avradspn, ½ pund smör, 1 pund fläsk, 40 ägg och 12 dagsverken, den andra omfattar 0:5 och räntar 3 pund och 6 spann korn, 12 mark smör, 1 pund fläsk, 0:5 avradspn, 40 ägg och 12 dagsverken (SSJb 1515 f 13).
- 1506 säljer Magnus Sommar, kanik och skolmästare i Strängnäs, 0:0:14 i B och jord i Edsala och Gertre till Mariefreds kloster; bröderna skall dessutom varje år sjunga ett anniversarium för honom själv, hans föräldrar och andra kristna själar (RAp 16/4).
- 1531 har Gustav I två gårdar i B: den ena omfattar 0:0:14 och räntar 3½ pund korn, 0:0:14 avradspn, 1 pund fläsk, ½ pund smör, 40 ägg och 12 dagsverken, den andra omfattar 0:5 och räntar 3½ pund och 2 spann korn, 0:5 avradspn, 12 mark smör, 1 pund fläsk, 40 ägg och 12 dagsverken; gårdarna upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 75).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 minskat med 2 dagsverken vardera (K 1:3 f 20r-v).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:5, vilken upptas som Sten Stures arvegods, som räntar 0:6 avradspn, 3 pund och 6 spann korn, 12 mark smör, 1 lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken (AoE 29 A).

Edsala

- 1291 *in Esætum* (DS 1043), 1379 *i Ytraesadhom*, *i Yfraesadhom* (DS 9943, avskr), 1427 *i Esedhom* (RAp 19/1) – 10 H, 4g.
- SöH **3 aoe** 0:4 + 0:4 + 0:4.
1 aoet 0:1:1.
- 1291 testamenterar Anders Båt 0:0:1:5 till Turinge kyrkas

- utsmyckning (se Bankesta, Överjärna sn) (DS 1043).
- 1379 byter Finvid Ragvaldsson bort 0:0:14 i 'Yttre' E och 0:4½ i 'Övre' E till Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
- 1380 byter Bo Jonsson (Grip) till sig 0:0:7 i 'Övre' E och jord i Läggesta av Holmger mot jord i Årby, Turinge sn (22/3 vid DRAp 12/3 1414).
- 1404 säljer Knut Bosson och hans syster Margareta byn E med tillhörande ödetorp och skog till drottning Margareta (se Gripsholm) (SD 450).
- 1427 är Ragvald i E en av häradets representanter vid en överenskommelse mellan Selebo och Åkers hdr och domprosten i Strängnäs angående betalningen av prostpenningen (RAp 19/1).
- 1447 är Peder Nilsson i E faste vid häradstinget (RAp 11/5, se SDHK nr 25131).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 1:0, som räntar 6 pund korn, 1:0 avradspn, 2 pund smör, 2 pund fläsk, 12 dagsverken vardera och 40 ägg (SSJb 1515 f 13).
- 1506 säljer Magnus Sommar 0:0:2 till Mariefreds kloster (se *Betaby) (RAp 16/4).
- 1510 ingår Sven i E i en landssynenämnd (RApp 6/5).
- 1531 byter Gustav I till sig två gårdar av Gustav Kafle och Anna Josefsdotter (Djulaätten): den ena räntar 3 pund korn, ½:0 avradspn, 1 pund smör, 1 pund fläsk och 6 dagsverken; den andra räntar 1 pund korn, 1 pund smör, 0:0:4 avradspn och 6 dagsverken (se Mörby, Turinge sn) (GR 7 s 395 ff).
- 1531 har Gustav I två gårdar som han bytt till sig av Gustav Kafle; räntan är densamma som ovan. Vidare har Gustav I två gårdar om sammanlagt 1:0, som räntar ½ läst korn, 1:0 avradspn, 2 pund smör, 2 pund fläsk, 40 ägg och 24 dagsverken; dessa gårdar upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 62, 75).
- 1542 ligger fyra gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ändrats till 10 dagsverken vardera (K 1:3 f 19–20).
- 1552 byter Gustav I åter till sig en gård och ett torp i E och jord i Hästnäs och Ärnäs av Anna Josefsdotter, efter att 1531 års byte gått tillbaka, mot jord i Oppunda hd

och Västergötland (GR 23 s 51 f, se PHT 1959 s 49).

- 1559 upptas fyra gårdar i Gustav I:s jordebok: tre av dem omfattar vardera 0:4, sår 2 pund, har äng till 30 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten och räntar 0:4 avradspn, 3 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken vardera; den fjärde sår 4 pund, har äng till 10 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten och räntar 0:1:0:8 avradspn, 1 pund korn, 1 lispund smör och 5 dagsverken. De två första gårdarna upptas som Sten Stures bytesgods och de två andra som Gustav I:s bytesgods från Gustav Kafle och Anna Josefsdotter. (AoE 29 A)

Ekeby

- 1334 *in Ekeby* (DS 3024), 1379 *i Østra Ekeby*, *i Wæstra Ekeby* (DS 9922), 1553 *Stora Ekeby*, *Lisla Ekeby* (SöH 1553:6) – 10 H, 4 g – Östra Ekeby låg troligen intill gravfält (RAÄ 130:1) ca 800 m söder om nuv Norra Ekeby.
- SöH **1 ky** ('Stora' Ekeby), 1550 **1 aoe** 0:4, 1562 **1 kyt**, **1 aoet** ('Lilla' Ekeby).
- 1334 byter Lars Johansson (?björn) bort 0:3 i E till biskop Styrbjörn i Strängnäs mot jord i Munnerstorp, Älvestads sn, Bobergs hd (Östergötland) (DS 3024).
- 1379 byter Bo Jonsson till sig 0:0:7 i 'östra' E och 0:0:2 i 'västra' E av biskop Tord i Strängnäs (se Viggeby) (DS 9922).
- 1380 är Olof i E faste vid häradstinget; kan avse Ekeby, Överselö sn (?22/3 vid DRAp 12/3 1414).
- 1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0:2 av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta) (7/7 vid DRAp 12/3 1414).
- 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:0:2 till drottning Margareta (se Finnsta) (SD 2917).
- 1423 se Ekeby, Överselö sn.
- 1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i E av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby, Taxinge sn) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- 1466 se Ekeby, Överselö sn.
- 1472 byter Sten Sture till sig torpet 'östra' E, som räntar 0:12 pn, av kronan (se Gripsholm) (RAp 1/9).
- 1494 ger Gregers Matsson (Lillie) 0:0:4, som han äger i Kärnbo kyrkas åker i E, till samma kyrka för reglering av en skuld från den tid då han 'satt på Gripsholm' (UUBpp odat, se SDHK nr 42978).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:3,

som räntar 0:12 avradspn, 20 ägg och 12 dagsverken (SSJb 1515 f 13).

1531 har Gustav I en gård som räntar 0:12 avradspn, 20 ägg och 12 dagsverken; gården upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 74v).

1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden och räntar 1½:0 avradspn, 40 ägg och 5 dagsverken (K 1:3 f 21v).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok gården 'Stora' E som sår vartannat år 2 pund resp 15 spann, har äng till 16 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 18 spann korn, 1 lispund smör och 6 dagsverken; gården upptas som Sten Stures arvegods. Vidare upptas torpet 'Lilla' E som Sten Stures arvegods, sår vartannat år 12 spann resp 10 spann, har äng till 16 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:2:0:16 avradspn, 2 pund korn, ½ lispund smör, ½ lispund fläsk, 40 ägg och 6 dagsverken. (AoE 29 A)

Finnsta

1380 i *Finstadthom* (7/7 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1402 i *Finstadthum* (SD 2917) – 10 H, 4 f – övergiven bytomt (RAÄ 203:1) ca 400 m väster om Kärnbo kyrkoruin.

SöH 1542–43 **2 aoe** 1:0 + 1:0.

1380 byter Bo Jonsson (Grip) jord med Gustav Folkesson (Rossviksätten) och dennes hustru Märta Anundsdotter (tre spetsar) varvid Bo Jonsson får 2:0 i F och jord i *Betaby, Ekeby, *Näsby, Svansta, *Tryggesta och *Värnsta och ytterligare jord i Tuna, Ytterselö sn, Torp, Ärja sn, samt i Finkarby och Kvartinge, Taxinge sn; i utbyte får Gustav Folkesson och hans hustru jord i Gillberga, Lista och Tumbo snr, Västerrekarne hd, samt i Siende hd, Västmanland (7/7 vid DRAp 12/3 1414).

1402 säljer Nils Gustavsson (Rossviksätten) och hans systrar Ingrid och Kristina till drottning Margareta 2:0 i F och jord i *Betaby, Ekeby, *Näsby, Svansta, *Tryggesta och *Värnsta och ytterligare jord i Tuna, Ytterselö sn, Torp, Ärja sn, samt i Finkarby och Kvartinge, Taxinge sn; jorden har dömts åter till syskonen från Bo Jonssons arvingar vid räfsten i Västerås. Nils Gustavsson kvitterar köpeskillingen 1403. (SD 2917, 295, 296)

1472 byter Sten Sture till sig 2:0, som räntar 1 läst korn, 2:0

- pn och 8 pund mata, av kronan (se Gripsholm) (RAP 1/9).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 2:0, som räntar 1 läst korn, 2:0 avradspn, 2 pund smör, 2 pund fläsk och 24 dagsverken (SSJb 1515 f 13).
- 1510 är Olof Nilsson i F faste vid en jordtransaktion (RAP 11/6).
- 1531 har Gustav I två gårdar om sammanlagt 2:0, som räntar 1 läst korn, 2:0 avradspn, 2 pund fläsk, 2 pund smör, 80 ägg och 24 dagsverken; gårdarna upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 74v).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 minskat med 2 dagsverken vardera (K 1:3 f 17).
- 1545 anges i jordeboken att de två gårdarna i F har lagts under Gripsholm (SöH 1545:1).

Furukulla

- 1531 *Furukulla* (K 1 f 75) – 10 H, 4 f.
SöH **1 aoet.**
- 1531 har Gustav I F som räntar ½:0 avradspn; torpet upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 75).
- 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden, räntan har sedan 1531 ökat med 5 dagsverken (K 1:3 f 22).
- 1559 upptas torpet som 'gammalt arv', sår 3 spann, har äng till 9 lass hö, litet skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:4 avradspn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

Fågelsta

- 1346 *in Folxta* (DS 4064), 1366 *i Foghilsta* (DS 7340) – 10 H, 4 f – övergiven bytomt (RAÅ 178:1) ca 1 km nordöst om Stora Sundby.
SöH **1 fr** (1562 Karl Holgersson /Gera/).
- Fågelsta är sätesgård för Birgitta Anundsdotter (balk belagd med tre sparrar) 1346 (DS 4064).
- 1366 byter biskop Tyrgils i Strängnäs till sig 0:0:7 i F och jord i Läggesta av sin sven Gudmund i Riby mot jord i Riby, Åkers sn (DS 7340).
- 1372 byter Jöns Larsson (björn) till sig sammanlagt ½:0 i F och Läggesta, och 40:0 pn i mellangift, av Lars Gere-kesson (Björnlår) mot sammanlagt 0:6 i Valsta och

Åkra, Bettna sn (DS X 160, DMS 2:5 s 52, 57).

- 1379 säljer herr Peter Svensson 0:0:7 i F och jord i Lägges-
ta till Bo Jonsson (Grip); överlåtelsen vidimeras 1382
(DS 10071, 16/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1530 byter Brita Andersdotter bort $\frac{1}{2}$:0, som räntar 3 pund
korn, 3 pund mata, 1:0 gengårdspn, $\frac{1}{2}$:0 avradspn, 5
lass ved och 5 lass gårdsgårdsstörar, till Gustav I (se
Stora Sundby) (RAp 17/3, se SDHK nr 44711).
- 1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av 'hustru
Brita på Sundby'; räntan är densamma som vid bytet
1530 (K 1 f 54v).

Gertre

- 1366 i *Giærthri* (DS 7340), 1380 i *Gertry* (UUBp 25/10), 1447
i *Giærtræ* (RAp 11/5) – 10 H, 4 f.
- SöH 1 ky, 1550 1 aoe 0:4.
1 fr (1562 Klas Andersson /Ekeblad/, 1573 Erik An-
dersson /Ekeblad/).
- 1366–82 är Peter i G faste vid häradstinget ett flertal gång-
er (DS 7340, RAp 22/5).
- 1447 är Erik i G faste vid häradstinget (RAp 11/5 se SDHK
nr 25131, RAp 22/6 två brev).
- 1506 säljer Magnus Sommar 0:0:1 till Mariefreds kloster (se
*Betaby) (RAp 16/4).
- 1510 är Erik i G faste vid en jordtransaktion (RAp 11/6).
- 1530 byter Brita Andersdotter bort $\frac{1}{2}$:0, som räntar 3 pund
korn, 2 pund mata, $\frac{1}{2}$:0 avradspn, 1:0 gengårdspn, 5
lass ved och 5 lass gårdsgårdsstörar, till Gustav I (se
Stora Sundby) (RAp 17/3, se SDHK nr 44711).
- 1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av 'hustru
Brita på Sundby'; räntan är densamma som vid bytet
1530 (K 1 f 55).
- 1554 ger Magdalena Pedersdotter Gustav I gårdarna G och
Broby, Åkers sn, mot att hon får stanna på Eskilstuna
gård och bli försörjd av kungen resten av livet (GR 24
s 409).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:4, som sår
vartannat år 2 pund resp 15 spann, har äng till 16 lass
hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och
räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 3 pund korn, 1
lispund smör, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken; kungen
uppges ha köpt gården av Mariefreds kloster (AoE 29 A).

Gripsholm

- 1380 (omkr) *in curia mea Nesboholm* (FMU 894), 1381 *datum*

Gripsholm (RAp 15/5) – 10 H, 4 g – *Näsby låg sannolikt ca 300 m norr om gravfält (RAÄ 26:1), se karta från 1688 (GrhA I:1a, 1688).

Bo Jonsson (Grip) utfärdar brev på Gripsholm 1381–85 och detta i kombination med gårdens namn tyder på att det varit hans sätesgård (RAp 15/5, B 21 27/2). Gripsholm uppfördes på mark som hört till en by eller gård med namnet *Näsby. Under åren 1377–80 byter Bo Jonsson till sig jord i *Näsby och omkring 1380 utfärdar han ett brev *in curia mea Nesboholm* (FMU 894). Av allt att döma byter *Nesboholm* namn till Gripsholm 1381 (Mattisson s 161 f). Sten Sture skriver sig till Gripsholm 1473–94 (RAp 8/8, RApp 27/1), se även Rävsnäs, Toresunds sn.

- 1377 bekräftar Lars Ingebjörnsson (Ekeblad från Västerfärnebo), hans brorson Folke Karlsson och Harald Olofsson (Hjulstaätten) att de handhaft ett jordbyte mellan hustru Katarina (Fadersdotter, änka efter Karl Ingebjörnsson /Ekeblad från Västerfärnebo/) och Bo Jonsson (Grip), i vilket Bo Jonsson får sammanlagt 0:6:0:5 i *Näsby och *Tryggesta samt jord i Ingelsta, Svärta sn, mot jord i Skämsta och Valla, Kärnbo sn, Siende hd (DS 9627).
- 1379 byter Rembolt Petersson (bjälke), med sin hustru Cecilia Knutsdotters samtycke, bort 0:0:14 i *Näsby och jord i Läggesta och *Tryggesta samt jord i Åkers sn till Bo Jonsson; fastebrev utfärdas 1380 (se Berga, Åkers sn, Åkers hd) (DS 9933, 26/10 1380 vid DRap 12/3 1414).
- 1379 byter Finvid Ragvaldsson bort 0:0:7:5 i *Näsby till Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
- 1380 byter Bo Jonsson till sig av Gustav Folkesson och dennes hustru Märta Anundsdotter 0:0:2½ i *Näsby och tre 'fjällar' i *Näsby och *Tryggesta som legat under Finnsta (se Finnsta) (7/7 vid DRap 12/3 1414).
- 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar till drottning Margareta 0:0:2½ i *Näsby och tre 'fjällar' i *Näsby och *Tryggesta som legat under Finnsta (se Finnsta) (SD 2917).
- 1404 säljer Knut Bosson (Grip) och hans syster Margareta till drottning Margareta den gård och holme 'som kallas Gripsholm' och byn Edsala samt öarna Ramsö och

- Härnö, Taxinge sn; försäljningen stadfästs samma år av syskonens mor Greta Dume (SD 450, SD 451).
- 1405 omnämns Klaus Zamow som fogde på G (SD 534).
- 1419 omnämns Algot Magnusson (Sture) som hövitsman på G (ST 3:450).
- 1423 omnämns greve Hans av Everstein som hövitsman på G (ST 3:455).
- 1434 uppges att fogden på G, Hartvik Flög, satte eld på G och flydde därifrån med alla dyrbarheter när borgen omringades av bönder från Rekarnebygden under Engelbrektsupproret (Karlskr s 36).
- 1446 får greve Hans av Everstein förnyat förordnande som hövitsman på G av kung Kristoffer (26/2 vid RAP 3/5 1457).
- 1447 dömer en skiljedomsnämnd i en tvist mellan Hans av Eversteins dotter Filippa och hennes stymor Helena Folmersdotter (Lunge) beträffande fördelningen av panstumman om 24 000 mark pn för G och dess län; nämnden dömer 9 489 mark pn till Sigurd Jonsson (Sudreimsätten), som företräder sin hustru Filippa, och styvmodern får resterande summa (DN 774).
- 1472 byter Sten Sture jord med kronan och får 0:18 i *Näsby bolstad 'som Gripsholm uppå stander', som räntar 18 tön korn, 0:18 pn och 9 pund mata, och jord i Ekeby, Finnsta, Harby, Ramsö, *Tryggesta och Viggeby samt jord i *Boda och Härnö, Taxinge sn. I utbyte får kronan jord i Ekerö, S:t Nikolai och Kila snr samt följande socknar i Uppland: Boglösa, Kungs-Husby, Lillkyrka, Löt och Villberga. För att säkerställa att bytet blir rättvist och att kronan inte lider någon förlust utser rikets råd två kommissioner, en för Uppland och en för Södermanland, som skall rannsaka gods och ränta i detalj. Bytet fullföljs drygt en månad senare sedan riksrådskommissionen intygat att Sten Sture givit kronan 'fullt och lika'. (RAP 1/9, två brev - riksrådets vidfästa stadfästelsebrev är daterat 23/7 1474, RAP 5/10, DMS 1:9 s 180, DMS 2:1 s 104 f)
- 1485 utfärdar kardinalkollegiet i Rom ett avlatsbrev för jungfru Marie kapell i Gripsholm som uppförts av Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter (Tott) (UUBp 10/3).
- 1493 skänker Sten Sture och hans hustru G till kartusia-

- nerna för grundandet av ett kloster (se Mariefreds kartusiankloster) (RAp 7/12).
- 1498 se Mariefreds kartusiankloster.
- 1525 se Mariefreds kartusiankloster.
- 1526–60 utfärdar Gustav I ett stort antal brev på G (GR 3 s 99, GR 29 s 441).
- 1526 utnämner Gustav I Erik Arvidsson, f d skaffare i Mariefreds kloster, till fogde på G (GR 3 s 127).
- 1527 började Gustav I, enligt uppgift av Rasmus Ludvigsson, bygga slottet i augusti 'på den holme där det nu står' (HH 20 s 48).
- 1538 skriver byggmästaren Henrik van Köllen till Gustav I om byggnadsarbetet på G och frågar om kungen vill att grundmurarna skall vara tjockare än 5 alnar under husen och 6 alnar under tornet (GR 12 s 281).
- 1539 och 1540 ålägger Gustav I borgmästare och råd i Arboga att med sina skepp hjälpa till att forsla tegel från Strängnäs till G (GR 12 s 222, GR 13 s 44 f).
- 1542 skriver Gustav I till Måns Smed, fogde på G, och ber honom försvara slottet och införskaffa tillräckligt med förnödenheter samt att vid fara flytta kungabarnen från 'gamle gården' till slottet (GR 14 s 242).
- 1543 utser Gustav I Harald Lake till slottsfogde på G; i oktober samma år skriver drottning Margareta till Arboga stad och ber om hjälp, då det råder stor tegelbrist på G (GR 15 s 200 f, 539).
- 1544 skriver Gustav I till Harald Lake om arbetet på tornen, bl a det 'spärrverk' som skall uppresas 'på det stora tornet' (GR 16 s 483).
- 1545 skriver Gustav I till ståthållaren på Stockholms slott, Botvid Larsson, och ber honom bl a att skicka några timmermän från Stockholm till G som skall hjälpa till med tornets 'spärrverk'. I april samma år skriver Gustav I till befälningssmannen på Västerås slott, Rasmus Kloot, och ber honom skicka ett antal timmermän från Bergslagen till G, så att slottsbygget kan fullbordas. (GR 17 s 38, 250)
- 1548 befaller Gustav I fogden Sven Nilsson att se till att kyrko- och prästlandborna beger sig till G och gör sina ålagda dagsverken (GR 19 s 129).
- 1555 får befälningssmannen på G, Erik Dalkarl, i uppdrag av Gustav I att ordna några 'sköna' hägn vid G där

kungen kan jaga (GR 25 s 23).

Den 16 februari får fogden i Selebo och Åkers hdr, Bengt Nilsson, i uppdrag att se till att bönderna fraktar sten till bygget på G mot en avkortning av fodringsskatten. I april befaller Gustav I Erik Dalkarl att komma med böndernas sten till G så fort det är öppet vatten. (GR 25 s 54, 170)

Den 9 mars skriver Gustav I till Jakob Henriksson (Hästesko) om hur kungens hästar skall fördelas på olika slott och gårdar; på G placeras 30 hästar (GR 25 s 70).

Den 12 maj meddelar Gustav I Erik Dalkarl att han accepterar slottets utlån av spannmål till bönderna i Kärnbo sn om de kommande höst betalar igen med 'god färsk råg eller korn' och ett dagsverke för varje spann de lånat (GR 25 s 232).

- 1556 skriver Gustav I till Erik Dalkarl och befaller honom att under vintern vinnlägga sig om att frakta sten till G och att under våren låta gräva och fullborda förborgen samt se till att det muras en bättre källare i förborgen än den som är på slottet. Samma år befaller hertig Erik fogden i Daga och Öknebo hdr, Knut Persson, att låta bönderna frakta sten och ved till G mot en avkortning av fodringsskatten. (GR 26 s 71, 688, 773)

- 1558 meddelar Gustav I landbofogden vid G, Måns Birgersson, att den som åstadkommit skadan på G:s ladugård skall avrättas. Samma år meddelar kungen Måns Birgersson att det inte skall muras något på källaren vid G utan i stället skall byggnaden vid ladugården prioriteras. (GR 28 s 84, 354)

- 1559 redovisas åkrar, ängar, beteshagar, öar, fisken, krydd- och trädgårdar tillhörande G i en jordebok över Gustav I:s avelsgårdar (AoE 29 C). Åkrarna sås vartannat år (se tabeller nedan för uppgifter om utsäde och avkastning). **Ängar:** *Stor ängenn, Malz ängenn, Näss ängenn, Gilles ängenn, Finstaängen, Betabyängen, Härnöängen (Taxinge sn), Bodaängen (Taxinge sn), Diupe-dals ängenn, Haga ängenn, Westergiards ängenn, Gås-holmsängen, Älgöängen (Ytterenhörna sn), Läggesta-ängen, Stor trägårdzängen, Långe trägårdzängen och Kryddegårdenn.* Summan av höskörden uppgår till 884

sommarlass. **Hagar:** *Oxehagann, Turingehammar, Häst hagan, Tegelladuhagann, Husshagann* och *Daganäss*. **Öar:** Ramsö, Älgön, Härnön, *Skelby öö i Oppunda härad* (?nu Djurön, Årdala sn) och Torsholmen. **Fisken:** i Mälaren 'och andra fiskesjöar' fiske av braxen, gädda, gös, abborre och mört (vinternoten) samt nors, abborre, mört, siklöja, ruda och sik (sommarnoten); vid Bråviken strömmingsfiske (vinternoten); vid Öja och Gunnarsten (Sotholms hd) strömmingsfiske med 8 skötar; fiske av sik, gädda och braxen med 6 siknät; vid Öland torskfiske med ett torsksnöre; i *Öngöön* och *Stålboda siöen* (?nu Eklången) fiske av gädda och braxen med 25 katsor; vid slottet fiske av braxen, abborre, mört och lake med 39 katsor; ålfiske vid Sigtuna (Vårdinge sn, se AL 3 s 203), *Nygårdz* ålfiske med 4 ålkistor, Jursta ålfiske (Överenhörna sn) med en ålkista, Ålö kvarns ålfiske (Tveta sn) med en ålkista, *Sunds kvarns ålfiske (Turinge sn) med en ålkista, Berga kvarns ålfiske (Åkers sn) med en ålkista och Byringe ålfiske (Länna sn) med en ålkista; **Kryddgårdar:** en som ger 1 tunna och 3 fjärdingar lök samt 23 tunnor morötter; **Trädgårdar:** tre stycken som ger 2 tunnor och 3 fjärdingar äpplen, 2 tunnor och 1 fjärding päron samt 1½ fjärding körsbär.

1560 (omkr) omfattar *Näsby 'bolstad', vilken Sten Sture bytt till sig av kronan och 'som Gripsholm står uppå', 0:18 och räntar 13½ pund korn, 0:18 pn och 9 lis-pund fläsk (AoE 22:3).

Utsäde, Gripsholms slott 1559

Gröda	Pund	Spann
Vete	1½	
Råg	19½	
Korn	6	
Havre	3	6
SUMMA	30	6

Källa: AoE 29 C.

Anmärkning: Åkern som anges är 'västra slottsgärdet'. I träda detta år ligger 'norra slottsgärdet' och 'Betebygärdet', på vilka kan sås 2 läster, 11 pund och 6 spann resp 2 pund och 2 spann.

Avkastning, Gripsholms slott 1559

Gröda	Läst	Pund	Spann
Vete	1	2	3
Råg	13	4	7
Korn	4	6	3
Havre	2	7	7
SUMMA	20	19	20

Källa: AoE 29 C.

Harby

- 1379 *i Haarby* (DS 9922) – 10 H, 4 g.
 SöH **2 aoe** 0:4:1:4 + 0:4:1:4, 1570 båda öde.
- 1379 byter Bo Jonsson till sig 0:0:7½ av biskop Tord i Strängnäs (se Viggeby) (DS 9922).
- 1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i H av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby, Taxinge sn) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- 1472 byter Sten Sture till sig 0:0:8, som räntar 2 pund korn, 0:0:8 pn och 1 pund mata, av kronan (se Grips-holm) (RAp 1/9).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 0:6:2, som räntar 5 pund korn, 0:6:2 avradspn, 8 mark smör, 2 pund fläsk och 12 dagsverken (SSJb 1515 f 13).
- 1531 har Gustav I två gårdar i H: den ena omfattar 0:6:2 och räntar 0:6:2 avradspn, 5 pund korn, 2 pund fläsk, 8 mark smör och 40 ägg, den andra omfattar 0:0:7 och räntar 0:0:7 avradspn, 14 spann korn och 1 pund smör; gårdarna upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 74v).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden och räntar vardera 0:4½ avradspn, 3 pund och 3 spann korn, 14 mark smör, 1 lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken (K 1:3 f 18r–v).
- 1559 sår gårdarna, vilka upptas som Sten Stures bytesgods, vardera 2 pund, har äng till 30 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten; räntan är densamma som 1542 (AoE 29 A).

***Henemora**

- 1542 *Henemora* (K 1:3 f 22).
 SöH 1543 (endast) **1 aoet**.
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden och räntar ½:0

pn; vidare anges torpet ligga under Gripsholm 'för mulbetet' (K 1:3 f 22).

Hästnäs

- 1312 *Hässnäss* (DS 1852, avskr), 1531 *Hestenäss* (K 1 f 62) – 10 H, 5 g.
 SöH **1 aoet.**
 1312 byter Johan Björnsson (björn) bort H fram till bäcken i *Hässwijk* till Lars Ulfsson (Ama) mot jord i Alby, okänd sn (DS 1852).
 1531 har Gustav I H som han bytt till sig av Gustav Kåfle och som räntar 0:12 avradspn, 1 pund smör och 6 dagverken (K 1 f 62).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 minskat med 1 dagsverke (K 1:3 f 21v).
 1552 byter Gustav I till sig torpet H av Anna Josefsdotter (se Edsala) (GR 23 s 52).
 1559 upptas torpet som Gustav I:s bytesgods från Gustav Kåfle och Anna Josefsdotter (Djulaätten), sår 5 pund, har äng till 8 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:12 avradspn, 1 lispund smör, 1 får och 5 dagsverken (AoE 29 A).

*Legeretorp (nu Målar- torp)

- 1495 (?) *Legeretorp* (SSJb 1515 f 13), 1531 *Lekeretorp* (K 1 f 74v), 1559 *Måleretorp* (SöH 1559:1) – 10 H, 4 g – ursprungligt bebyggelseläge i närheten av fornlämnning (RAÄ Mariefred 34:1) ca 250 m öster om Furu-kulla, se karta från 1688 (GrhA I:1a, 1688).
 SöH **1 aoet.**
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 1:0 avradspn och 20 ägg (SSJb 1515 f 13).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 1:0 avradspn och 20 ägg; torpet upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 74v).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 20 ägg och 5 dagsverken (K 1:3 f 21).
 1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures arvegods, vartannat år 8 spann resp 6 spann, har äng till 20 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och har samma ränta som 1542 (AoE 29 A).

- Läggesta** 1365 *i Læggistum* (DS 7251) – 10 H, 4 f – ursprungligt bebyggelseläge vid nuv Oppgården (LSA GeomJb C5:133, 1641).
- SöH **1 kyt**, 1548 **1 frt**, 1553 **1 aoet**, 1559 **1 aoe** ('Läggestasätter').
2 aoe 0:7:2 + 0:3:1, 1553 0:5:0:4 + 0:3:1.
1 fr (1562 Klas Andersson /Ekeblad/, 1573 Erik Andersson /Ekeblad/), 1573 **1 frt**.
- 1365 är Nils i L faste vid en jordtransaktion (DS 7251).
- 1366 byter biskop Tyrgils i Strängnäs till sig 0:0:4 i L och jord i Fågelsta av sin sven Gudmund i Riby mot jord i Riby, Åkers sn (DS 7340).
- 1372 byter Jöns Larsson (björn) till sig sammanlagt ½:0 i L och Fågelsta, och 40:0 pn i mellangift, av Lars Gerekesson (Björnlår) mot sammanlagt 0:6 i Valsta och Åkra, Bettna sn (DS X 160).
- 1379 byter Rembolt Petersson bort 0:0:9½ till Bo Jonsson (se Gripsholm) (DS 9933).
- 1379 säljer herr Peter Svensson 0:0:2 i L och jord i Fågelsta till Bo Jonsson (Grip); överlåtelsen vidimeras 1382 (DS 10071, 16/10 vid DRap 12/3 1414).
- 1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0:1 i L och jord i 'Övre' Edsala av Holmger mot jord i Årby, Turinge sn (22/3 vid DRap 12/3 1414).
- 1401 ingår Bengt Nilsson (Lejonansikte) och Knut Bosson (Grip) en förlikning med Ingeborg Gregersdotter (Sandbroätten); Ingeborg får bl a ½:0 i L av Bengt Nilsson och Knut Bosson mot att de får behålla jord som Bo Jonsson tagit från Ingeborgs avlidne make Bengt Jonsson (Aspenäsätten) (se Flasta, Veckholms sn) (SD 45, DMS 1:9 s 234).
- 1491 är Bengt i L vedervaroman vid häradstinget (RAP 3/11).
- 1530 säljer Anders mjölnare i L till Gustav I, med sin hustru Sigrids samtycke, gården L om 1:0, som räntar 5½ pund och 2 spann korn, 1:0 avradspn, 1:0 gengårdspn, 2 pund smör och 2 pund fläsk, för 100:0 stockholms mynt och 'ett par engelskt kläde' till hustru Sigrid (RAP 17/3, se SDHK nr 44710).
- 1530 byter Brita Andersdotter bort 0:0:10, som räntar 20 spann korn, 2 pund mata, 0:3:1 avradspn, 1:0 gengårdspn, 5 lass ved och 5 lass gårdsgårdsstörar, till Gustav I (se Stora Sundby) (RAP 17/3, se SDHK nr

- 44711).
- 1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av 'hustru Brita på Sundby'; räntan är densamma som vid bytet 1530 (K 1 f 54v).
- 1531 har Gustav I en gård i L 'i Ärja sn' om 0:7:2, som han köpt av Anders mjölnare, och som räntar 0:7:2 avradspn, $5\frac{1}{2}$ pund och 2 spann korn, 2 pund fläsk, 2 pund smör och 8 dagsverken. Vidare har Gustav I en gård om 0:0:10, som han köpt av Arvid Västgöte, och som räntar 0:0:10 avradspn, 20 spann korn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 0:3 dagsverkspn och 2 pund fläsk (K 1 f 73, 77).
- 1533 ger Anders Hansson till Gustav I en gård som räntar 0:12 avradspn och 1 pund mata (se Årby) (RAP 2/2).
- 1533 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som räntar 0:12 avradspn och 1 pund mata (K 1 f 56).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ändrats till 10 dagsverken vardera (K 1:3 f 20v–21).
- 1559 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok. Den första, som kungen köpt av Anders mjölnare 1530, omfattar 0:5:0:4, sår vartannat år 4 pund resp $3\frac{1}{2}$ pund, har äng till 55 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:5:0:4 avradspn, 4 pund och 1 spann korn, $1\frac{1}{2}$ lispund smör, $1\frac{1}{2}$ lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken. Den andra gården, som kungen köpt av Arvid Västgöte 1531, sår vartannat år $2\frac{1}{2}$ pund resp 17 spann, har äng till 35 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, $2\frac{1}{2}$ pund korn, 2 lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken. Vidare upptas gården 'Läggestasätter' som vartannat år sår 2 pund resp $1\frac{1}{2}$ pund, har äng till 40 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:3 $\frac{1}{2}$ avradspn, $17\frac{1}{2}$ spann korn, $\frac{1}{2}$ lispund smör, $\frac{1}{2}$ lispund fläsk och 6 dagsverken; även denna gård uppges Gustav I ha köpt 1530 av Anders mjölnare. (AoE 29 A)

Målartorp Se *Legeretorp.

Norra Ekeby Se Ekeby.

Nybo 1542 *Nyboda* (K 1:3 f 22) – 10 H, 4 f.

SöH **1 aoet.**

1542 ligger torpet under gripsholmsfogden och räntar ½:0 avradspn (K 1:3 f 22).

1559 upptas torpet i Gustav I:s jordebok som Sten Stures arvegods, sår 2 spann, har äng till 6½ lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och har samma ränta som 1542 (AoE 29 A).

***Näsby**

Se Gripsholm.

Ramsö

1379 *Ramsøø* (DS 9943, avskr), 1461 *Ramsøø* (RAp 28/7) – 10 H, 4 g.

SöH **1 aoe** 1:0, 1573 0:5.

1379 byter Finvid Ragvaldsson bort 1:0 till Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).

1404 säljer Knut Bosson och hans syster Margareta ön R till drottning Margareta (se Gripsholm) (SD 450).

1461 får Gregers Matsson (Lillie) kronans ö R i förläning av kung Kristian (RAp 28/7).

1472 byter Sten Sture till sig 1:0, som räntar 4 pund korn, 1:0 pn och 4 pund mata, av kronan (se Gripsholm) (RAp 1/9).

1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård, som räntar 4 pund korn, 1:0 avradspn, 2 pund smör och 2 pund fläsk, med de underliggande holmarna Björkholmen, Furuholmen, Söderholmen, Nørholmen, Gaseskier och Rønskiær (SSJb 1502 f 16).

1502 skänker Sten Sture R och Härnö, Taxinge sn, samt Berga, Åkers sn, till Mariefreds kloster (se Berga, Åkers sn, Åkers hd) (RAp 9/2).

1531 har Gustav I en gård om 1:0, som räntar 4 pund korn, 1:0 avradspn, 1 pund smör, 1 pund fläsk, 40 ägg och 12 dagsverken; gården upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 75).

1542 ligger gården under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 minskat med 2 dagsverken (K 1:3 f 19).

1559 sår gården, vilken upptas som Sten Stures bytesgods, vartannat år 3 pund resp 2 pund, har äng till 40 lass hö, god skog, litet mulbete och fiskevatten och räntar 1:0 avradspn, 1 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken (AoE 29 A).

- *Rösta** 1323 *in Røzstæ* (DS 2433), 1379 *i Rødzsta* (DS 9922).
 1323 intygar Lars Ulfsson (Ama) att han, med biskop Styrbjörn i Strängnäs särskilda tillåtelse, innehar 0:0:11½ i R (DS 2433).
 1379 byter Bo Jonsson till sig 0:0:11½ av biskop Tord i Strängnäs (se Viggeby) (DS 9922).
- *Smidiatorp** 1453 *Smidiatorp* (RAp 21/12).
 1453 byter kung Karl Knutsson till sig torpet S av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby, Taxinge sn) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- Sundby, Lilla** 1530 *Lisla Sundby* (RAp 17/3) – 10 H, 4 f.
 SöH **1 frt** (1562 Klas Andersson /Ekeblad/, 1573 Erik Andersson /Ekeblad/).
 1530 byter Brita Andersdotter bort 'Lilla' S, som räntar 1½:0 avradspn, 2½ lass ved, 2½ lass gårdsgårdsstörar och 3 dagsverken (se Stora Sundby) (RAp 17/3, se SDHK nr 44711).
 1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av 'hustru Brita på Sundby'; räntan är densamma som vid bytet 1530 (K 1 f 55v).
- Sundby, Stora** 1392 *aff Sundby* (RAp 25/1), 1555 *Store Sundby* (SöH 1555:14), – 10 H, 4 f.
 SöH **2 fr** (1562 Karl Holgersson /Gera/ 1, 1573 Erik Andersson /Ekeblad/ 2), 1573 en öde.
- Sundby är sätesgård för Knut Bengtsson (Aspenäsätten) 1392 (RAp 25/1, två brev). Knut Pik skriver sig till Sundby 1477 (HH 31:112) och 1530 benämner Brita Andersdotter (Ekeblad från Rekarne) Sundby som sin sätesgård (RAp 17/3).
- 1530 byter Brita Andersdotter (Ekeblad från Rekarne), änka efter Hans Jakobsson (Simla), jord med Gustav I och ger honom sin sätesgård S om 0:13:1, som räntar 10 pund korn, 8 pund mata, 2:0 gengårdspn och 0:13:1 avradspn, och jord i Fågelsta, Gertre, Läggesta och 'Lilla' Sundby; vidare får Gustav I jord i Skogkvarn och Skrähäll, Ärja sn, och i Hjälmsetter, Skäggesta, Täby och Valsberga, Åkers sn, samt i Merlänna, Länna sn. Alla gårdarna räntar 6 dagsverken vardera utom 'Lilla' S som räntar 3 dagsverken. I utbyte får

Brita Andersdotter jord i Jäders sn och Västmanland.
(RAp 17/3 se SDHK nr 44711, GR 7 s 44 f)

- 1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av 'hustru Brita på Sundby'; rântan är densamma som vid bytet 1530 (K 1 f 54v).

Svansta

- 1380 i *Swanasta* (7/7 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1402 i *Swanasta* (SD 2917) – 10 H, 4 f.
SöH 1 sk 0:6:2, 1560 öde.
1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0:7 av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta) (7/7 vid DRAp 12/3 1414).
1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:0:7 till drottning Margareta (se Finnsta) (SD 2917).
1447 och 1450 är Mats i S faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 25052, StrLBp 7/5).
1448 ingår Mats i S i en häradsnämnd (RAp 28/10).
1466 är Peder i S faste vid häradstinget och ingår i en häradsnämnd (RAp 19/6, två brev).

Svarttorp

- 1554 *Swartetorpett* (SöH 1554:2) – 10 H, 5 g.
SöH 1554 1 aoet.
1559/60 upptas torpet i Gustav I:s jordebok och räntar 0:4 avradspn, 1 får och 3 dagsverken; torpet upptas som Sten Stures arvegods i den ena längden och som 'uppbbyggt av Viggeby ägor' i den andra (AoE 22:6, 29 A).

*Tryggesta

- 1377 i *Tryggistum* (DS 9627, avskr), 1402 i *Thryggiastom* (SD 2917).
1377 byter Bo Jonsson till sig sammanlagt 0:6:0:5 i T och *Näsby av hustru Katarina (se Gripsholm) (DS 9627).
1379 byter Bo Jonsson till sig 0:0:7:2 av Finvid Ragvaldsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
1380 byter Bo Jonsson till sig av Gustav Folkesson och dennes hustru Märta Anundsdotter 0:0:2½ i T och tre 'fjällar' i T och *Näsby som legat under Finnsta (se Finnsta) (7/7 vid DRAp 12/3 1414).
1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar till drottning Margareta 0:0:2½ i T och tre 'fjällar' i *Näsby och T som legat under Finnsta (se Finnsta) (SD 2917).
1472 byter Sten Sture till sig torpet T, som ligger under Gripsholm och räntar 0:12 pn, av kronan (se Grips-

holm) (RAp 1/9).

1560 (omkr) ligger torpet T under Gripsholm och räntar 0:12 pn (AoE 22:3).

Viggeby

1100-talets slut (?) *Wicby* (VÅKJb f 59, avskr), 1379 i *Vicby* (DS 9922), 1453 *Wigby* (RAp 21/12) – 10 H, 4 g.

SöH 3 aoe 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1, 1568 en öde, 1570 två öde, 1573 samtliga öde.

1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 1 örtug och 2 penningar i V (VÅKJb f 59).

1379 byter Bo Jonsson (Grip) jord med biskop Tord i Strängnäs och får av denne 2:0 i V och jord i 'västra' resp 'östra' Ekeby, Harby och *Rösta samt jord i Harby och Herresta, Toresunds sn; i utbyte får biskop Tord jord i Ösmo sn och följande socknar i Österrekarne hd: Hammarby, Husby, Jäder, Kjula och Ärla (DS 9922).

1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i V av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby, Taxinge sn) (RAp 21/12, RAp 28/12).

1472 byter Sten Sture till sig 2:0, som räntar 1 läst korn, 2:0 pn och 8 pund mata, av kronan (se Gripsholm) (RAp 1/9).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok fyra gårdar om 2:0, som räntar 1 läst korn, 2:0 avradspn, 4 pund smör, 4 pund fläsk, 40 ägg och 24 dagsverken (SSJb 1515 f 13).

1531 har Gustav I fyra gårdar om sammanlagt 2:0, som räntar 1 läst korn, 2:0 avradspn, 4 pund smör, 4 pund fläsk, 80 ägg och 12 dagsverken för varje landbo; gårdarna upptas som arvegods efter Sten Sture och har dragits in från Mariefreds kloster (K 1 f 74v).

1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden och räntar vardera 0:5:1 avradspn, 4 pund korn, 1 lispund och 7 mark smör, 1 lispund och 7 mark fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken (K 1:3 f 17v–18).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok tre gårdar som vardera sår 3 pund, har äng till 40 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:5:0:8 avradspn, 4 pund korn, 1 lispund och 7 mark smör, 1 lispund och 7 mark fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken vardera; gårdarna upptas som Sten Stures bytesgods (AoE 29 A).

1559/60 se Svarttorp.

- *Värnsta** 1380 *i Wærnastom* (7/7 vid DRap 12/3 1414, avskr), 1402 *i Wærnastom* (SD 2917).
 1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0:16 av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta) (7/7 vid DRap 12/3 1414)
 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:0:16 till drottning Margareta (se Finnsta) (SD 2917).

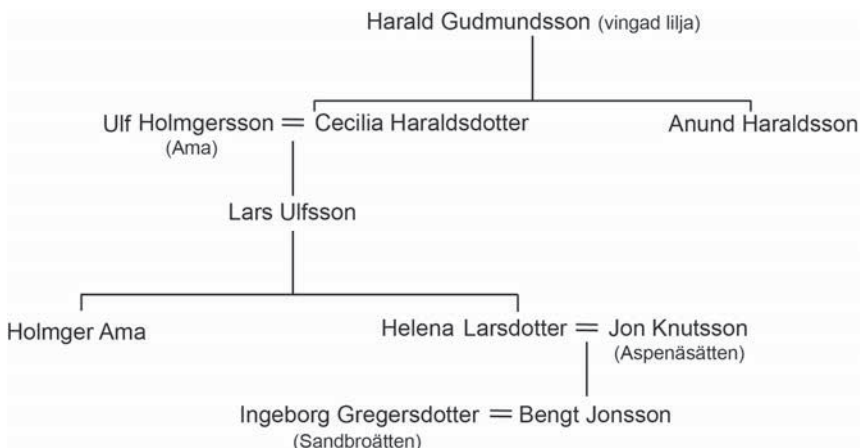
- Årby** 1533 *i Årby* (RAp 2/2) – 10 H, 4 f.
 SöH **1 våkl** 0:5:1:4, 1553 **1 aoet**, 1562 **1 kyt**.
1 aoet.
 1544–51 **1 fr**.
 1533 ger Anders Hansson (Ekeblad) till Gustav I en gård i Å 'i Ärja sn', som räntar 0:20 avradspn, 6 spann korn och 1 pund mata, samt jord i Läggesta och Valsberga, Åkers sn; detta får kungen som kompensation för ett tidigare byte mellan parterna, där den jord som Anders Hansson bytte bort var för högt värderad (RAp 2/2).
 1533 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som räntar 0:20 avradspn, 6 spann korn och 1 pund mata (K 1 f 56).
 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden och räntar 3:0 avradspn och 5 dagsverken (K 1:3 f 21v).
 1559 upptas två torp i Gustav I:s jordebok. Det ena, som kungen uppges ha bytt till sig av Nils Arvidsson (?Bååt), sår vartannat år 14 resp 10 spann, har äng till 14 lass hö, god skog och gott mulbete, men saknar fiskevatten och har samma ränta som 1542. Det andra, som kungen uppges ha bytt till sig från kronan 1551, sår vartannat år 2 pund resp 11 spann, har äng till 14 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevat- ten och räntar 2½:0 avradspn, 5 spann korn och 5 dagsverken. (AoE 29 A)

- Ärnäs** 1275 *in Arnum* (?DS 865), 1291 *sudræ Ædrænæs* (DS 1041), 1330 *scriptum Ærnes* (DS 2816), 1358 *aff Ærones* (DS 5892) – 10 H, 4 g.
 SöH **1 aoe** 2:0.

Ärnäs är sätesgård för Lars Ulfsson (Ama) 1330–46 (DS 2816, DS 4064) och 1358 för hans son Holmger Ama (DS 5892). Före 1382 är Ärnäs sätesgård för Lars Ulfssons dot- terson Bengt Jonsson (Aspenäsätten) (SD 1688, ÄSF I:1 s

13); dennes hustru Ingeborg Gregersdotter (Sandbroätten) har Ärnäs som sätesgård 1386 (UUBp u d, se SDHK nr 13010). Mickel Nilsson (Ärnäsätten) skriver sig till Ärnäs 1526–27 (UUBp 23/5, Thulin 1906 s 243) – se även Lundby, Överselö sn.

- 1275 skänker magister Palne i sitt testamente bl a 0:0:1 till Kärnbo kyrka (?DS 865).
- 1291 byter Anund Haraldsson (vingad lilja) i sitt testamente bort 'södra' Ä till sin hustru Ingeborg Elofsdotter (vingad pil) (se Fröshammar, Arboga sn, Åkerbo hd) (DS 1041).
- 1510 ingår Peder i Ä i en landssynenämnd (RApp 6/5).
- 1531 byter Gustav I till sig gården Ä, som räntar 7 pund korn, 3:0 avradspn, 2 pund smör, 2 pund fläsk och 12 dagsverken, av Gustav Kafle och Anna Josefsdotter (se Mörby, Turinge sn) (GR 7 s 395 ff).
- 1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av Gustav Kafle och som räntar 6 pund korn, 3:0 avradspn, 2 pund smör, 2 pund fläsk; räntan har tidigare varit 7 pund fläsk och 4:0 avradspn (K 1 f 62).
- 1542 ligger gården under gripsholmsfogden och räntar 2:0 avradspn, 6 pund korn, 2 lispund smör, 2 lispund fläsk, 40 ägg och 10 dagsverken (K 1:3 f 18v).
- 1552 byter Gustav I till sig gården Ä av Anna Josefsdotter (se Edsala) (GR 23 s 52).
- 1559 sår gården 4 pund, har äng till 50 lass hö, god skog, litet mulbete och fiskevatten och har samma ränta som 1542; gården upptas som Gustav I:s bytesgods från Gustav Kafle och Anna Josefsdotter (Djulaätten) (AoE 29 A).

Källa: ÄSF I:1 s 13, I:2 s 107 ff.

Mariefreds kartusiankloster

1493 *Cartusi closter Gripsholm* (RAp 7/12).

1496 *Monasterio ordinis Cartusiensis* (RAp 12/1).

1502 *Mariefridz closter* (RAp 9/2).

Kartusianklostret Mariefred tillkom genom Sten Stures stora godsdonation 1493 och var beläget på den plats där Mariefreds kyrka nu står. Klosteranläggningen revs efter att Gustav I dragit in Gripsholm till arv och eget 1526. Vid en mindre arkeologisk utgrävning i samband med restaureringen av Gripsholms Vårdshus i kvarteret Källaren 1988–89 påträffades delar av klostrets grundmurar och en stor mängd tegelrester, men någon mer omfattande arkeologisk utgrävning av området har inte gjorts. (Clemenson s 67, Anund & Qviström s 233 ff)

1493 stadfäster rikets råd i Tälje stadga kartusianordens rätt att etablera sig i riket (Hadorph s 68).

1493 stadfäster rikets råd Sten Stures och hans hustru Ingeborg Åkesdotters (Tott) donation till grundandet av ett kartusiankloster i riket. Makarna skänker gården Gripsholm 'och några andra gods och gårdar som däromkring liggande är' till kartusianerna för sina egna, sina 'föräldrars' och alla 'goda kristna' själar. Gårdarna har herr Sten bytt till sig av kronan (se 1472 ovan). När rikets råd var församlade i Tälje på Johannes döparens dag 1493 befann sig samtidigt några kartusianer i Stockholm: Ficke Dyssiin och Johan

Sandersson samt lekbröderna Arend och Kristian. Dessa hade sänts dit för att etablera ett svenskt kartusiankloster och rikets råd uppger att man funderat mycket på var en lämplig plats för detta kloster skulle kunna finnas. (RAp 7/12 skadat brev, se även ÖD XI s 505 ff)

- 1498 bekräftar Sten Sture sin donation till kartusianerna bestående av gården Gripsholm och 'några gårdar' som han bytt till sig av kronan. Sten Sture förklarar att han låtit de två prästerna och två bröderna som sänts hit från klostret Marienehe få se många olika platser där ett kloster skulle kunna uppföras. Efter- som ingen av dessa platser passade bestämde sig Sten Sture och hans hustru för att donera gårdarna i Kärnbo sn med bestämmelsen att de skall återgå till de rätta arvingarna om inte klostret kan vidmakthållas. (RAp 14/12)
- 1502 se Ramsö.
- 1504 blir Sten Sture gravlagd i Mariefreds kartusiankloster (Sturekr s 190).
- 1506 se *Betaby.
- 1509 stadfäster Åke Hansson (Tott), Sten Kristiernsson (Oxenstierna), Åke Jöransson (Tott) och Tönne Eriks- son (Tott) de donationer till Mariefreds kloster som gjorts av Ingeborg Åkesdotter och Sten Sture (RAp 28/6).
- 1510 se Järsta, Ärja sn.
- 1520 skriver Jakob Ulfsson från Mariefreds kloster till sin efterträdare ärkebiskop Gustav Trolle och ber denne se till att klostret erhåller skyddsbrev av kung Kristi- an; Jakob Ulfsson vistades i klostret på sin ålderdom (BSH 5:509, PSKr s 10).
- 1522 se Nora och Tuna, Ytterenhörna sn.
- 1523 blir klostret ålagt att betala en extra gärd till kronan om 10 mark och 5 lod lödigt silver (GR 1 s 177).
- 1524 se Finkarby, Taxinge sn.
- 1525 tvingas kartusianerna avstå från Gripsholm, då Gustav I personligen besöker klostret och hävdar att godset är hans rätta arv och eget som avhänts hans far med tvång. Kungen erbjuder i stället bröderna Julita klos- ter med dess årliga ränta och avslår deras begäran om att få behålla Mariefreds kloster. De kräver dock att få

behålla sitt bohag och 'allt annat löst och fast' som an-
tingen skänkts till dem eller som de köpt för egna
pengar. (RAp 10/12)

- 1526 skriver Gustav I till bröderna i klostret och underrät-
tar dem om rikets råds beslut att klostret och dess
gods hädanefter tillhör kungen. Klosterbröderna skall
anvisas 'något annat bekvämt rum', men får inte be-
fatta sig med de gods som tillhört klostret. Den 6 april
samma år utfärdar Gustav I ett brev riktat till invå-
narna i Dalarna, Småland, Västergötland och Öster-
götland, där han redgör för sina anspråk på Grips-
holm och förklarar att bröderna erkänt detta samt att
de kompenserats med pengar och kläder. Detta be-
kräftas av kartusianerna i Mariefred i ett brev utfärdat
samma dag. (GR 3 s 24 f, 101 ff, 385 f)

Den 19 april skriver Gustav I till klostrets skaffare,
Erik Arvidsson, att denne skall komma till Stockholm
med en silverkista som förvaras i klostret, men att det
skall ske utan kartusianbrödernas vetskap (GR 3 s 118
f).

Den 25 april utfärdar Gustav I försvarsbrev för kartu-
sianbröderna (GR 3 s 127).

- 1527 svarar Gustav I på ett antal anklagelser som menighe-
ten i Dalarna riktat mot honom; däribland att han
skall ha lagt beslag på en mängd kyrkor och kloster.
Kungen förnekar detta och påpekar att det i fråga om
Gripsholm var hans rätta arv och eget som gjorts till
kloster mot faderns vilja. Vid riksdagen i Västerås för-
svarar Gustav I återigen sitt övertagande av Grips-
holm och hävdar att Sten Sture aldrig skulle ha upplå-
tit godset till kartusianerna om han haft barn. (GR 4 s
171, 209, 217)

- 1531 se *Betaby, Edsala, Ekeby, Finnsta, Furukulla, Harby,
*Legeretorp, Ramsö och Viggeby.

- 1559 se Gertre.

Toresunds socken

1276 *ecclesie in Thoriis* (DS 615).

1280 *in parochia Thorsn* (DS 712).

1292 *a Thorsni* (DS 1065).

1316 *ecclesiam Thors* (DS 2076).

1360 (omkr) *i Thorsn sokn* (DS 6390 g).

1362 *i Thorsne sokn* (DS 6687).

1406 *i Törssen sochn* (SD 3104).

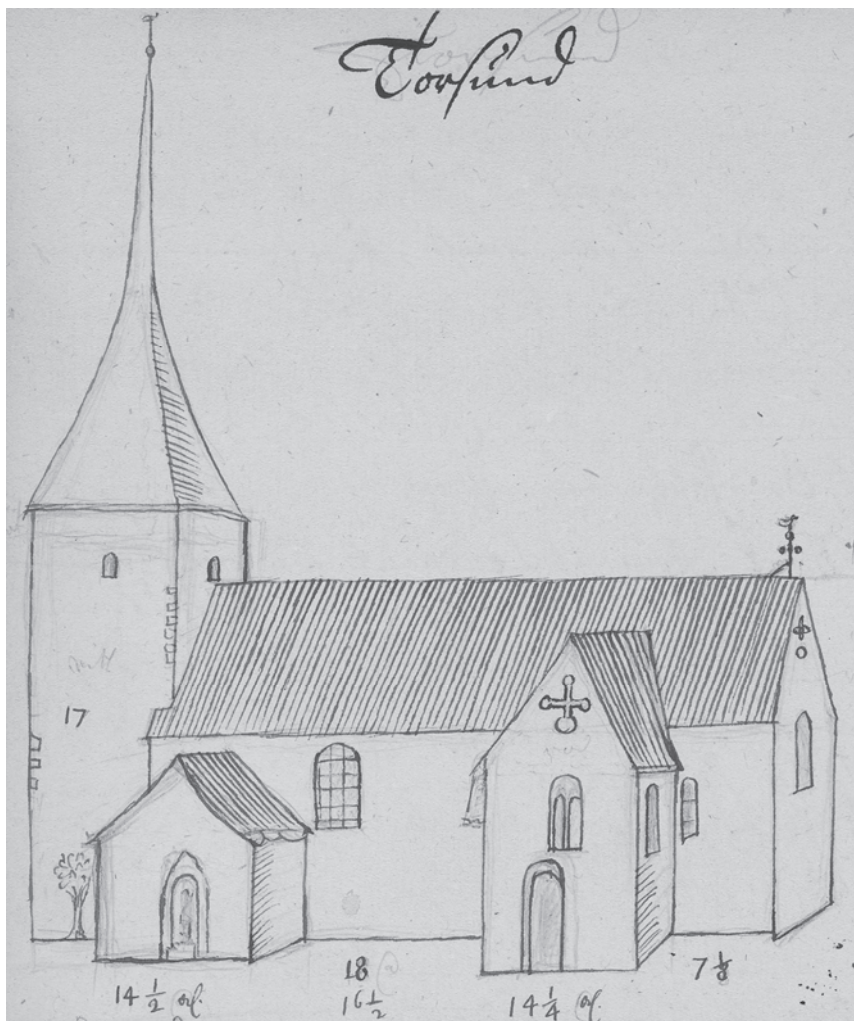
Omfattning: Toresunds socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. En mindre enhet (nybygge) flyttades från Strängnäs socken till Toresunds socken genom Kbr 6/3 1885 (Lagerstedt s 23). Områdesnamnet (*in Thorsa*) finns belagt vid 1100-talets slut (?) i Våfruberga klostrets jordebok (VÅKlJb f 59, avskr).

Kyrka: Långhuset i den stenkyrka som uppfördes på 1100-talet utgör västpartiet i den nuvarande kyrkobyggnaden. Från denna tid härrör även den smala rundbågiga portalen mellan långhuset och det senare tillbyggda vapenhuset, vilket bör vara kyrkans ursprungliga ingång. Sannolikt under 1300-talets andra hälft försågs långhuset med tegelvalv och kyrkan hör därmed till en av de tidigast valvslagna sockenkyrkorna. Valven bemålades med växtornamentik under 1400-talet av vilka fragment upptäcktes, och återigen överkalkades, vid restaureringen 1908. Vid 1400-talets början uppfördes ett västtorn, vilket är synligt på Peringskiölds teckning från 1684. Tornet revs i början av 1800-talet, men nedervåningen som sträcker sig upp till långhusets taknock sparades och fungerar i dag som vapenhus. I ett påvligt avlatsbrev utfärdat för Toresunds kyrka år 1400 nämns bidrag till kyrkans upprustning och bevarande (KHK 6/12 1400). Under 1400-talets senare del revs det gamla koret med dess sakristia och kyrkan utvidgades österut. Därutöver tillkom en ny sakristia, den södra korsarmen och troligtvis också vapenhuset. Dessa ombyggnader bekostades sannolikt av Sten Sture som 1475 erhållit patronatsrätten till såväl Toresund som Kärnbo mot löfte om bl a bidrag till kyrkornas underhåll (KHK 2/8 1475). Fram till 1908 års restaurering låg Sten Stures bror Anund Stures gravsten i långhusets mittgång (Gardell nr 718), men är sedan början av 2000-talet uppställd vid den norra korväggen. Anund Stures sköld förvaras i Statens historiska museum, men hängde i kyrkorummet vid Peringskiölds besök i kyrkan på 1680-talet. Vid den tiden pryddes dessutom korfönstret av glasmålningar med Sten Stures och hustrun Ingeborg Åkesdotters (Tott) resp vapen (se Rävsnäs). I samband med renoveringen av exteriören 1948–50 hittades ett gravklot från järnåldern inmurat i tornbyggnadens södra

vägg.

Ett flertal medeltida inventarier, främst träskulpturer, finns bevarade i kyrkorummet. Här kan nämnas två kalvariegrupper som dateras till 1200-talets mitt resp 1400-talets andra hälft. I den äldsta gruppen saknas dock triumfkrucifixet. I den yngre gruppen är Mariaskulpturen svårt skadad och såldes till Statens historiska museum 1911. I museets samlingar återfinns även en Mariaskulptur från omkring år 1200 och en flygelpannå tillhörande ett westfaliskt altarskåp från 1300-talets första hälft. Vidare förvaras i kyrkorummet ett litet krucifix från 1300-talets förra hälft, en Birgittaskulptur från 1400-talets första hälft och ett altarskåp från samma århundrades andra hälft. Dopfunten av sandsten med en svårtolkad inskrift dateras till sent 1100-tal eller 1200-talet. (SöKy 75 1:a och 4:e uppl, Collmar s 492 f, Josephson s 172 f, SHM mbild, ACB komm) Här kan också nämnas att flera blad ur ett kombinerat breviarium och missale från 1200-talet som tillhört Toresunds kyrka finns bevarade i Riksarkivet (Brunius s 106).

Kyrkby: Berga. 'Prästbolet' finns belagt 1544, se Ökna nedan. Prästgårdens läge under medeltiden och 1500-talet bör vara samma som på 1641 års karta (dvs i Ökna) (LSA GeomJb C5:79, 1641).

Toresunds kyrka, teckning ur Johan Peringskiölds *Monumenter i Södermanland* från 1684.
Foto: KB.

Runstenar: Sö 187 Harby, 188–189 Åkerby.

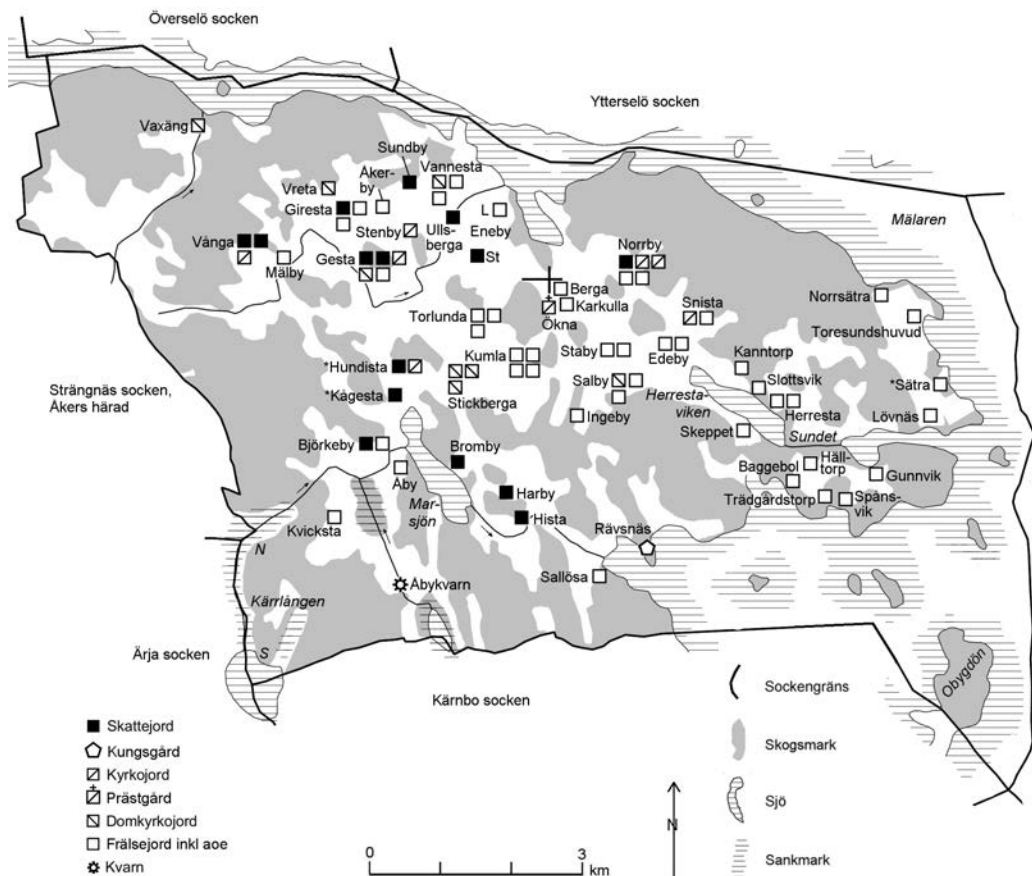
Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/50 (1573)

	sk	skuj	ky	pb	aoe	aoeuj	fr
Baggebol	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Berga	--	--	0 (1)	--	--	--	1 (0)
Björkeby	1 (1)	--	--	--	1 (1)	--	--
Bosved	--	--	0 (3)	--	--	--	--
*Bredelöt	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Bromby	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Edeby	--	1 (0)	--	--	2 (2)	--	--
Eneby, Lilla	1 (0)	--	--	--	0 (1)	--	--
Eneby, Stora	1 (0)	--	--	--	0 (1)	--	--
*Færistatorp	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Gesta	2 (2)	--	1 (2)	--	2 (1)	--	--
Giresta	1 (1)	--	--	--	1 (1)	--	1 (1)
Granskog	--	1 (0)	--	--	--	--	--
Gunnvik	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Harby	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Herresta	--	--	--	--	--	1 (1)	2 (0)
Hista	--	--	--	--	--	1 (0)	--
*Hundista	0 (1)	1 (0)	1 (1)	--	--	--	--
Hälltorp	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Ingeby	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Kanntorp	--	--	--	--	1 (1)	1 (0)	--
Karkulla	--	--	--	--	0 (1)	--	1 (0)
Kumla	--	--	--	--	--	--	4 (4)
Kvicksta	--	--	--	--	1 (1)	--	--
*Kågesta	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Lövnäs	--	--	--	--	1 (1)	1 (0)	--
Mälby	--	1 (0)	--	--	1 (1)	--	--
Norrby	1 (1)	1 (1)	2 (1)	--	0 (1)	1 (1)	2 (1)
Norrsätra	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Rävsnäs	--	--	--	--	3 (0)	--	--
Salby	--	--	0 (1)	--	3 (2)	1 (0)	--
Sallösa	--	--	--	--	1 (0)	--	--
Skeppet	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Slottsvik	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Snista	--	--	1 (1)	--	--	1 (0)	1 (1)
Spånsvik	--	--	--	--	--	1 (1)	--
Staby	--	--	0 (1)	--	--	--	2 (0)
Stenby	--	--	1 (1)	--	--	1 (1)	--
Stickberga	--	1 (0)	3 (2)	--	--	--	--
Sundby	1 (1)	--	--	--	--	--	--

	sk	skuj	ky	pb	aoe	aoeuj	fr
*Sätra	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Toresundshuvud	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Torlunda	--	--	--	--	--	--	3 (3)
Trädgårdstorp	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Ullsberga	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Vannesta	--	--	0 (1)	--	--	--	3 (2)
Vaxäng	--	--	0 (1)	1 (0)	--	--	--
Vreta	--	1 (0)	0 (1)	1 (0)	--	--	--
Vånga	2 (0)	1 (0)	1 (1)	--	0 (1)	--	--
Åby	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Åbykvarn	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Åkerby	--	--	--	--	1 (1)	--	--
SUMMA	14 (11)	8 (1)	10 (18)	2 (0)	28 (31)	9 (4)	20 (12)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Ökna 0 (1), Stenby 0 (1), **aoeäng**: *Bredelöt 1(0), Åkerby 1 (0), **aoekvarn**: Åbykvarn 1 (0).

Toresunds socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Gården Lilla Eneby är markerad som frälse, då senmedeltida källor visar på den jorndnaturen.

Baggebol 1495 (?) *Bageboll* (SSJb 1515 f 11v), 1531 *Baggebooll* (K 1 f 49v) – 10 H, 5 g.

SöH **1 aoe** 0:2:0:4, 1553 **1 aoe** 0:4:0:4, 1556 **1 aoe** 0:2:0:4.

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:0:6½ avradspn, 3 pund korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 11v).

- 1531 har Gustav I en gård som räntar 0:0:6½ avradspn, 3 pund korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 49v).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 12r-v).
- 1559/60 sår torpet vartannat år 18 resp 15 spann, har äng till 14 lass hö, litet skog och mulbete, gott fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken. I den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävs-näs-gods' och i den andra som Sten Stures arvegods. (AoE 22:6, 29 A)

Berga

- 1295 *Biærghæ* (DS 1130), 1350 *in Berghom* (DS 4592), 1428 *i Bærgha* (RAp 19/4) – kyrkby – överbyggd gårdstomt intill kyrkan (RAÄ 328, GK 1868 J243-74-1).
- SöH **1 fr**, 1561 **1 aoe** 0:3:1, 1562 **1 ky** 0:3:1, 1573 öde.
- 1295 får Erik Petersson genom förnyat arvskifte med Dan Jonsson (Stjärnbalk) jord i B och Gesta samt ytterligare jord i Södermanland och Östergötland; Eriks arvsdel uppges vara två tredjedelar (DS 1130, DMS 1:10 s 180).
- 1350 överlåter Karl Dansson (Stjärnbalk) 0:0:4 till Ingevald Magnusson (Magnus Marinasons ätt) i det fall Karl inte förmår ge Ingevald lika mycket jord i Stensta, Ytterjärna sn, före nästkommande S:t Martins dag (DS 4592).
- 1352 (omkr) testamenterar Ingevald Magnusson 0:0:4 till en prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Stensta, Ytterjärna sn) (RAp odat nr 47).
- 1414 vädjar Kort Zamow att hans svägerska Märta Ragvaldsdotter skall få behålla de pantgods som hennes avlidne make haft 'i kyrkbyn' (se Herresta) (SD 1985, skadat brev).
- 1428 skänker Gilkin Håkansson (hjorthorn) 0:0:8 till S:ta Klaras kloster i Stockholm för sin avlidna hustru Märta Ragvaldsdotters (Lindöätten) själ; Ragvald Magnusson (Fargalt) har pantsatt jorden till Gilkin för en läst järn, men inte löst panten, och får därför leverera järnet till klostret i stället om han bestämmer sig för att lösa panten (RAp 19/4).
- 1463 säljer Magnus Frille sitt gods B 'liggande vid prästgården i Torsund', vilket han fått av sin svärmor Ingegerd Magnusdotter (Fargalt), till strängnäs-kaniken Johan Larsson (Thyttel) för instiftandet av ett an-

niversarium för den avlidne kaniken Håkan Anderssons själ; Magnus Frille förbehåller sig och sina arvingar rätten att återlösa jorden (UUB E 176).

- 1472 intygar biskop Hans i Strängnäs m fl att kaniken Johan Larsson, i egenskap av testamentsexekutor för kaniken Håkan Andersson, överlätit B, som årligen räntar $3\frac{1}{2}$ pund spannmål och 1:0:4 pn, till domkyrkan för instiftandet av ett anniversarium; jorden har sålts villkorat av Magnus Frille och dennes hustru Birgitta Tyrgilsdotter (Barun) (se ovan) (RAp 14/10).
- 1506 säljer Peder Olsson torpet 'Berga torp' till strängnäs-kaniken Peder Olsson (se Norrby) (HabSp 2/3).
- 1560 byter Kristina Pedersdotter (tre blad på gren) bort 0:3:0:8 i B, som räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn och 4 pund korn, till Gustav I mot jord i Himlinge, Floda sn (RAp 27/6, DMS 2:5 s 107).

Björkeby

- 1346 *in Birkeby* (DS 4076), 1400 (?) *i Birkeby* (RAp odat, se SDHK nr 15298), 1447 *i Byrkøby* (DRAp 12/10) – 10 H, 5 f.
- SöH **1 sk** 1:1:1.
1 skuj 0:1 till *Kågesta.
1 aoe 1:0:1, 1556 1:0, 1573 öde.
- 1346 är Filip i B faste vid en jordtransaktion (DS 4076).
- 1400 (?) är Holger och Jakob i B fastar vid en jordtransaktion (RAp odat, se SDHK nr 15298).
- 1410 är Peder Jakobsson i B faste vid en jordtransaktion (SD 1236).
- 1447 är Peder i B faste vid häradstinget; kan avse Björkeby, Överselö sn (?RAp u d, se SDHK nr 25052).
- 1447 är Peder Jakobsson i B faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).
- 1456 tvistar domprosten i Strängnäs, Hemming Magnusson, och strängnäs-kaniken Hans Magnusson med byborna i B, Erik skrivare och Hans Unge, gårdsfogde på Rävsnäs, angående rättigheterna till ett fiskevatten och gränsdragningen mellan B och Ösby, Strängnäs sn. En tolvmannanämnd har undersökt gränsmarkeringarna och funnit att gränsmärket i skogen avsiktligt ändrats, men att det inte går att avgöra om så även skett med gränsmärket vid sjön. De rådande förhållandena konstateras ha vunnit urminnes hävd och några åtgärder vidtas således inte. (RAp 3/6)

- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 1:0:1 avradspn, 3 pund korn, 1 pund fläsk, 1 pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (SSJb 1515 f 11).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok 0:1 som ligger under Torlunda (se Torlunda) (SSJb 1502 f 16).
- 1531 har Gustav I en gård som räntar 1:0:1 avradspn, 3 pund korn, 1 pund fläsk, 1 pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (K 1 f 48v).
- 1542 ligger en gård om 1:0:1 under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 7v–8).
- 1559 omfattar gården, vilken upptas som Sten Stures arvegods, 0:8, den sår vartannat år 2½ resp 2 pund, har äng till 30 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 12 dagsverken (AoE 29 A).

***Borasta**

- 1319 *in Borastum* (DS 2198).
- 1319 byter Björn Johansson, präst i Strängnäs stift, bort 0:0:16 i B och lika mycket jord i Viby, Bettna sn, till Strängnäs domkyrka mot jord i Molsta, Vårdinge sn, och 40 tön spannmål årligen från biskopstiondet i Närke; jorden och tiondet skall dock återgå till domkyrkan efter hans död (DS 2198).

Bosved

- 1573 *Bodaswed* (SöH 1573:10) – 10 H, 6 e.
SöH 1569 3 kyt.

***Bredelöt**

- 1495 (?) *Bredeboll* (SSJb 1515 f 11v), 1531 *Bredelött*, *Bredelöt* (K 1 f 50, 1:2 f 15), – låg sannolikt mellan Edeby och Herresta (LSA GeomJb C5:99, 1641).
- SöH 1 aoeäng, 1553 1 aoet.
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en äng under Gunnvik som räntar 1:0 ängspn (SSJb 1515 f 11v).
- 1531 har Gustav I en kvarn som räntar 1:0 avradspn och ligger under Gunnvik (K 1 f 50).
- 1542 ligger en äng under gripsholmsfogden och räntar 1:0 ängspn (K 1:3 f 15).
- 1559 sår torpet 5 spann, har äng till 7 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 1:0:0:16 avradspn, 7 spann korn, 5 mark fläsk och 4 dagsverken; torpet har odlats upp på Herresta ägor (AoE 29 A).

- Bromby** 1334 *de Brumby* (DS 3039, avskr), 1447 *i Brunby, Brwndby* (DRAp 12/10, två brev), 1544 *Bromby* (SöH 1544:1) – 10 H, 5 f – övergiven gårdstomt (RAÄ 460) ca 500 m sydväst om nuvarande bebyggelse.
SöH 1 sk 0:5, med skuj i *Hundista.
- Kettil 'av Bromby' (okänt sigill) skriver sig till Bromby 1334 (DS 3039).
- 1447 är Jöns i B faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).
- *Dunsta** 1386 *i Dunsta* (RAp odat nr 84).
1386 byter Bo Jonsson till sig 0:0:0:10 av Bengt Magnusson (se Årby, Ytterenhörna sn) (RAp odat nr 84).
- Edeby** 1292 *Egby* (DS 1065), 1310 *datum Edbythorsn* (DS 1674), 1379 *i Eby* (?DS 10044, avskr), 1418 *i Edhby* (RAp 3/11) – 10 H, 6 g.
SöH 1544–60 1 skuj 0:0:1 till Norrby, Strängnäs sn.
2 aoe 0:3:2:4 + 0:3:2:4.
- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) till sin hustru Ingeborg Nilsdotter gården E som ersättning för *Midalby, okänd sn (DS 1065, DS 1737).
- 1310 utfärdar Johan Ängel (Finstaätten) brev i E (DS 1674, DS 1675).
- 1379 är Mickel i E faste vid häradstinget (?DS 10044).
- 1418 och 1425 är Jöns i E faste vid häradstinget (RAp 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543, RAp 10/5, RAp 24/5).
- 1447 är Mickel i E faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 25051).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar som räntar 0:7:2 avradspn, 9 pund korn, 1 pund råg, 2 pund fläsk, 1 pund smör, 2 lamm, 4 höns, 40 ägg och 6 mark hampa (SSJb 1515 f 11).
- 1531 har Gustav I två gårdar som tillsammans räntar 0:7:2 avradspn, 9 pund korn, 1 pund råg, 2 pund fläsk, 1 pund smör, 2 lamm, 4 höns, 40 ägg och 6 mark hampa (K 1 f 49).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 9v–10).
- 1559/60 sår de två gårdarna, vilka i den ena längden upptas som 'Rävsnäsgods' och i den andra som Sten Stures

arvegods, vardera 3½ pund, har äng till 4 lass hö, god skog, litet mulbete och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 12 dagsverken vardera (AoE 22:6, 29 A).

Eneby

- 1346 *in Eneby* (DS 4076), 1365 *i Eneby* (DS 7251) – 10 H, 6 f-6 g (Stora och Lilla Eneby).
- SöH **1 sk** 1:0, 1552 0:6, med skuj i Norrby, Åby och Ökna, 1559 **1 aoe** 0:7:1:4 (Stora Eneby).
- 1 sk** 0:2:1, 1549 (?) 0:2:1:4, 1553 (?) 0:6, med skuj i Norrby och Ökna, 1559 **1 aoe** 0:7:1:4 (Lilla Eneby).
- 1346 är Alle, Erik och Olof i E fastar vid en jordtransaktion (DS 4076).
- 1365 är Olof Stamp och Ulf i E fastar vid en jordtransaktion (DS 7251).
- 1380 är Håkan i E faste vid häradstinget (UUBp 25/10, 26/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1400 (?) se Gesta.
- 1430 byter Finvid i Kwicksta till sig 0:0:11 i E av Jösse Karlsson (se Kwicksta) (RAp 19/1).
- 1448 ingår Tomas i E i en häradsnämnd (RAp 28/10).
- 1483 se Hista.
- 1491 är Johan i E faste vid häradstinget; kan avse Eneby i Ytter- eller Överselö sn (?RAp 3/11).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok gården Lilla E om 0:0:7, som räntar 0:5½ avradspn, 14 spann korn, 1 pund fläsk, 7 mark smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (SSJb 1515 f 11).
- 1531 har Gustav I gården Lilla E om 0:0:7, som räntar 0:5½ avradspn, 14 spann korn, 1 pund fläsk, 7 mark smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (K 1 f 49).
- 1559/60 sår gården Stora E vartannat år 5 pund resp 2½(?) pund, har äng till 45 lass hö, litet mulbete och fiskevatten, men saknar skog och räntar 1:0 avradspn, ½:0 gengårdspn, 6 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk och 12 dagsverken. Enligt den ena längden har Lars Filipsson skänkt gården till Gustav I 1558, men enligt den andra är det fråga om ett byte mellan parterna 1553. Lilla E sår vartannat år 3½ pund resp 3 pund, har äng till 40 lass hö, litet mulbete och fiskevatten, men saknar skog och räntar 1:0 avradspn, 0:4 gengårdspn, 6 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund

fläsk och 12 dagsverken; gården upptas som 'Rävs-näsods efter Sten Sture'. (AoE 22:5, 29 A)

- *Færistatorp** 1495 (?) *Færistatorp* (SSJb 1515 f 11), 1531 *Färistada torp* (K 1 f 49), 1542 *Sundkarls Torp* (K 1:3 f 9v).
 SöH **1 aoet**.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:6 avradspn (SSJb 1515 f 11).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:6 avradspn (K 1 f 49).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 9v).
 1559 räntar torpet, vilket upptas som 'Rävsnäsods' i Gustav I:s jordebok, 0:6 avradspn, 3 spann korn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

- Gesta** 1295 *in Geztæ* (DS 1130), 1305 *de Gestum* (DS 1488), 1362 *i Geetzsta* (DS 6687), 1400 (?) *i Gesta* (RAp odat, se SDHK nr 15298) – 10 H, 6 f.
 SöH **1 sk** 0:6, med skuj i Stenby.
1 sk 0:7:2, (1552–55 'länsmannen fritt'), 1553 0:7:2:4, 1561 0:7:2.
 1544–69 **1 skuj** 0:1 till Vånga, 1548 **1 kyuj** 0:1:1.
1 ky (Jättne rd) 0:4:2:4.
1 aoe 0:5, 1550 0:5:1:4.
1 aoe 0:4:2:4, 1553 0:4, 1561 (?) 0:4:2:4, 1562 **1 ky**.
 1295 får Erik Petersson jord i G genom förnyat arvskifte med Dan Jonsson (se Berga) (DS 1130).
 1305 är Olof i G vittne vid utfärdandet av ett morgongåvebrev (DS 1488).
 1346 är Lars i G faste vid en jordtransaktion (DS 4076).
 1346 (omkr) gör Nils Magnusson ett tillägg till sitt testamente och skänker 0:0:7 till Strängnäs domkyrka (se Tuna, Ytterselö sn) (DS 4083).
 1362 ger Katarina Törbo Jöns Hake i uppdrag att å hennes vägnar överlämna 0:0:2:3 till Strängnäs domkyrka (DS 6687).
 1366 är Ulf i G faste vid häradstinget (DS 7340).
 1379 är Peter och Olof i G fastar vid häradstinget (DS 10044).
 1382 är Nils i G faste vid häradstinget (16/10 vid DRAp 12/3 1414, RAp 22/5).
 1395 skänker Simon Djäkn 0:0:8 till Helga kors prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Stickberga) (RAp 13/6).
 1400 (?) säljer Peder Magnusson och hans hustru Ragna 0:3

- till Ragnas bror Jon i Eneby; Anders, Gunnar och Håkan i G är fastar (RAp odat, se SDHK nr 15298).
- 1409 är Arne i G nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1106, 1107, 1108, 1109, 1110).
- 1410 stadfäster Halsten Petersson (delad sköld med kulor i nedre fältet) och hans hustru Ramborg, i egenskap av arvingar efter Magnus Hinds hustru Ramborg Holmgersdotter och Simon Djäkns (Dräggestaätten) hustru Katarina Bengtsdotter, de gåvor i form av jord i G och Stickberga som de båda kvinnorna testamenterat till Helga kors prebenda vid Strängnäs domkyrka. I gengäld vill makarna bli ihågkomna i de dagliga förböner som läses i Helga kors kor. (SD 1265, SD 1266)
- 1413 är Håkan i G nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1748).
- 1413 nämner Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) i sitt testamente att hans syster Märta Birgersdotter och hennes make Bengt Magnusson (Stenstaätten) skänkt 0:0:4 i G och jord i Stickberga till stiftandet av Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Kolke, Frustuna sn) (SD 1796, DMS 2:4 s 65).
- 1423 byter Jöns Olofsson bort 0:0:4 i G liggande i Nils Pederssens åker i 'östra landlotten' till Tomas i Eneby mot 0:0:1 i samma åker i 'västra landlotten' och 10:0 pn (RAp 27/5)
- 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en gård om 0:0:11, som räntar 3½ tön korn, 0:0:11 pn och 1½ pund mata; vidare upptas ytterligare en jord om 0:0:4, som räntar 1 pund korn, 0:0:4 pn och ½ pund mata (A 15 f 51v).
- 1448 ingår Jöns Olofsson i G i en häradsnämnd (RAp 28/10).
- 1456 vittnar Peder i G vid en gränsdragningsvist (se Björkeby) (RAp 3/6).
- 1483 är Ulf och Finvid i G fastar vid häradstinget (RAp 6/5).
- 1491 är Finvid i G faste vid häradstinget (RAp 3/11).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 1:0:1 avradspn, 3 pund och 3 spann korn, 2 pund fläsk, 14 mark smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (SSJb 1515 f 11).

- 1531 har Gustav I en gård om 0:5, som räntar 1:0:1 avradspn, 3 pund och 3 spann korn, 2 pund fläsk, 14 mark smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (K 1 f 49).
- 1542 ligger två gårdar om 0:5 resp ½:0:0:20 under grips-holmsfogden; avradspenningen för den första gården är 1:0:0:4, men i övrigt är räntan densamma som 1531, och den andra gården räntar 0:5 avradspn, 3 pund korn, ½ lispund smör, 1 lispund fläsk, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg, 3 mark hampa och 12 dagsverken (K 1:3 f 8v–9).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om 0:5½ resp 0:4:0:20. Den första gården, vilken upptas som 'Rävs-näsgods, sår 3 pund, har äng till 45 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:9:0:4 avradspn, 4 pund och 1 spann korn, 14 mark smör, 2 lispund och 5 mark fläsk, 2 höns, 20 ägg, 1 lamm, 3 mark hampa och 12 dagsverken. Den andra gården, vilken uppges ha dragits in från Strängnäs domkyrka efter Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt), sår 2½ pund, har äng till 30 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och har samma ränta som 1542. (AoE 29 A)

Giresta

- 1276 *mansionem Giriste* (DS 615), 1445 i *Giristom* (RAP efter 1/5, se SDHK nr 24735) – 10 H, 6 f.
- SöH **1 sk** 0:5:1:2, (1549 0:5:1), 1555 0:4:0:4, 1560 0:4:1, med skuj i Stenby och Vreta.
1 skuj 0:0:0:4 till Vånga.
1 aoe 0:4:1:4, 1559 1:0:0:2, 1570 1:0.
1 fr (1562 Arvid Turesson /Trolle/).
- 1276 testamenterar Viglog Nilsson gården G till sin hustru Helga (se Staby) (DS 615, se även DS 659).
- 1331 hör 0:0:0:5 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1445 är Nils i G faste vid häradstinget (RAP efter 1/5, se SDHK nr 24735).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:4½, som räntar 20 spann korn, 1:0 avradspn, 1 pund fläsk, ½ pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa; gården har legat öde länge. Vidare räntar en äng 0:6:0:2 pn. (SSJb 1515 f 11)
- 1531 har Gustav I en gård om 0:4½, som räntar 0:6 avradspn; vidare upptas två jordar som inte avger nå-

gon ränta, men som tidigare räntat 20 spann korn (K 1 f 49).

1542 ligger en gård under gripsholmsfogden och räntar 0:6:0:2 avradspn, 2½ pund korn och 12 dagsverken (K 1:3 f 9).

1559/60 upptas en gård i Gustav I:s jordebok som sår vartannat år 3 pund resp 2½ pund, har äng till 20 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 1:0:0:2 avradspn, 1 pund råg, 2½ pund korn och 6 dagsverken; i den ena längden upptas gården som 'Rävsnäs gods' och i den andra som Sten Stures arve gods (AoE 22:6, 29 A).

Granskog

1495 (?) *Granskogh* (SSJb 1515 f 12) – 10 H, 5 g.

SöH 1544 (endast) **1 skuj** ('en torpestad') till Harby.

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1515 f 12).

1531 har Gustav I en gård som räntar 1:0 avradspn (K 1 f 50v).

Gunnvik

1495 (?) *Gunnæwick* (SSJb 1515 f 11v) – 10 H, 5 h – övergiven gårdstomt (RAÅ 253:1) ca 1 km öster om Baggebol.

SöH **1 aoet** 0:2:0:4.

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:0:6½ avradspn, 10 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm; till gården ligger ängen "Bredeboll" (se *Bredelöt) (SSJb 1515 f 11v).

1531 har Gustav I en gård som räntar 0:0:6½ avradspn, 10 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm; till gården hör kvarnen *Bredelöt (K 1 f 50).

1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 13r-v).

1559/60 sår torpet 10 spann, har äng till 14 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken. I den ena arv och egetlängden upptas torpet som 'Rävsnäs gods' och i den andra som Sten Stures arve gods. (AoE 22:6, 29 A)

Harby

1305 *in Harghby* (DS 1488), 1379 *i Haarby* (DS 9922) – 10 H, 5 g.

SöH **1 sk** 1:0, med skuj i Granskog och Hista.

1305 intygar Johan Björnsson (björn) att hans son Lars givit sin hustru Ingeborg 0:5 i morgongåva på villkor att Lars har rätt att återlösa jorden om hustrun dör barn-

lös före honom; vidare lovar Johan Björnsson att till-
dela Ingeborg lika mycket lösöre i H som det hon an-
visats i Yxta, Mellösa sn (DS 1488).

1379 byter Bo Jonsson till sig 0:5:0:10 av biskop Tord i
Strängnäs (se Viggeby, Kärnbo sn) (DS 9922).

1379 är Jöns i H faste vid häradstinget (DS 10044).

1380 får Erland Matsson fasta på 0:0:4 som han bytt till sig
av Bo Jonsson (se Hista) (UUBp 25/10).

1383 byter Bo Jonsson till sig 0:0:0:11 av biskop Tord (se
Tuna, Ytterselö sn) (RAp 2/6, LSBp 2/6).

1465 byter biskopsbordet i Strängnäs bort 0:0:14 i H till
Olof Halstensson mot jord i Fröslunda, Överselö sn (B
31 s 272).

1483 är Gregers i H faste vid häradstinget (RAp 6/5).

1510 är Johan Påvelsson i H faste vid en jordtransaktion
(RAp 11/6).

Herresta

1379 i *Hæristom* (DS 9922) – 10 h, 5 g.

SöH **1 aoeu** 0:0:2, redovisas ej 1550–66.
1544–66 **2 fr**, 1559 **2 aoe** 0:6 + 0:6.

1379 byter Bo Jonsson till sig 0:2 av biskop Tord i Sträng-
näs (se Viggeby, Kärnbo sn) (DS 9922).

1404 lämnar Nils Magnusson ½:0 i pant till Magnus Rag-
valdsson; ett nytt pantbrev utfärdas två år senare (se
Norrby) (SD 446, HabSp 20/7 1406).

1414 vädjar Kort Zamow till kungen att hans bror Klaus
Zamows änka Märta Ragvaldsdotter (Lindöätten) skall
få behålla den jord i H och i 'kyrkbyn' (Berga) samt i
Vältesta, Vansö sn, som hennes make givit henne som
säkerhet för den penningssumma hon fått i morgongå-
va. Samtidigt avsäger sig Kort Zamow alla anspråk på
jorden och uppger att Algot Magnusson (Sture) olag-
ligt lagt beslag på den. (SD 1985, skadat brev)

1483 är Ulf i H vedervaroman vid häradstinget (RAp 6/5).

1483 byter Axel Olofsson (Skanke) och hans syster Magda-
lena bort H, som räntar 9 pund korn, 1:7:1 pn och 5
marker mindre än 6 pund smör, samt två underlig-
gande torp, som räntar 0:6 pn, till Arvid Trolle och
dennes hustru Beata Ivarsdotter (Tott) (se Kaggham-
ra, Grödinge sn) (DN 16:281, DMS 2:1 s 137).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en utjord om
0:0:2, som räntar 0:0:2 avradspn, ½ pund korn och 5
mark fläsk (SSJb 1515 f 11v).

- 1498 (?) upptas i Arvid Trolles jordebok H, som räntar $8\frac{1}{2}$ pund korn, 1:7:1 pn och 5 marker mindre än 6 pund smör, samt två underliggande torp som räntar 0:6 pn (HH 31 s 92).
- 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok en gård som räntar $7\frac{1}{2}$ pund korn och 2:7:1 pn (SkS E 8928).
- 1531 har Gustav I en utjord om 0:0:2, som räntar 0:0:2 avradspn, $\frac{1}{2}$ pund korn och 5 mark fläsk (K 1 f 50).
- 1542 ligger en utjord under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 15).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar, vilka uppges ha pantsatts till kungen 1558 av Jöran Holgersson (Gera), och vardera sår 3 pund, har äng till 40 lass hö, gott mulbete, god skog och litet fiskevatten och räntar 0:6 avradspn, 0:4 gengårdspn, 0:5:0:16 dagsverkspn, 3 pund korn och 6 dagsverken vardera (AoE 29 A).
- 1562 kräver Karl Holgersson (Gera) ersättning för gods som Gustav I tagit ifrån honom, däribland två gårdar i H; konungsnämnden kommer emellertid fram till att gårdarna i H pantsatts till kungen av Jöran Holgersson och först när penningsumman betalats kan Karl återfå dem (HH 13:1 s 71).

Hista

- 1100-talets slut (?) *Heuistum* (VåKlJb f 59, avskr), 1330 *in Hæstium* (DS 2801), 1380 *i Hæsestom* (UUBp 25/10), 1409 *i Hæsista* (SD 1107) – 10 H, 5 g.
- SöH 1548 (?) – 52 **1 sk** 1:4, (1551 'länsmannen fritt').
1 skuj 0:0:1:4 till Harby.
 1542 – 50 **1 aoeuj** 0:0:0:4.
- 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster $\frac{1}{2}$ öre i H (VåKlJb f 59).
- 1330 pantsätter Lars Johansson (björn) 0:4:2:3 med en 'fjäll' i H och ytterligare 0:2 i H till biskop Styrbjörn i Strängnäs (DS 2801).
- 1346 är Mickel och Anders i H fastar vid en jordtransaktion (DS 4076).
- 1380 byter Erland Matsson (sparre) bort 0:0:13 i H och jord i Harby till Bo Jonsson (Grip) mot jord i Berga, Ströpsta och *Åkerby, samtliga belägna i Turinge sn (UUBp 25/10).
- 1409 och 1413 är Tomas i H nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1106, 1107, 1108, 1109, 1110, 1748).
- 1419 och 1423 är Tomas i H faste vid häradstinget och 1427

är han en av häradets representanter vid en överenskommelse mellan Selebo och Åkers hdr och domproststen i Strängnäs angående betalningen av prostpenningen (SD 2624, RAp 27/5, RAp 19/1).

- 1447 är Olof i H faste vid häradstinget och 1448 ingår han i en häradsnämnd (RAp u d, se SDHK nr 25052, RAp 28/10).
 1483 byter Olof i H till sig 0:0:2 i H av Sone i Eneby mot lika mycket jord i Norrby (RAp 6/5).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en utjord som räntar 1 spann korn (SSJb 1515 f 12).
 1531 har Gustav I en utjord som räntar 1 spann korn (K 1 f 50v).
 1542 ligger en utjord under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 15v).
 1552 anges i jordeboken att gården lagts under Rävsnäs (SöH 1552:1).

*Hundista

- 1100-talets slut (?) *Hundistum* (VåKlJb f 59, avskr), 1418 i *Hundastom* (SD 2547) – övergiven bytomt (RAÄ 177:1) ca 450 m norr om Ulriksberg.
 SöH 1548 (?) **1 sk** 0:4, 1550 0:3:2 .
1 skuj 0:2:1 till Järsta, Ärja sn.
 1544 (endast) **1 skuj** 0:1:1 till Stångarö, Tälje sn.
1 skuj 0:1 till Bromby.
1 ky (Jättne rd) 0:6.
 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 5½ örtugar i H (VåKlJb f 59).
 1331 hör 0:0:1 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1418 är Ragvald i H faste vid häradstinget (SD 2547).
 1425 är Gudmund i H faste vid häradstinget (VikSp 6/10).
 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en gård om 0:6, som räntar 6 tön korn, 0:6 pn och 2 pund mata (A 15 f 51v).
 1456 vittnar Nils i H vid en gränsdragningsvist (se Björkeby) (RAp 3/6).

Hälltorp

- 1495 (?) *Helletorp* (SSJb 1515 f 11v) – 10 H, 5 g – övergiven gårdstomt (RAÄ 449) ca 400 m nordöst om Baggebol.
 SöH **1 aoet** 0:2:0:4.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:0:6½ avradspn, 20 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 11v).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:0:6½ avradspn, 20 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm

(K 1 f 49v).

1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 12v).

1559/60 sår torpet 13 spann, har äng till 13 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken. I den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävsnäs gods' och i den andra som Sten Stures arvegods. (AoE 22:6, 29 A)

Ingeby

1276 *in Ingiby* (DS 615), 1331 *in Ingeby* (DS 2889), 1531 *Ingeby* (K 1 f 49v) – 10 H, 5 g – övergiven gårdstomt (RAÄ 454) ca 700 m sydväst om Salby.

SöH 1 aoe 0:4.

1276 testamenterar Viglog Nilsson 0:0:5 till sin hustru Helga (se Staby) (DS 615, se även DS 659).

1281 säljer kung Magnus 0:1 till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (DS 712).

1331 hör 0:0:1 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1346 byter syskonen Botulf, Peder och Ingrid i Skäggesta, Barva sn, till sig 0:0:8 i I och jord i Västergötland av domprosten i Strängnäs, Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt), mot jord i Skäggesta, Barva sn, och en mellangift om 32:0 pn. Senare samma år säljer syskonen den jord som de bytt till sig till samme domprost. (DS 4079, DS 4099)

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:7:2:4 pn, 3 pund korn, 1 pund fläsk, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (SSJb 1515 f 11v).

1510 ingår Peder Jönsson i I i en landssynerämd (RApp 6/5).

1531 har Gustav I en gård som räntar 0:7:2:4 avradspn, 3 pund korn, 1 pund fläsk, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (K 1 f 49v).

1542 ligger en gård om ½:0 under gripsholmsfogden; avradspenningen är 1:0, men i övrigt är räntan densamma som 1531 (K 1:3 f 11v).

1559/60 sår gården 3 pund, har äng till 20 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten och räntar 1:0 avradspn, 18 spann korn, 1 lispund fläsk, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg, 3 mark hampa och 12 dagsverken; i den ena längden upptas gården som 'Rävsnäs gods'

och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

- Kanntorp** 1495 (?) *Kanetorp* (SSJb 1515 f 12), 1542 *Kantorp* (K 1:3 f 14v) – 10 H, 5 g.
 SöH **1 aoet** 0:2:0:4.
 1542–45 **1 aoelj.**
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:10:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 12).
- 1510 (omkr) har Nils Bosson (Grip) jord i K som räntar 0:3 pn (SkS E 8928).
- 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:10:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 50).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531; vidare upptas en utjord som räntar 0:3 avradspn (K 1:3 f 14v–15).
- 1559/60 sår torpet 12 spann, har äng till 14 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:2:0:4 avradspn, 1½ pund korn, 1 höna, 10 ägg, ½ lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävsnäsgods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).
- Karkulla** 1544 *Karllekulle* (SöH 1544:1) – 10 H, 6 g.
 SöH **1 fr**, 1548 **1 frt**, 1561 **1 aoet**.
- Kumla** 1400 (?) *i Kumblom* (RAp odat, se SDHK nr 15298) – 10 H, 5 g.
 SöH **4 fr** (1562 Kristoffer Nilsson /halv häst/ 1, Stig Bengtsson /Forstenaätten/ 2, Nils Larsson 1, 1560 **3 fr**, 1562 **4 fr**, (1562 en öde), 1569 samtliga öde.
- 1400 (?) är Klas i K faste vid en jordtransaktion (RAp odat, se SDHK nr 15298).
- 1404 lämnar Nils Magnusson 0:0:5 i pant till Magnus Ragvaldsson; ett nytt pantbrev utfärdas två år senare (se Norrby) (SD 446, HabSp 20/7 1406).
- 1447 är Ingemund i K faste vid häradstinget (RAp 11/5).
- 1561 dömer Erik XIV:s nämnd åter en gård till Kristoffer Nilsson (halv häst), eftersom Gustav I tagit den 1559 utan att lämna någon ersättning (HH 13:1 s 13).
- Kvicksta** 1331 *in Quicstæ* (DS 2889), 1427 *i Qwighstom* (RAp 19/1),

- 1438 i *Qwikstum* (RAp 23/3) – 10 H, 5 f.
 SöH 1 aoe 2:0 (1559 0:6).
- 1331 hör sammanlagt 0:0:1½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1427 är Finvid i K en av häradets representanter vid en överenskommelse mellan Selebo och Åkers hdr och domprosten i Strängnäs angående betalningen av prostpenningen (RAp 19/1).
- 1430 byter Finvid i K bort 1:0 i K till Jösse Karlsson mot jord i Eneby och Vreta på villkor att Jösse Karlsson skall betala en mellanskillnad till Finvid om husen i K skulle vara bättre än de i Eneby (RAp 19/1).
- 1438 säljer Mats Skytte, med samtycke av sin hustru Märta Jönsdotter (Lidaätten), sin svåger Anders Jönsson och svärmor hustru Katarina, 0:0:11 till Kristiern Gregersson; jorden har Märta ärvt efter sin far Jöns Tomasson (RAp 23/3).
- 1471 ger Abraham Kristiernsson (Leijonhufvud) till sin hustru Birgitta Magnusdotter (Natt och Dag) 600 mark pn i morgongåva; summan är lagd i följande jord: huvudgården K, som räntar ½ läst korn och 0:12 pn, Brunnsberg, Krågesta, Övre Valla, Viggeby och Vreta, Ytterselö sn, och Husby, Husby-Sjutolfts sn, Uppland (RAp 1/7, DMS 1:9 s 88 f).
- 1483 är Johan Pedersson i K faste vid häradstinget (RAp 6/5).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:1, som räntar 0:1 avradspn (SSJb 1515 f 12).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok 0:2 som ligger under Torlunda (se Torlunda) (SSJb 1502 f 16).
- 1531 har Gustav I 0:0:1 i K som räntar 0:1 avradspn (K 1 f 50v).
- 1542 ligger en gård om 2:0 under gripsholmsfogden och räntar 1½:0 avradspn, 5 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 1 lamm, 3 mark hampa och 12 dagsverken (K 1:3 f 11v–12).
- 1559/60 omfattar gården 0:6, sår vartannat år 3½ pund resp 4½ pund, har äng till 60 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten och räntar 0:2 avradspn, 5 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg, 3 mark hampa och 12 dagsverken; i den ena längden upptas gården som 'Rävnäs gods' och i

den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

- *Kågesta** (nu Ulriksberg) 1356 *i Cakastum* (DS 5659), 1410 *i Caustom* (SD 1236), 1447 *i Kadestum* (RAp u d, se SDHK nr 25052), 1510 *i Kagestom* (RApp 6/5), 1562 *Kågesta* (SöH 1562:5) – 10 H, 5 f. SöH **1 sk** 1:2:2, 1548 1:3, med skuj i Björkeby, (vissa år 'länsmanen fritt').
- 1356 är Keldor i K faste vid en jordtransaktion (DS 5659).
 1410 är Gudsten i K faste vid en jordtransaktion (SD 1236).
 1447 är Gudsten i K faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 25052).
 1510 ingår Erik i K i en landssynerenämnd (RApp 6/5).
- Lövnäs** 1380 *i Løfnæss* (UUBp 25/10) – 10 H, 5 h – övergiven gårdstomt (RAÄ 251:1) belägen ca 2 km öster om Herresta.
- SöH **1 aoet** 0:2:0:4.
 1542–45 **1 aoelj.**
- 1380 är Mats i L faste vid jordtransaktioner (22/3 vid DRAp 12/3 1414, UUBp 25/10, 26/10 vid DRAp 12/3 1414).
 1510 (omkr) har Nils Bosson (Grip) jord i L som räntar 0:3 pn (SkS E 8928).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:14:0:4 avradspn, 3 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm; vidare anges att holmen Hagskär ligger under L (SSJb 1515 f 12).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 0:14:0:4 avradspn, 3 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm; vidare anges att holmen Hagskär ligger under L (K 1 f 50v).
 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531; vidare upptas en utjord som räntar 0:3 avradspn (K 1:3 f 13v).
 1548 daterar Gustav I ett brev i L (GR 19 s 309).
 1559/60 sår torpet vartannat år 15½ spann resp 15 spann, har äng till 60 lass hö, litet skog, gott mulbete och fiskevatten och räntar 0:2:0:4 avradspn, 1½ pund korn, 1 höna, 10 ägg, ½ lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävnäs-gods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

- *Mark** 1410 *i Mark* (SD 1245) – låg möjligen i området Markskog –

10 H, 6 g – i eller intill fornlämningarna RAÄ 329 och 331.

1410 stadfäster Karin Birgersdotter sina föräldrars gåva till prästbordet i Toresunds sn omfattande 0:0:2½ i M och jord i Ökna (SD 1245).

*Meuruby

1100-talets slut (?) *Meuruby* (?VÅKlJb f 59, avskr); avser möjligen Mörby, Överselö sn.

1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 4 penningar i M (?VÅKlJb f 59).

Mälby

1382 *i Mædhilby* (LSBp 7/3) – 10 H, 6 f – övergiven bytomt ca 1 km sydväst om Giresta.

SöH 1544–56 **1 skuj** 0:0:1, 1550 0:1:1, 1556 öde.

1 aoe 1:3, med skuj i Vreta.

1382 byter Ragvald Magnusson (Håkan Tunessons ätt) bort 0:9 i M (1:0 och 0:1 i "Yrista" enl RApp 25/3 1383) och jord i Vårdinge sn samt ytterligare jord i Södermanland till Bo Jonsson (Grip) (se Närlunda, Husby sn, Oppunda hd) (LSBp 7/3, jfr RApp 25/3 1383, DMS 2:5 s 143).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:11 avradspn, 4 pund korn, 2 pund fläsk, 1 pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (SSJb 1515 f 11).

1531 har Gustav I en gård som räntar 0:11 avradspn, 4 pund korn, 2 pund fläsk, 1 pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (K 1 f 48v).

1541 ligger en gård om 0:11 under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 8).

1559 sår gården, vilken upptas som Sten Stures arvegods, 3 pund, har äng till 40 lass hö, men saknar skog, mulbete och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 12 dagsverken (AoE 29 A).

Norrby

1331 *in Norby* (DS 2889), 1382 *i Norby* (16/19 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1400 (?) *i Norby* (RApp odat, se SDHK nr 15298) – 10 H, 6 g.

SöH **1 sk** 0:6:2:4, 1550 0:7:2, 1553 0:7:2:4, 1573 1:0 (inkl skuj), med skuj i Snista och Ökna.

1 skuj 0:1:1 till Berga, Strängnäs sn.

2 skuj 0:1 till Lilla Eneby + 0:0:1 till Stora Eneby.

2 ky (Jättne rd) 0:3 + 0:2:2, 1551 **1 ky** 0:5:2, 1555

0:5:1, (1561 **1 aoe**).

1 aoe 0:0:1.

1 fr (1562 Jöran Olofsson /Lilliesparre/), (1561 **1 aoe** 0:3), (1562 **1 ky** 0:3), 1569 **1 fr**.

1 fr, 1561 **1 aoe** 0:5:0:6.

1331 hör 0:2 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1346 är Faste och Ingevald i N fastar vid en jordtransaktion (DS 4076).

1382 är Sigmund i N faste vid häradstinget (16/10 vid DRAp 12/3 1414)

1400 (?) är Styrbjörn i N faste vid en jordtransaktion (RAP odat, se SDHK nr 15298).

1404 lämnar Nils Magnusson (Tandläätten) 0:5:0:10 i N och jord i Herresta och Kumla i pant till Magnus Ragvaldsson (Fargalt) för en skuld om 92 mark svenska penningar; två år senare utfärdas ett nytt pantbrev på samma jord, men nu har skulden ökat med 78 mark svenska penningar (SD 446, HabSp 20/7 1406).

1410 är Karl i N faste vid en jordtransaktion (SD 1236).

1425 nämns en faste i N (VikSp 6/10, skadat brev).

1430 är Hans Gunnarsson i N faste vid häradstinget (RAP 19/1).

1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en gård om 0:3, som räntar 3 tön korn, 0:3 pn och 1 pund mata (A 15 f 51v).

1447 är Klas i N faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 25051).

1447 är Lars i N faste vid häradstinget (RAP u d, se SDHK nr 25052).

1456 vittnar Botvid i N vid en gränsdragningsvist (se Björkeby) (RAP 3/6).

1458 säljer Nils Anundsson 0:0:2 till biskop Sigge i Strängnäs; jorden ligger på norra sidan vid biskopens åker i N (RAP 15/7).

1483 byter Olof i Hista bort 0:0:2 till Sone i Eneby mot lika mycket jord i Hista (RAP 6/5).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en utjord om 0:0:1, som räntar 0:0:1 avradspn och 2 spann korn (SSJb 1515 f 11v).

1506 säljer Peder Olsson i *Gräfsboda, Näshulta sn, med sin hustru Birgitta Magnusdotters (Frille) samtycke,

0:5:0:10 i N med torpet 'Berga torp' till Peder Olsson, kanik vid S:ta Annas prebenda i Strängnäs domkyrka (HabSp 2/3).

- 1510 ingår Nils Svensson i N i en landssyneränmd (RApp 6/5).
 1531 har Gustav I en utjord om 0:0:1, som räntar 0:0:1 avradspn och 2 spann korn (K 1 f 50).
 1542 ligger en utjord under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 15v).
 1559 överlåter Måns Persson (Silfversparre) och Jöran Johansson (Rosenhane) till Gustav I en gård i N, som räntar 3½ pund korn, och jord i Sundby, Funbo sn, Uppland, som delbetalning för den skuld som deras hustrurs bror, Kjell Nilsson (Bölja), hade till kungen (RAP 18/3, DMS 1:3 s 247 f).
 1559/60 upptas gården i Gustav I:s jordebok och räntar 0:9:0:6 avradspn, 3 pund och 6 spann korn, 1 lispund smör, 2 lispund fläsk och 6 dagsverken; vidare upptas en utjord som 'gammalt arv' med samma ränta som 1531 (AoE 22:5, 29 A).
 1562 dömer Erik XIV:s nämnd åter en gård till Jöran Olofsson (Lilliesparre), eftersom Gustav I tagit den 1559 utan att lämna någon ersättning (HH 13:1 s 37).

Norrsätra

- 1554 *Norsætra* (SöH 1554:2) – 10 H, 6 h – övergiven gårds-tomt (RAÄ 450) intill nuv bebyggelse.
 SöH 1554 **1 aoet**, 1573 öde.
 1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp som sår vartannat år 8 spann resp 5 spann, har äng till 2 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 1:0 avradspn, 4 spann korn och 2 dagsverken; torpet uppges vara Sten Stures arvegods och har odlats upp på Edeby ägor 1554 (AoE 22:6, 29 A).

Rävnäs

- 1346 i *Ræfsnæsi* (DS 4076), 1402 *datum Refsnæs* (SD 161) – 10 H, 5 g.
 SöH **3 aoe**, 1543 **2 aoe** 2:0 + 2:0, sammanslås 1549 till Rävnäs kungsgård.

Algot Magnusson (Sture) har Rävnäs som sätesgård 1419 (ST 3:450) och därefter hans sonsons son Anund Sture före 1463, då han var avliden (Gardell nr 718). Anund Stures bror Sten Sture har Rävnäs som sätesgård 1471–73 och 1499 (VxUp 30/5, PRFSS I:173, FMU 4837). Erik Johans-

son (Vasa) skriver sig till Rävsnäs 1515 (HH 39:3). Rävsnäs kungsgård bildas 1549, då Anders Hansson utnämns till fogde för densamma (AL 1 s 279 f). Om Rävsnäs under medeltiden och 1500-talet se även Rahmqvist s 151–69.

- 1346 är Lars i R faste vid en jordtransaktion (DS 4076).
- 1379 byter Finvid Ragvaldsson bort 0:½ till Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
- 1425 utfärdar Gustav Algotsson (Sture) ett morgongåvabrev från R (DRAp 8/10).
- 1445 se Salby.
- 1449 upptas i Birgitta Stensdotters (Bielke) räkenskaper att det uppburits 6½:0 pn av trädgården i R (C 22 f 8).
- 1450 (omkr) hänvisas i Birgitta Stensdotters räkenskaper, i samband med påskuppbörden, till en tidigare överenskommelse i R (C 22 f 7).
- 1456 se Björkeby.
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok huvudgården R om 4:0, som räntar 3:0 avradspn, 1 läst korn, 3 pund smör och 3 pund fläsk; under R ligger holmarna Björkholmen, *Fuglæholmen*, Högholmen och Långholmen (SSJb 1515 f 11).
- 1520 vistas Gustav Eriksson (Vasa) på sin fars gård R vid tiden för Stockholms blodbad (PSKr s 10).
- 1531 har Gustav I huvudgården R om 4:0, som räntar 3:0 avradspn, 1 läst korn, 3 pund smör och 3 pund fläsk; vidare anges att tre bönder besitter gården och att Björkholmen, *Fuglaholmen*, Högholmen och Långholmen ligger under R (K 1 f 48v, 51).
- 1542 ligger tre gårdar om vardera 0:10:16 under gripsholmsfogden och räntar vardera 1:0 avradspn, 4 pund smör, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk och 4 dagsverken; vidare uppräknas samma holmar som 1531 (K 1:3 f 6v–7).
- 1544–59 utfärdar Gustav I en stor mängd brev på R (GR 16 s 622, GR 29 s 257).
- 1547 framkommer i ett brev att Gustav I ämnar göra R till en avelsgård (se Vannesta) (GR 18 s 478).
- 1549 befaller Gustav I i april fogden i Dalarna, Mickel Helsing, att skicka hundra män till R som skall röja och hugga några skogsmarker. Samma månad får befallningsmannen på Gripsholm, Nils Birgersson, i uppdrag av kungen att skicka malt till R och pengar till

avlöning av de timmermän som skall timra på gården (GR 20 s 130, 151).

Den 20 maj meddelar Gustav I allmogen i Daga och Öknebo hdr att de får viss skattelindring mot att de under vintern kör timmer till R (GR 20 s 208 f).

Den 20 november befaller Gustav I allmogen i Daga hd att leverera timmer och kalksten till den byggnad som skall uppföras på R (GR 20 s 351 f).

- 1550 skriver Gustav I till fogden på R, Anders Hansson, om avkortning i fodringsskatten för landborna under R som levererar timmer till R; i ett senare brev framgår att två stockar om vardera 24 alnar skall motsvara en hästs fodring (GR 21 s 17, 80).
- 1551 omnämns med namn 10 timmermän från Trosa som skall bege sig till R för att arbeta (GR 22 s 136 f).
- 1555 skriver Gustav I till Jakob Henriksson (Hästesko) om hur kungens hästar skall fördelas på olika slott och gårdar; på R placeras 20 hästar (GR 25 s 70).
- 1555 skriver Gustav I till en landbofogde i Småland, Olof Nilsson, och befaller honom att skicka upp två av sina drängar till R för att bränna tjära; vidare godkänner Gustav I att fogden i Selebo och Åkers hdr, Bengt Nilsson, använder dagsverken av fodringen till pålning i kvarnån vid R; (GR 25 s 382, 572 f).
- 1556 skriver hertig Erik till Henrik Simonsson, fogde i Svartsjö län, att han skall låta fogden på R få 4000 tegelstenar 'när han det begär' (GR 26 s 707).
- 1558 meddelar Gustav I invånarna på Adelsön att de skall göra sina ålagda dagsverken på R och även låta skatteveden och höet gå till R (GR 28 s 77).
- 1558 redovisas åkrar, ängar, betesholmar, fisken, kvarnar och trädgårdar tillhörande R i en jordebok över Gustav I:s avelsgårdar (AoE 29 C). Åkrarna sås vartannat år (se tabeller nedan för uppgifter om utsäde och avkastning). **Ängar:** *Store borgestuguängen, Trägårdz ännghenn, Djupviksängen, Sällösaängen, Salbyängen, Granskogsängen, Stora Histaängen, Stutthoo hagan, Stubbo kärrett, Torpar ängen, Kiäringe wikz ängenn, Boda ängenn, Granstaängen (Överenhörna sn), Twna äng, Kälve äng (Överenhörna sn), Furista äng, Hamnskär, Ridön, Ringsö och Skarpan* på Adelsön. Summan av höskörden uppgår till 1074 sommarlass. **Betesholmar:** Ri-

dön, Ringsö, Furuholmen, Götön, Götholmen, Långholmen, Björkholmen och Prästholmen. **Fisken:** vid Öja och Gunnarsten (Sotholms hd) strömmingsfiske med 22 skötar; vid Öland torskfiske med fyra torsksnören; vid Ridön och Hamnskär fiske av gädda, braxen, ål och sik med 24 katsor, två skottnät, åtta siknät och fyra ljuster; vid Herrestasundet fiske av sik, gädda, braxen och mört med 40 katsor och en not; vid 'södra' och 'norra' viken fiske av gädda, lake och ål med en not och fyra lakakrokar; vid Djupvik fiske av gädda, abborre och mört med 14 katsor; vid Marsjön fiske av braxen med fyra katsor; vid Ringsö och Prästholmen fiske av gädda med åtta siknät. **Kvarn:** en tullkvarn med två par stenar som räntar vete: 3 pund och 7 spann, råg: 2 läster, 5 pund och 7 spann, korn: 4 pund, 3 spann och 1 fjärding. **Trädgårdar:** fyra stycken som ger 1 tunna äpplen, 6½ tunnor päron, 2½ tunnor körsbär och 1 fjärding krikon.

1564 står Erik Dalkarl, tidigare fogde på R, inför rätta och döms till döden för att ha misskött gården på olika sätt och slagit ihjäl en dräng (HH 13:1 s 132 f).

Utsäde, Rävsnäs gård 1558

Gröda	Pund	Spann
Vete		3
Råg	8	
Korn	10	7
Havre	2	3
Ärter		1½
SUMMA	20	14½

Källa: AoE 29 C.

Anmärkning: Åkrarna som anges är 'östra gårdet vid gården', 'norra gårdet vid Hista', 'östra Sallösagärdet' och 'Höggullagärdet'. I träda detta år ligger 'västra gårdet vid gården', 'södra gårdet vid Hista' och 'västra Sallösagärdet', på vilka kan sås 23 pund och 3½ spann.

Avkastning, Rävsnäs gård 1558

Gröda	Läst	Pund	Spann	Fjärding
Vete		3½		3
Råg	3	4		

Korn	5	10	1	3
Havre		2	6	3
Ärter		1	7	
SUMMA	8	20½	14	9

Källa: AoE 29 C.

- Salby** 1281 *Saltby* (DS 712), 1445 *i Salaby* (RAp efter 1/5 se SDHK nr 24735), 1447 *i Salby* (LSBp u d se SDHK nr 25051) – 10 H, 5 g.
- SöH **1 aoe** 0:6:1, 1562 **1 ky**.
2 aoe 0:4 + 0:4, 1550 0:4:1:4 + 0:4:1:4.
 1542–45 **1 aoauj** 0:1.
- 1281 säljer kung Magnus 0:½ till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (DS 712).
- 1346 testamenterar Ingeborg Torstensdotter 0:10 i S till den prebenda i Strängnäs domkyrkas kor som domprosten Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt) stiftat och där hon väljer sin gravplats; vidare skänker Ingeborg 0:0:1 i S och jord i Skeppet till sin släkting Birger Magnusson (Magnus Marinasons ätt) och överlåter ytterligare jord i S till denne på villkor att han överför hennes kropp till gravplatsen och verkställer testamentets bestämmelser. Tre år senare stadfäster kung Magnus Ingeborg Torstensdotters donation av jord i S, vilken hon fått i morgongåva, till prebendan i Strängnäs domkyrka. (DS 4055, DS 4471)
- 1346 är Håkan i S faste vid en jordtransaktion (DS 4076).
- 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en gård om 0:6, som räntar 6 tön korn, 0:6 pn och 2 pund mata (A 15 f 51v).
- 1445 är Johan Albrektsson i S vedervaroman vid häradstinget och 1447 faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 24735, LSBp u d se SDHK nr 25051).
- 1445 tilldöms Henrik Hjärne genom konungsdom en gård i S och en gård i Skeppet, vilka ligger under Rävsnäs, samt ett antal gårdar i Sverige och Norge som han tvistat med Kolbjörn Gerst om; gårdarna hade tillhört fadern Jon Hjärne (d y) (DN 6:496). (Om Jon och Henrik Hjärnes gods, se LaMV s 407 ff, om huvudgården Blidingsholm, Almundsryds sn, se LaSB 1:1 s 87).

- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar som räntar 1:7:2 avradspn, 5 pund korn, 4 pund fläsk, 2 lamm, 4 höns, 40 ägg och 6 mark hampa (SSJb 1515 f 11v).
- 1531 har Gustav I två gårdar som tillsammans räntar 1:7:2 avradspn, 5 pund korn, 4 pund fläsk, 2 lamm, 4 höns, 40 ägg och 6 mark hampa; vidare upptas 0:1, som räntar 0:1 avradspn och $\frac{1}{2}$ pund korn, och som sålts till Mariefreds kloster av Olof Döve och sedan lagts under arv och eget (K 1 f 49v, 75).
- 1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden; de två första gårdarna omfattar $\frac{1}{2}$:0 vardera och räntar vardera 1:0 avradspn, $2\frac{1}{2}$ pund korn, 1 lispund fläsk, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg, 3 mark hampa och 12 dagsverken. Den tredje gården omfattar 0:6:0:8 och räntar 0:6:0:8 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 3 pund och 1 spann korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 6 lass ved och 10 dagsverken. Därutöver upptas en utjord där räntan sedan 1531 ökats med 5 pund fläsk. (K 1:3 f 10–11)
- 1559/60 upptas tre gårdar i Gustav I:s jordebok: den första omfattar 0:6:0:8, sår 19 spann, har äng till 17 lass hö, litet mulbete och fiskevatten, men saknar skog och har samma ränta som 1542; de två andra gårdarna omfattar vardera 0:4 $\frac{1}{2}$, sår vardera 14 spann, har äng till 20 lass hö, litet mulbete och fiskevatten, men saknar skog och räntar 0:8 $\frac{1}{2}$ avradspn, 2 pund och 6 spann korn, 1 lispund och $2\frac{1}{2}$ mark fläsk, 2 höns, 20 ägg, 1 lamm, 3 mark hampa och 12 dagsverken. I den ena längden upptas två av gårdarna som 'Rävsnäs gods' och den tredje som indraget kyrkogods; i den andra längden upptas gårdarna som Sten Stures arvegods. (AoE 22:6, 29 A)

Sallösa

- 1305 *apud Sellösu* (DS 1488), 1495 (?) *Saltilösa* (SSJb 1515 f 11) – 10 H, 5 g.
SöH 1542–59 **1 aoe** 0:6:1:4.

Sallösa är sannolikt sätesgård för Johan Björnsson (björn) som utfärdar ett brev där 1305 (DS 1488).

- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:6 $\frac{1}{2}$ avradspn, 2 pund korn, 1 pund fläsk, $\frac{1}{2}$ pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark ham-

pa (SSJb 1515 f 11).

- 1531 har Gustav I en gård som räntar 0:6½ avradspn, 2 pund korn, 1 pund fläsk, ½ pund smör, 1 lamm, 2 höns, 20 ägg och 3 mark hampa (K 1 f 48v).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 7v).
 1556 anges i jordeboken att gården är lagd under Rävsnäs (SöH 1556:14A).
 1559 upptas gården som Sten Stures arvegods; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken (AoE 29 A).

Skeppet

- 1346 *in Skyppeðhe* (DS 4055), 1445 *Skipethe* (DN 6:496, avskr), 1495 (?) *Skipedæ* (SSJb 1515 f 12) – 10 H, 5 g – övergiven gårdstomt (RAÅ 308) ca 120 m norr om nuv bebyggelse.
 SöH 1 **aoet** 0:2:0:4.
 1346 testamenterar Ingeborg Torstensdotter 0:2 till Birger Magnusson (se Salby) (DS 4055).
 1445 tilldöms Henrik Hjärne genom konungsdom en gård i S (se Salby) (DN 6:496).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:14:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 12).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 0:14:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 50v).
 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 14).
 1559/60 sår torpet vartannat år 12 spann resp 11 spann, har äng till 14 lass hö, litet mulbete, skog och fiskevatten och räntar 0:2:0:4 avradspn, 1½ pund korn, 1 höna, 10 ägg, ½ lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävsnäsgods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

*Skirwista

- 1281 *Skirwistum* (?DS 712); avser möjligen Skärvsta, Täljesn, Svartlösa hd, jfr DMS 2:1 s 195.
 1281 säljer kung Magnus 0:0:2 till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (?DS 712).

Slottsvik

- 1559 *Slesswick* (SöH 1559:1), 1573 *Slättswyck* (SöH 1573:10) – 10 H, 5 g – övergiven gårdstomt (RAÅ 453) ca 550 m nordväst om Herresta.

SöH 1559 **1 aoet**.

1559/60 sår torpet vartannat år 4 spann resp 3 spann, har äng till 12 lass hö, litet skog, mulbete och fiskevatten och räntar 0:6 avradspn; i den ena arv och egetlängden upptas torpet som 'Rävsnäs gods' och i den andra som Sten Stures arve gods (AoE 22:6, 29 A).

Snista

1331 *in Snedhestum* (DS 2889), 1335 *in villa Sneedhæst* (DS 3122), 1360 (omkr) *i Snithistum* (DS 6390 g), 1386 *i Snedhistom* (RAp odat nr 84), 1419 *i Snydistom* (SD 2624) – 10 H, 6 g – övergiven bytomt (RAÅ 330) ca 450 m nordöst om Edeby.

SöH **1 skuj** 0:3:0:4, 1551 0:3 till Norrby.

1 skuj 0:0:1:4 till Ullsberga.

1 ky (Jättne rd) 0:5:1:4, 1569 **1 kyt**.

1542–50 **1 aoeu**j 0:0:0:4.

1 fr (1562 Arvid Turesson /Trolle/), 1573 **1 frt**.

1331 hör 0:0:1 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1335 testamenterar Erengisle Jonsson (båt) och hans hustru Birgitta Larsdotter 0:6 till sin tjänare Magnus "Fyrekollæ" (DS 3122).

1360 (omkr) byter Olof Djäkn (Pilstjärna) bort 0:6 i S till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i Träkvista, Ekerö sn (DS 6390 g, DMS 2:1 s 119).

1365 är Holmvast i S faste vid en jordtransaktion (DS 7251).

1386 byter Bo Jonsson till sig 0:0:11 av Bengt Magnusson (se Årby, Ytterenhörna sn) (RAp odat nr 84).

1392 skänker Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö), hans syster Märta Birgersdotter och hennes make Bengt Magnusson (Stenstaätten) 0:0:11 i S och jord i Frustuna sn till Helga kors prebenda vid Strängnäs domkyrka (RAp 25/1, DMS 2:4 s 63).

1418, 1419 och 1423 är Peder i S faste vid häradstinget (RAp 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543, SD 2624, RAp 27/5).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en utjord som räntar 1 pund smör (SSJb 1515 f 11v).

1531 har Gustav I en utjord som räntar 1 pund smör (K 1 f 50).

1542 ligger en utjord under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 15v).

Spånsvik

- 1495 (?) *Spansswigh* (SSJb 1515 f 11v) – 10 H, 5 h – övergiven gårdstomt ca 800 m sydöst om Baggebol.
 SöH **1 aoet** 0:2:0:4.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:0:6½ avradspn, 1 pund korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 11v).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:0:6½ avradspn, 1 pund korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 49v).
 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 13).
 1559/60 sår torpet vartannat år 10 spann resp 8 spann, har äng till 12 lass hö, gott fiskevatten, litet skog och mulbete och räntar 0:2:0:4 avradspn, 9 spann korn, 1 höna, 10 ägg, 1 lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävnäs-gods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

Staby

- 1276 *mansionem Stafby* (DS 615), 1538 i *Staby* (RAp 26/2) – 10 H, 6 g – övergiven bytomt (RAÄ 455) ca 800 m väster om Edeby.
 SöH 1544–62 **1 fr** (1562 Åke Haraldsson/Soop/), 1562 öde.
1 fr, 1569 **1 ky** 0:6.
 1276 testamenterar Viglog Nilsson (hjorthorn) till sin hustru Helga gården S och jord i Ingeby som ersättning för hennes morgongåva; vidare får Helga gården Giresta och jord i Vreta och Åkerby i stället för den tredjedel av lösöret på alla hans egendomar som hon enligt lag har rätt till (DS 615, se även DS 659).
 1538 skänker Birgitta Hansdotter (Tott), med sin syster Karin Hansdotters och andra släktingars tillåtelse, till Gustav I två gårdar i S, vilka årligen räntar ½ läst korn och 1:0 avradspn (RAp 26/2).
 1539 byter Birgitta Hansdotter till sig två gårdar i S, som räntar 6 pund korn och 1:0 avradspn, och jord i Tångsta, Kärrbo sn, Västmanland, av Gustav I mot jord i Ekeby och Väsby, Fogdö sn, samt Hässelby, Åkers sn (GR 12 s 292).
 1554 ärver Åke Haraldsson en gård, som räntar 2½ pund korn och ½:0 avradspn, efter sin mor Karin Hansdotter (se Fröberga, Överselö sn); vid samma arvskifte ärver Knut Haraldsson en gård med samma ränta (se

Algö, Överselö sn) (BhSp 25/7).

Stenby

- 1281 *Stenby* (DS 712), 1413 *i Stenby* (SD 1748) – 10 H, 6 f.
 SöH **1 skuj** 0:1:2:4 till Ullsberga.
1 skuj 0:1:1:4, 1555 0:1:0:4, 1560 0:1 till Giresta.
1 skuj 0:1:0:4 till Vånga (endast 1544) och Gesta.
1 ky (Jättne rd) 0:5, 1573 0:6.
 1573 **1 kyuj**.
1 aoeuj 0:0:1, 1559 0:1.
- 1281 säljer kung Magnus 0:0:4 till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (DS 712).
- 1331 hör 0:0:8 'minus 0:0:2½' till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1413 är Peder i S nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1748).
- 1430 är Hinse i S faste vid häradstinget (RAp 19/1).
- 1456 ingår Nils i S i en landssynenämnd (RAp 3/6).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:1 i S, som räntar ½ pund korn och 0:1 avradspn; jorden har Sten Sture köpt av Ragvald i Skälsta, Överenhörna sn (SSJb 1515 f 12).
- 1531 har Gustav I 0:0:1 i S, som räntar ½ pund korn och 0:1 avradspn (K 1 f 50v).
- 1542 ligger en utjord under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 15v).
- 1556 skriver Gustav I till fogden på Rävsnäs, Erik Dalkarl, och ber honom vänta med att kräva ersättning av bonden Olof Persson i S för ett 'fodernöt' som dött (GR 26 s 623).
- 1559 omfattar utjorden 0:1 och har samma ränta som 1531 (AoE 29 A).

Stickeberga

- 1331 *in Stikkeberghum* (DS 2889), 1395 *i Stikkeberghom* (RAp 13/6) – 10 H, 5 f – övergiven bytomt (RAÅ 462) ca 1 km västsydväst om Kumla.
- SöH 1544–53 **1 skuj** 0:0:1.
2 ky (Jättne rd) 0:5 + 0:4:0:4, 1551 (?) 0:4 + 0:4:0:4, 1555 0:4 + 0:4.
 1544–69 **1 ky** (Jättne rd) 0:3, 1553 **1 aoe**, 1562 **1 kyt** 1:0, 1569 öde.
- 1331 hör 0:3 (vid okänd tidpunkt ändrat till 0:0:11) till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1395 överlämnar Simon Djäkn (Dräggestaätten), med av-

- lidna hustruns Katarina Bengtsdotters arvingars samtycke, 0:3 i S till Helga kors prebenda vid Strängnäs domkyrka som själagåva för sig, sin hustru, makarnas 'föräldrar' och barn; vidare skänker Simon Djäkn en del av sin egen jord i Gesta till samma prebenda (RAp 13/6, två brev).
- 1396 stadfäster Nils Anundsson (spetsar från sidan) tillsammans med sina söner Anund och Torsten samt Karl Eriksson (Färla), i egenskap av arvingar efter Katarina Bengtsdotter, hennes testamentsgåva av jord i S till Helga kors prebenda (RAp 28/7).
- 1400 överlåter Katarina Birgersdotter (initialsigill), Mats Påvelssons hustru, 0:3 till sin sven Liten i stället för de 70:0 pn hon är skyldig honom (RAp 24/6).
- 1400 (?) är Olof i S faste vid en jordtransaktion (RAp odat, se SDHK nr 15298).
- 1407 skänker Algot Magnusson (Sture) och hans hustru Märta Bosdotter (Natt och Dag) 0:3 till Helga kors prebenda som själagåva (SD 882).
- 1409 är Olof och Johan i S nämndemän vid räfsteting i Strängnäs (SD 1106, 1107, 1108, 1109, 1110).
- 1410 stadfäster Halsten Petersson (delad sköld med kulor i nedre fältet) och hans hustru Ramborg, i egenskap av arvingar efter Magnus Hinds hustru Ramborg Holmgersdotter och Simon Djäkns hustru Katarina Bengtsdotter, de gåvor i form av jord i S och Gesta som de båda kvinnorna testamenterat till Helga kors prebenda vid Strängnäs domkyrka. I gengäld vill makarna bli ihågkomna i de dagliga förböner som läses i Helga kors kor. (SD 1265, SD 1266)
- 1413 nämner Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) i sitt testamente att hans syster Märta Birgersdotter och hennes make Bengt Magnusson (Stenstaätten) skänkt 0:3 i S och jord i Gesta till stiftandet av Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Kolke, Frustuna sn) (SD 1796, DMS 2:4 s 65).
- 1466 ingår Lars i S i en häradsnämnd och är faste vid häradstinget (RAp 19/6, två brev).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp, som uppges vara indraget från Strängnäs domkyrka efter Algot Magnusson, och som sår 15 spann, har äng till 30 lass hö,

litet skog, mulbete och fiskevatten och räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 2 pund korn, 1 lispund fläsk, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Sundby

- 1382 i *Sundby* (RAP 18/11) – 10 H, 6 f.
 SöH **1 sk** 1:1:2:4, (1562 'länsmanen fritt').
 1370 (omkr) testamenterar Kristina Ivarsdotter 0:1 i S och jord i Vreta, Strängnäs sn, till "Skædhrikes" prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Axala, Björnlunda sn) (RAP 18/11 1382, DMS 2:4 s 35).
 1410 är Karl i S faste vid en jordtransaktion och 1413 nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1236, 1237, 1748).
 1425 är Karl i S faste vid häradstinget (VikSp 6/10).
 1448 ingår Staffan i S i en häradsnämnd (RAP 28/10).
 1450 är Peder Nilsson i S faste vid häradstinget (StrLBp 7/5).

***Sätra**

- 1495 (?) *Sætra* (SSJb 1515 f 12) – låg vid vattnet strax norr om Lövnäs (LSA C42-1:1, 1717).
 SöH **1 aoet**.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:14:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 12).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:14:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 50v).
 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 14).
 1559/60 sår torpet 10 spann, har äng till 4 lass hö, litet skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 3:0 avradspn, 1 höna, 10 ägg, ½ lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävnäs-gods' och i den andra som Sten Stures arve-gods (AoE 22:6, 29 A).

**Toresunds-
huvud**

- 1495 (?) *Torssen hoffwed* (SSJb 1515 f 12) – 10 H, 6 h.
 SöH **1 aoet** 0:2:0:4.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 1:0:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 12).

- 1531 har Gustav I ett torp som räntar 1:0:0:4 avradspn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (K 1 f 50).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 14r-v).
- 1559/60 sår torpet vartannat år 10 spann resp 9 spann, har äng till 8 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten och räntar 0:2:0:4 avradspn, 1 pund korn, 1 höna, 10 ägg, $\frac{1}{2}$ lamm och 6 dagsverken; i den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävsnäs-gods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

Torlunda

- 1502 *i Torlundæ* (SSJb 1502 f 16) – 10 H, 6 f.
- SöH **3 fr** (1562 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/ 2), 1562 en öde.
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok tre gårdar om 2:0, som räntar $\frac{1}{2}$ läst korn och $3\frac{1}{2}$:0 avradspn, med underliggande torpet Ökna samt jord i Björkeby och Kvicksta 'till utrymning'; allt detta upptas som Sten Stures hustru Ingeborg Åkesdotters (Tott) arvegods (SSJb 1502 f 16).
- 1553 erlägger Anna Klemetsdotters landbo 2 tön och 1 spann korn samt 2 spann råg i avrad (BiS E 1991).

**Trädgårds-
torp**

- 1495 (?) *Tregordztorp* (SSJb 1515 f 11v) – 10 H, 5 g – övergiven gårdstomt (RAÅ 451) ca 600 m sydöst om Baggebol.
- SöH **1 aoet** 0:2:0:4, 1573 öde.
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok som räntar 0:0:6 $\frac{1}{2}$ avradspn, 9 spann korn, 1 höna, 10 ägg och vartannat år 1 lamm (SSJb 1515 f 11v).
- 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:0:6 $\frac{1}{2}$ avradspn, 9 spann korn, en höna, 10 ägg och vartannat år ett lamm (K 1 f 49v).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 12v).
- 1559/60 sår torpet 1 pund, har äng till 12 lass hö, litet mulbete, skog och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken. I den ena arv och eget-längden upptas torpet som 'Rävsnäs-gods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

Ullsberga

- 1456 *i Vlsby* (RAp 3/6), 1486 *i Wlffsberge* (RAp 20/9) – 10 H, 6 f.

- SöH **1 sk** 0:4:1, med skuj i Snista och Stenby, (1552–56 'länsmannen fritt').
- 1456 omnämns Finvid i U och hans son Magnus Finvidsson i U i samband med en gränsdragningsvist (se Björkeby) (RAp 3/6).
- 1486 är Anders Karlsson i U vittne vid lagmansting i Selebo hd (RAp 20/9).

Ulriksberg

Se *Kågesta

Vannesta

- 1100-talets slut (?) *Watnusum* (VåKlJb f 59, avskr), 1276 *in Vannusum* (DS 615), 1491 *i Wannissa* (RAp 3/11) – 10 H, 6 f.
- SöH **2 fr** (1562 Birger Nilsson /Grip/), 1562–69 en öde.
1 fr, (1561 **1 aoe** 0:4), 1562 **1 ky**.
- 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 20 penningar i V (VåKlJb f 59).
- 1276 testamenterar Viglog Nilsson (hjorthorn) ½:0 till hjälp för det Heliga Landet och en tredjedels kvarn till Toresunds kyrka (DS 615).
- 1279 förnyar Viglog Nilsson sitt testamente och skänker ½:0 i V och gården Söra, Frustuna sn, till Strängnäs domkyrka för instiftandet av ett kanonikat och ett altare knutet till detta (DS 659, DS 660, DMS 2:4 s 69).
- 1309 anslår Kristiern från Öland och hans hustru Margareta Likvidsdotter (Likvidssönernas ätt) sin gård V och allt övrigt gods som de äger i Toresunds sn till att betala en skuld till Vårfruberga kloster samt penninggåvor de testamenterat till alla kloster 'ovanskog' och till alla kyrkor och präster i de socknar där makarna har en gård; vidare testamenterar de jord i Orrsättra, Överjärna sn, och i Västmanland till Vårfruberga kloster, där de väljer sin gravplats (DS 1623).
- 1400-talets mitt hör ½:0 till S:ta Katarinas prebenda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1491 är Magnus i V faste vid häradstinget (RAp 3/11).
- 1510 är Olof i V faste vid en jordtransaktion (RAp 11/6).
- 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok två gårdar om sammanlagt 0:12, som räntar 9 pund korn, 2:2 pn och 3 pund fläsk (SkS E 8928).
- 1547 skriver Gustav I till Birger Nilsson (Grip) och meddelar att Rävsnäs skall bli en avelsgård och därför önskar han byta till sig dennes gårdar i V. Gustav I ber Birger

Nilsson återkomma med ett lämpligt bytesförslag. Av ett senare brev utfärdat samma år framkommer emellertid att förslaget inte accepteras av kungen. (GR 18 s 479, 722 f)

- 1548 upptas i Birger Nilssons och Brita Joakimsdotters (Brahe) jordebok två gårdar som vardera räntar 0:6 avradspn, 0:3 dagsverkspn och 0:5 gästningspn. Vidare har den första gården levererat $3\frac{1}{2}$ pund och 1 spann korn till Tärnö, Husby sn (Oppunda hd) och räntar ytterligare 7 spann korn som Peder i V löst för $3\frac{1}{2}$:0 pn. Den andra gården har levererat 3 pund och 1 spann korn till Tärnö och räntar ytterligare 11 spann korn som Lars i V löst för $5\frac{1}{2}$:0 pn. (AcRiAd XVI)
- 1562 upptas två gårdar i Birger Nilssons jordebok som sammanlagt räntar 9 pund korn, $1\frac{1}{2}$:0 avradspn, 0:6 dagsverkspn, 3 lispund fläsk, 8 ålar och $\frac{1}{2}$:0 fogdepn (BNJb).

Vaxäng

- 1404 *Waxæng* (SD 492) – 10 H, 6 f.
SöH **1 pbt**, 1548 **1 ky** (Jättne rd) 0:3, 1553 **1 aoe**, 1562 **1 kyt**.
- 1404 skänker Sten Bengtsson (Bielke), Erik Stensson, Ture Stensson, Katarina Stensdotter, Kristina Stensdotter samt Katarinas make Lars Ulfsson (Aspenäsätten) godset V och så mycket som de äger i Vreta samt ytterligare jord i Norrlänna, Länna sn, som själägåva till det nya Vårfrualtaret i Strängnäs domkyrka, vilket uppförts ytterst på domkyrkans södra sida. Varje dag skall en mässa sjungas för deras själar, för deras förfäders själar och även alla kristna själar och donatorerna förbehåller sig vidare rätten att utse präst till altaret eller prebendan. (SD 492)
- 1405 utarrenderar ärkedjäknen Gjurd Petersson (halv lilja) fyra torp i V, vilka tillhör Vårfruprebendan, till Klaus Zamow som årligen skall betala 3:0 pn i arrende till innehavaren av prebendan (SD 595).
- 1408 (omkr) förkunnar Sten Bengtsson att han stiftat en Vårfruprebenda i Strängnäs domkyrka och till denna skänkt jord i bl a V och Vreta och Lida, Ärja sn (se Norrlänna, Länna sn, Åkers hd) (SD 3032).
- 1445 är Peder i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp, som uppges vara

indraget från Strängnäs domkyrka efter Sten Bengtsson, och som sår vartannat år 13½ resp 12 spann, har äng till 20 lass hö, god skog, gott mulbete och fiskevatten och räntar 1:0 avradspn, 1 pund korn, 1 lispund smör, 6 lass ved och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Vreta

- 1276 *in Vretum* (DS 615), 1404 *i Wretum* (SD 492) – 10 H, 6 f.
 SöH **2 skuj** 0:0:2 till Giresta + 0:0:1:2 till Vånga.
 1544–49 **1 skuj** 0:0:0:2 till Mälby.
1 pb, 1548 **1 ky** (Jättne rd) 0:4, 1553 **1 aoe** 1:0, 1562 **1 kyt**.
 1276 testamenterar Viglog Nilsson ½:0 till sin hustru Helga (se Staby) (DS 615, se även DS 659).
 1404 skänker Sten Bengtsson m fl all den jord de äger i V till det nya Vårfrualtaret i Strängnäs domkyrka (se Vaxäng) (SD 492).
 1408 (omkr) förkunnar Sten Bengtsson att han skänkt 1:0 till den av honom instiftade Vårfruprebendan (se Vaxäng) (SD 3032).
 1430 byter Finvid i Kwicksta till sig 0:0:1 av Jösse Karlsson (se Kwicksta) (RAp 19/1).
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp, som uppges vara indraget från Strängnäs domkyrka efter Sten Bengtsson (Bielke), och som sår 10 spann, har äng till 8 lass hö, litet skog och mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengärdspn, 1 pund korn, 1 lispund smör, 6 lass ved och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Vånga

- 1331 *in Vangum* (DS 2889), 1365 *i Vangum* (DS 7251) – 10 H, 6 f – äldre bebyggelseläge (RAÄ 409) ca 450 m norr om nuv Vånga.
 SöH **1 sk** 1:2, med skuj i Giresta och Stenby, 1554 **1 aoe** 1:0.
1 sk 0:7:0:4, 1548 1:0:1, 1550 0:7:0:4, med skuj i Gestta och Vreta, 1556 **1 aoe** 1:0, 1562 **1 ky**, 1573 öde.
 1544–56 **1 skuj** 0:0:1.
 1544–55 **1 kyt**, (1544 öde), 1548 **1 kyuj** 0:1.
 1331 hör 0:0:8 till domprosten i Strängnäs och 0:0:0:10 till prebenda Söra (DS 2889).
 1346 är Sune i V faste vid en jordtransaktion (DS 4076).
 1350 skänker Valborg, änka efter Henzikin Valborgsson, 0:0:1 till Strängnäs domkyrka; donationen stadfästs

- fem år senare vid räfsteting i Strängnäs (se Ärnesta, Överselö sn) (DS 4654, DS 5089).
- 1365 är Ragvald och Karl i V fastar vid en jordtransaktion och 1366 vid häradstinget (DS 7251, DS 7340).
- 1379 och 1382 är Ragvald i V faste vid häradstinget (DS 10044, 16/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1409 se Åsa, Ytterselö sn.
- 1410 är Staffan i V faste vid en jordtransaktion (SD 1236).
- 1418 är Påvel i V faste vid häradstinget (SD 2547).
- 1425 är Johan i V faste vid häradstinget (VikSp 6/10).
- 1447 är Peder i V faste vid häradstinget (RAP 11/5, se SDHK nr 25131).
- 1447 är Johan i V faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).
- 1450 är Magnus i V faste vid häradstinget (StrLBp 7/5).
- 1456 ingår Peder Nilsson i V i en landssynenämnd (RAP 3/6).
- 1559 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok som vardera sår vartannat år 2½ pund resp 2 pund, har äng till 33 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar vardera 1:0 avradspn, 3 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken; gårdarna uppges vara inköpt skattejord (AoE 29 A).

Åby

- 1435 i *Aby* (A 15 f 51v), 1495 (?) *Aaby* (SSJb 1515 f 12), 1556 *Stora Åby* (SöH 1556:14A) – 10 H, 5 f.
- SöH **1 skuj** 0:0:1:4 till Stora Eneby.
1 aoet, 1553 **1 aoe** 0:2:2, (1562 **1 kyt**).
- 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning 0:½ som ligger öde (A 15 f 51v).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 3½:0 avradspn; vidare anges att Anund Sture skänkt gården till 'prästbolet' i Toresund (SSJb 1515 f 12).
- 1531 har Gustav I en gård som räntar 4:0 avradspn (K 1 f 51).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 14v).
- 1559 sår torpet vartannat år 19 spann resp 14 spann, har äng till 35 lass hö, god skog, gott mulbete och litet fiskevatten och räntar 0:4 avradspn, 2 pund korn, ½ lispund smör, ½ lispund fläsk och 6 dagsverken; torpet uppges vara indraget från Toresunds kyrka efter

Anund Sture (AoE 29 A).

- Åbykvarn** 1495 (?) *Aaboqvern* (SSJb 1515 f 11v), 1542 *Åby Qwarn* (K 1:3 f 15), 1556 *Lisla Åby* (SöH 1556:14A) – 10 H, 5 f – övergiven gårdstomt (RAÄ 431) ca 2 km söder om Åby.
 SöH **1 aoekvarn**, 1556 **1 aoet**.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en kvarn som räntar 3 pund mjöl (SSJb 1515 f 11v).
 1531 har Gustav I en kvarn som räntar 3 pund mjöl (K 1 f 50).
 1542 ligger kvarnen under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 15).
 1559 sår torpet, vilket upptas som 'Rävsnäsgods' och 'gammalt arv', 7 spann, har äng till 15 lass hö, god skog och gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 1 pund korn (AoE 29 A).

- Åkerby** 1276 *in Akirby* (DS 615), 1380 *i Akirby* (UUBp 25/10), 1466 *i Aakerby* (RAp 19/6, SDHK nr 28587) – 10 H, 6 f.
 SöH **1 aoe** 0:5:1:4.
 1542–45 **1 aoeäng**.
 1543 (?)–54 **1 aoevret**, 1553 **1 aoeu** 0:1:2:4.
 1276 testamenterar Viglog Nilsson 0:0:4 till sin hustru Helga (se Staby) (DS 615, se även DS 659).
 1331 hör 0:0:8 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1380 är Nils i Å faste vid häradstinget (22/3 vid DRAp 12/3 1414, UUBp 25/10, 26/10 vid DRAp 12/3 1414).
 1400 (?) är Håkan i Å faste vid en jordtransaktion (RAp odat, se SDHK nr 15298).
 1418 och 1425 är Mickel i Å faste vid häradstinget (SD 2547, VikSp 6/10).
 1466 ingår Staffan i Å i en häradsnämnd och är faste vid häradstinget (RAp 19/6, två brev).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:5½, som räntar 0:7½ avradspn, 4 pund korn och 1 pund smör; vidare räntar en äng ½:0 ängspn (SSJb 1515 f 12).
 1531 har Gustav I en gård om 0:5½, som räntar 0:7½ avradspn, 4 pund korn och 1 pund smör; vidare räntar en vret ½:0 ängspn (K 1 f 50v).
 1542 ligger en gård och en vret under gripsholmsfogden

med samma ränta som 1531; vidare upptas en äng som räntar 0:1½ ängspn (K 1:3 f 12, 15).

1559/60 sår gården vartannat år 2½ pund resp 18 spann, har äng till 30 lass hö, litet mulbete, skog och fiskevatten och räntar 0:5½ avradspn, 3 pund korn, 1 lispund smör och 6 dagsverken; i den ena längden upptas gården som 'Rävsnäs gods' och i den andra som Sten Stures arvegods (AoE 22:6, 29 A).

Ökna

1346 *in Øknum* (?DS 4083), 1410 *aff Økna* (SD 1245) – 10 H, 6 g.

SöH **3 skuj** 0:1 till Stora Eneby + 0:0:1:4 till Lilla Eneby + 0:0:1:4 till Norrby.

1544 **1 pbuj**, 1548 **1 kyuj** 0:1:1 ('Prästbolet').

1346 (omkr) omnämns Ö i Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt) testamente (?DS 4083).

1410 stadfäster Karin Birgersdotter sina föräldrars gåva till prästbordet i Toresunds sn omfattande ½:0 i Ö och jord i *Mark (SD 1245).

1411 säljer Ulf Staffansson (Ulv) 0:2 till Bengt Uddsson (Vinstorpaätten) (SD 1396).

1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp om 0:2, som ligger under Torlunda (SSJb 1502 f 16).

Ytterselö socken

1314 (?) *de Tunum* (DS 1947, avskr).

1327 *Tunæ in Sila* (DS 2634).

1334 *parochia Tunum in Sylā* (DS 3085).

1356 *i Tuna sokn a Sila* (DS 5651).

1361 *Ytræ Sylæ* (DS 6499).

1381 *i Ytrasyla sokn* (RAp 10/10, se SDHK nr 12001).

1442 *Ytrasela sokn* (RAp 31/7).

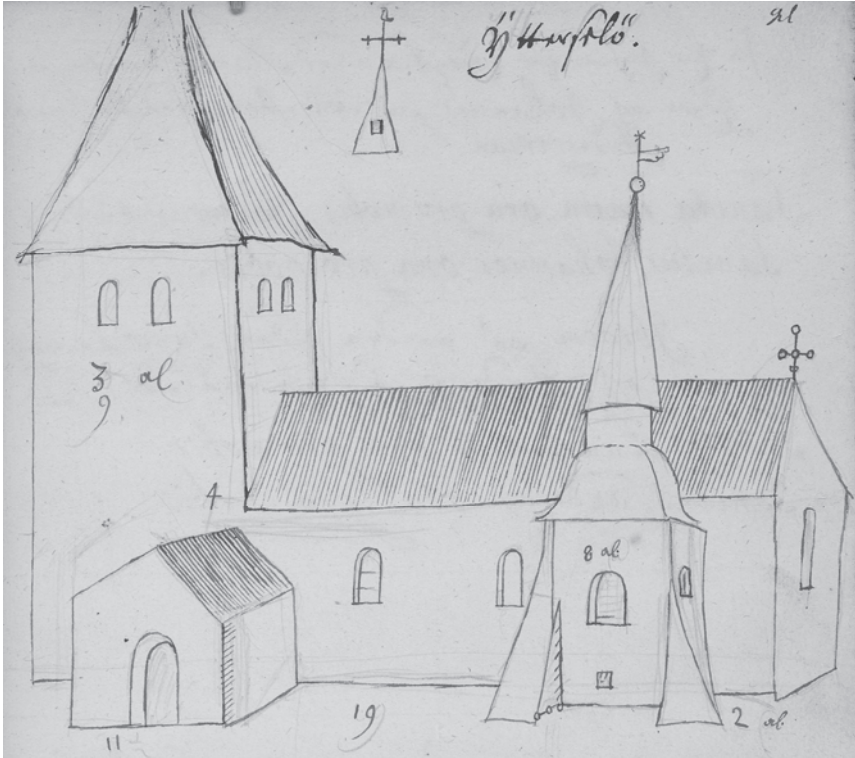
Omfattning: Ytterselö socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Sannolikt under 1100-talet uppfördes en stenkyrka med rektangulärt långhus, västtorn och ett smalare kor. Kyrkan invigdes till S:t Olofs ära, vilket framkommer av uppgifter från 1600- och 1700-talen. En senmedeltida träskulptur föreställande S:t Olof finns ännu bevarad i kyrkorummet. Kyrkan utvidgades österut under 1400-talets andra hälft och stjärnvalvens konstruktion visar att de tillkom i samband med denna tillbyggnad. Möjliga härrör även vapenhuset från samma tid. Sakristian uppfördes dock tidigare, vilket kan utläsas av dess placering relativt långt västerut. Sannolikt anslöt sakristian ursprungligen till det gamla korets nordsida. Bortsett från tillbyggnaden av det östra gravkoret 1728 uppvisar Peringskiölds avbildning från 1684 små skillnader i förhållande till dagens exteriör. Det södra gravkoret uppfördes under 1600-talets första hälft.

Kalkmålningsresterna på nordväggen dateras till sent 1500-tal, men av betydligt äldre datum är de två konsekrationsskors som finns bevarade dels under en valvkonsol på sydväggen och dels söder om tornbågen. Äldst av kyrkans medeltida inventarier är dopfunten av sandsten som dateras till 1100-talets andra hälft. Funten är skadad, men uppvisar rik utsmyckning av såväl människo- som djurgestalter. En madonnaskulptur från 1400-talets andra hälft med metallkrona är nu uppställd i anslutning till dopfunten och flankeras av träfigurer som varit krön på ljusstavar. Av övriga medeltida träskulpturer som finns bevarade i kyrkorummet kan här särskilt nämnas det flandriska högaltarskåpet från omkring år 1500 och triumfkrucifixet från ungefär samma tid, kanske något senare. I högaltarskåpet omges jungfru Maria med Jesusbarnet av "Södermanlands apostlar" S:t Botvid och S:t Eskil. En flygelpannå tillhörande ett äldre altarskåp från 1400-talets andra hälft förvaras i Statens historiska museum. (SöKy 81 1:a och 3:e uppl, SHM mbild) Möjlig som föregångare till dopfunten är det kalkstensklot med reliefhuggen djurornamentik i Urnesstil och uthuggen skål i översidan som under 1100-talet murades in i kyrkan (Ljung 2016 s 109 not

40).

Kyrkby: Tuna. Den medeltida prästgården var sannolikt belägen i Viggeby.

Ytterselö kyrka, teckning ur Johan Peringskiölds *Monumenter i Södermanland* från 1684. Foto: KB.

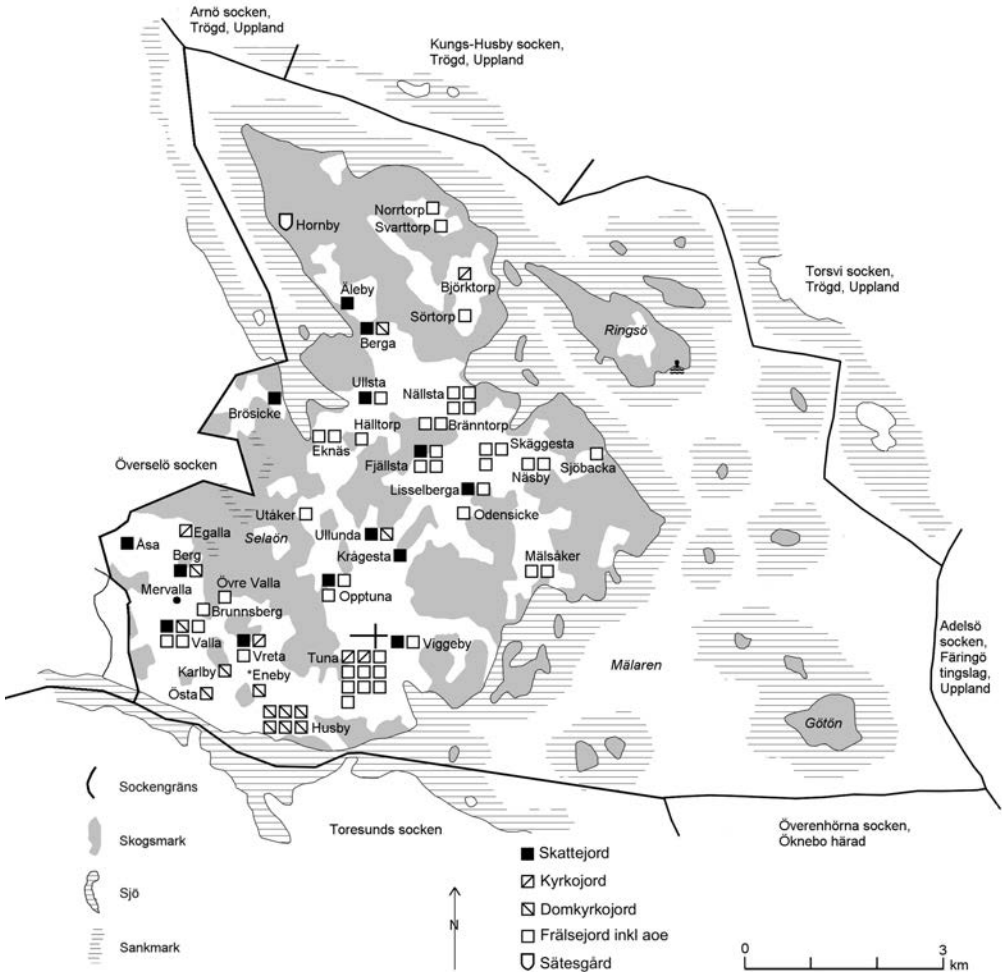
Runstenar: Sö 191 Ytterselö kyrka (försvunnet fragment), 192–193 Berg, 194–195 Brösicke, 196–197 Kolsundet, 198 Mervalla, 199 Ullunda (fragment) 200 Åsa, 201 Äleby, 202–203 Östa, 376 Östa (försvunnet fragment).

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/51 (1573)

	sk	st	kr	ky	bi	aoe	fr
*Backa	--	--	--	--	--	--	1 (0)
Berg	1 (1)	--	--	1 (1)	--	--	--
Berga	1 (1)	--	--	2 (1)	--	--	--
Björktorp	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Brunnsberg	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Brännorp	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Brösicke	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Egalla	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Eknäs	--	--	--	--	--	1 (2)	--
*Eneby	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Fjällsta	1 (1)	--	--	--	--	--	3 (3)
*Hattetorp	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Husby	--	--	--	--	6 (5)	--	--
Hälltorp	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Karlby	0 (1)	--	--	--	1 (0)	--	--
Krågesta	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Lisselberga	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	--
Mälsäker	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Norrtorp	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Nällsta	--	--	--	--	--	2 (2)	2 (2)
Näsby	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Odensicke	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Opptuna	1 (1)	--	--	--	--	--	2 (2)
Sjöbacka	--	--	--	--	--	1 (1)	--
Skäggesta	--	--	--	--	--	--	2 (3)
Svarttorp	--	--	--	--	--	1 (1)	--
Sörtorp	--	--	--	--	--	1 (1)	--
*Tolketorp	--	--	--	--	--	1 (1)	--
Tuna	--	--	--	2 (3)	--	--	7 (6)
Ullsta	1 (1)	--	--	--	--	--	0 (1)
Ullunda	--	1 (0)	0 (1)	--	--	--	0 (1)
Utåker	--	--	--	0 (1)	--	--	--
Valla	1 (1)	--	--	--	0 (1)	--	2 (2)
Viggeby	1 (1)	--	--	--	--	0 (1)	1 (0)
Vreta	0 (1)	1 (0)	--	1 (1)	--	--	1 (1)
Åsa	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Äleby	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Östa	--	--	--	--	1 (1)	--	--
SUMMA	12 (14)	2 (0)	0 (1)	8 (9)	8 (8)	12 (14)	28 (28)

Dessutom redovisar längderna: **skuj**: Tuna 0 (1), **stuj**: Tuna 1 (0), **kyuj**: Fjällsta 0 (1), Odensicke 0 (1), Optuna 1 (1), **pbuj**: Odensicke 1(0).

Ytterselö socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

***Backa** 1544 *Backa* (SöH 1544:1).
SöH 1544–49 **1 fr.**

Berg 1382 *a Berghe* (?RAP 22/5), 1425 *a Berge* (RAP 10/5), 1463 *i Bergh* (RAP 18/5) – 10 H, 7 f.

- SöH **1 sk** 0:7:2, med skuj i Egalla.
1 skuj 0:1:1 till Krågesta.
1 ky, 1548 **1 pb**, 1553 **1 aoe** 0:6, 1562 **1 ky**, 1573 öde.
 1382 är Karl i B faste vid häradstinget (?RAp 22/5).
 1425 är Olof i B faste vid häradstinget (RAp 10/5, RAp 24/5)
 1430 är Erik i B faste vid häradstinget (?RAp 19/1).
 1447 är Karl i B faste vid häradstinget och ingår 1448 i en häradsnämnd (LSBp u d, se SDHK nr 25051, RAp 28/10).
 1463 upplåter Gregers Matsson (Lillie) till sin svåger Eggert Krummedige 0:0:10 i B, som årligen räntar 0:0:10 pn, 20 spann korn och 'därtill mata', vid arvskiftet efter Gregers Matssons syster Klara (RAp 18/5).
 1511 byter stockholmsborgaren Gert Bryning, med sin hustru Birgittas samtycke, bort 0:0:10 i B, som räntar 0:0:10 pn, 20 spann korn och 1 pund fläsk 'som kallas mata', till Anna Reinholdsdotter, abbedissa i S:ta Klara kloster; jorden har Gert Bryning ärvt efter sin förfader Anders Helsing som i sin tur ärvt den efter Sven Helsing som köpt den av Eggert Krummedige. I utbyte får Gert Bryning godset Rörstrand, Solna sn, vilket dock skall återgå till klostret efter makarnas död. (RAp 29/11 två brev)
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som sår vartannat år 3 pund resp 2½ pund, har äng till 14 lass hö, litet mulbete och skog, men saknar fiskevatten och räntar 0:3:0:8 avradspn, 0:4 gengårdspn, 2 pund korn, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken; gården uppges vara indraget prebendegods från Strängnäs domkyrka (AoE 29 A).

Berga

- 1313 *in villa Bærghum* (DS 1922), 1380 *i Berghom* (26/10 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1381 *i Berghe* (RAp 10/10) – 10H, 7 g – övergiven bytomt (RAÄ 277) ca 700 m sydöst om Äleby.
 SöH **1 sk** 0:6:0:4, med skuj i Äleby.
1 ky (Jättne rd) 1:0.
 1544 (endast) **1 ky**, öde.
 1313 byter biskop Styrbjörn i Strängnäs, på domkyrkans vägnar, till sig 0:6:1 av Ingevald Estridsson (Hammerstaätten) (se *Sundby, Bälinge sn) (DS 1922, DMS 2:2 s 159).
 1342 bekräftar biskop Styrbjörn att 0:6:2 hör till den pre-

benda i Strängnäs domkyrka som Erengisle Jonsson (båt) och hans hustru Birgitta Larsdotter stiftat (se Berga, Grödinge sn, och Torö, Sorunda sn) (DS 3632, se DMS 2:1 s 129, 232 f).

1380–81 är Karl i B faste vid häradstinget (26/10 vid DRap 12/3 1414, RAP 10/10 två brev).

1418 skänker Ulf Staffansson (Ulv) ½:0 i B 'i Överselö sn' och jord i Skäggesta, Överselö sn, till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda i Strängnäs domkyrka; fastebrev utfärdas året därpå (SD 2444, SD 2624).

1418 är Jakob i B faste vid häradstinget (RAP 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543).

1423 är Johan i B faste vid häradstinget (RAP 27/5).

1425 se Ullsta.

1445 är Jakob och Peder Jönsson i B fastar vid häradstinget (RAP efter 1/5, se SDHK nr 24735).

1450 och 1457 är Peder Jönsson i B faste vid häradstinget (StrLBp 7/5, K 645:59).

1462 byter Erik Andersson och hans hustru Katarina Andersdotter bort 0:½ i B 'i Överselö sn' till biskopsbordet i Strängnäs; bytet fullbordas 1464 och fastebrev utfärdas 1466 (se Ettersta, Överselö sn) (RAP 7/3, RAP 18/3, RAP 19/6).

Björktorp

1514 *af Byrketorp* (C 21 f 9v) – 10 h, 8 g – medeltida bebyggelseläge (RAÄ 257) ca 1 km norr om Nällsta.

SöH **1 kyt** (Jättne rd) 0:2.

1514 har Gunhild Johansdotter (Bese) B som räntar 1:0 pn (C 21 f 9v).

Brunnsberg

1356 *i Brunzbierghe* (DS 5659), 1396 *i Brunsbærghe* (RAP 22/1) – 10 h, 7 f.

SöH **1 fr** (1562 Svante Sture).

Brunnsberg är sätesgård för frälsemannen Kristiern Gregersson 1425–39 (RAP 10/5, UUB X 1 f 90).

1356 se Mervalla.

1373 är Kristiern i B faste vid en jordtransaktion (DS X 221).

1396 är Bengt Lydersson i B faste vid Öknebo häradsting (RAP 22/1).

1413 se Valla.

- 1423 och 1425 är Gregers i B vedervaroman vid härads-
tinget (RAp 27/5, VikSp 6/10).
1466 ingår Jöns i B i en häradsnämnd och är faste vid hä-
radstinget (RAp 19/6, två brev).
1471 ger Abraham Kristiernsson en gård i B, som räntar 5
pund korn och 1:0 pn, i morgongåva till sin hustru
Birgitta Magnusdotter (se Kwicksta, Toresunds sn)
(RAp 1/7).

Brunnsvalla Se Valla, Övre.

- Brännторp** 1495 *Brennetorp* (RAp 6/11, se SDHK nr 33307) – 10 H, 7
g.
SöH **2 aoet** (1562 **2 kyt**) 0:2 + 0:2.
1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter
bort B, som räntar 1:0 pn, 1 lamm, 1 höna och 10
ägg, till biskop Kort (se Nällsta) (RAp 6/11).
1531 har Gustav I ett torp som räntar ½:0 avradspn och 0:2
gengårdspn (K 1 f 46).
1542 ligger två torp om vardera 0:2 under gripsholmsfog-
den; det ena räntar ½:0 avradspn och 0:2 gengårdspn
och det andra räntar 1:0 avradspn, 1 lamm, 1 höna,
10 ägg och 3 dagsverken (K 1:3 f 41v).
1559 upptas två torp i Gustav I:s jordebok som vardera sår
6 spann, har äng till 6 lass hö, litet mulbete, men sak-
nar skog och fiskevatten och räntar 1:0 avradspn, 1
lamm, 1 höna, 20 ägg och 3 dagsverken vardera; tor-
pen uppges vara Gustav I:s arvegods (AoE 29 A).

- Brösicke** 1000-talet *Brusaiki* (runsten Sö 195), 1445 i *Brudzækæ* (RAp
efter 1/5, se SDHK nr 24735) – 10 H, 7 g.
SöH **1 sk** 1:4.
1000-talet uppger Holmsten att hans farfar Stenulv var en
'god bonde' i B (runsten Sö 195).
1445 se Nursa, Överselö sn.

- Egalla** 1100-talets slut (?) *Euldrum* (VåKlJb f 59, avskr), 1331 i
Æghuldrum (DS 2889), 1373 i *Æghuldrum* (DS X 221),
1491 i *Æghaldra* (RAp 3/11) – 10 H, 7 f.
SöH **2 skuj** 0:4:1 till Berg + 0:1:2 till Åsa.
1 kyt (Jättne rd) 0:2, 1560 0:5.
1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 1 öre i E (VåKlJb
f 59).

- 1331 hör 0:0:20 till domprosten i Strängnäs; jorden brukas av två landbor som har hälften var (DS 2889).
 1349 byter Ulf Filipsson till sig 0:0:3½ av Sten Turesson (se Håsta, Överselö sn) (DS 4469).
 1373 byter herr Peter bort 0:0:8 till Mats i Ärnesta och hans hustru Katarina (se Ärnesta, Överselö sn) (DS X 221).
 1491 byter Johan i Klahammar, Överselö sn, till sig 0:3 i E av Helge Pettersson, domprost i Strängnäs, mot lika mycket jord i Björkeby, Överselö sn (RAp 3/11).

Eknäs

- 1423 *i Eknes* (RAp 27/5) – 10 H, 7 g.
 SöH **1 aoe** (1562 **1 ky**) 1:0.
 1545 **1 aoe** (1562 **1 ky**) 1:0.
 1423 och 1430 är Anund i E faste vid häradstinget (RAp 27/5, RAp 19/1).
 1425 se Ullsta.
 1447 är Peder i E faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 25052).
 1486 är Magnus i E vittne vid lagmansting i Selebo hd (RAp 20/9).
 1503 är Peder Larsson i E vittne vid en jorddonation (RAp 24/10).
 1531 har Gustav I en gård om 1:0, som räntar 1:0 avradspn, ½:0 gengårdspn och 3½ pund korn (K 1 f 46).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 39v).
 1553 redovisas en av gårdarna som 'salig drottning Margareta gods' i jordeboken (SöH 1553:6).
 1559 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok, där den ena, vilken uppges vara kungens arvegods, sår 3 pund, har äng till 25 lass hö, litet mulbete och god skog och gott fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken. Den andra gården räntar likadant som den första och uppges vara drottning Margareta's fädersarv. (AoE 29 A)

***Eneby**

- 1350 *de Eneby* (?DS 4654), 1418 *i Eneby* (?SD 2547) – övergiven bytomt (RAÄ 363) ca 500 m nordöst om Husby (LmA 04-YTT-12, 1688).
 SöH 1548 **1 bi** 0:4.
 1350 se Eneby, Överselö sn.
 1418 se Eneby, Överselö sn.

- 1425 se Eneby, Överselö sn.
 1468 se Eneby, Överselö sn.
 1491 se Eneby, Toresunds sn.

- *Finnatorp** 1440 *Finnatorp* (B 31 s 209, avskr).
 1440 ger Staffan Ulfsson 0:0:8 i morgongåva till Birgitta Ottesdotter (se Nällsta) (B 31 s 208 f).

- Fjällsta** 1383 i *Fiælastom* (RAp 2/6), 1459 i *Fyellesta* (RAp 8/9) – 10 H, 7 g.
 SöH **1 sk** 0:7, 1549 (?) 0:6:2.
1 skuj 0:1 till Ullsta.
 1550 **1 aoeuj** 0:0:1, 1562 **1 kyuj** 0:1.
3 fr (1562 Ture Pedersson /Bielke/).
 1383 byter Bo Jonsson bort 0:0:2 till biskop Tord (se Tuna) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
 1386 avstår biskop Tord bl a 0:0:2 till Bo Jonsson och får i stället jord i Blacksta och Forssa snr (se Mälsåker) (RAp 20/6).
 1410 är Ingemar i F faste vid häradstinget (SD 1236, SD 1237).
 1447 är Mats i F vedervaroman vid häradstinget (RAp 22/6, se SDHK nr 25168).
 1447 se Åleby.
 1459 säljer Eggert Krummedige till Ture Turesson (Bielke) fyra gårdar i F om vardera ½:0, som tillsammans årligen räntar 10 pund korn och 3½:0 pn, samt jord i Nällsta; alltihop har Eggert Krummedige ärvt efter sin hustru Ramborg Matsdotter (Lillie), vilken i sin tur fått jorden i morgongåva av Bo Knutsson (Grip) (RAp 8/9).
 1503 är Magnus i F vittne vid en jorddonation (RAp 24/10).
 1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord, som anges vara Sten Stures arvegods. Den räntar 0:0:0:8 avradspn och 1 spann korn. (AoE 22:6, 29 A)

- *Gunnastorp** 1440 *Gunnastorp* (B 31 s 209, avskr).
 1440 ger Staffan Ulfsson G i morgongåva till Birgitta Ottesdotter (se Nällsta) (B 31 s 208 f).

- *Hattetorp** 1544 *Hatthetorp* (SöH 1544:1) – inlagt i Mälsåker (LSA C98-20:2, 1804).
 SöH **1 frt** (1562 Mats Nilsson /Kagg/).

Hornby

1366 *i Hornby* (DS 7369) – 10 H, 8 g – övergiven gårdstomt (Hornbytorp RAÄ 291) ca 1 km nordväst om Äleby.
SöH 1 **skuj** 0:1 till Krågesta.

Hornby är sätesgård för Gunnar Larsson (Schack) 1508 (JNJb s 60) och för hans bror Nils Larsson 1528–44 (JNJb s 77, SvRA 1:163). Nils Larssons son Karl Nilsson skriver sig till Hornby 1559 (?) (JNJb s 61, odat).

1366 se Krågesta.

1410 säljer Ragvald skräddare, borgare i Arboga, till sin bror Karl Johansson, 0:0:8 av sitt fädernesarv och 0:0:5 som han ärvt efter sin syster Acelia (SD 1237).

1447 byter Cecilia i Äleby bort 0:0:0:4 till Mats i Fjällsta (se Äleby) (LSBp u d, se SDHK nr 25051).

1472 ingår Lars Karlsson i H i en av riksrådet utsedd kommission som skall rannsaka 'gods och ränta' i det stora jordbytet mellan kronan och Sten Sture (se Gripsholm, Kärnbo sn) (RAp 1/9).

1528 ger Nils Larsson (Schack) i morgongåva till sin hustru Ingeborg Hansdotter (Ekeblad) sin sätesgård H, som årligen räntar 6 pund korn, 4 lispund smör, 4 lispund fläsk, 3:0 pn och 8 dagsverken, samt en gård i Tuna (JNJb s 77).

1529 omnämns Nils Larsson på H som frånvarande vid en vapensyn i Uppsala (GR 6 s 191).

***Horsnäs**

1421 *a Horssnæs* (RAp 3/8).

1421 får Ulf Staffansson ett torp, som räntar 1:0 pn, vid arvskiftet efter sin far Staffan Ulfsson (se Husby, Aspö sn) (RAp 3/8).

1510-talet upptas i en förteckning över Johan Beses efterlämnade gods H som räntar 1:0 pn (C 40 f 3).

Husby

1356 *i Hosaby, i Husaby* (DS 5659) – 10 H, 6 g – medeltida bebyggelseläge (RAÄ 317) vid Ytterselövägen ca 2 km sydväst om kyrkan.

SöH 1543 (endast) 1 **bi** (Karlby rd) 0:4.

5 **bi** (Karlby rd) 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4.

1356 är Kristiern och Björn i H fastar vid en jordtransaktion (DS 5659).

1410 är Sten skinnare och Erik i H fastar vid häradstinget (SD 1236, SD 1237).

- 1425 nämns en faste i H (VikSp 6/10, skadat brev).
 1447 och 1450 är Johan i H faste vid häradstinget (RAp 11/5 se SDHK nr 25131, StrLBp 7/5).
 1503 är Bengt i H vittne vid en jorddonation (RAp 24/10).

Hälltorp

- 1531 *Helletorp* (K 1 f 46v) – 10 H, 7 g.
 SöH **1 aoet** (1562 **1 kyt**) 0:2.
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 1:0 avradspn och 0:3 gengårdspn (K 1 f 46v).
 1542 ligger ett torp om 0:2 under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 41v).
 1559 sår torpet, vilket upptas som Gustav I:s arvegods, 6½ spann, har äng till 7 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken (AoE 29 A).

Karlby

- 1356 *i Karlaby* (DS 5651) – 10 H, 6 g.
 SöH **1 bi** 1:0, 1548 0:4, 1569 **1 sk** 0:4.

Karlby är huvudenhet för Karlby rättardöme, vilket 1543 omfattade landbohemman i Husby och Östa, denna sn (SöH 1543:2, AL 1 s 312).

- 1356 se Tuna.
 1358 är Kettilvast i K faste vid en jordtransaktion (DS 5957).
 1381 är Östen i K faste vid häradstinget (RAp 10/10, två brev).
 1448 ingår Ingemund i K i en häradsnämnd (RAp 28/10).
 1466 ingår Björn i K i en häradsnämnd och är faste vid häradstinget (RAp 19/6, två brev).
 1555 får Bengt Nilsson, fogde i Selebo och Åkers hdr, K "Oxelöde" i förläning av Gustav I (GR 25 s 8).

***Kolsund**

- 1350 *in Kolsundh* (DS 4654) – 10 H, 6 g (Kolsundet), exakt läge okänt.
 1350 är Johan i K faste vid en jordtransaktion (DS 4654).

Krågesta

- 1356 *i Crastum* (DS 5659), 1380 *i Kraghastom* (22/3 vid DRap 12/3 1414, avskr), 1381 *i Kraastom* (RAp 10/10), 1447 *i Kragistom* (LSBp u d, se SDHK nr 25051) – 10 H, 7 g.
 SöH **1 sk** 1:2:2, med skuj i Berg och Hornby.
 1545–54 **1 aoauj** 0:1:1.
 1356 är Lars och Anders i K fastar vid en jordtransaktion

(DS 5659).

- 1366 tilldöms vid räfsteting i Selebo hd stockholmsborgaren Arvid Gota 0:0:1 som Anders i Hornby olagligt sålt, då han utgav sig för att vara Arvids målsman (DS 7369).
- 1380 och 1381 är Gunnar i K faste vid häradstinget (22/3 vid DRap 12/3 1414, 26/10 vid DRap 12/3 1414, RAP 10/10 två brev).
- 1447 intygar Nils Mickelsson att han sålt 0:1 till kronan (se Skäggesta, Överselö sn) (B 31 s 104).
- 1447 byter Cecilia i Äleby bort 0:0:8 till Mats i Fjällsta (se Äleby) (LSBp u d, se SDHK nr 25051).
- 1447 är Björn i K faste vid häradstinget (RAP 11/5, se SDHK nr 25131).
- 1471 ger Abraham Kristiernsson 0:0:4, som räntar 1 pund korn och 0:0:8 pn, i morgongåva till sin hustru Birgitta Magnusdotter (se Kwicksta, Töresunds sn) (RAP 1/7).
- 1510 är Lars i K faste vid en jordtransaktion (RAP 11/6).
- 1551 byter Gustav I till sig en utjord i K, som räntar 0:2:0:16 pn och 6 spann korn, av Sten Eriksson (se Valla) (GR 22 s 273, RAP 26/7).

Lisselberga

- 1380 i *Litlaberghom* (22/3 vid DRap 12/3 1414, avskr), 1421 i *Lithla Bærgha* (RAP 3/8), 1495 i *Litzlaberga* (RAP 6/11) – 10 H, 7 g – övergiven bytomt (RAÄ 228) ca 200 m söder om nuv bebyggelse.
- SöH **1 sk** 0:5:1.
1 aoet (1562 **1 kyt**) 0:2:2, 1570 öde.
- 1380 är Erik i L faste vid en jordtransaktion (22/3 vid DRap 12/3 1414).
- 1421 får Ulf Staffansson en gård i L vid arvskiftet efter sin far Staffan Ulfsson (se Husby, Aspö sn) (RAP 3/8).
- 1440 ger Staffan Ulfsson 0:0:8 i morgongåva till Birgitta Ottessedotter (se Nällsta) (B 31 s 208 f).
- 1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter bort 0:0:8, som räntar 2 pund korn, 0:0:8 pn, 12 mark fläsk, 1 lamm, 1 höna och 10 ägg, till biskop Kort (se Nällsta) (RAP 6/11).
- 1508 tilldöms Olof Drake 0:0:1 i L 'vid Skäggesta' vid en tvist med Katarina Ivarsdotter inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAP 16/3).
- 1510 omnämns en rågång mellan L och *Medelösa (B 31 s 213).
- 1542 ligger ett torp om 0:0:8 under gripsholmsfogden och

räntar 0:0:8 avradspn, 2 pund korn, 12 mark fläsk, 1 lamm, 1 höna, 10 ägg och 3 dagsverken (K 1:3 f 42).

- 1559 sår torpet, vilket upptas som Gustav I:s arvegods, vartannat år 12 spann resp 10 spann, har äng till 7 lass hö, gott mulbete, fiskevatten och god skog; räntan är densamma som 1542 (AoE 29 A).

Mervalla

- 1335 *in villa Medaæwallæ* (DS 3115, avskr), 1356 *i Medhal Wallum* (DS 5659), 1463 *Medelwalla* (RAp 9/7) – 10 H, 7 f.
- 1335 ger kung Magnus Lars Ulfsson (Ama), lagman i Södermanland, i uppdrag att lösa tvisten mellan Peter Sigridsson och övriga jordägare i M (DS 3115).
- 1356 säljer Jöns Magnusson 0:1:0:5 till Kristiern i Brunnsberg (DS 5659).
- 1463 säljer Gregers Kristiernsson en gård i M omfattande 0:4½ till Filip Olofsson (hjärta) (RAp 9/7)
- 1551 byter Gustav I till sig en gård i "Nedervalla", som räntar 1:4 pn, 3 pund korn och 1 lispund fläsk, av Sten Eriksson (se Valla) (GR 22 s 273, RAp 26/7).

Mälsåker

- 1383 *i Mælisaker* (RAp 2/6), 1386 *i Mælersaker* (RAp 20/6), 1480 *i Melsaker* (RAp 12/5) – 10 H, 7 h – medeltida bebyggelseläge (RAÅ 332) ca 200 m nordväst om Mälsåker.

SöH 1548 2 fr (1562 Mats Nilsson /Kagg/).

Mälsåker är sätesgård för följande medlemmar av Mälsåkersätten: Karl Filipsson 1480 (RAp 12/5), Filip Karlsson 1485–97 (RAp 22/8, UUBpp u d se SDHK nr 33455) och Klas Filipsson 1503 (RAp 24/10). Magnus Gjurdsen (Schack av Skylvalla) skriver sig till Mälsåker 1510–23 (RApp 6/5, ShSp 3/5) och hans änka Katarina Ivarsdotter (Gren) har Mälsåker som sätesgård 1523–33 (ShSp 3/5, GR 8 s 232).

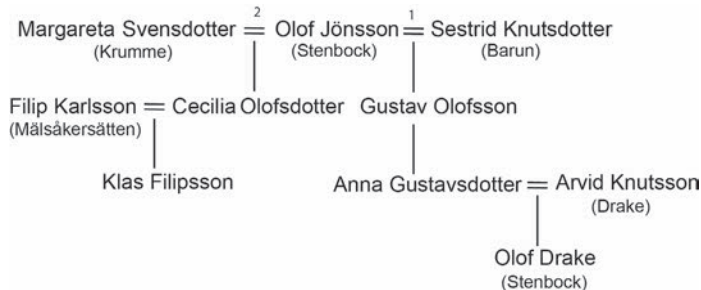
- 1383 byter Bo Jonsson (Grip) bort 0:0:11½ till biskop Tord (se Tuna) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
- 1386 avstår biskop Tord till Bo Jonsson 0:0:11½ i M och jord i Fjällsta, Opptuna, Skäggesta, Utåker och Valla samt Nor, Svärta sn, och får i stället jord i Kulsta, Blacksta sn, och Snaggesta, Forssa sn, vilken Peter Djäkn (Schack av Skylvalla), underlagman i Södermanland upplåter till biskopen på Bo Jonssons vägnar

(RAP 20/6).

- 1506 tilldöms Olof Drake (Stenbock) alla gods och gårdar som Klas Filipsson lämnat efter sig, men åläggs att ersätta änkan Katarina Ivarsdotter (Gren) för hennes morgongåva med M, som räntar 18 (?) pund korn, 3:0 pn och 9 pund fläsk och smör, samt jord i Odensicke och Skäggesta (UUBp 11/7, skadat brev).
- 1508 tilldöms Katarina Ivarsdotter återigen M om 3:0, som räntar 18 pund korn, 3:0 pn, 9 pund fläsk och smör, efter en tvist med Olof Drake inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAP 16/3).
- 1523 säljer Katarina Ivarsdotter till sin kusin Anna Pedersdotter (Örnflycht), Nils Matssons (Kagg) hustru, sina morgongåvegods: sätesgården M om 3:0, som räntar 18 pund korn och 3:0 pn, Götön, Stora och Lilla Askholmen, Koholmen, jord i Odensicke och Skäggesta samt två torp (utan ortnamn) som vardera räntar 1:0 pn (ShSp 3/5).

Källa: ÄSF I:1 s 60, I:3 s 256.

Källor: ÄSF I:3 s 256, II:1 s 118, EÄ s 306.

- Norrtorp** 1495 *Norretorp* (RAP 6/11) – 10 H, 8 g – låg i nuv fritids-
husområde, strax nordöst om fornlämning (RAÄ
119:1) (EK).

- SöH **1 frt** (1562 Erik Månsson /Natt och Dag/).
 1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter bort N, som räntar 1:0 pn, 1 lamm, 1 höna och 10 ägg, till biskop Kort (se Nällsta) (RAp 6/11).
 1542 ligger ett torp om 0:3 under gripsholmsfogden och räntar 1:0 avradspn, 1 lamm, 1 höna, 10 ägg och 3 dagsverken (K 1:3 f 42).
 1559 omfattar torpet, vilket upptas som Gustav I:s arvegods, 0:2, och räntar 2:0 avradspn, 1 höna, 10 ägg, 1 lamm och 3 dagsverken (AoE 29 A).

Nällsta

- 1334 *in Nerddestum* (DS 3085), 1411 *i Nærdistom* (SD 1500), 1459 *i Nerdesta* (RAp 8/9) – 10 H, 7 g – medeltida bebyggelseläge (RAÄ 255) ca 500 m söder om Nällsta (LSA GeomJb C5:67–8).
 SöH **2 aoe** (1562 **2 ky**) 1:0 + 1:0.
2 fr (1562 Anna Klemetsdotter /Hogenskild/).
 1334 pantsätter Staffan Röriksson (två sparrar) ½:0 till Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt), domprost i Strängnäs, i samband med försäljning av jord i Vansö sn (DS 3085).
 1411 ger Ulf Staffansson (Ulv) i morgongåva till sin hustru Birgitta Jönsdotter (Stenståätten) 2:0 i N samt jord i Näsby och på ön Ringsö (SD 1500).
 1421 får Ulf Staffansson en gård i N och ett torp 'vid N', som räntar 1:0 pn, vid arvskiftet efter sin far Staffan Ulfsson (se Husby, Aspö sn) (RAp 3/8).
 1446 se Ringsö.
 1440 ger Staffan Ulfsson (Ulv) i morgongåva till Birgitta Ottesdotter (Peccatel) 2:0 i N och jord i *Finnatorp, *Gunnastorp, Lisselberga, Näsby och *Skomakerstorp samt ytterligare jord i Söderby, Munsö sn, Uppland (B 31 s 208 f).
 1456 säljer Staffan Ulfsson sina gods N och Näsby till Erik Axelsson (Tott) (RAp 1/5).
 1459 säljer Eggert Krummedige till Ture Turesson två gårdar om vardera 1:0, som tillsammans räntar 8 pund korn och 3½:0 pn, och ett torp under N som räntar 0:9 pn (se Fjällsta) (RAp 8/9).
 1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter (Tott) bort till biskop Kort och biskopsbordet i Strängnäs två gårdar i N om sammanlagt 2:0, som årligen vardera räntar 4½ pund korn, 1:0 pn, 1 får, 2 höns och 20 ägg, och jord i Bränntorp, Lisselberga,

Norrtorp, *Sizelista, Sjöbacka och Sörtrorp samt ytterligare jord i Ärnesta, Överselö sn, mot jord i Guldboda, Häringe, Mickrum och Nödesta, samtliga belägna i Västerhaninge sn (RAp 6/11 se SDHK nr 33307, DMS 2:1 s 287).

- 1542 ligger två gårdar om vardera 1:0 under gripsholmsfogden och räntar vardera 1:0 avradspn, 4½ pund korn, 2 lispund fläsk, 1 får, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken (K 1:3 f 40r-v).
- 1559 upptas två gårdar som Gustav I:s arvegods och sår vardera 3½ pund, har äng till 25 lass hö, litet mulbete, gott fiskevatten, men saknar skog och räntar likadant som 1542 (AoE 29 A).

Näsby

- 1382 *i Näsby* (RAp 2/3) – 10 H, 7 g-h.
- SöH **2 aoe** (1562 **2 ky**) 1:0 + 1:0.
- 1382 byter Staffan Ulfsson (Ulv) bort 2:0 i N, halva Ringsö och hela Ringsökälven till sin 'måg' Ödgisle Sunesson (Lillie) mot jord i Länna, Länna sn, och Vävle, Jäders sn (RAp 2/3, se SDHK nr 12119).
- 1392 ger Gotskalk Bengtsson 2:0 i morgongåva till Ingeborg Johansdotter (se Ekeby, Överselö sn) (U 269a s 19, se SDHK nr 14002).
- 1409 byter Ulf Staffansson till sig 2:0 av sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn, Aspö sn) (NRKb nr 21).
- 1410 är Påvel i N faste vid en jordtransaktion (SD 1236).
- 1411 ger Ulf Staffansson 2:0 i morgongåva till sin hustru Birgitta Jönsdotter (se Nällsta) (SD 1500).
- 1440 ger Staffan Ulfsson 2:0 i morgongåva till Birgitta Otttesdotter (se Nällsta) (B 31 s 208 f).
- 1446 se Ringsö.
- 1456 säljer Staffan Ulfsson (Ulv) sina gods N och Nällsta till Erik Axelsson (Tott) (RAp 1/5).
- 1503 är Olof i N vittne vid en jorddonation (RAp 24/10).
- 1510 ingår Olof Andersson i N i en landssynernämnd (RAp 6/5).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 2:0, som räntar 8 pund korn, 2:0 avradspn, 0:6 dagsverkspn, 2 får, 4 höns och 40 ägg (SSJb 1515 f 19).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om vardera 1:0; den första gården räntar 4 pund korn, 1:0 avradspn, 0:3 dagsverkspn, 1 får, 2 höns och 20 ägg och den andra räntar 4 pund korn, 1:0 avradspn, 0:1 dagsverkspn, 1 'gammalt' får, 2 höns och 20 ägg (SSJb 1502 f 16).

- 1531 har Gustav I två gårdar om tillsammans 2:0, som räntar 8 pund korn, 2:0 avradspn, 1:0 gengårdspn, 0:6 dagsverkspn, 2 får, 4 höns och 40 ägg (K 1 f 46).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 39v–40).
- 1559 upptas två gårdar som Gustav I:s arvegods och sår vardera vartannat år 3½ pund resp 3 pund, har äng till 11 lass hö, god skog och gott fiskevatten och räntar likadant som 1531 (AoE 29 A).

- Odensicke** 1331 *in Odhinsheke* (DS 2889), 1365 *i Odhinseke* (DS 7251), 1523 *Odhinsaaker* (ShSp 3/5) – 10 H, 7 g.
- SöH **1 pbuj**, 1548 **1 kyuj** 0:1.
1 fr (1562 Mats Nilsson /Kagg/).
- 1331 hör 0:1:0:4½ till domprosten i Strängnäs (DS 2889).
- 1365 är Erik i O faste vid en jordtransaktion och 1382 vid häradstinget (DS 7251, 16/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1447 är Olof Henriksson i O faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 25051).
- 1506 får Katarina Ivarsdotter en gård, som räntar 4½ pund korn, 0:10 (?) pn, 2 pund fläsk och smör, av Olof Drake som ersättning för den jord hon fått i morgongåva (se Mälsåker) (UUBp 11/7, skadat brev).
- 1508 tilldöms Katarina Ivarsdotter återigen O om 0:10, som räntar 4½ pund korn, 0:10 pn, 2 pund fläsk och smör, efter en tvist med Olof Drake inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAp 16/3).
- 1523 säljer Katarina Ivarsdotter O om 0:10, som räntar 4½ pund korn och 2:0 pn, till Anna Pedersdotter (se Mälsåker) (ShSp 3/5).

- Opptuna** 1311 *curia Optunæ* (DS 1820), 1356 *i Vptunum* (DS 5659), 1383 *i Optwom* (RAp 2/6) (HoTu s 196 f) – 10 H, 7 g.
- SöH **1 sk** 0:6:2, med skuj i *Prästgården och Tuna.
1 kyuj 0:1:1, 1573 0:1 öde.
2 fr (1562 Anund Stensson /Ulv/, Olof Arvidsson /Båt av Billa/), 1548 **1 fr**, 1550 **2 fr**.
- 1311 kungör biskop Styrbjörn i Strängnäs att Magnus Eriksson (kluven lilja med halvorna förenade i and-reaskors) och dennes hustru Botild samt Peter Orres söner Gudmund och Nils givit sitt samtycke till att Sigrid, syster till Gudmund och Nils, vid sitt inträde i Vårfruberga kloster skänkt gården O dit; gården är

syskonens gemensamma arvegods (DS 1820).

- 1356 är Simon i O faste vid en jordtransaktion (DS 5659).
 1383 byter Bo Jonsson bort 0:0:4 till biskop Tord (se Tuna) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
 1386 avstår biskop Tord bl a 0:0:4 till Bo Jonsson och får i stället jord i Blacksta och Forssa snr (se Mälsåker) (RAp 20/6).
 1427 säljer Filip Pedersson (trana) bl a ½:0 till S:t Johannes prebenda i Strängnäs domkyrka för att reglera sin skuld till samma prebenda (RAp 3/5).
 1468 är Ragvald i O faste vid häradstinget (RAp 4/2).
 1491 är Anders i O faste vid häradstinget (RAp 3/11).
 1508 tilldöms Olof Drake två gårdar i O vid en tvist med Katarina Ivarsdotter inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAp 16/3).

- *Prästgården** 1550 *Prestegårdh* (SöH 1550:7).
 SöH 1 **skuj** 0:3 ('i prästgården som kallas Ballejord') till Opptuna.
 1349 byter Ulf Filipsson till sig 0:0:½ i *Ballabolstad av Sten Turesson (se Håsta, Överselö sn) (DS 4469).
 1457 får Olof Arnmundsson fasta på 0:½ i "Ballen" som han köpt av Cecilia ?i Äleby (K 645:59).
 1510 (omkr) har Nils Bosson (Grip) 'Ballefjällen' om 0:0:2, som räntar 0:2 pn (SkS E 8928).
 1548 upptas i Birger Nilssons (Grip) och Brita Joakimsdotters (Brahe) jordebok 'Ballefjällen' som räntar 0:2 avradspn (AcRiAd XVI).

- Ringsö** 1382 i *Ringxø* (RAp 2/3) – 10 H, 7 h-8 h.
 1382 byter Staffan Ulfsson bort halva R och hela Ringsökalven till Ödgisle Sunesson (se Näsby) (RAp 2/3).
 1409 byter Ulf Staffansson till sig R, som räntar 5:0 pn, och en 'fjäll', som räntar 2 spann korn, av sin systerson Mats Ödgislessen (se Hörn, Aspö sn) (NRKb nr 21).
 1411 ger Ulf Staffansson 1:0 på R i morgongåva till sin hustru Birgitta Jönsdotter (se Nällsta) (SD 1500).
 1446 säljer Staffan Ulfsson (Ulv), med sin hustru Birgitta Ottedotters (Peccatel) samtycke, ön R till biskop Erik i Strängnäs på villkor att Staffan Ulfssons landbor i Nällsta och Näsby skall få fortsätta fiska vid R och samla ved på R; fastebrev utfärdas 1447 och samtidigt intygar bl a ett par strängnäskaniker att Staffan Ulfs-

son svurit att jorden inte var hans hustrus morgongåva (RAp 28/4, RAp 7/10 två brev).

1448 intygar Nils Haroksson (bomärkessigill) och en häradsnämnd att R i laga ordning uppbjudits på tinget och att biskop Erik lagligt köpt ön av Staffan Ulfsson (RAp 28/10).

1491 vittnar domkapitlet i Strängnäs att ön R legat under biskopsbordet i 50 år och man förbinder sig, på biskop Korts uppmaning, att inte lämna sitt samtycke till att R avhänds biskopsbordet för att hamna i Sten Stures eller någon annans ägo (RAp 22/12).

1493 förbjuder påven Alexander VI biskop Kort att sälja R till Sten Sture och biskopen förbjuds vidare att sälja någon som helst egendom tillhörande biskopsbordet utan påvestolens tillstånd; samma år ingår Sten Sture och biskop Kort en förlikning inför rikets råd, där Sten Sture lovar att aldrig mer kräva att få köpa eller byta till sig R (RAp 26/4, RAp 3/12).

***Rytinge**

1369 *Rytinge* (DS 7817, avskr).

1369 ger Erengisle Nilsson (Hammerstaätten) i morgongåva till sin hustru Margareta Bengtsdotter (Bielke) R och jord i Skälsta, Överenhörna sn, och Stensättra, Turinge sn, samt ytterligare jord i Trosa sn (DS 7817).

***Siälista**

1495 *i Siälista* (RAp 6/11).

1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter bort 0:0:1, som räntar 2 spann korn, till biskop Kort (se Nällsta) (RAp 6/11).

1560 (omkr) upptas i Gustav I:s jordebok 0:0:1 som räntar 0:0:0:8 avradspn och 1 spann korn (AoE 22:3).

Sjöbacka

1495 *Siobæck* (RAp 6/11), 1542 *Siobacke* (SöH 1542:3) – 10 H, 7 h.

SöH **1 aoet** (1562 **1 kyt**) 0:2.

1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter bort torpet S, som räntar 0:6 pn, till biskop Kort (se Nällsta) (RAp 6/11).

1542 ligger ett torp om 0:2 under gripsholmsfogden och räntar 0:6 avradspn och 3 dagsverken (K 1:3 f 42v).

1559 sår torpet, vilket upptas som Gustav I:s arvegods, vartannat år 7 spann resp 6 spann, har äng till 5 lass hö, gott mulbete, men saknar skog och fiskevatten;

räntan är densamma som 1542 (AoE 29 A).

***Skomakers-
torp**

- 1440 *Skomakerstorp* (B 31 s 209, avskr).
1440 ger Staffan Ulfsson S i morgongåva till Birgitta Ottesdotter (se Nällsta) (B 31 s 208 f).

Skäggesta

- 1383 i *Skeggiastom* (RAp 2/6), 1506 i *Skæggistade* (UUBp 11/7) – 10 H, 7 g.
SöH **1 fr**, 1550 **2 fr** (1562 Svante Sture, Mats Nilsson /Kagg/).
1 frt (1562 Måns Persson /Lilliehöök/).
1383 byter Bo Jonsson bort 0:1 till biskop Tord (se Tuna) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
1386 avstår biskop Tord bl a 0:1 till Bo Jonsson och får i stället jord i Blacksta och Forssa snr (se Mälsåker) (RAp 20/6).
1506 får Katarina Ivarsdotter en gård, som räntar 13 spann korn och ½:0 pn, av Olof Drake som ersättning för den jord hon fått i morgongåva (se Mälsåker) (UUBp 11/7).
1508 tilldöms Katarina Ivarsdotter återigen S om 0:0:7½, som räntar 15 spann korn, 0:0:7½ pn, 1 pund fläsk och smör, efter en tvist med Olof Drake inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAp 16/3).
1510 se *Trälsnäs.
1523 säljer Katarina Ivarsdotter en gård i S om 0:0:7½, som räntar 13 spann korn och ½:0 pn, till Anna Pedersdotter (se Mälsåker) (ShSp 3/5).

Svarttorp

- 1542 *Norretorp* (SöH 1542:3), 1558 *Svarttetorp* (GR 28 s 232) 1573 *Swarttorp* (SöH 1573:10) – 10 H, 8 g – ursprungligt bebyggelseläge (RAÄ 365) ca 2 km nordöst om Äleby.
SöH **1 aoet** (1562 **1 kyt**) 0:3, 1561 (?) 0:2.
1558 får Lars Filipsson S i förläning av Gustav I (GR 28 s 232).

Sörtorp

- 1495 *Sødratorp* (RAp 6/11) – 10 H, 7 g – övergiven gårdstomt (RAÄ 263) ca 600 m norr om Nällsta.
SöH **1 aoet** (1562 **1 kyt**) 0:4.
1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter bort ½:0, som räntar 2 pund korn, ½:0 pn, 1 lamm, 1 höna och 10 ägg, till biskop Kort (se Nällsta) (RAp

6/11).

1542 ligger ett torp om $\frac{1}{2}$:0 under gripsholmsfogden och räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn, 2 pund korn, 1 lamm, 1 höna, 10 ägg och 3 dagsverken (K 1:3 f 41).

1559 upptas torpet som Gustav I:s arvegods med samma ränta som 1542 (AoE 29 A).

***Tolketorp**

1531 *Tolketorp* (K 1 f 46), 1542 *Tolkatorp* (K 1:3 f 41).

SöH **1 aoet** (1562 **1 kyt**) 0:2.

1531 har Gustav I ett torp som räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn, 0:2 gengårdspn och 2 pund korn (K 1 f 46).

1542 ligger ett torp om 0:2 under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 41).

1559 sår torpet, vilket upptas som Gustav I:s arvegods, $13\frac{1}{2}$ spann, har äng till $14\frac{1}{2}$ lass hö, litet mulbete och fiskevatten, men ingen skog; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken (AoE 29 A).

***Trälsnäs**

1499 *Trälnäs* (B 31 s 213, avskr), 1510 *Trälsnes* (RApp 6/5).

1499 döms gården T under Filip Karlsson (Mälsåkersätten) (B 31 s 213).

1501 utfärdas vittnesbrev på att T och Götön tillhör Filip Karlsson (B 31 s 213).

1510 tvistar biskop Mats i Strängnäs och Magnus Gjurdsen (Schack av Skylvalla) om gården T och parterna ombeds uppvisa vilka brev de har rörande gården. Magnus Gjurdsen uppger att han inte har breven tillgängliga, men biskop Mats visar brevkopior som han fått från ärkebiskop Jakob Ulfsson. Nämnden vittnar dock om att några sådana brev aldrig varit uppe på tinget. Några av vittnena uppger att Filip Karlsson kommit till det lagmansting som Bengt Ryning (d 1505) hållit några år tidigare och frågat om ett skogskifte på den tid då det fanns skog på T. Ärendet var emellertid aldrig uppe på tinget. Senare anklagade Filip Karlsson personer som nämns i biskopens brev för 'tomtbrott' i Skäggesta, men vittnena försäkrar att ingenting av brevens innehåll rörande T har nämnts vid tinget. (RApp 6/5, se även HH 39:212)

Tuna

1332 *villa Tunum* (DS 2924), 1356 *i Tunum* (DS 5659) (HoTu s 198 ff) – kyrkby – 10 H, 6 g.

SöH **1 skuj** 0:0:2 till Opptuna.

- 1544–69 **1 stuj** 0:0:2, 1551 **1 kruj**, 1553 **1 skuj**.
1 ky (Jättne rd) 0:2:2:4.
1 ky (Jättne rd) 0:3:0:4, 1553 **1 aoet**, 1559 **1 aoe**, 1562 **1 ky**, (1569 öde).
1 fr (Bengt Nilsson /Schack av Skylvalla/), 1561 **1 aoe**, 1562 **1 ky**.
7 fr (1562 Birger Nilsson /Grip/ 5, Brita Turesdotter /Trolle/ 1, Palne Persson 1), 1550 **8 fr**, 1573 **6 fr**.
- 1332 byter Sigge, son till Johan i Kinger, Vansö sn, bort 0:2 i T till Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt), domprost i Strängnäs, mot lika mycket jord i Årby, Fogdö sn; vidare säljer Sigge 0:1:½:1 i T till samme domprost (DS 2924).
- 1346 (omkr) gör Nils Magnusson ett tillägg till sitt testamente och skänker till Strängnäs domkyrka för sitt anniversariums firande 0:0:10½ i T och jord i Gesta, Toreunds sn, samt jord i Skälby, Härads sn (DS 4083).
- 1356 är Jöns i T faste vid en jordtransaktion (DS 5659).
- 1356 testamenterar Ragnhild, änka efter Kettilvast i Karlby, 0:0:2½ till Strängnäs domkyrka (DS 5651).
- 1361 pantsätter Björn i Smedsta, Dunkers sn, 0:0:7 till Strängnäs domkyrka som säkerhet för ett lån; om han återvänder hem oskadd skall jorden tillfalla honom och hans arvingar, men om han avlider tillfaller den domkyrkan (DS 6499).
- 1380 byter Bo Jonsson till sig 0:½ av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta, Kärnbo sn) (7/7 vid DRap 12/3 1414).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig 0:0:10 av Olof djäkn i Ormsättra, Salems sn (se Talby, Salems sn) (UUBp 2/3, DMS 2:1 s 181).
- 1383 byter Bo Jonsson (Grip) bort följande till biskop Tord i Strängnäs: 3:6:½ i T och jord i Fjällsta, Mälsåker, Opptuna, Skäggesta, Utåker och Valla; i utbyte får Bo Jonsson jord i Finkarby, Hällby, Näsby och *Åby, samtliga belägna i Taxinge sn, Harby, Toresunds sn, *Fulbonäs, Malms sn, samt ytterligare jord i Dalarna och Östergötland (RAp 2/6, LSBp 2/6).
- 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:½ till drottning Margareta (se Finnsta, Kärnbo sn) (SD 2917).
- 1423 är Kettilbjörn i T faste vid häradstinget (RAp 27/5).
- 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en

- gård om 0:3:0:4, som räntar 19 spann korn, 0:0:9½ pn och 1 pund mata; vidare upptas ytterligare en jord om 0:0:7½, som räntar 15 spann korn, 0:0:7½ pn och ½ pund mata (A 15 f 51).
- 1445 Lars Henriksson i T faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 24735).
- 1457 får Olof Arnmundsson fasta på 0:0:2 i T, liggande mitt i domkyrkans åker, som han köpt av Rodsten Ingemundsson (K 645:59).
- 1450 och 1457 är Mickel i T faste vid häradstinget (StrLBp 7/5, K 645:59).
- 1462 byter Karl Filipsson (Mälsåkersätten) till sig 0:5 i T liggande 'mitt i byn' av herr Mats Vastesson, kyrkoherde i Ytterselö, och prästbordet därstädes mot lika mycket jord i Viggeby (B 31 s 101).
- 1468 är Johan i T faste vid häradstinget (RAp 4/2).
- 1483 är Jöns Nilsson i T faste vid häradstinget (RAp 6/5).
- 1508 tilldöms Olof Drake en gård i T vid en tvist med Katarina Ivarsdotter inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAp 16/3).
- 1510 (omkr) upptas sex gårdar i Nils Bossons (Grip) jordebok. De två första omfattar vardera 0:6 och räntar vardera 5 pund korn, 1:1 pn pch 1½ pund fläsk. Den tredje gården omfattar 0:10:1:4 och räntar 2 pund och 7 spann korn, 0:5:1:4 pn och 18 mark fläsk. Den fjärde gården omfattar 0:4:2:2 och räntar 3½ pund korn, 0:6:2:2 pn och 1 pund och 4 mark fläsk. Den femte gården omfattar 0:4:2:2 och räntar 2½ pund korn, 0:6:2:2 pn och 1 pund och 4 mark fläsk. Vidare upptas en 'liten gård vid kyrkogården' som räntar ½:0 pn. (SkS E 8928)
- 1510 ingår Sten i T i en landssynenämnd (RApp 6/5).
- 1528 ger Nils Larsson en gård i T, som räntar 22 spann korn och 6 dagsverken, i morgongåva till Ingeborg Hansdotter (se Hornby) (JNJb s 77).
- 1546 skriver Gustav I till Birger Nilsson (Grip) och ber honom inkomma med bevis för att Götön skall ligga under T (GR 18 s 29).
- 1547 skriver Gustav I till Birger Nilsson och meddelar att han inte tänker göra några vidare anspråk på dennes gods i T (GR 18 s 723).
- 1548 upptas i Birger Nilssons och Brita Joakimsdotters (Brahe) jordebok fem gårdar. De två första räntar

vardera 0:6 avradspn, 0:3 dagsverkspn och 0:5 gästningspn. Den tredje och fjärde räntar vardera 0:4½:0:6 avradspn, 0:3 dagsverkspn och 0:5 gästningspn. Den femte räntar 0:3½ avradspn, 0:3 dagsverkspn och 0:5 gästningspn. Vidare har den första gården levererat 2 pund och 1½ spann korn till Tärnön, Husby sn (Oppunda hd) och räntar ytterligare 18½ spann korn som Erik i T löst för 9:2 pn. Den andra gården har levererat 3½ pund och 1 spann korn till Tärnön och räntar ytterligare 7 spann korn som Anders i T löst för 3½:0 pn. Den tredje gården har levererat 14 spann korn till Tärnön och räntar ytterligare 6 spann korn som Hemming i T löst för 3:0 pn. Den fjärde gården har levererat 1½ pund '½ spann mindre' korn till Tärnön och räntar ytterligare ½ spann korn som Henrik i T löst för 0:2 pn. Den femte gården har levererat 1½ pund korn till Tärnön. (AcRiAd XVI)

- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om 0:3:0:4, vilken uppges ha dragits in från Strängnäs domkyrka efter Nils Magnusson, som sår 14 spann, har äng till 16 lass hö, litet mulbete, gott fiskevatten, men saknar skog och räntar 0:3:0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 19 spann korn, 1 lispund smör och 6 dagsverken (AoE 29 A).
- 1560 byter Bengt Nilsson (Schack av Skylvalla) bort en gård i T, som räntar 2:6 pn, 3 pund och 6 spann korn och 8 dagsverken, och jord i Kolunda, Stenkvista sn, till Gustav I mot jord i *Prestebolet, Arnö sn, Uppland (RAp 23/6, DMS 1:9 s 37).
- 1562 upptas i Birger Nilssons jordebok fem gårdar i T som sammanlagt räntar 17½ pund korn, 3:1 avradspn, 0:15 dagsverkspn, 5 lispund och 18 mark fläsk, 20 ålar och 0:10 fogdepn (BNJb).

Ullsta

- 1379 i *Welstastom* (DS 10044, avskr), 1419 i *Wlfzsta* (SD 2624), 1448 i *Olsta* (RAp 28/10), 1456 i *Vlsta* (RAp 3/6) – 10 H, 7 g – övergiven bytomt (RAÅ 219) ca 300 m sydöst om nuv bebyggelse.
- SöH 1 sk 1:1, med skuj i Fjällsta.
1548 1 fr (1562 Jöran Trulsson /Ravnäsätten/).
- 1379 är Lars i U faste vid häradstinget (DS 10044).
- 1419 är Anders Karlsson i U vedervaroman vid häradstinget och 1425 faste vid häradstinget (SD 2624, RAp

24/5).

- 1425 byter Jakob i Berga, på Lars Ulfssons (Aspenäsätten) vägnar, till sig 0:0:2½ i U av Anund i Eknäs mot lika mycket jord i Klahammar, Överselö sn (VikSp 6/10).
 1447 är Johan Påvelsson i U faste vid häradstinget och ingår 1456 i en landssynenämnd (LSBp u d se SDHK nr 25051, RAp 3/6).
 1448 ingår Anders Karlsson i U i en häradsnämnd (RAp 28/10).
 1457 är Sven i U faste vid häradstinget (K 645:59).

Ullunda

- 1356 i *Wllalundum* (DS 5659) – 10 H, 7 g.
 SöH 1 st, 1548 1 sk 1:0, 1552–53 öde, 1553 1 kr.
 1548 1 fr (1562 Mats Kafle).
 1356 är Olof lille i U vedervaroman vid en jordtransaktion (DS 5659).
 1358 är Olof i U faste vid en jordtransaktion (DS 5957).
 1434 ingår Elin Filipsdotter (trana) i Sko kloster och skänker samtidigt till klostret 0:6 i norra delen av byn (RAp 19/5).
 1454 byter strängnäskaniken Johan Larsson (Thyttell) (S:t Botvids prebenda) till sig 1:0 i U av kung Karl Knutsson som, på kronans vägnar, får lika mycket jord i *Skjelby, Huddinge sn (GiBr s 132, DMS 2:1 s 160).
 1508 tilldöms Olof Drake en gård i U och tillhörande jord i Utåker vid en tvist med Katarina Ivarsdotter inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAp 16/3).
 1513 säljer Anund Jönsson jord i U, som räntar 5 pund korn och 2:0 pn, till Erik Kagg, domprost i Strängnäs (RAp 17/7).
 1516 testamenterar Erik Kagg sina köpegods U, som räntar 4½ pund korn och 0:12 pn, och Tandla, Husby sn (Österrekarne hd), till domkyrkan för stiftande av ett anniversarium (RAp 13/8).
 1539 har Göran Kafle en gård som dragits in från Strängnäs domkyrka och som räntar 1:0 pn, 3 pund korn och 1 pund mata (SKHRA vol 2:9).

Utåker

- 1383 i *Wtaker* (RAp 2/6) – 10 H, 7 g (Stora Utåker).
 SöH 1559 (?) 1 aoet, 1562 1 kyt, 1573 öde.
 1383 byter Bo Jonsson bort 0:0:1 till biskop Tord (se Tuna) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
 1386 avstår biskop Tord bl a 0:0:1 till Bo Jonsson och får i stället jord i Blacksta och Forssa snr (se Mälsåker) (RAp 20/6).

- 1447 intygar Nils Mickelsson att han sålt 0:0:2 till kronan (se Skäggesta, Överselö sn) (B 31 s 104).
 1508 tilldöms Olof Drake 0:0:8 i U, som hör till Ullundas ägor, vid en tvist med Katarina Ivarsdotter inför rikets råd (se Ärja, Ärja sn) (RAp 16/3).
 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok en gård om 0:0:2 (SkS E 8928).
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp som sår 2 pund, har äng till 2 lass hö, litet skog och mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 1:0 avradspn och 3 dagsverken; torpet upptas som Gustav I:s arvegods (AoE 22:6).

Valla

- 1100-talets slut (?) *Wallum* (VåKlJb f 59, avskr), 1309 *in Vallum* (DS 1608), 1365 *i Wallum* (DS 7251) – 10 H, 7 f.
 SöH **1 sk** 0:7:2.
 1 skuj 0:1 till Klahammar, Överselö sn.
 1549 **1 bi** 0:5.
 1545–54 **1 aoe** 0:7:2 ('Stora' Valla).
 2 fr (1562 Sten Eriksson /Leijonhufvud/, Ture Pederson /Bielke/), 1548 **1 fr**, 1560 **2 fr**.
 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 14½ örtugar i V (VåKlJb f 59).
 1309 upprättar biskop Styrbjörn i Strängnäs testamente för sin avlidne bror Johannes räkning; 0:0:4 i V skänks till Strängnäs domkyrka där avkastningen skall gå till facklor vid högaltaret under elevationen av den invigda hostian (DS 1608).
 1356 är Anders och Kristiern i V fastar vid en jordtransaktion (DS 5659).
 1365 är Björn i V faste vid en jordtransaktion (DS 7251).
 1366 är Kristiern i V vedervaroman vid häradstinget (DS 7340).
 1383 byter Bo Jonsson bort 0:0:2 till biskop Tord (se Tuna) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
 1386 avstår biskop Tord bl a 0:0:2 till Bo Jonsson och får i stället jord i Blacksta och Forssa snr (se Mälsåker) (RAp 20/6).
 1409 är Ermund (SD 1107: Anund) i V nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1106, 1107, 1108, 1109, 1110).
 1413 tilldöms vid räfsteting i Strängnäs biskop Anders i Strängnäs en 'fjäll' belägen i en äng i V, vilken Greger i Brunnsberg gjort anspråk på (SD 1748).
 1418, 1419 och 1423 är Ermund i V faste vid häradstinget

- (RAp 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543, 2547, 2624, RAp 27/5).
- 1447 är Klas i V faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 25051, RAp 22/6 två brev).
- 1466 är Nils i V faste vid häradstinget (RAp 19/6).
- 1471 ger Abraham Kristiernsson en gård i V, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn, i morgongåva till sin hustru Birgitta Magnusdotter (se Kwicksta, Toresunds sn) (RAp 1/7).
- 1483 är Olof i V vedervaroman vid häradstinget (RAp 6/5).
- 1486 är Olof Karlsson i V vittne vid lagmansting i Selebo hd (RAp 20/9).
- 1491 är Jöns i V faste vid häradstinget (RAp 3/11).
- 1551 byter Gustav I till sig en gård i V, som räntar 1:3:0:16 pn, 5½ pund korn och 1 lispund fläsk, och jord i Mervalla och Krågesta av Sten Eriksson (Leijonhufvud) (se Vackerby, Frustuna sn) (GR 22 s 272 f, RAp 26/7, DMS 2:4 s 70 f).
- 1553 redovisas en gård som 'salig drottning Margaretas gods' i jordeboken (SöH 1553:6).

Valla, Övre
(nu Brunnsvalla)

- 1306 *in yfra Valium* (DS 1506), 1365 *i öffra Wallum* (DS 7251), 1381 *i Ytrawallom* (RAp 10/10) – 10 H, 7 g.
- SöH 1545–54 **1 aoe** 0:1:1:4 ('Lilla' Valla).
1545–54 **1 aoeuj** 0:1:2:6 ('Lilla' Valla).
- 1306 överlåter Orm Håkansson (lilja) sin hustrus jord i Övre V till Ragnar (DS 1506).
- 1365 säljer Magnus och Elef i Börsta, Kungs-Husby sn, Uppland, 0:0:6½ i Övre V och jord i 'yttre' Äleby till Kristiern domare på Selaön (DS 7251).
- 1365 och 1373 är Hidinmund i Övre V faste vid jordtransaktioner (DS 7251, DS X 221).
- 1381 byter biskop Tord i Strängnäs till sig 0:0:4 i 'yttre' V av sin landbo Halden i Björk, Överselö sn, mot jord i Skarpeberga, Överselö sn (RAp 10/10).
- 1425 säljer strängnäsborgaren Erik Nilsson 0:1 i Övre V och jord i 'västra' Vreta till Kristiern Gregersson i Brunnberg (RAp 10/5).
- 1471 ger Abraham Kristiernsson 0:3 i 'det andra' V, som räntar 3 tön korn och 0:3 pn, i morgongåva till sin hustru Birgitta Magnusdotter (se Kwicksta, Toresunds

sn) (RAp 1/7).

1553 redovisas en gård och en utjord som 'salig drottning Margaretas gods' i jordeboken (SöH 1553:6).

Viggeby

1331 *in Vigby* (DS 2889), 1365 *i Vidhby* (DS 5659), 1447 *i Wikby* (?RAp 22/6, se SDHK nr 25168), 1471 *i Wyby* (RAp 1/7) – 10 H, 6 g.

SöH 1 sk 0:3:0:3, 1548 0:3, 1569 0:3:0:6, 1573 0:7:0:6.

1 fr, 1545 1 aoe 0:3, (1562 1 ky), 1566 1 aoe.

1331 hör 0:1 till domprosten i Strängnäs (DS 2889).

1356 är Björn och Nils i V fastar vid en jordtransaktion (DS 5659).

1365, 1379, 1381 och 1382 är Nils i V faste vid en jordtransaktion och vid häradstinget (DS 7251, DS 10044, RAp 10/10 två brev, 16/10 vid DRap 12/3 1414).

1447 är Johan i V vedervaroman vid häradstinget; kan avse Viggeby, Överselö sn (?RAp u d se SDHK nr 25052, RAp 22/6 se SDHK nr 25168).

1448 ingår Johan Påvelsson i V i en häradsnämnd; kan avse Viggeby, Överselö sn (?RAp 28/10).

1457 får Olof Arnmundsson fasta på 0:3 som han köpt av Johan Bengtsson (K 645:59).

1462 byter Karl Filipsson (Mälsåkersätten) bort 0:5 i V, där 0:0:10½ ligger i 'västra ändelagen' och 0:0:4½ i 'östra ändelagen', till herr Mats Vastesson, kyrkoherde i Ytterselö, och prästbordet därstädes mot lika mycket jord i Tuna (B 31 s 101).

1471 ger Abraham Kristiernsson en gård i V, som räntar 3 tön korn och 0:6 pn, i morgongåva till sin hustru Birgitta Magnusdotter (se Kwicksta, Toresunds sn) (RAp 1/7).

1539 har Staffan i Lönnberga, Överselö sn, en gård som dragits in från Strängnäs domkyrka och som räntar 0:0:3½ pn, 7 spann korn och ½ pund mata (SKHRA vol 2:9).

1553 redovisas en gård som 'salig drottning Margaretas gods' i jordeboken (SöH 1553:6).

1559 upptas en gård i Gustav I:s jordebok som sår 2 pund, har äng till 27 lass hö, litet skog och mulbete, gott fiskevatten och räntar 0:6 avradspn, 0:4 gengårdspn, 18 spann korn och 6 dagsverken; gården upptas som drottning Margaretas bytesgods (AoE 29 A).

Vreta

1425 *i Westerwretom* (RAp 10/5), 1447 *i Wrethom* (DRap

12/10) – 10 H, 6 g.

SöH **2 skuj** 0:0:1 + 0:0:1 båda till Klahammar, Överselö sn.
1 st 0:5, 1548 **1 sk** 0:5, (1573 'fjärdingsmannen fritt').

1 ky (Jättne rd) 0:3.

1 frt (1562 Svante Sture).

1425 säljer strängnäsborgaren Erik Nilsson 0:0:5 i 'västra' V och jord i Övre Valla till Kristiern Gregersson i Brunnsberg (RAp 10/5).

1447 intygar Nils Mickelsson att han sålt 0:1 i 'västra' V till kronan (se Skäggesta, Överselö sn) (B 31 s 104).

1447 är Nils smed i V faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).

1471 ger Abraham Kristiernsson en gård i V, som räntar 2:0 pn, i morgongåva till sin hustru Birgitta Magnusdotter (se Kwicksta, Toresunds sn) (RAp 1/7).

Åsa

1379 i *Asom* (DS 10044, avskr), 1382 i *Aswm* (RAp 22/5), 1447 i *Aase* (RAp 4/2) – 10 H, 7 f.

SöH **1 sk** 1:0, med skuj i Egalla.

1379 och 1382 är Ingemar i Å faste vid häradstinget (DS 10044, RAp 22/5).

1409 tilldöms vid räfsteting i Strängnäs Mats Ödgisleson (Lillie) 0:0:6½ som Staffan i Vånga, Toresunds sn, gjort anspråk på; nämnden konstaterar dock att Mats far Ödgisle Sunesson haft jorden i 60 år och ingen annan kan minnas annat än att jorden är gammalt frälse (SD 1108).

1410 och 1419 är Knut i Å faste vid häradstinget (SD 1236, 1237, 2624).

1447 är Magnus Knutsson i Å vedervaroman vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).

1468 är Nils i Å faste vid häradstinget, 1486 vittne vid lagmansting i Selebo hd och 1491 vedervaroman vid häradstinget (RAp 4/2, 20/9, 3/11).

Äleby

1356 i *Elleby* (DS 5659), 1358 i *Æleby* (DS 5957), 1365 i *ytra Æleby* (DS 7251) – 10 H, 8 g.

SöH **1 sk** 1:0.

1 skuj 0:1:0:4 till Berga.

1356 och 1358 är Bengt i Å faste vid jordtransaktioner (DS 5659, DS 5957).

1365 säljer Magnus och Elef i Börsta, Kungs-Husby sn, Uppland, 0:0:0:9 i 'yttre' Äleby och jord i Övre Valla

till Kristiern domare på Selaön (DS 7251).

1381 se Äleby, Överselö sn.

1425 se Äleby, Överselö sn.

1445 se Äleby, Överselö sn.

1447 byter Cecilia i Ä, på sina och sina barns vägnar, till sig 0:0:11:2 i Ä av Mats i Fjällsta mot jord i Hornby och Krågesta samt i Äleby, Överselö sn, och Brunna, Botkyrka sn (LSBp u d se SDHK nr 25051, DMS 2:1 s 50).

1447 är Lars i Ä faste vid häradstinget; kan avse Äleby, Överselö sn (?RAp 22/6 två brev, RAp 7/10).

1466 se Äleby, Överselö sn.

1491 se Äleby, Överselö sn.

Östa

1418 i *Ødhistum* (SD 2547), 1483 i *Øxtom* (RAp 6/5), 1486 i *Øndistom* (RAp 20/9) – 10 H, 6 f.

SöH **1 bi** (Karlby rd) 0:4.

1418 är Björn i Ö faste vid häradstinget (SD 2547)

1447 är Gunnar i Ö faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 25052, RAp 22/6 två brev).

1483 är Johan Pedersson i Ö faste vid häradstinget (RAp 6/5).

1486 är Erik i Ö vittne vid lagmansting i Selebo hd (RAp 20/9).

Ärja socken

1275 *ecclesie de Arem* (DS 865 or).

1293 *Datum Arem* (DS 1101).

1372 i *Ærem sokn* (DS X 160).

1379 i *Æremme sokn* (DS 10071).

Omfattning: Vid 1500-talets mitt upptas följande enheter i SöH under Ärja socken: Biholm, Brolöt, Järsta, Lida, Skogkvarn, Skrähäll, Torp och Ärja. Angående gränsen i sydöst, se Kärnbo socken. Ärja socken flyttades 1607 till Åkers härad. Kyrksocknen förenades med Åkers socken 1845, men jordebokssocknen uppgick i Åkers socken först genom Kbr 22/2 1889 (Lagerstedt s 24, jfr Ljung 1967). Äldre kartmaterial tyder dock på att socknen uppgick i Åkers socken redan vid 1600-talets mitt (se t ex GeomJb C3:90–91, 96–99, 1641).

Kyrka: På en höjd ovanför Ärja by ligger ruinen efter den medeltida sockenkyrkan som, av Peringskiölds uppgifter att döma, övergavs redan i slutet av 1500-talet. Av de nu synliga gråstensmurarna (höjd ca 0,5–1,3 m, bredd ca 1 m) härrör det mesta från de rekonstruktionsförsök som gjorts under 1900-talet. Kyrkan uppfördes under 1100-talet och bestod av ett något oregelbundet långhus (ca 14 x 8–10 m), där senare tillfogats ett rakslutet kor, sakristia och vapenhus. Det rakslutna koret ersatte möjligen en äldre konstruktion, vilket spår av anfang till en triumfbåge i långhusets östvägg tyder på. Vidare visar en skarv i långhusets nordvägg att kyrkobyggnaden utvidgats västerut. Vid den senaste utgrävningen som gjordes på 1990-talet konstaterades att korets nordmur är kyrkans bäst bevarade del. Man upptäckte dessutom grundmurens sockel i norra långhusväggens mellersta del och ett stolphål. ¹⁴C-prov under västmuren daterar utbyggnaden till ungefär 1260–1400, vilket följaktligen även gäller som datering för den intakta grav som hittades längs med den västra muren. (RAÄ Åker 136:1, UV Mitt Rapport 2006:12, Collmar s 409)

Kyrkby: Ärja. Den medeltida prästgården var belägen i Lida (GR 7 s 350 f).

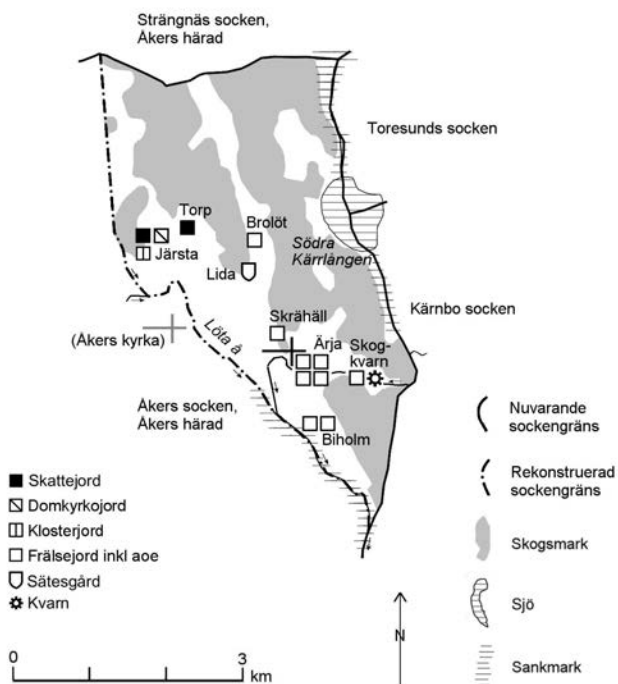
Runstenar: Sö 333 Ärja ödekyrka, 334 Ärja ödekyrka (nu i Mariefreds kyrka), 335 Ärja ödekyrka.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/44 (1573)

	sk	kr	pb	aoe	fr
Biholm	--	0 (2)	--	2 (0)	--
Brolöt	--	--	--	--	1 (1)
Järsta	1 (1)	--	1 (0)	1 (2)	--
Lida	--	--	--	--	0 (2)
Skogkvarn	--	--	--	0 (1)	1 (0)
Skrähäll	--	--	--	--	1 (1)
Torp	1 (0)	--	--	--	0 (1)
Ärja	--	0 (4)	--	4 (0)	--
SUMMA	2 (1)	0 (6)	1 (0)	7 (3)	3 (5)

Dessutom redovisar längderna: **krstuga**: Ärja 0 (1), **aoestuga**: Ärja 1 (0).

Ärja socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Sockengränsen har delvis rekonstruerats

utifrån 1700-talets ägogränser. Angående klosterjorden (Mariefreds kloster), se inledningen s 11.

- Biholm** 1508 *i Byholm* (RAp 16/3), 1527 *Bihollm* (GR 4 s 88) – 10 H, 4 f – övergiven bytomt (RAÄ Åker 272:1) ca 1 km söder om Ärja kyrkoruin.
- SöH **2 aoe** 1:0 + 1:0, 1569 **2 kr**.
- 1508 tilldöms Olof Drake en gård i B vid en tvist med Katarina Ivarsdotter inför rikets råd (se Ärja) (RAp 16/3).
- 1527 meddelar Gustav I att han ämnar byta till sig jord i B och Ärja 'vid Gripsholm' av Peder Jönsson (Hård af Segerstad) och Kristiern Drake (GR 4 s 88).
- 1530 fullföljer Gustav I det ovan uppgjorda bytet och får av Arvid Olofsson (Drake) en gård i B, som räntar 8 spann korn och ½:0 avradspn, och en gård i Ärja; i utbyte får Arvid gårdar i Fylleryd och Hammar, Torskinge sn, samt Toftnäs, Bolmsö sn, samtliga belägna i Västbo hd, Småland (GR 7 s 18, 48, 113, G:la bytesb f 372 f).
- 1531 har Gustav I två gårdar om sammanlagt 2:0, som räntar 8 pund korn och 4:0 avradspn (K 1 f 74).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 10 dagsverken (K 1:3 f 24).
- 1559 sår de båda gårdarna, vilka Gustav I uppges ha bytt till sig 1533 av Arvid Olofsson, Kristiern Drake och Nils Arvidsson (Drake av Intorp), vardera 3 pund, har äng till 60 lass hö, litet mulbete och fiskevatten, men saknar skog och räntar 2:0 avradspn, 4 pund korn, 2 höns, 20 ägg och 10 dagsverken vardera (AoE 29 A).
- Brolöt** 1499 *Broløth* (RAp 3/4) – 10 H, 4 f – övergiven gårdstomt (RAÄ Åker 405:1) ca 1,5 km nordväst om Ärja kyrkoruin.
- SöH **1 fr** (1562 Mats Körning).
- 1499 säljer nyköpingsborgaren Olof Nilsson tillsammans med sin 'far' Heine Berendson och dennes hustru Katarina Andersdotter gården B, som årligen räntar 0:20 pn, till Nils Magnusson, kyrkoherde i Björnlunda sn (RAp 3/4).
- 1506 framträder Olof Matsson skinnare i B vid rådstugurätten i Stockholm angående fördelningen av ett arv (StTb s 104).
- 1550 förkunnar Kristoffer Sommar inför rådstugurätten i

Arboga att han lånat 106:0 pn av Mats Körning och lämnat sin gård B som säkerhet (ArTb s 74).

Järsta

- 1356 *i Iærsta* (DS 5591) – 10 H, 4 e.
 SöH **1 sk** 0:6, med skuj i *Hundista, Toresunds sn.
1 pb, 1553 **1 aoe** 0:6:2.
1 aoe 1:1:1, 1553 0:6:2.
 1366 är Anders i J faste vid häradstinget (DS 7340).
 1418 är Johan i J faste vid häradstinget (SD 2547).
 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en gård om 0:2, som räntar 0:2 pn och 2 pund korn (A 15 f 51v).
 1450 är Peder Johansson i J faste vid häradstinget (StrLBp 7/5).
 1456 ingår Peder i J i en landssynenämnd (RAp 3/6).
 1510 säljer Johan Magnusson, Erik i Gertre och Peder Johansson i Gertre, Kärnbo sn, 0:10 till Mariefreds kloster (RAp 11/6).
 1531 har Gustav I en gård om 0:9:1, som räntar 5 pund korn, 1:0 avradspn, 1 pund smör och 1 pund fläsk; kungen har köpt gården av biskop Magnus i Strängnäs (K 1 f 77).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken (K 1:3 f 24).
 1559 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok, vilka kungen uppges ha köpt 1528 av Mariefreds kloster och biskop Magnus, som vardera sår 2 pund, har äng till 40 lass hö, god skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:6:0:16 avradspn, 3 pund och 2 spann korn, 18½ mark smör, ½ lispund fläsk, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken vardera (AoE 29 A).

Lida

- 1382 *i Lidhom* (DDal 41, avskr), 1417 *i Lidhom* (SD 2327) – 10 H, 4 e-f.
 SöH 1569 **2 fr** (1562 Jöns Stensson /Örnklo/, Olof Guttis hustru Elin).

Lida är sätesgård för följande personer av Lidaätten: Tomas i L 1382–83 (DDal 41, 42), Jöns Tomasson (sköld styckad av dubbel tinnskura) 1417–24 (SD 2327, vid RApp 29/6 1425), Anders Jönsson (tre sjöblad) 1448–72 (RAp 28/5, RAp 1/9) och Tomas Andersson (två vingar) 1484 (RAp 19/6). Vidare är Lida sätesgård för Jöns Tomassons änka hustru Katarina

1438 (RAp 23/3) samt för Jöns Stensson (Örnklo) 1531–60 (GR 7 s 350 f, RAp 29/2).

1408 (omkr) skänker Sten Bengtsson 0:0:2 till den Vårfruprebenda i Strängnäs domkyrka som han stiftat (se Vaxäng, Toresunds sn) (SD 3032).

1448 är Anders Jönsson i L vedervaroman vid Åkers häradsting (RAp 28/5).

1457 är Jakob Ingelsson i L vedervaroman vid häradstinget (K 645:59).

1472 ingår Anders Jönsson i L i en av riksrådet utsedd kommission som skall rannsaka 'gods och ränta' i det stora jordbytet mellan kronan och Sten Sture (se Gripsholm, Kärnbo sn) (RAp 1/9).

1531 klagar kyrkoherden i Åkers sn, Påvel Magnusson (Hjort av Vilsta), inför konungsnämnden att Jöns Stensson i L hindrat honom att komma i besittning av 0:0:11½ i L som 'av gammal hävd' legat under Årja kyrka som präståtting. Detta bevisar herr Påvel med sju lagmansdombrev och nämnden avvisar därför Jöns Stenssons anspråk på jorden. (GR 7 s 350 f)

Källa: AH s 106 f.

***Norwnghe** 1435 *Norwnghe* (A 15 f 51v).
1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning en jord om 0:0:2 (A 15 f 51v).

Skogkvarn 1530 *Skoqwärn* (RAp 17/3) – 10 H, 4 f.

SöH **1 fr**, 1556 **1 aoet**, 1573 öde.

1530 byter Brita Andersdotter bort kvarnen S, som räntar $\frac{1}{2}$ läst rågmjöl och 0:12 pn, till Gustav I (se Stora Sundby, Kärnbo sn) (RAp 17/3, se SDHK nr 44711).

1531 har Gustav I en kvarn som han bytt till sig av 'hustru Brita på Sundby'; räntan är densamma som vid bytet 1530 (K 1 f 55v).

1549 ger Ingeborg Hansdotter (Ekeblad) Gustav I sitt arvegods S mot att kungen efterskänker hennes framlidne måg Johan Fris skuld om 4000:0 pn (GR 20 s 43 f).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp som räntar 0:4 avradspn och 1 pund korn och som kungen köpt av 'hustru Ingeborg på Hornby' (AoE 29 A).

Skrähäll

1530 *Skredell* (RAp 17/3) – 10 H, 4 f – bortodlad gårdstomt (RAÄ Åker 404:1) ca 250 m nordväst om Ärja kyrkoruin.

SöH **1 fr**, 1573 **1 frt**, öde.

1530 byter Brita Andersdotter bort S, som räntar $3\frac{1}{2}$:0 pn, 5 lass ved och 5 lass gårdsgårdsstörar, till Gustav I (se Stora Sundby, Kärnbo sn) (RAp 17/3, se SDHK nr 44711).

1531 har Gustav I en gård som han bytt till sig av 'hustru Brita på Sundby'; räntan är densamma som vid bytet 1530 (K 1 f 55v).

Torp

1380 *i Thorpe* (7/7 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1385 *i Thorpe* (UUBp 5/2) – 10 H, 5 e – övergiven gårdstomt (RAÄ Åker 278:2) ca 1 km nordväst om Ärja kyrkoruin.

SöH **1 sk** 1:1:0:4, 1573 **1 fr**.

1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0: $\frac{1}{2}$ av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta, Kärnbo sn) (7/7 vid DRAp 12/3 1414).

1385 säljer Acelia, Johan överskärarens dotter, $\frac{1}{2}$:0 till Bo Jonsson (Grip) (se Kumla, Vagnhärads sn) (UUBp 5/2, DMS 2:2 s 96 f)

1400 (?) är Magnus i T faste vid en jordtransaktion (RAp odat, se SDHK nr 15298).

1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:0: $\frac{1}{2}$ till drottning Margareta (se Finnsta, Kärnbo sn) (SD 2917).

1448 ingår Nils Pedersson i T i en häradsnämnd (RAp 28/10).

- 1450 får Peder i T, på sin son Nils Pederssens vägnar, fasta på jord i T och Skäve, Åkers sn, som han köpt av Nils Haroksson (bomärkessigill) (StrLBp 7/5).
 1483 är Lars i T faste vid häradstinget (RAp 6/5).
 1510 ingår Anders i T i en landssynerenämnd (RApp 6/5).

Ärja

- 1231 *in Arem* (?ValdJb f 29v), 1491 *i Errem* (RAp 3/11), 1527 *Argie* (GR 4 s 88) – kyrkby – 10 H, 4 f (Bond-Ärja).
 SöH **3 aoe** 0:4 + 0:4 + 0:4, 1569 **3 kr**.
1 aoe 0:2, 1553 **1 aoet**, 1569 **1 kr**.
1 aoestuga ('Trädgårdsstugan'), 1569 **1 krstuga**.
 1231 upptas i Valdemar II:s jordebok 16 attungar bland hans svenska besittningar, det s k Sigritlev (?ValdJb f 29v).⁴
 1491 är Johan i Ä faste vid häradstinget (RAp 3/11).
 1508 tvistar Katarina Ivarsdotter (Gren), änka efter Klas Filipsson (Mälsåkersätten), och Olof Drake (Stenbock) (se släktavla Mälsåker) inför rikets råd om fyra gårdar i Ä och jord i Biholm samt jord i 'kyrkbyn' (dvs Tuna), Lisselberga, Opptuna, Ullunda och Utåker, Ytterselö sn, och vidare jord i Västergötland. Olof Drake hävdar att jorden tillhör honom och att hustru Katarina olovligen sålt den, men Katarina svarar med några brev i vilka hennes avlidne make försäkrar att jorden är hennes morgongåva. Rådet finner dock att breven är förfalskningar och Olof Drake tilldöms jorden, men skall ersätta hustru Katarina med jord i Mälsåker, Odensicke och Skäggesta, Ytterselö sn. (RAp 16/3, se även UUBp 11/7 1506)
 1510 ingår Olof Jönsson i Ä i en landssynerenämnd (RApp 6/5).
 1527 meddelar Gustav I att han ämnar byta till sig jord i Ä och Biholm 'vid Gripsholm' av Peder Jönsson (Hård af Segerstad) och Kristiern Drake (GR 4 s 88)
 1530 fullföljer Gustav I det ovan uppgjorda bytet och får av Arvid Olofsson en gård 'närmast kyrkan' i Ä kyrkby, som räntar 3 pund korn och 0:12 avradspn, och en gård i Biholm (se Biholm) (GR 7 s 113, G:la bytesb f 372 f).
 1531 har Gustav I tre gårdar om tillsammans 0:12, som räntar 9 pund korn och 6:0 avradspn; vidare upptas

⁴ Se även ErTM s 303 ff.

en gård i samma by om 0:2, som kallas *Fiellen* och räntar 12 spann korn och 0:12 avradspn. Slutligen räntar 'Trädgårdsstugan' ½:0 avradspn (K 1 f 74).

- 1542 ligger fyra gårdar och 'en trädgårdsstuga' under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 10 dagsverken vardera för de fyra gårdarna (K 1:3 f 23–24v, 30).
- 1559 upptas fyra gårdar i Gustav I:s jordebok: de tre första, vilka kungen uppges ha bytt till sig 1533 av Arvid Olofsson (Drake) resp Kristiern Drake och Klas Drake, omfattar vardera 0:4, sår 15 spann, har äng till 37 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten och räntar 2:0 avradspn, 3 pund korn, 2 höns, 20 ägg och 10 dagsverken vardera; den fjärde uppges kungen ha bytt till sig av Nils Arvidsson (Drake av Intorp) 1533, omfattar 0:2, sår 10 spann, har äng till 30 lass hö, litet mulbete, men saknar skog och fiskevatten och räntar 0:12 avradspn, 12 spann korn, 1 höna, 10 ägg och 5 dagsverken. Vidare upptas 'en trädgårdsstuga vid Ärja' med samma ränta som 1531. (AoE 29 A)

Överselö socken

1314 (?) *de Wluildækirkyyu* (DS 1947, avskr).

1327 *de Wluildæ kirkyo* (DS 2634).

1345 *parochie Wluildækyrkio* (DS 3954).

1378 *i sancta Vluilda kyrkiosokn* (DS 9753).

1381 *i Yffrasila sokn* (RAp 10/10, se SDHK nr 12001).

1382 *i Øffrasyla sokn* (RAp 22/5).

1408 *i sancta Wluidhe sokn i Yffrasilla* (SD 1000).

1417 *i Vluilla sokn, som nw kallas Øffra Sila* (SD 2377).

1440 *i Øffra Sela sokn* (RAp 24/3).

Omfattning: Överselö socken är under medeltiden och 1500-talet i allt väsentligt oförändrad till sin omfattning. Sedan 1500-talet har vissa gränsändringar för socknen genomförts. Angående lägenheten Magröhorn, se Aspö sn.

Kyrka: Av den kyrka som uppfördes under 1200-talets första hälft återstår nedre delen av västtornet och långhusets västligaste travé. I tornets igenmurade ljudgluggar finns bevarade kolonner av kalksten med bladprydda kapitäl, vilka är synliga på tornets insida. Denna typ av kalkstensutsmäckningar är ovanliga i sörmländska kyrkor och har troligtvis kopplingar till den stenhuggarverkstad som arbetade vid Linköpings domkyrka ca 1240–50. I så fall bör Överselö kyrka ha varit i stort sett färdigbyggd vid den tiden. I början av 1300-talet revs det gamla koret och långhuset utvidgades österut till sin nuvarande längd. Vidare höjdes murarna och taket fick en spetsig resning. Östfönstrets höjd tyder på att kyrkorummet invändigt försågs med ett trätunnvalv. De fyra tegelvalven slogs vid 1400-talets mitt och dess kalkmålningar bör ha tillkommit kort därefter. Den medeltida sakristians valv är ursprungligt och av samma typ som i långhuset, vilket tyder på att sakristian uppförts vid 1400-talets mitt eller möjligen ännu tidigare. Någon gång under senmedeltiden tillkom även ett vapenhus. Detta byggdes på 1620-talet ihop med ett nytt sidokapell, vilket framgår av Peringskiölds teckning från 1686. Vid den stora restaurering som ägde rum 1881–82 revs vapenhuset och kyrkan försågs med en utbyggnad även på nordsidan, vilket gav kyrkan den korsform vi ser i dag. Murrester efter kyrkans äldsta, smalare kor påträffades vid en mindre arkeologisk undersökning 2008, då man även hittade ett åttiotal mynt under kyrkgolvet. Det äldsta myntet präglades under kung Valdemars regeringstid 1250–75.

Kyrkan har ett flertal medeltida inventarier i sin ägo: dopfunten av sandsten från 1200-talets första hälft, en ljuskrona av järn samt ett flertal träskulpturer. Av träskulpturerna är den s k Överselömadonnan välkänd

och avbildad i ett flertal konsthistoriska översiktsverk. Skulpturen dateras till 1300-talets andra fjärdedel. Kyrkans andra madonnaskulptur dateras till 1400-talets senare del och har välbevarad polykromi. Högaltarskåpet med jungfru Marie förhärlikande som huvudscen är ett nordtyskt arbete från 1400-talets mitt. Av senmedeltida datum är även triumfkrucifixet (ca 1500) och ett helgonskåp med bilder av S:t Erik och S:t Olof (1400-talets andra hälft). Slutligen förvaras ett helgonskåp med Johannes döparen i Sörmlands museum. (SöKy 76 1:a och 4:e uppl, Anund & Qviström s 213 ff, SHM mbild)

Kyrkan och socknen uppkallades under äldre medeltid efter S:ta Ulfhild (se ovan), men det är oklart vem det syftar på. Något helgon med namnet Ulfhild är inte känt. Gissningar har framförts att det skulle avse drottning Ulfhild (d 1148) som aktivt bidrog till Alvastra klostets grundande. Ort-namn kan emellertid sekundärt ge upphov till föreställningar om helgon, vilket den s k *Karlungskirkia* i Uppland möjligen är ett exempel på. (Andersson s 113 ff)

Kyrkby: Skälby. Socknens medeltida prästgård finns belagd 1491, se nedan, men det saknas uppgifter om dess läge.

Överselö kyrka, teckning ur Johan Peringskiölds *Monumenter i Södermanland* från 1684.
Foto: KB.

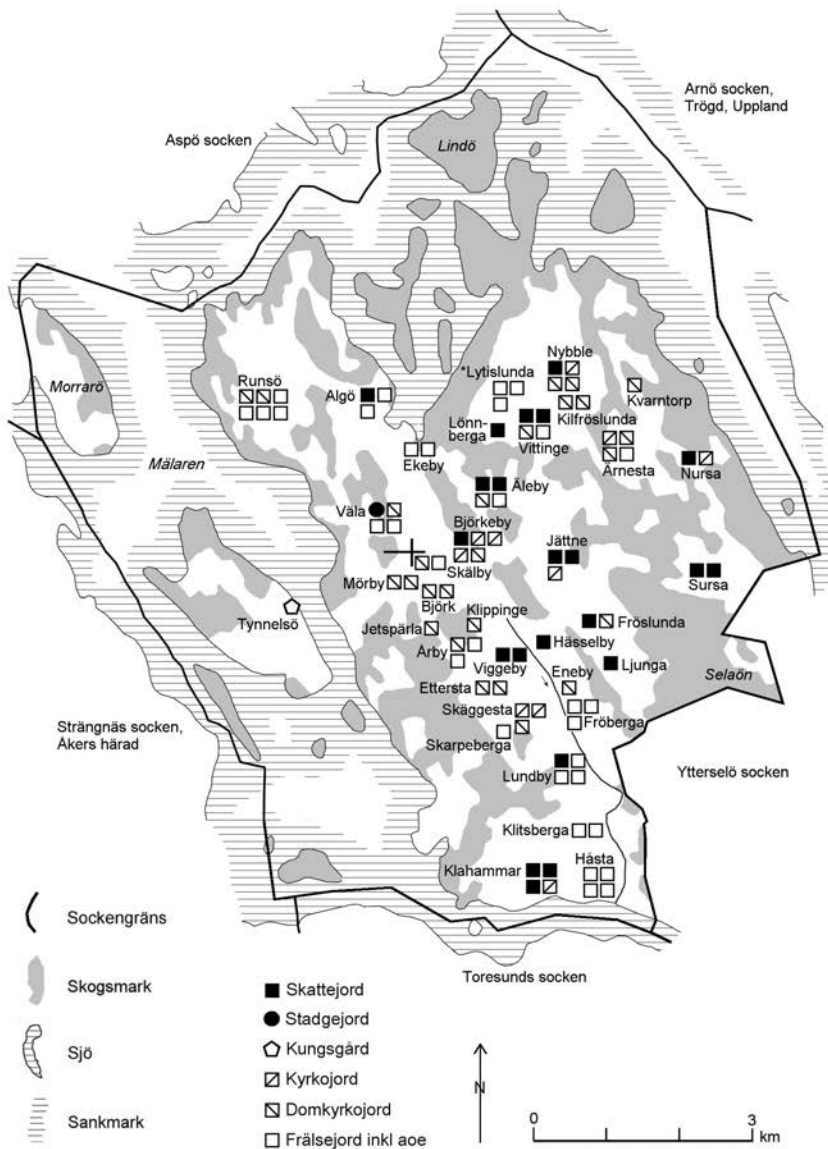
Runstenar: Sö 204–208 Överselö kyrka, 209 Fröberga, 210 Klippinge, 211 Ljunga, 212 Lilla Lundby, 213 Nybble, 214 Årby, 377 Överselö kyrka.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/50 (1573)

	sk	st	kr	ky	bi	pb	aoe	fr
Algö	1 (1)	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Björk	--	--	--	--	2 (2)	--	--	--
Björkeby	1 (0)	--	0 (1)	3 (3)	--	--	--	--
Ekeby	--	--	--	0 (2)	--	--	--	2 (0)
Eneby	--	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Ettersta	--	--	--	--	2 (2)	--	--	--
Fröberga	--	--	--	--	--	--	--	3 (3)
Fröslunda	1 (1)	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Håsta	--	--	--	--	--	--	--	4 (4)
Hässelby	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Jetspärla	--	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Jättne	1 (2)	--	--	1 (1)	--	--	--	--
Kilfröslunda	--	--	--	2 (2)	--	--	--	--
Klahammar	3 (2)	--	--	1 (1)	--	--	0 (1)	--
Klippinge	--	--	--	1 (0)	0 (1)	--	--	--
Klitsberga	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Kvarntorp	--	--	--	--	0 (1)	--	--	--
Ljunga	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Lundby	1 (0)	--	0 (1)	--	--	--	0 (2)	3 (0)
*Lytislunda	--	--	--	0 (1)	--	--	1 (1)	2 (1)
Lönnerberga	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Mörby	--	1 (0)	--	--	2 (2)	--	--	--
Nursa	0 (1)	--	--	1 (1)	--	--	--	--
Nybble	1 (1)	--	--	1 (0)	2 (2)	0 (1)	--	--
Runsö	--	--	--	0 (4)	--	--	--	4 (1)
Skarpeberga	--	--	--	--	--	--	0 (1)	1 (0)
Skäggesta	--	--	--	2 (2)	1 (1)	--	--	--
Skälby	--	--	--	0 (1)	--	1 (0)	--	1 (0)
Sursa	1 (1)	--	0 (1)	--	--	--	--	--
Viggeby	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--
Vittinge	2 (2)	--	--	--	1 (1)	--	--	1 (1)
Väla	--	1 (0)	--	0 (1)	1 (1)	--	--	2 (0)
Årby	--	--	--	0 (1)	1 (1)	--	--	1 (1)
Äleby	2 (2)	1 (0)	--	--	1 (1)	--	--	1 (1)
Ärnesta	--	--	--	1 (2)	2 (2)	--	1 (0)	--
SUMMA	19 (18)	3 (0)	0 (3)	13 (22)	18 (20)	1 (1)	2 (5)	29 (16)

Dessutom redovisar längderna: **sku**j: Jättne 0 (1), Mörby 0 (1), **stu**j: Jättne 1 (0), Nursa 1 (0), **kyu**j: Björkeby 0 (1), Jättne 0 (1), Skarpeberga 0 (1), Årby 1 (1), Väla 0 (1), **biu**j: Skäggesta 1 (0), **våkl**u:j: Jättne 1 (0), **aoe**u:j: Nybble 0 (1), Årby 0 (1).

Överselö socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

Algö

- 1365 *in villa Alghø* (DS 7216), 1378 *i Alghø* (DS 9753) – 10 H, 8 e.
 SöH **1 sk** 0:6:2.
2 fr (1562 Ture Pedersson /Bielke/).
 1365 pantsätter Lars Holmgersson (delad sköld, nedre fältet kluvet) sitt fädernesgods A till Staffan Ulfsson (Ulv) för 100:0 pn; om inte panten löses före nästkommande S:t Martins dag tillfaller godset Staffan Ulfsson (DS 7216)
 1378 säljer Lars Holmgersson 0:0:20 till Staffan Ulfsson (DS 9753).
 1409 tilldöms vid räfsteting i Strängnäs Mats Ödgislesson (Lillie) 0:0:20 i A; Bengt Nilsson (Lejonansikte) hävdar att han olagligt fråntagits jorden, men Mats Ödgislesson kan bevisa att hans morfar Staffan Ulfsson lagligt köpt jorden av Lars Holmgersson (SD 1110).
 1471 har Gregers Matssons (Lillie) fogde uppburit 0:6½ pn resp 0:0:16 pn i avrad av två landbor i A (GMräk s 68).
 1481 omnämns Lars Staffansson i A i samband med en jordförsäljning vid Stockholms rådstugurätt (StJb s 66).
 1495 säljer Folke Gregersson (Lillie) två gårdar i A, som årligen räntar 8 pund korn och 0:12 pn, samt jord i Dalby, Aspö sn, till Erik Trolle (RAp 11/11).
 1554 ärver Knut Haraldsson (Soop) vid arvskifte efter sin mor Karin Hansdotter (Tott) två gårdar i A, som räntar 8 pund korn och 0:12 avradspn, och jord i Staby, Toresunds sn; vidare ärver Knut jord i Närke, Småland, Västergötland, Västmanland och Östergötland (BhSp 25/7).

Björk

- 1349 *i Biärköö* (DS 4469, avskr), 1373 *i Biarka* (DS X 221), 1381 *i Byrk* (RAp 10/10) – bortodlad bytomt (RAÅ 352) ca 1 km öster om Tynnelsö gård.
 SöH **2 bi** (Mörby rd) 0:7:0:4 + 0:7:0:4, 1548 0:7:0:6 + 0:7:0:6, 1551 0:3:0:6 + 0:3:0:6 .
 1349 byter Ulf Filipsson till sig 0:0:2 av Sten Turesson (se Håsta) (DS 4469).
 1373 byter Mats i Ärnesta och hans hustru Katarina bort 0:0:½ till herr Peter (se Ärnesta) (DS X 221).
 1381 se Skarpeberga.
 1409 tilldöms 'domprostdömet' i Strängnäs 0:0:½ vid räfs-

teting i Strängnäs (se Ärnesta) (SD 1107).

- Björkeby** 1331 *Birkeby* (DS 2889), 1346 *in Byrkeby* (DS 4043), 1415 *i Byrkeby* (SD 2035) – 10 H, 7 f.
 SöH **1 sk** 1:1:1:4, 1549 **1 kr** 0:4:1:4.
1 skuj 0:0:1:4 till Jättne.
1 ky 0:3, 1551 0:4.
2 ky (Jättne rd) 0:3 + 0:3, 1569 0:4 + 0:3.
 1544 **1 pb**, 1548 **1 kyuj** 0:1.
- 1331 hör 0:0:4 resp 0:0:8 till domprosten i Strängnäs (DS 2889).
- 1346 byter Karl Näskonungsson bort 0:0:2 till Vårfruberga kloster (se Ålö, Tveta sn) (DS 4043).
- 1346 får Karl Näskonungsson 0:0:4 vid arvskiftet efter svärmordern Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).
- 1350 är Holmger i B faste vid en jordtransaktion (DS 4654).
- 1415 byter Magnus Mickelsson (Tasto) bort 0:0:4 till Mats Ödgislesson (Lillie) (se Ängö, Helgesta sn) (SD 2035, DMS 2:4 s 146).
- 1447 är Nils och Olof i B fastar vid häradstinget; kan avse Björkeby, Toresunds sn (?RAP u d se SDHK nr 25052, RAP 22/6 två brev).
- 1466 och 1468 är Karl i B faste vid häradstinget (RAP 19/6 två brev, RAP 4/2).
- 1491 byter Johan i Klahammar bort 0:3 i B till Helge Pettersson, domprost i Strängnäs, mot lika mycket jord i Egalla, Ytterselö sn; Lars i B är faste (RAP 3/11).
- 1510 är Hans i B faste vid en jordtransaktion (RAP 11/6).
- *Byrdhinge** 1350 *in Byrdhingum* (DS 4654), 1457 *i Bydingæ/Bydhinge* (RAP 10/8), 1462 *i Byrdinge* (RAP 7/3).
- 1350 skänker Valborg, änka efter Henzikin Valborgsson, 0:0:0:9 till Strängnäs domkyrka; donationen stadfästs fem år senare vid räfsteting i Strängnäs (se Ärnesta) (DS 4654, DS 5089).
- 1462 byter Erik Andersson och hans hustru Katarina Andersdotter bort 0:½ till biskopsbordet i Strängnäs; bytet fullbordas 1464 och fastebrev utfärdas 1466 (se Etersta) (RAP 7/3, RAP 18/3, RAP 19/6).
- 1466 tilldöms biskopsbordet i Strängnäs 0:½ vid en tvist med Hans Barstho som hävdar att han köpt jorden av Erik Andersson; häradsnämnden förklarar dock köpet ogiltigt (RAP 19/6, se SDHK nr 28587).

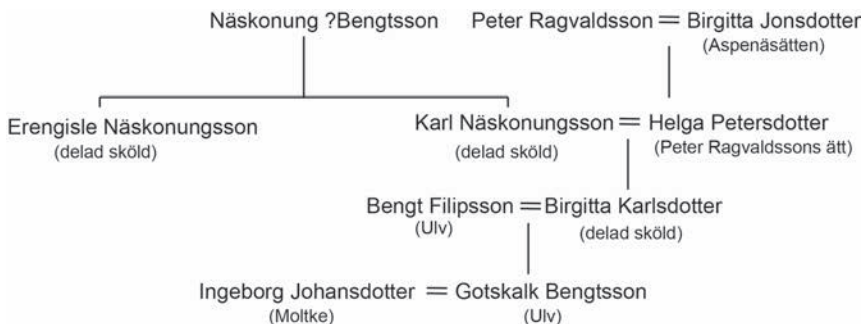
Ekeby

- 1327 *Datum Ekeby* (DS 2619, avskr), 1346 *in Echeby* (Engsö-Ap 1/8), 1400 *i Ekeby* (RAp 12/3) – 10 H, 8 f – övergiven bytomt (RAÄ 273) ca 1 km norr om kyrkan.
SöH **2 fr**, 1561 **2 aoe** 1:0 + 1:0, 1562 **2 ky**.

Ekeby är sannolikt sätesgård för Erengisle Näskonungsson (delad sköld) 1327 (DS 2619) och för Bengt Filipsson (Ulv) och dennes hustru Birgitta Karlsdotter (delad sköld) 1358–59 (DS 5865, DS 6142).

- 1346 skiftar Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) och Karl Näskonungsson (delad sköld) arv efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (Aspenäsätten). Karl Näskonungsson får, på sin hustru Helga Petersdotters (Peter Ragvaldssons ätt), vägnar 0:17:2:2½ i E och jord i Björkeby, *Lytislunda, Lönnberga, Runsö, Vittinge, Väla och Äleby samt ytterligare jord i Södermanland: Dunkers sn: Näs, Julita sn: Sörby, Lerbo sn: Tolfta, Malma sn: Grinda, Malma och Sundby, Sköldinge sn: Ekeby, Kölsta, Rocklunda, Varbro och Älvesta samt jord på ett antal ställen i Rekarne, mestadels i Torpa sn. Vidare upptas *Kyersaa och *Gyennø (okänd sn) i Södermanland, jord i Närke samt i Hacksta, Sävsta och *Västerbolstad, samtliga belägna i (Enköpings-)Näs sn, Uppland. (EngsöAp 1/8)
- 1352 byter Karl Näskonungsson till sig 0:0:11 i E av Märta Jonsdotter mot lika mycket jord i Berg, Vallby sn, Uppland (DS 4859, DMS 1:9 s 194).
- 1380 se Ekeby, Kärnbo sn.
- 1392 ger Gotskalk Bengtsson (Ulv) 6:0 i E och jord i Näsby, Ytterselö sn, samt jord i *Tiuffuöön* (okänt läge) i morgongåva till Ingeborg Johansdotter (Moltke) (U 269a s 19, se SDHK nr 14002).
- 1415 är Johan Gudmundsson i E vedervaroman vid en jordtransaktion i Trögds hd, Uppland (SD 2090).
- 1423 är Simon i E faste vid häradstinget; kan avse Ekeby, Kärnbo sn (?RAp 27/5).
- 1466 är Mats i E faste vid häradstinget och ingår i en häradsnämnd; kan avse Ekeby, Kärnbo sn (?RAp 19/6, två brev).
- 1560 gör Gustav I ett jordbyte med Anna Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö); kungen får två gårdar med ett torp i E, vilka räntar 2:0 avradspn och 11

pund korn, och jord i *Lytislunda, Runsö och Väla samt jord i Bobergs hd, Östergötland mot jord i Uppland och Västmanland (GR 29 s 422 f, RAP 19/2, DMS 1:3 s 51).

Källor: SBL bd 14 s 47, ÄSF I:3 s 302 ff, II:1 s 65 f.

Eneby 1350 *de Eneby* (?DS 4654), 1418 *i Eneby* (?SD 2547) – 10 H, 7 f.

SöH **1 bi** (Mörby rd) 0:6.

1350 är Sven i E faste vid häradstinget; kan avse *Eneby, Ytterselö sn (?DS 4654).

1418 är Påvel i E faste vid häradstinget; kan avse *Eneby, Ytterselö sn (?SD 2547).

1425 är Herman i E faste vid häradstinget; kan avse *Eneby, Ytterselö sn (?RAP 10/5, RAP 24/5).

1468 är Jöns i E faste vid häradstinget; kan avse *Eneby, Ytterselö sn (?RAP 4/2).

1491 se Eneby, Toresunds sn.

Ettersta 1331 *in Ætilstum* (DS 2889), 1408 *i Etilstum* (SD 1000), 1447 *i Æterstom* (DRAP 12/10) – 10 H, 7 f.

SöH **2 bi** (Mörby rd) 0:7 + 0:7, 1569 båda öde.

1331 hör 0:0:1 till domprosten i Strängnäs (DS 2889).

1350 är Nils i E faste vid en jordtransaktion (DS 4654).

1408 överlåter Karl Pedersson (?tre björnramar) till Klaus Zamow rätten att återlösa 0:0:6½ som Karl Pedersson pantsatt till Mats Påvelsson (SD 1000).

1418 är Lars i E faste vid häradstinget (RAP 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543, SD 2547).

1447 är Erik Andersson i E vedervaroman vid häradstinget (DRAP 12/10, två brev).

1462 byter Erik Andersson och hans hustru Katarina Andersdotter bort 0:0:17¼ i E och jord i *Byrdhinge, Väla och Årby samt Berga, Ytterselö sn, till biskop Sigge och biskopsbordet i Strängnäs mot jord i Barrö och Visund, Näshulta sn, och Hässelorp, Husby sn (Österrekarne hd); bytet fullbordas 1464 och då får Erik Andersson och hans hustru även jord i Husby, Husby sn. Fastebrev på transaktionen utfärdas 1466. (RAp 7/3, RAp 18/3, RAp 19/6)

Fröberga

1345 *datum Frøberghe* (DS 3954), 1380 *i Frøberghom* (22/3 vid DRAp 12/3 1414, avskr), 1471 *i Frøberga* (GMräk s 68) – 10 H, 7 f – övergiven bytomt (RAÅ 358) intill nuv bebyggelse.

SöH 3 fr (1562 Åke Haraldsson /Soop/ 2), 1548 2 fr, 1550 3 fr.

Fröberga är sätesgård för Sune Andersson (Lillie) 1345 (DS 3954).

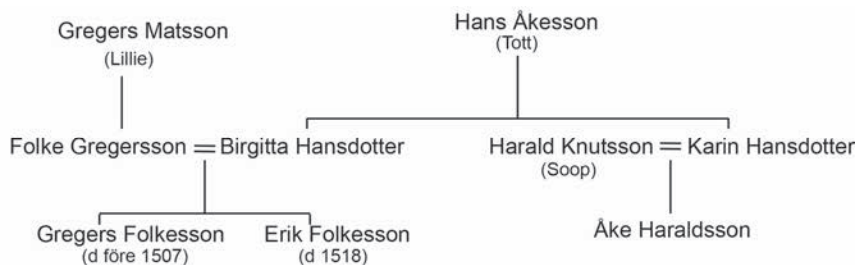
1345 ger Sune Andersson (Lillie) F i morgongåva till Märta Halstensdotter (Likvidssönernas ätt) (DS 3954, se även DS 3956).

1380 är Peter i F faste vid häradstinget (22/3 vid DRAp 12/3 1414).

1471 har Gregers Matssons (Lillie) fogde uppburit 1:7:1 pn vardera i avrad av tre landbor i F; dessa tre har dessutom vardera ½ pund mata kvar att betala (GMräk s 68).

1496 har Folke Gregerssons (Lillie) fogde uppburit 6 mark hampa i avrad från F under vintern och på sommaren 5½ pund fläsk och smör samt 8 höns och 20 ägg; året därpå är avraden 4½ pund fläsk, 1½ pund smör, 8 höns och 40 ägg (FGräk s 16 ff).

1554 ärver vid arvskifte efter Karin Hansdotter (Tott) sonen Åke Haraldsson (Soop) två gårdar i F, som vardera räntar 6 pund korn och 3 pund mata, med ett underliggande torp som räntar 1:0 pn, och därutöver jord i Klitsberga och Runsö samt i Dalby, Aspö sn, och Staby, Toresunds sn; vidare ärver Åke jord i Närke, Småland, Värmland, Västergötland, Västmanland och Ös-

tergötland (BhSp 25/7).⁵

Källor: EÄ s 664, SBL bd 23 s 66, ÄSF I:3 s 283.

- Fröslunda** 1000-talet *Frøyslundum* (runsten Sö 208), 1381 i *Frøslundum* (RAP 10/10, se SDHK nr 12001) – 10 H, 7 f.
 SöH **1 sk** 1:1, 1548 1:4, (vissa år 'länsmannen fritt').
1 bi (Mörby rd) 0:4.
 1000-talet omnämns Torsten, en 'god bonde' i F (runsten Sö 208).
 1381 är Kristiern i F faste vid häradstinget (RAP 10/10, två brev).
 1382 är Jöns i F faste vid häradstinget (RAP 22/5).
 1447 är Påvel i F faste vid häradstinget (LSBp u d, se SDHK nr 25051).
 1447 är Olof i F faste vid häradstinget och ingår 1448 i en häradsnämnd (RAP 7/10, RAP 28/10).
 1447 är Peder Klemetsson i F faste vid häradstinget (DRAP 12/10, två brev).
 1465 byter biskopsbordet i Strängnäs till sig $\frac{1}{2}$:0 i F av Olof Halstensson mot jord i Harby, Toresunds sn (B 31 s 272).
 1468 är Sven i F faste vid häradstinget (RAP 4/2).
- *Horsø** 1423 *Horsø* (Rapp 7/6).
 1423 ger Nils Birgersson Jöns Bengtsson i uppdrag att vid häradstinget kännas vid den donation av jord i H som Botild Olofsdotter gjort till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda; donationen bekräftas även av vittnen senare samma år (se Jättne) (Rapp 7/6, RAP 7/10).
 1435 skänker Karl Hösa jord i Jättne i "Hørse bolstadh" till

⁵ Karin Hansdotters jordeböcker förvaras i Kammararkivet (AdG Örnfot, RA). I den jordebok som upprättades vid arvskiftet 1554 återfinns godsens i Selebo hd på f 81–84.

Vårfruberga kloster (se Jättne) (RAp 23/11).

Håsta

- 1282 *in Hossastum* (DS 747), 1325 *in Husastum* (DS 2543), 1376 *i Husesta* (DS 9183, avskr), 1380 *i Husastom* (UUBp 25/10) – 10 H, 6 f – medeltida bebyggelseläge (RAÅ 312) omedelbart norr om nuv bebyggelse.
- SöH 1566–70 **1 aoeuj**, 1570 **1 aoe**.
4 fr (1562 Lage Brahe 1, Gustav Johansson /Tre rosor/ 1).
- 1282 intygar Knut Gregersson (Folkungsättens oäkta gren) att han sålt 0:0:15½ till biskop Anund i Strängnäs och att samme biskop även köpt 0:0:8 av Ingevald Johansson (Värmske); vidare pantsätter Knut Gregersson 0:0:8½ till biskopen (DS 747).
- 1325 sätter Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) sin jord i H och övrig jord som han äger på Selaön som säkerhet ifall hans försäljning av jord i Strängnäs sn till Strängnäs domkyrka skulle klandras (DS 2543).
- 1349 byter Ulf Filipsson (Ulv) till sig 2½:0:4 i H och jord i Björk och Lönnberga samt i Egalla och *Ballabolstad (se *Prästgården), Ytterselö sn, och ytterligare jord i Dals hd, Östergötland, av Sten Turesson (Bielke) mot jord i Småland och på Öland (DS 4469, DMS 4:3 s 262).
- 1376 får Sten Stensson (Bielke) H vid en förlikning med Staffan Ulfsson (Ulv) beträffande ett jordbyte mellan deras fäder Sten Turesson och Ulf Filipsson (DS 9183, DMS 1:9 s 225).
- 1380 är Olof i H faste vid häradstinget (UUBp 25/10).
- 1381 är Olof Röde i H faste vid häradstinget (RAp 10/10, två brev).
- 1425 är Anders i H faste vid häradstinget (?VikSp 6/10, skadat brev).
- 1445 är Halsten i H faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 24735).
- 1447 är Magnus i H vedervaroman vid häradstinget (RAp 7/10).
- 1447 är Lars i H faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).
- 1450 är Magnus i H faste vid häradstinget och ingår 1456 i en landssynenämnd (StrLBp 7/5, RAp 3/6).
- 1455 säljer Jöns Magnusson, borgare i Stockholm, fyra gårdar i H och jord i Klitsberga till kung Karl Knutsson efter överenskommelse med sina styvbarns förmyndare; jorden hade styvbarnens far Truls Hake tidigare

köpt av Karl Magnusson (Ekaätten) (EEkb f 15).

1455 upptas fyra gårdar i H och jord i Klitsberga i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev; jorden räntar tillsammans 18 pund korn (C 4 f 5v, 26v).

1457 är Mickel i H faste vid häradstinget (K 645:59).

1500 ärver Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med avlidne maken Nils Eriksson (Gyllenstierna) två gårdar, som vardera räntar 20 spann korn, 0:0:10 pn och 0:0:2 pn 'av utmark', efter Kristina och Magdalena Karlsdött-rar (Bonde); vid samma arvskifte ärver Abraham Eriksson (Gyllenstierna) två gårdar som vardera räntar 10 spann korn (DN 16:333, SJS auts Leijonhufvud).

1555 skiftas arv på Stockholms slott efter bl a Sigrid Eskilsdotter (Banér) som är kung Gustav I:s mormor och mor till Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna); vid skiftet tillfaller fru Kristina bl a två gårdar i H, som räntar 0:6:0:16 pn och 5 pund korn, samt en utmark som räntar 0:1:0:8 pn och ytterligare jord i Klitsberga (GR 25 s 304, 306).

Hässelby 1331 *in Hæslaby* (DS 2889), 1380 *i Hæslaby* (22/3 vid DRap 12/3 1414, avskr), 1418 *i Hæslaby* (SD 2543) – 10 H, 7 f.

SöH **1 sk** 1:1.

1331 hör 0:0:4:2½ till domprosten i Strängnäs (DS 2889).

1380 är Ulf i H faste vid häradstinget (22/3 vid DRap 12/3 1414).

1418 och 1425 är Karl i H faste vid häradstinget (RAP 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543, VikSp 6/10).

1468 är Anders i H faste vid häradstinget (RAP 4/2).

Janslunda Se *Lytislunda.

Jetspärla 1413 *i Getasperlom* (SD 1748) – 10 H, 7 f – övergiven gårds-tomt (RAÅ 262) ca 1 km sydöst om Tynnelsö gård.

SöH **1 bi** (Mörby rd) 0:3:1:4, 1548 0:3:1:6, 1569 0:3:0:4.

1413 är Olof i J nämndeman vid råfsteting i Strängnäs (SD 1748).

Jättne 1331 *in Jætne* (DS 2889), 1365 *i Jætne* (DS 7251) – 10 H, 7 f.

SöH **1 sk** 0:6, med skuj i Björkeby.

1548 **1 sk** 0:6.

1 stuj 0:1:1, 1548 **1 st** 0:1:2, 1549 **1 kruj**, 1550 **1 stuj**, 1551 **1 skuj**, 1552 0:1:1.

1 ky 1:1.

1 våkluj, 1553 **1 aoelj** 0:1, 1562 **1 kyuj**.

Jättne är huvudenhet för Jättne rättardöme, vilket 1549 omfattade landbohemman och -torp i Björkeby, Klahammar, Nursa, Skäggesta, Skälby och Årnesta, denna sn, Dalby, Aspö sn, Gesta, *Hundista, Norrby, Snista, Stenby, Stickberga, Vaxäng och Vreta, Toresunds sn, Berga, Björktorp, Egalla, Tuna och Vreta, Ytterselö sn, samt Bärby och Skälby, (Enköpings-)Näs sn, Åsunda hd (Uppland) (SöH 1549:5, AL 1 s 319).

1331 hör 0:½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1352–73 är Ragvald i J ett flertal gånger faste vid jordtransaktioner och vid häradstinget (DS 4859, DS X 221).

1373 är Peter i J faste vid en jordtransaktion och 1382 vid häradstinget (DS X 221, 16/10 1382 vid DRAp 12/3 1414).

1423 ger Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) kaniken Jöns Bengtsson i uppdrag att vid häradstinget kännas vid den donation av jord i J, *Horsö och *Litlabolstadh som den nu avlidna Botild Olofsdotter (tre björnramar) gjort till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka; jorden har hon fått i morgongåva av Lars Holmgersson (delad sköld, nedre fältet kluvet). Senare samma år bekräftar ett antal vittnen hustru Botilds donation. (RApp 7/6, RAp 7/10)

1424 uppmanar domprosten och domkapitlet i Strängnäs underhäradshövdingen Filip Pedersson (trana) och alla boende i Selebo hd att hjälpa Jöns Bengtsson till rätta beträffande hustru Botilds donation till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda (se ovan); några bönder i Grödinge sn hade försökt hindra donationen av jord i J, men deras krav avvisades (RApp 19/1).

1435 skänker Karl Hösa (tre sjöblad med stjälk i trepass) 0:1 i J i "Hørse bolstadh" till Vårfruberga kloster med villkoret att hans avlidna hustru Ingegerd Birgersdotter samt han själv och hans nuvarande hustru Märta Pedersdotter skall ihågkommas i böner och mässor

(RAp 23/11).

1445 se Nursa.

1447 är Sten i J faste vid häradstinget (RAp 11/5).

1491 är Johan i J faste vid häradstinget (RAp 3/11).

1553 redovisas en utjord som 'salig drottning Margaretas gods' i jordeboken (SöH 1553:6).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord, vilken uppges ha dragits in från Vårfruberga kloster, som sår 3 spann, har gott mulbete, men saknar skog och fiskevatten och räntar 0:1 avradspn, 5 spann korn och 5 mark fläsk (AoE 29 A).

*Kil

1000-talet *Kili* (runsten Sö 213).

*Kil är ett gammalt namn på en mindre uppodlad bygd i norra delen av Överselö sn (10 H, 8 f), som bör ha omfattat byarna Kilfröslunda, *Lytislunda, Nybble och Vittinge.

1000-talet omnämns Gudfrids far som 'den bäste bonden i K' (runsten Sö 213).

Kilfröslunda 1100-talets slut (?) *Frölundum* (VåKlJb f 59, avskr), 1314 (?) *Fröslunda* (DS 1947, avskr), 1400-talets mitt (?) *in Fröslundhom* (DS 2889) – 10 H, 8 f.

SöH **2 ky**, 1548 **2 pb**, 1556 **2 aoe** 1:2:1 + 1:2:1, 1562 **2 ky**, 1569 1:2 + 1:2.

1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 8½ örtugar i K (VåKlJb f 59).

1314 (?) omnämns prebenda Fröslunda, där K är huvudenhet (DS 1947).

1400-talets mitt (?) hör 0:18 till prebenda Fröslunda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar som vardera sår 19 spann, har äng till 16 lass hö, god skog och gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:10:0:8 avradspn, 5 pund korn, 1 lispund smör, 8 lass ved och 6 dagsverken; gårdarna uppges ha legat under en prebenda i Strängnäs domkyrka och dragits in från Gudmund skrivare 1555 (AoE 29 A).

Klahammar 1331 *in Clohambre* (DS 2889), 1365 *i Klohambre* (DS 7251), 1420 *i Klohamar* (SD 2780) – 10 H, 6 f.

SöH **1 sk** 0:6:0:4, med skuj i Valla, Ytterselö sn.

1 sk 0:5:2:4, med skuj i Vreta, Ytterselö sn.

- 1 sk** 0:5:2:4, med skuj i Vreta, Ytterselö sn, 1553 **1 aoe** 0:6:0:4, 1559 0:6, 1562 **1 ky**, 1570 **1 aoe**.
1 ky (Jättne rd) 0:3:1:4.
- 1331 hör 0:0:10:5 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1365 är Lars i K vedervaroman vid en jordtransaktion (DS 7251).
- 1373 är Kettilbjörn i K faste vid en jordtransaktion och 1379, 1380 och 1382 vid häradstinget (DS X 221, DS 10044, 22/3 vid DRAp 12/3 1414, 16/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1381 och 1382 är Arvid i K faste vid häradstinget (RAp 10/10 två brev, 16/10 vid DRAp 12/3 1414).
- 1417 säljer Olof Nilsson (bomärkessigill) 0:2 till Nils Ulfsson (SD 2330).
- 1419 är Bengt i K faste vid häradstinget (SD 2624).
- 1420 intygar Hans Myntare, borgmästare i Stockholm, och rådmannen Peder Tröbo att Bengt Torstensson, kyrkoherde i Stockholm, testamenterat bl a 0:0:0:20 till Strängnäs domkyrka för stiftande av ett anniversarium (SD 2780).
- 1425 byter Jakob i Berga, Ytterselö sn, på Lars Ulfssons (Aspenäsätten) vägnar, bort 0:0:2½ i K till Anund i Eknäs, Ytterselö sn, mot lika mycket jord i Ullsta, Ytterselö sn (VikSp 6/10).
- 1430 är Peder i K faste vid häradstinget (RAp 19/1).
- 1447 är Johan i K faste vid häradstinget (RAp u d, se SDHK nr 25052).
- 1447 är Johan Gudvastsson i K faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).
- 1448 rålägger herr Beneke, kanik i Strängnäs, 0:0:10:1 ner mot löten vid sjön (B 31 s 36).
- 1466 och 1468 ingår Jöns Bengtsson i K i en häradsnämnd och är faste vid häradstinget (RAp 19/6 två brev, RAp 4/2).
- 1491 se Björkeby.
- 1510 är Bengt i K faste vid en jordtransaktion (RAp 11/6).
- 1550 ger Måns Smed en skattegård i K till Gustav I och får därför torpet Biskopskvarn, Strängnäs sn, i förläning under sin livstid (GR 21 s 320).

Klippinge

- 1544 *Klippinge* (SöH 1544:1) – 10 H, 7 f.
 SöH **1 ky**, 1548 **1 bi** 0:5.

- Klitsberga** 1455 *i Klisberga* (EEkb f 15, avskr), *i Klixberga* (C 4 f 5v), – 10 H, 7 f.
 SöH **2 fr** (1562 Gustav Johansson /Tre rosor/, Åke Haraldsson /Soop/).
 1455 säljer Jöns Magnusson två gårdar till kung Karl Knutsson (se Håsta) (EEkb f 15).
 1455 upptas två gårdar i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (se Håsta) (C 4 f 5v, 26v).
 1500 ärver Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med avlidne maken Nils Eriksson (Gyllenstierna) en gård, som räntar 20 spann korn och 0:10 pn, efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (Bonde); vid samma arvskifte ärver Abraham Eriksson (Gyllenstierna) en gård som räntar 10 spann korn och 0:10 pn (DN 16:333, Sjs auts Leijonhufvud).
 1554 ärver Åke Haraldsson en gård, som räntar 2½ pund korn och 0:0:10 avradspn, efter sin mor Karin Hansdotter (se Fröberga) (BhSp 25/7).
 1555 ärver Kristina Nilsdotter bl a en gård som räntar 0:10 pn och 20 spann korn (se Håsta) (GR 25 s 304 f).
- Kvarntorp** 1555 *Quarnetorp* (SöH 1555:14) – 10 H, 8 f.
 SöH 1555 **1 bit**.
- *Litla-bolstadh** 1423 *Litlabolstadh* (RApp 7/6).
 1423 ger Nils Birgersson Jöns Bengtsson i uppdrag att vid häradstinget kännas vid den donation av jord i L som Botild Olofsdotter gjort till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda; donationen bekräftas även av vittnen senare samma år (se Jättne) (RApp 7/6, RAp 7/10).
- Ljunga** 1285 *Lunghum* (DS 805), 1373 *i Lungum*, *i Lunghum* (DS X 221) – 10 H, 7 f.
 SöH **1 sk** 1:4.
 1285 byter Johan Elofsson till sig 0:0:2 av Nydala kloster (se Nybble) (DS 805).
 1331 hör 0:0:8 till domprosten i Strängnäs (DS 2889).
 1350 är Lars i L faste vid en jordtransaktion (DS 4654).
 1373 byter herr Peter bort 0:1:0:1½ till Mats i Ärnesta och hans hustru Katarina; Holmfäst i L är faste (se Ärnesta) (DS X 221).

- 1381 är Olof i L fast vid häradstinget (RAP 10/10, två brev).
 1409 är Rodsten i L nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1106, 1107, 1108, 1109, 1110).
 1419 och 1425 är Harok i L faste vid häradstinget (SD 2624, VikSp 6/10).
 1447 byter Nils Haroksson i L (bomärkessigill) till sig 0:0:8 i L, som räntar 1:0 pn och 1 pund mata, av Birger Birgersson, domprost i Strängnäs, mot jord i Nursa och Skälby; fastebrev utfärdas samma dag (RAP 11/5, två brev).
 1510 ingår Nils i L i en landssynenämnd (RApp 6/5).

Lundby

- 1100-talets slut (?) *Lunby* (VåKlJb f 59, avskr), 1350 *de Lundby* (DS 4654), 1365 *i Lundby* (DS 7251) – 10 H, 7 f.
 SöH **1 sk** 0:7:1:4, med skuj i Skarpeberga, 1573 **1 kr**.
 1544–56 **1 fr**.
1 fr, 1559 **1 aoe** 1:0, (1562 **1 ky**), ('Stora' Lundby).
1 fr (1562 Karin Nilsson/Bese/), redovisas ej 1552–60, 1561 **1 aoe** 0:4:1:4, (1562 **1 ky**), ('Lilla' Lundby).

Lundby är sätesgård för Nils i L (okänt sigill) 1358–83 (DS 5957, DDal 42), hans ?son Mickel Nilsson 1408–23 (SD 1000, RAP 7/10) och ?sonson Nils 1421 (RAP 8/9). Möjligen är L sätesgård för Nils Karlsson 'på Sela' omkr 1470 (BSH 3:131, se även PHT 1973 s 115 f). L kan även beläggas som sätesgård för Mickel Nilsson (Ärnäsätten) 1497 och sannolikt också 1509 (UUBpp u d se SDHK nr 33455, RAP 14/8) – se även Ärnäs, Kärnbo sn.

- 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 1 öre i L (VåKlJb f 59).
 1350 är Mickel i L faste vid en jordtransaktion (DS 4654).
 1358–82 är Nils i L ett flertal gånger faste resp vedervaroman vid jordtransaktioner (DS 5957, 16/10 vid DRAP 12/3 1414).
 1410 är Mickel ?Johansson i L vedervaroman vid jordtransaktioner (SD 1236, 1237).
 1411 är Mickel Nilsson i L faste vid utfärdandet av ett morgongångsbrev (SD 1452).
 1413 är Peder i L nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1748).
 1415 är Mickel Johansson och Bengt i L vittnen vid en jordtransaktion i Trögds hd (SD 2055).

- 1418 se Skälby.
- 1420 är Mickel Nilsson i L faste vid utfärdandet av ett morgongåvebrev (SD 2789).
- 1423 och 1430 är Mickel ?Johansson i L vedervaroman vid häradstinget (RAp 27/5, RAp 19/1).
- 1425 är Björn i 'yttre' L faste vid häradstinget (RAp 10/5, RAp 24/5).
- 1445 och 1447 är Bengt i L faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 24735, RAp u d se SDHK nr 25052).
- 1447 är Johan i L faste resp vedervaroman vid häradstinget (RAp 11/5, RAp u d se SDHK nr 25052).
- 1447 är Peder Nilsson i L faste vid häradstinget (DRAp 12/10 två brev).
- 1400-talets mitt hör 0:8 till S:ta Katarinas prebenda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1456 ingår Bengt i L i en landssynenämnd (RAp 3/6).
- 1491 är Björn i L faste vid häradstinget (RAp 3/11).
- 1558 skänker Brita Mickelsdotter (Ärnäsätten) till Gustav I gårdarna 'Stora' L och 'Lilla' L samt jord i Nybble för det rykte som uppstått om henne och hennes tjänare; 'Stora' L omfattar 1:0 och räntar 6 pund korn, 2:0 avradspn, 0:12 gästningspn, 2 pund smör och 2 pund fläsk. 'Lilla' L omfattar 0:4½ och räntar 3 pund korn, 1:0 avradspn, 0:6 gästningspn, 1 pund smör och 1 pund fläsk. (RAp 28/8)
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar som skänkts av Brita Mickelsdotter (se 1558 ovan): 'Stora' L sår 5 pund, har äng till 30 lass hö, litet skog, gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:8 avradspn, 0:4 gengårdspn, 6 pund korn, 1 lispund smör, 2 lispund fläsk och 8 dagsverken. 'Lilla' L sår 19 spann, har äng till 18 lass hö, gott mulbete, litet fiskevatten, men saknar skog och räntar 0:4½ avradspn, 3 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken. (AoE 29 A)

***Lytislunda**(nu Jans-
lunda)

- 1288 *Lytislund* (DS 981), 1346 *in Lytislundum* (EngsöAp 1/8), 1382 *i Lyteslundom* (RAp 22/5), – 10 H, 8 f.
- SöH **1 fr**, redovisas ej 1560–62.
1 fr, 1561 **1 aoe** 1:0, 1562 **1 ky**.
1 aoe 1:0, (1562 **1 ky**).
- 1288 skänker Ragnhild Erlandsdotter (Finstaätten) sin gård L och jord i Vittinge till dominikanklostret i Sigtuna, där hon väljer sin gravplats (DS 981, jfr DMS 1:10 s 291).
- 1346 får Karl Näskonungsson 0:9:1 vid arvskiftet efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).
- 1352 och 1358 är Stefan i L faste vid jordtransaktioner (DS 4859, DS 5957).
- 1382 får biskop Tord i Strängnäs fasta på 0:9:1 som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Nybble) (RAp 22/5).
- 1445 se Nursa.
- 1531 har Gustav I en gård om 1:0, som räntar 1:0 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengärdspn och 5 pund korn (K 1 f 46v).
- 1542 ligger en gård om 1:0 under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 40v).
- 1559 sår gården, vilken uppges vara Gustav I:s arvegods, $4\frac{1}{2}$ pund, har äng till 20 lass hö, litet skog och mulbete samt gott fiskevatten; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken (AoE 29 A).
- 1560 byter Gustav I till sig av Anna Bengtsdotter en gård i L om 1:0, som räntar 1:0 avradspn och 5 pund korn, med de underliggande holmarna *Gåseholmen, Lindö, Lönnhamn och *Rönskär; vidare räntar trädgården 1:0 pn (se Ekeby) (GR 29 s 423, RAp 19/2).

Lönnberga

- 1346 *in Lønæberghum* (EngsöAp 1/8), 1373 *i Lønoberghum* (DS X 221) – 10 H, 8 f – bortodlad gårdstomt (RAÄ 361) ca 2 km nordöst om kyrkan.
- SöH **1 sk** 1:3:2, 1550 1:3:1, med skuj i Äleby.
- 1346 får Karl Näskonungsson 0:7:2 vid arvskiftet efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).
- 1349 byter Ulf Filipsson till sig 0:0:2 av Sten Turesson (se Håsta) (DS 4469).
- 1373–82 är Ebbe i L ett flertal gånger faste vid jordtransak-

tioner och vid häradstinget (DS X 221, RAp 22/5).

1413 är Nils i L nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1748).

1445 är Nils Larsson i L faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 24735).

1400-talets mitt hör 1:0 till S:ta Katarinas prebenda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1466 ingår Peder Jönsson i L i en häradsnämnd och är faste vid häradstinget (RAp 19/6, två brev).

Mörby

1331 *in Myriby* (DS 2889), 1379 *i Myroby* (DS 10044); jfr *Meuruby, Toresunds sn – 10 H, 7 f – överbyggd bytomt (RAÅ 355) ca 600 m nordöst om Tynnelsö gård.

SöH **1 st** 0:2, 1549 **1 kruj**, 1550 **1 stuj**, 1551 **1 skuj**.

2 bi 0:7:0:6 + 0:7:0:6, 1555 0:3:0:6 + 0:3:0:6, (1569 en öde).

Mörby är huvudenhet för Mörby rättardöme, vilket 1543 omfattade landbohemman i Björk, Eneby, Ettersta, Frös-lunda, Jetspärla, Nybble, Skäggesta, Vittinge, Väla, Årby, Åleby och Ärnesta, denna sn (SöH 1543:2, AL 1 s 312).

1331 hör 0:0:2½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1352 är Karl i M faste vid en jordtransaktion (DS 4859).

1358 är Påvel i M faste vid en jordtransaktion (DS 5957).

1379 och 1382 är Karl i M faste vid häradstinget (DS 10044, RAp 22/5).

Nursa

1331 *in Norrisum* (DS 2889), 1373 *i Norrisum* (DS X 221) – 10 H, 8 f.

SöH **1 skuj** 0:0:0:4 till Sursa.

1 stuj 0:5, 1548 **1 sk**.

1 ky (Jättne rd) 0:4.

1544 (endast) **1 pb**.

1331 hör 0:0:8½ till domprosten i Strängnäs (DS 2889).

1350 skänker Valborg, änka efter Henzikin Valborgsson, 0:0:4 och en kvarn till Strängnäs domkyrka; donationen stadfästs fem år senare vid räfsteting i Strängnäs (se Ärnesta) (DS 4654, DS 5089).

1352 är Karl i N faste vid en jordtransaktion (DS 4859).

1373 byter Mats i Ärnesta och hans hustru Katarina bort

- 0:0:1:1½ till herr Peter (se Ärnesta) (DS X 221).
 1409 tilldöms 'domprostdömet' i Strängnäs 0:0:1:1½ vid räfsteting i Strängnäs (se Ärnesta) (SD 1107).
 1418 är Olof i N faste vid häradstinget (SD 2543, RAp 3/11 se SDHK nr 19171).
 1445 köper Nils Haroksson (bomärkessigill) 0:½ av Johan i Jättne och Jöns i *Lytislunda samt ytterligare 0:0:½ av Birger i Brösicke, Ytterselö sn (RAp efter 1/5, se SDHK nr 24735)
 1447 byter Nils Haroksson bort 0:0:2, som ligger mitt i byn väster om domprostens åker och räntar 0:2 pn och mata, till Birger Birgersson, domprost i Strängnäs; fastebrev utfärdas samma dag (se Ljunga) (RAp 11/5, två brev).

Nybble

- 1285 *Nybyli* (DS 805), 1381 *Nybile* (RAp 29/3), 1382 i *Nybble* (RAp 22/5) – 10 H, 8 f.
 SöH **1 sk** 0:4:1.
 1544–55 **1 ky**, 1548 **1 pb**.
 2 bi (Mörby rd) 0:5 + 0:5.
 1559 **1 aoeuj** 0:1:2, (1562 **1 kyuj**), 1573 öde.
 1285 byter Johan Elofsson (Elofssönernas ätt) till sig 0:10 i N och jord i Ljunga, *Risa och Ärnesta av Nydala kloster mot jord i Ottenby, Ås sn (Öland) (DS 805, DMS 4:3 s 321).
 1381 byter Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) till sig av Nydala kloster byn N och all övrig jord som klostret äger på Selaön mot jord i Sunnerbo och Västbo hdr i Småland (RAp 29/3).
 1382 får biskop Tord i Strängnäs fasta på 0:10 i N och jord i *Lytislunda och Vittinge som han bytt till sig av Bo Jonsson (Grip) (RAp 22/5).
 1400-talets mitt (?) hör 0:0:8 till prebenda Fröslunda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1499 skänker Anders Jönsson, rådmän i Strängnäs, till S:t Martins prebenda vid Strängnäs domkyrka, den årliga avraden från sitt köpegods N: ½ pund korn, 0:0:0:1 pn och 0:0:0:20 avradspn (RAp 13/5).
 1558 skänker Brita Mickelsdotter till Gustav I en halv gård, som räntar 10 spann korn, ½ pund smör och 0:3 avradspn, och ett torp som räntar 2:0 avradspn och 1 pund smör (se Lundby) (RAp 28/8).
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord, vilken skänkts av Brita Mickelsdotter (se 1558 ovan), som sår vartan-

nat år 4½ spann resp 4 spann, har litet mulbete och fiskevatten, men saknar skog och räntar 0:0:5 avradspn, 1 pund korn, ½ lispund smör och 3 dagsverken (AoE 29 A).

***Prästgården** 1491 *i Øffrasela prestagardh* (RAp 20/6).

1491 frikänner rikets råd biskop Kort i Strängnäs för dråpet på Erik Karlsson (Vasa) som ägt rum i P, då kyrkoherden, herr Sigfrid, vägrat Erik Karlsson och hans följe gästning. Vid den strid som uppstod fick herr Sigfrid hjälp av biskop Korts tjänare från Tynnelsö samt några bönder från Selaön. Biskop Kort själv befann sig i Uppsala vid tidpunkten för detta. 1493 ingår biskopen förlikning med Erik Karlssons släktingar. (RAp 20/6, RAp 24/6, se även GiOV s 653 ff)

***Risa** 1285 *Risom* (DS 805).

1285 byter Johan Elofsson till sig 0:0:1 av Nydala kloster (se Nybble) (DS 805).

Runsö 1200-talets mitt (efter 1233) *Runshö* (VåKlJb f 59v, avskr), 1304 *de Runxø* (DS 1435), 1350 *de Runso* (DS 4654), 1393 *i Runso* (RAp 10/12) – 10 H, 8 e.
SöH 1553 **2 aoe** 0:4 + 0:4, 1562 **2 ky**.
2 fr, 1561 **2 aoe** 0:4:1:4 + 0:4:1:4, 1562 **2 ky**.
1 fr (1562 Åke Haraldsson /Soop/).
1544–56 **1 fr**.

Runsö är sätesgård för Nils av Runsö (okänt sigill) 1304 (DS 1435) och för Hemming av Runsö (okänt sigill) 1312 (DS 1832). Bengt Jonsson (okänt sigill) skriver sig till R 1348 (DS 4352).

1200-talets mitt (efter 1233) upptas 3(?) örtugar i R bland de egendomar som Vårfruberga kloster bytt bort till Filip Birgersson (Aspenäsätten) (VåKlJb f 59v).

1304 är Nils i R faste vid en jordtransaktion (DS 1435).

1346 får Karl Näskonungsson 0:0:4 vid arvskiftet efter svärmorden Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).

1350 är Sigurd i R faste vid en jordtransaktion (DS 4654).

1393 skänker Ingeborg Ulfsdotter (Ulv) 0:6 till Vårfruberga kloster, där hon väljer sin gravplats (RAp 10/12).

1412 utfärdar ärkebiskop Jöns Gerekeson skyddsbrev för R som Ramborg Staffänsdotter (Ulv), Ulf Staffänsson

- (Ulv) och Nils Gustavsson (Rossviksätten) velat avhända Vårfruberga kloster (SD 1613).
- 1418 är Erik i R faste vid häradstinget (RAp 3/11 se SDHK nr 19171, SD 2543).
- 1419 är Peder i R faste vid häradstinget (SD 2624).
- 1447 och 1466 är Peder smed i R faste vid häradstinget och ingår i en häradsnämnd (RAp 11/5 se SDHK nr 25131, RAp 19/6 två brev).
- 1447 är Staffan i R faste vid häradstinget (RAp 22/6, två brev).
- 1471 har Gregers Matssons (Lillie) fogde uppburit 0:10 pn i avrad av en landbo i R (GMräk s 68).
- 1478 omnämns Peder smed i R i samband med ett arvskifte vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 151).
- 1483 är Gregers i R faste vid häradstinget (RAp 6/5).
- 1496 har Folke Gregerssöns (Lillie) fogde uppburit 17½ spann korn i avrad från R (FGräk s 16).
- 1554 ärver Åke Haraldsson en gård, som räntar 2½ pund korn och 0:3 avradspn, efter sin mor Karin Hansdotter (se Fröberga) (BhSp 25/7).
- 1559 anges i jordeboken att två gårdar dragits in från biskopsstolen i Strängnäs (SöH 1559:1).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar som vardera sår 12 spann, har äng till 40 lass hö, gott mulbete, men saknar fiskevatten och skog och räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 18 spann korn, 2 höns, 10 ägg, 6 lass ved och 6 dagsverken; gårdarna har dragits in från biskopsstolen i Strängnäs (AoE 29 A).
- 1560 byter Gustav I till sig två gårdar i R om vardera 0:4½, som räntar 0:6 avradspn, 3 spann och 3 pund korn, av Anna Bengtsdotter (se Ekeby) (GR 29 s 422, RAp 19/2).

- Skarpeberga** 1331 *in Skarpaberghum, in Skarpæbierghum* (DS 2889), 1381 *i Skarpaberghom* (RAp 10/10) – 10 H, 7 f.
- SöH **2 skuj** 0:0:1:4 + 0:0:1:4 båda till Viggeby.
1 skuj 0:0:1:4 till Lundby.
 1548 **1 kyuj** 0:1.
1 frt, 1559 **1 aoet**, (1562 **1 kyt**).
- 1331 hör 0:0:4½ till domprosten i Strängnäs och 0:½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1381 byter biskop Tord i Strängnäs bort 0:0:5 i S till sin landbo Halden i Björk mot jord i 'yttre' Valla (se Valla, Övre), Ytterselö sn (RAp 10/10)

- 1447 byter biskop Erik i Strängnäs, för biskopsbordets räkning, till sig 0:0:4 i S av Strängnäs domkyrka mot lika mycket jord i Söderlänna, Länna sn (RAp 23/5 se SDHK nr 25139, se även RAp 22/6 SDHK nr 25169).
- 1559 anges i jordeboken att Gustav I fått ett torp av Brita Mickelsdotter (Ärnäsätten) (SöH 1559:1).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp, vilket uppges ha skänkts av Brita Mickelsdotter, som sår 6½ spann, har äng till 12 lass hö, saknar skog, mulbete och fiskevattnen och räntar 0:21 avradspn och 1 lispund smör (AoE 29 A).

Skäggesta

- 1324 *de Skeggestum* (DS 2478), 1358 *in Skyæggiastum* (DS 5957), 1381 *i Skægiastom* (RAp 10/10), 1413 *i Skeggistum* (SD 1731) – 10 H, 7 f.
- SöH **2 ky** (Jättne rd) 0:3 + 0:7, 1569 båda öde.
1 bi (Mörby rd) 0:4:1:4, 1548 1:0, 1573 öde.
 1543 (endast) **1 biuj** (Mörby rd).
- 1331 hör 0:5½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1358 är Finvid i S faste vid en jordtransaktion (DS 5957).
- 1381 är Sigge i S faste vid häradstinget (RAp 10/10, två brev).
- 1409 byter Ulf Staffansson till sig 0:0:4 av sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn, Aspö sn) (NRKb nr 21).
- 1413 och 1419 är Ulf i S nämndeman vid räfsteting i Strängnäs resp faste vid häradstinget (SD 1748, SD 2624).
- 1413 byter Johan Larsson (Almöätten) bort 0:0:4 i S och ytterligare jord i Tuhundra hd, Västmanland till Skälinge prebenda vid Västerås domkyrka (SD 1731).
- 1418 skänker Ulf Staffansson (Ulv) 0:0:4 i S och jord i Berga 'i Överselö sn' (se Berga, Ytterselö sn) till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka; fastebrev utfärdas året därpå (SD 2444, SD 2624).
- 1445 och 1447 är Bengt i S faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 24735, DRAp 12/10 två brev).
- 1447 intygar Nils Mickelsson att han köpt 0:0:8 i S av kronan, med Mats Ödgislessons (Lillie) tillåtelse, och i gengäld till kronan sålt jord i Krågesta, Utåker och Vreta, Ytterselö sn, samt Valsberga, Åkers sn; jorden var Nils Mickelssons fädernesarv och gammalt frälse (B 31 s 104).

1447 byter Nils Mickelsson bort 0:0:8 i S till biskop Erik och biskopsbordet i Strängnäs mot jord i Långtora, Långtora sn (Uppland) (RAp 22/6, se SDHK nr 25168).

Skälby

1280 *in Skielby* (DS 705), 1409 *Skielby* (NRKb nr 21, avskr), 1409 *i Skælby* (SD 2377) – kyrkby – 10 H, 7 f – överbyggd bytomt (RAÄ 346) intill kyrkan (ej identiskt med det sentida Skälby, 10 H, 8 e).

SöH **1 pb**, 1548 **1 ky** (Jättne rd) 0:3:1, (1559 **1 aoe**).

1544–56 **1 pbuj**, 1548 **1 kyuj** 0:2:0:4.

1544–56 **1 fr** (1562 Erik Månsson /Natt och Dag/).

1280 pantsätter före detta kungen Valdemar 0:0:2 till biskop Anund i Strängnäs (se Ådö, Helgesta sn) (DS 705, DMS 2:4 s 146).

1331 hör 0:2 till domprosten i Strängnäs och 0:0:½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1409 byter Ulf Staffansson till sig 0:4½ av sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn, Aspö sn) (NRKb nr 21).

1415 byter Magnus Mickelsson (Tasto) bort 0:2 till Mats Ödgislesson (Lillie) (se Ängö, Helgesta sn) (SD 2035, DMS 2:4 s 146).

1417 säljer Gregers Magnusson (Ekaätten) och hans hustru Ingeborg Magnusdotter (Kase) 0:4½ till biskop Anders i Strängnäs; fastebrev utfärdas 1418 (SD 2377, RAp 3/11).

1418 säljer Mats Ödgislesson 0:2 till biskop Anders i Strängnäs; fastebrev utfärdas samma år (SD 2485, SD 2543).

1418 säljer Mickel Nilsson i Lundby (okänt sigill) 0:0:4 till biskop Anders i Strängnäs; fastebrev utfärdas samma år (SD 2545, SD 2547).

1425 är Peder Jönsson i S faste vid häradstinget (RAp 24/5).

1430 är Simon i S faste vid häradstinget (RAp 19/1).

1440 pantsätter Gregers Magnusson jord i Väsby, Ekerö sn, till domkapitlet i Strängnäs som ersättning för S, som han tidigare sålt till biskop Anders, men som frändömts domkyrkan (se Väsby, Ekerö sn) (RAp 24/3, DMS 2:1 s 123).

1447 byter Nils Haroksson bort 0:0:4, som räntar 1 pund korn, 0:0:4 pn och mata, till Birger Birgersson, domprost i Strängnäs; jorden är belägen öster om den som domprosten redan äger i S. Fastebrev utfärdas samma dag (se Ljunga). (RAp 11/5, två brev)

1447 säljer Staffan i Kärrby, Boglösa sn, Trögds hd, och

Holsten i Strömsta, ?Teda sn, Åsunda hd, 0:0:4 till Nils Haroksson (bomärkessigill) (RAp u d, se SDHK nr 25052).

1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård som räntar 3 pund korn (C 7 f 11).

1510-talet upptas i en förteckning över Johan Beses efterlämnade gods S som räntar 4 tön korn och 0:0:4½ pn (C 40 f 3).

1527 uppmanar Gustav I Rasmus Skåning att lägga två gårdar under Gripsholm (GR 4 s 21).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som sår 12 spann, har äng till 16 lass hö, gott mulbete, men saknar skog och fiskevatten och räntar 0:4½ avrads pn, 0:6 gengärds pn, 3 pund korn och 6 dagsverken; gården uppges vara igenbördad efter Gregers Magnusson från Strängnäs domkyrka (AoE 29 A).

Sursa

1350 *de Sudhrisum* (DS 4654), 1366 *i Sudherysom* (DS 7340), 1373 *i Sudirrisum* (DS X 221), 1381 *i Sudhrisom* (RAp 10/10) – 10 H, 7 f – övergiven bytomt (RAÄ 225) strax söder om nuv bebyggelse.

SöH **1 sk** 0:6:1, med skuj i Nursa, 1573 **1 kr**.

1548 **1 sk** 0:5.

1544 (endast) **1 pbuj**.

1350 och 1358 är Erik i S faste vid jordtransaktioner (DS 4654, DS 5957).

1352, 1366 och 1373 är Hidinmund i S faste vid jordtransaktioner och vid häradstinget (DS 4859, 7340, X 221).

1381 och 1418 är Hemming i S faste vid häradstinget (RAp 10/10 två brev, SD 2547).

1419 och 1423 är Mickel i S faste vid häradstinget (SD 2624, RAp 27/5).

1427 är Mickel i S en av häradets representanter vid en överenskommelse mellan Selebo och Åkers hdr och domprosten i Strängnäs angående betalningen av prostpenningen (RAp 19/1).

1447 är Gunnar i S faste vid häradstinget (LSBp u d se SDHK nr 25051, RAp u d se SDHK nr 25052).

1447 är Karl i S faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).

1457 är Anders i S faste vid häradstinget (K 645:59).

Tynnelsö

1282 *scriptum Thønnils ø* (DS 747), 1306 *datum Thynnilsø* (DS

1505), 1345 *in mannerio nostro Thynny* (DS 4003), 1371 *apud curiam nostram Thynnilsø* (DS X 88), 1388 *i Thynnilsø* (RAp 25/6) – 10 H, 7 e.

Tynnelsö gård dras in från biskopsstolen i Strängnäs efter riksdagen i Västerås 1527 och uppstår som särskild förvaltningsenhet samma år, då Anders skrivare utnämns till fogde (AL 1 s 280 f, GR 4 s 277).

På öns nordöstra del vid sundet mot Selaön är ett högt stenhus beläget, där de nedersta våningarnas murverk utgjorde delar av den medeltida biskopsgården. Vid en restaurering omkring 1960 togs blindingar fram, vilka sannolikt tillkommit i samband med biskop Kort Rogges stora ombyggnad i slutet av 1400-talet. Även andra spår från husets medeltida byggnadshistoria är synliga i den nuvarande fasaden. (Redelius s 18 ff)

1306 utfärdar kung Birger brev på T (DS 1505).

1344 utfärdar kung Magnus brev på T (DS 3799).

1388 förbjuder kung Albrekt alla fogdar, länsmän och ombudsmän i Strängnäs stift att betunga kyrkolandborna med dagsverken o dyl, då biskop Tord dagligen behöver landbornas hjälp till byggnadsverksamheten på T och andra för både kungen och biskopen viktiga gårdar (RAp 25/6). Då kung Albrekt detroniserades 1389 kan emellertid inte några större byggnadsarbeten ha hunnit komma i gång. (Lovén 1996 s 254)

1397 omnämns Sven Nilsson som fogde på T i samband med en jordtransaktion (RAp 11/3)

1443 upprättar biskop Erik i Strängnäs en inventarieförteckning för T; i förteckningen uppräknas bl a rustkammarens innehåll, kapellets inventarier, båtar och boskap (9 arbetshästar, 3 'andra' hästar, 19 kor, 6 oxar, 5 ungnöt, 1 tjur, 5 årsgamla kalvar, 44 'gamla' får, 8 'gamla' gäss och 51 svin) (A 15 f 18–20v).

1444 utfärdar kung Kristoffer brev på T (DDal 870).

1447 intygar ett par strängnäskaniker att en jordtransaktion ägt rum i borgstugan på T (RAp 7/10, se SDHK nr 25213).

1457 utfärdar kung Kristian brev på T (RAp 10/8).

1480 vittnar Karl Filipsson (Mälsåkersätten), häradshövding i Selebo hd, m fl att de varit närvarande i borg-

- stugan på T, då biskop Kort i Strängnäs anklagat Peder Knutsson, f d ämbetsman på T, för försumlighet och förskingring. För den skada Peder Knutsson åsamkat biskopen ålades han att betala ersättning i form av dels en summa pengar, dels en gård i Strängnäs som han köpt för biskopsbordets pengar. (RAP 12/5)
- 1488 framträder herr Jöns, fogde på T, vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 247).
- 1490 avböjer biskop Kort att närvara vid firandet av biskop Magnus ämbetstillträde i Åbo på grund av bygget på T (FMU 4306).
- 1491 se *Prästgården.
- 1495 ger Peder Turesson (Bielke) i morgongåva till Katarina Nilsdotter (Sparre av Ellinge) en gård på T, som räntar 6 pund smör, och en gård 'på Sela' samt ytterligare jord i Småland och på Öland (RAP 25/11, DMS 4:2 s 227 f).
- 1522 erövrar Gustav Eriksson (Vasa), enligt Peder Swart, T från danskarna (PSKr s 48).
- 1523 förkunnar strängnäs-biskopen Magnus Sommar att T överlämnats till domkapitlet efter att riksföreståndaren Gustav Eriksson återerövrat det från danskarna; under en tid har T därför varit underställt riksföreståndaren (HSH 17 s 93 ff).
- 1527–60 utfärdar Gustav I ett stort antal brev på T (GR 4 s 267, GR 29 s 525).
- 1537 utnämns Salmon Torkilsson till fogde på T (GR 11 s 304).
- 1540 skriver Gustav I om att flytta de kungliga barnen till T, då det är en 'lustig plats' (GR 13 s 41).
- 1541 utnämns Peder skrivare till fogde på T och över Vårfruberga klosterns landbor (GR 13 s 319, 330).
- 1543 omnämns Jon Fris som fogde på T (GR 15 s 109, 200).
- 1547 skriver Gustav I till fogden på T, Olof Jonsson, och uppmanar honom att hålla husen med tak i gott skick och att låta bygga ett spannmålsmagasin vid gården (GR 18 s 841).
- 1551 framträder Peder Helsing, fogde på T, vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 108).
- 1551 varnar Gustav I fogdarna på T och Rävsnäs, Tore-sunds sn, för en katolsk präst som befinner sig på T.

- Samma år avlider drottning Margareta på T. (GR 22 s 161, 308)
- 1552 utnämns Nils Knutsson till fogde på T (GR 23 s 105).
- 1555 uppmanar Gustav I Lars Nilsson, fogde på T, att skicka 1½ tunna äpplen och 1½ tunna must från T till Erik Håkansson, ståthållare på Stockholms slott (GR 25 s 593).
- 1556 redovisas åkrar, ängar, öar, betesholmar, hagar, trädgårdar och fisken i en specialjordebok över T från 1556. Åkrarna sås vartannat år; i träda detta år ligger 'västra gårdet', på vilket kan sås 7 pund, 5 spann och 2 fjärdingar. 'Östra gårdets' sådd uppgår till 8 pund och 2½ spann. **Ängar:** *Stora engenn*, Morraröängen, Ringsö, Skedingeängen (Strängnäs sn), *Tidenäs*, *Litzle Ängenn* och *Åbo Ängenn*. Summan av höskörden uppgår till 475 sommarlass. **Öar och betesholmar:** Morrarön, Rullingen, Hästholmen, Segerön, Lundbyholme och Askholmen. **Hagar:** Runsöhagen. **Trädgårdar:** en som ger 4 tunnor päron. **Fisken:** vid Morraröfjärden, *Törsterskär*, Rullingen (*Rulling holman*), Hästholmen, Askholmen, med nio katsestånd i *Strabredz sundh* och vid Morrarön samt med sju katsestånd 'vid gården'. (SöH 1556:18)
- 1558 upplyser Gustav I herr Ragvald och herr Peder, kyrkoherdar i Strängnäs sn resp Vansö sn, att deras gårdar i Strängnäs skall rivas och fraktas till T. Samma år skriver kungen till Lars Nilsson och ber om ett register på all den frukt som trädgårdsmästaren i Strängnäs tagit från T. (GR 28 s 394, 403)
- 1560 ingår T bland de slott och län som Gustav I testamenterar till sonen Karl (GR 29 s 547).
- 1563 ingår T i änkedrottning Katarina Stenbocks livgeding (HSH 14 s 208).

Viggeby

- 1358 *de Viby* (DS 5957), 1373 *i Wigby* (DS X 221) – 10 H, 7 f. SöH **1 sk** 0:5:1:4, med skuj i Skarpeberga. **1 sk** 0:5:1:4, med skuj i Skarpeberga.
- 1358 se Årby.
- 1373, 1380 och 1381 är Peder i V faste vid jordtransaktioner och vid häradstinget (DS X 221, DRAp 22/3 vid 12/3 1414, RAp 10/10 två brev).
- 1447 se Viggeby, Ytterselö sn.
- 1448 se Viggeby, Ytterselö sn.

- Vittinge** 1288 *in Hwetingi* (DS 981), 1346 *in Hwittinge* (EngsöAp 1/8), 1365 *i Hwitinge* (DS 7251) – 10 H, 8 f.
 SöH **2 sk** 0:5 + 1:2.
1 bi (Mörby rd) 0:3:1.
1 fr (1562 Karin Nilsdotter /Bese/).
 1288 skänker Ragnhild Erlandsdotter (Finstaätten) all jord hon äger i V och en gård i *Lytislunda till dominikan-klostret i Sigtuna, där hon väljer sin gravplats (DS 981, jfr DMS 1:10 s 291).
 1331 hör sammanlagt 0:0:10½ i V och Väla till prebenda Oppeby/S:ta Anna vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1346 får Karl Näskonungsson 0:2 vid arvskiftet efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).
 1350, 1352 och 1358 är Karl i V vedervaroman resp faste vid jordtransaktioner (DS 4654, 4859, 5957).
 1365–80 är Haldan i V ett flertal gånger faste vid jordtransaktioner och vid häradstinget (DS 7251, 26/10 vid DRAp 12/3 1414).
 1380 är Johan i V faste vid häradstinget (UUBp 25/10, 26/10 vid DRAp 12/3 1414).
 1382 får biskop Tord i Strängnäs fasta på ½:0 som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Nybble) (RAp 22/5).
 1410 är Karl Haldansson i V faste vid häradstinget (SD 1236, SD 1237).
 1418 är Lars i V faste vid häradstinget (SD 2547).
 1447 är Storbjörn i V faste resp vedervaroman vid häradstinget (RAp u d se SDHK nr 25052, RAp 11/5, RAp 7/10).
 1448 ingår Storbjörn i V i en häradsnämnd (RAp 28/10).
 1468 är Haldan i V faste vid häradstinget (RAp 4/2).
 1483 är Hemming i V faste vid häradstinget (RAp 6/5).
- Väla** 1331 *in Vedlum, in Wædhlum* (DS 2889), 1409 *udi Wædeholm* (NRKb nr 21, avskr), 1410 *i Vælom* (SD 1236) – 10 H, 7 e.
 SöH 1544–56 **1 st** 0:4:1:4, 1549 **1 kruj**, 1550 **1 stuj**, 1551 **1 skuj**.
 1569 **1 kyt** ('Väla torp').
 1548 **1 kyuj** 0:2:1.
1 bi (Mörby rd) 0:4:0:4.
 1544–56 **1 fr**.
 1544–56 **1 frt**.

- 1331 hör 0:3 i V till domprosten i Strängnäs och sammanlagt 0:0:10½ i V och Vittinge till prebenda Oppeby/S:ta Anna vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1346 får Karl Näskonungsson 0:½:0:2½ vid arvskiftet efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).
- 1409 byter Ulf Staffansson till sig 0:8½ av sin systerson Mats Ödgislesson (se Hörn, Aspö sn) (NRKb nr 21).
- 1410 säljer Lars i V jord på okänt ställe till Karl Johansson (SD 1236).
- 1447 är Magnus i V faste vid häradstinget (DRAp 12/10, två brev).
- 1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård som räntar 17 spann korn (C 7 f 11).
- 1462 byter Erik Andersson och hans hustru Katarina Andersdotter bort 0:0:12½ till biskopsbordet i Strängnäs; bytet fullbordas 1464 och fastebrev utfärdas 1466 (se Ettersta) (RAp 7/3, RAp 18/3, RAp 19/6).
- 1510 ingår Birger i V i en landssyneränämnd (RApp 6/5).
- 1510-talet upptas i en förteckning över Johan Beses efterlämnade gods V som räntar 3 tön korn '1 spann mindre' och 0:0:8½ pn (C 40 f 3).
- 1560 byter Gustav I till sig V 'torp', som räntar 0:12 pn, av Anna Bengtsdotter (se Ekeby) (GR 29 s 423, RAp 19/2).

Årby

- 1000-talet *Arby* (runsten Sö 214), 1331 *in Arby* (DS 2889), 1359 *i Årby* (DS 6042, avskr), 1381 *i Aarby* (RAp 10/10) – 10 H, 7 f (Stora Årby).
- SöH 1569 **1 kyt**.
1 kyuj 0:1:0:4, 1549 0:1:1 (redovisas i SöH under Viggeby).
1 bi (Mörby rd) 1:0.
 1545 **1 aoelj** 0:3:1, 1553 **1 aoe**, 1559 **1 aoet**, (1562 **1 kyt**), 1570 **1 aoelj** öde.
1 fr (1562 Svante Sture).
- 1000-talet omnämns Viger i Å (runsten Sö 214).
- 1331 hör 0:0:2 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1358 säljer Björn i Täby, Åkers sn, 0:5 till Nils smed i Viggeby (DS 5957).
- 1359 skänker Nils smed 0:5 till Strängnäs domkyrka (DS 6042).

- 1381 får biskop Tord i Strängnäs fasta på $\frac{1}{2}$:0 som han köpt av hustru Katarina i Smedsta, Dunkers sn (RAp 10/10).
- 1409 tilldöms Sten Bosson (Natt och Dag) 0:4 $\frac{1}{2}$ vid räfste-ting i Strängnäs; Klaus Zamow hade för kronans räk-ning gjort anspråk på jorden, men nämnden konstaterar att den är gammalt frälse som tidigare ägts av frälsemannen Mats Påvelsson (SD 1106).
- 1435 upptas i Strängnäs domkyrkas godsförteckning 0:0:3 $\frac{1}{2}$ i Å 'vid Viggeby' (A 15 f 51).
- 1447 dömer Karl Filipsson (Mälsåkersätten) och Nils Haroksson (bomärkessigill) 0:0:3 $\frac{1}{2}$ till Strängnäs domkyrka (B 31 s 175).
- 1462 byter Erik Andersson och hans hustru Katarina Andersdotter bort 0:0:7 till biskopsbordet i Strängnäs; bytet fullbordas 1464 och fastebrev utfärdas 1466 (se Ettersta) (RAp 7/3, RAp 18/3, RAp 19/6).
- 1491 är Mats i Å faste vid häradstinget (RAp 3/11).
- 1510 (omkr) upptas en gård om 0:1, som räntar 0:3 pn, i Nils Bossons (Grip) jordebok (SkS E 8928).
- 1559 upptas ett torp i Gustav I:s jordebok, vilket drottning Margareta uppges ha köpt av en bonde i Runsö 1544, som sår 7 spann, har äng till 9 lass hö, gott mulbete, men saknar skog och fiskevatten och räntar 0:3:0:8 avradspn och 10 spann korn (AoE 29 A).

Äleby

- 1331 *in Elleby* (DS 2889), 1381 i *Æleby* (?RAp 10/10), 1447 i *Æleby* (LSBp u d, se SDHK nr 25051) – 10 H, 8 f.
- SöH **2 sk** 0:7:0:6 + 0:7:0:4.
1 skuj 0:0:1 till Lönnberga.
 1544 (endast) **1 st** 0:3:0:2 $\frac{1}{2}$.
1 bi (Mörby rd) 0:3, 1548 0:6.
1 fr (1562 Beata Arvidsdotter /Trolle/).
- 1331 hör 0:1 till prebenda Mellösa vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1346 får Karl Näskonungsson 0:0:5:5 vid arvskiftet efter svärmodern Birgitta Jonsdotter (se Ekeby) (EngsöAp 1/8).
- 1350 är Nils i Ä faste vid en jordtransaktion (DS 4654).
- 1352 är Lars och Mickel i Ä fastar vid en jordtransaktion (DS 4859).
- 1381 är Erland i Ä faste vid häradstinget; kan avse Äleby, Ytterselö sn (?RAp 10/10, två brev).

- 1425 är Jösse "Ardh" i Ä faste vid häradstinget; kan avse Äleby, Ytterselö sn (?RAP 24/5).
- 1425 är Ingemund i Ä faste vid häradstinget; kan avse Äleby, Ytterselö sn (?VikSp 6/10).
- 1445 är Anders i Ä vedervaroman vid häradstinget; kan avse Äleby, Ytterselö sn (?RAP efter 1/5, se SDHK nr 24735).
- 1447 byter Cecilia i Äleby, Ytterselö sn, bort 0:0:1:5 till Mats i Fjällsta (se Äleby, Ytterselö sn) (LSBp u d, se SDHK nr 25051).
- 1447 se Äleby, Ytterselö sn.
- 1466 är Sven i Ä vedervaroman vid häradstinget; kan avse Äleby, Ytterselö sn (?RAP 19/6).
- 1491 är Birger i Ä faste vid häradstinget; kan avse Äleby, Ytterselö sn (?RAP 3/11).

Ärnesta

- 1285 *Ernestom* (DS 805), 1350 *in Ärnasta* (DS 4654), 1373 *i Ärnastum* (DS X 221) – 10 H, 8 f.
- SöH **1 ky** (Jättne rd) 0:3:0:4.
2 bi (Mörby rd) 0:7 + 0:7.
 1544 (endast) **1 pb**.
1 aoe 0:7, 1562 **1 ky**.
- 1285 byter Johan Elofsson till sig 0:0:2 av Nydala kloster (se Nybble) (DS 805).
- 1350 skänker Valborg, änka efter Henzikin Valborgsson, 0:14 i Ä och jord i *Byrdhinge och Nursa samt ytterligare jord i Vånga, Toresunds sn, till Strängnäs domkyrka mot att hon årligen får uppbära 8:0 pn och 20 tunnor säd och att ett anniversarium firas i domkyrkan; donationen stadfästs 1355 vid räfsteting i Strängnäs (DS 4654, DS 5089).
- 1373 byter Mats i Ä och hans hustru Katarina bort 0:0:9½ och jord i Björk och Nursa till herr Peter, domprost i Strängnäs, mot jord i Ljunga samt Egalla, Ytterselö sn (DS X 221).
- 1409 tilldöms 'domprostdömet' i Strängnäs 0:0:9½ och jord i Björk och Nursa vid räfsteting i Strängnäs; Klaus Zamow hävdade att jorden olagligt gått undan skatt, men nämnden avvisar hans anspråk, då herr Peter bytt bort lika mycket kyrkojord för den jord han bytt till sig (SD 1107).
- 1447 är Haldan i Ä faste vid häradstinget (RAP 7/10).
- 1449 återköper kung Karl Knutsson bl a 0:7 av Kristiern

- Nilssons (Vasa) arvingar; jorden hade Kristiern Nilsson tidigare köpt av Sten Turesson (Bielke) (RAp 26/3, DMS 1:9 s 168, se även GiOV s 248).
- 1457 upptas i kung Karl Knutssons jordebok en gård som räntar 3 pund korn och 0:7 pn (C 7 f 11).
- 1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson en gård som räntar 3 pund korn och 0:7 pn och som fadern löst in av Kristiern Nilssons arvingar (C 8 f 15v).
- 1480 dömer rikets råd att Sten Sture har rätt till återköp av bl a 0:7 från kung Karl Knutssons döttrar (RAp 23/4, DMS 1:10 s 113).
- 1495 byter Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter bort 0:7:0:4, som räntar 3 pund korn och 0:7 pn, till biskop Kort (se Nällsta, Ytterselö sn) (RAp 6/11).
- 1542 ligger en gård om 0:7 under gripsholmsfogden och räntar 0:7 avradspn, 3 pund korn, 1 får, 2 höns och 20 ägg (K 1:3 f 40v–41).
- 1559 sår gården, vilken uppges vara Gustav I:s arvegods, 2½ pund korn, har äng till 16 lass hö, god skog och gott mulbete, men saknar fiskevatten och räntar 0:7 avradspn, 2 pund korn, 1 får, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Öknebo härad

1358 i *Økno hundaræ* (DS 5892).

1364 i *Øknabohundare* (DS 7037).

1379 i *Øknbohundare* (DS 10005).

1399 aff *Øknabo hærådhe* (RAP 1/7).

Omfattning: Öknebo härad omfattade under medeltiden och 1500-talet följande socknar: Taxinge, Turinge, Tveta, den västra delen av Tälje socken (nu Västertälje), Vårdinge, Ytterenhörna, Ytterjärna, Överenhörna och Överjärna.

Administrativ indelning, judiciella och kyrkliga förhållanden, se inledningen ovan.

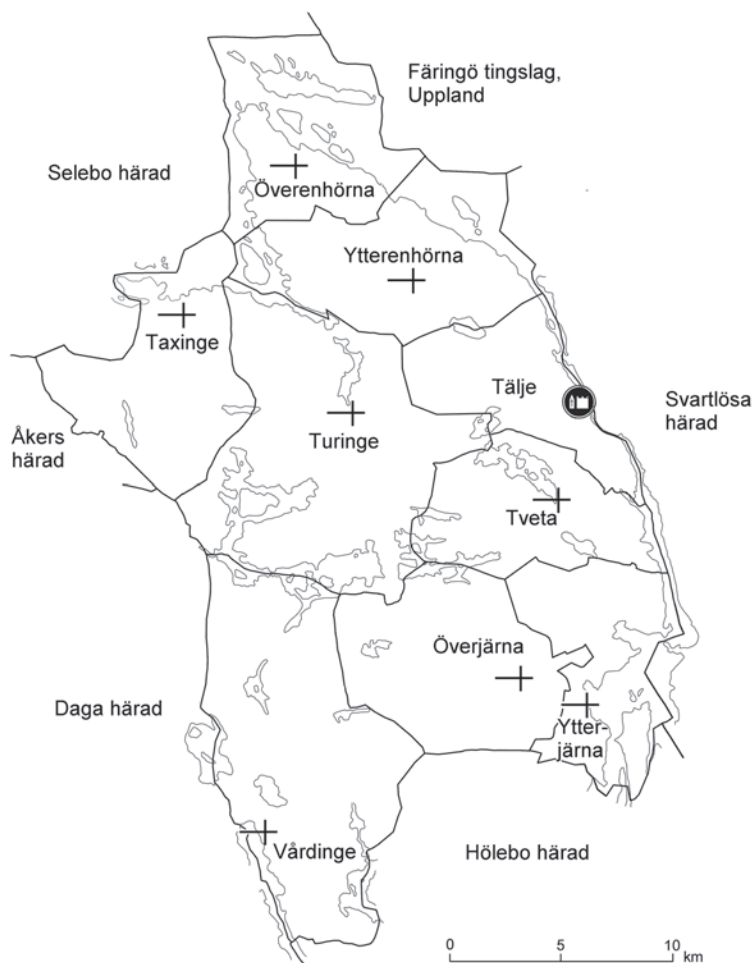
Jfr AF 1 s 80–82, 474–480, AL 1 s 274–276, DoSk s 264–267, SU s 287 f.

Antal jordeboksenheter i Öknebo härad, SöH 1542/44 (1573)

socken	sk	kr	ky	dky	aoe	fr	Summa
Taxinge	--	--	0 (2)	--	10 (9)	--	10 (11)
Turinge	9 (8)	1 (2)	6 (6)	--	6 (1)	15 (18)	37 (35)
Tveta	6 (7)	0 (2)	3 (9)	--	8 (0)	0 (8)	17 (26)
Tälje	3 (4)	3 (3)	2 (2)	--	1 (1)	3 (5)	12 (15)
Vårdinge	8 (7)	1 (9)	4 (5)	--	1 (1)	29 (29)	43 (51)
Ytterenhörna	8 (13)	--	5 (11)	0 (2)	14 (10)	4 (4)	31 (40)
Ytterjärna	13 (12)	1 (3)	2 (2)	--	8 (7)	12 (12)	36 (36)
Överenhörna	4 (4)	--	--	0 (9)	18 (13)	6 (3)	28 (29)
Överjärna	5 (5)	6 (7)	2 (2)	--	3 (2)	6 (13)	22 (29)
Summa	56 (60)	12 (26)	24 (39)	0 (11)	69 (44)	75 (92)	236 (272)

Källor: se förteckning över SöH-längder på s 334. Dessutom redovisar längderna: **sp**: Tälje 2 (0), **kl**: Vårdinge 1 (0).

Öknebo härad

Taxinge socken

1281 *parochia Thaxunge* (DS 712).

1364 i *Thaxungesoken* (DS 6924).

1448 i *Taxunge sokn* (RAp 30/1).

Omfattning: Taxinge socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Socknen överfördes 1646 till Selebo härad, 1659 till Åkers härad och 1708 åter till Selebo (Lagerstedt s 23). Områdesnamnet (*Thaxungj*) finns belagt vid 1100-talets slut (?) i Vårfruberga klostres jordebok (VåKIJb f 59v, avskr).

Kyrka: Den nuvarande kyrkan uppfördes troligen i slutet av 1600-talet och byggdes sedan om kraftigt under 1860-talet. Av den medeltida kyrkan finns överhuvudtaget inga spår, vilket kan tyda på att det rört sig om en träkyrka. En kalk från omkring år 1400 och en paten, som är drygt hundra år yngre än kalken, finns bevarade i den nuvarande kyrkan. Vidare förvaras en mässhake från 1400-talets slut i Statens historiska museum. (SöKy 83 1:a och 4:e uppl, jfr Collmar s 491)

Kyrkby: Näsby. Uppgift om den medeltida prästgårdens läge saknas.

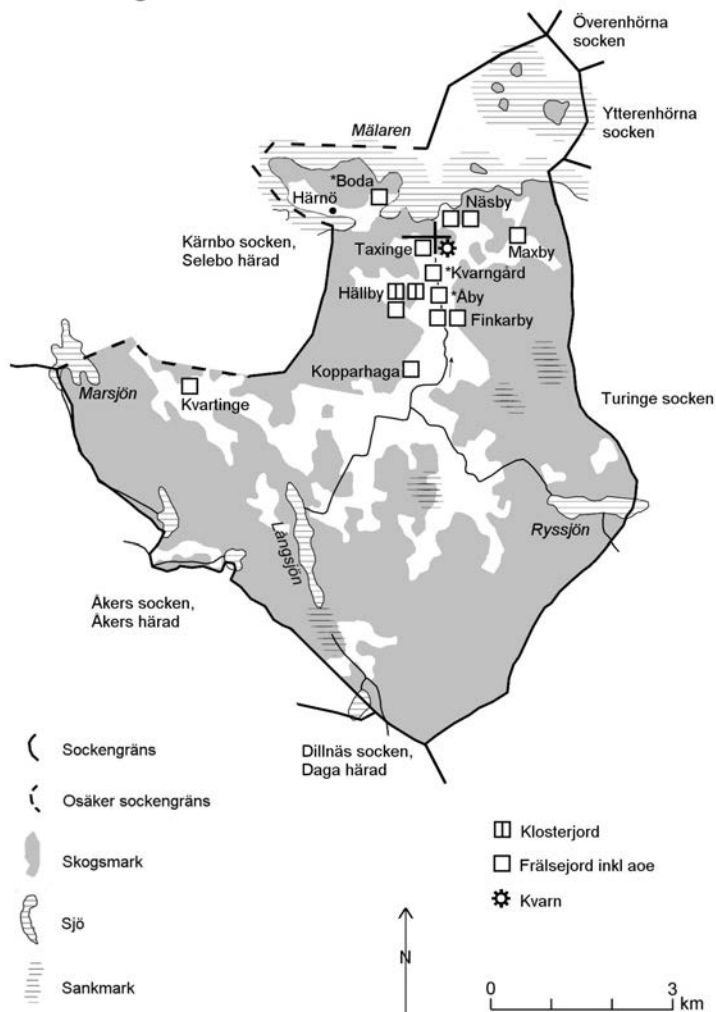
Runstenar: saknas.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542 (1573)

	ky	aoe	aoeuj
*Boda	--	1 (0)	--
Finkarby	--	2 (2)	1 (1)
Hällby	0 (2)	3 (1)	--
Kopparhaga	--	1 (1)	--
*Kvarngård	--	0 (1)	--
Maxby	--	0 (1)	--
Näsby	--	2 (2)	--
*Åby	--	1 (1)	--
SUMMA	0 (2)	10 (9)	1 (1)

Dessutom redovisar längderna: **aoekvarn:** Taxinge 1 (1).

Taxinge socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Angående klosterjorden (Vårfruberga kloster), se inledningen s 11.

***Boda** 1342 *in oppido Bodhæ* (DS 3633), 1381 *i Botha* (22/6 vid DRap 12/3 1414, avskr), 1448 *i Bodha* (RAp 30/1) – osäkert läge på Härnön, möjligen vid nuv Härnötorp – 10 H, 4 g.
SöH 1542–50 (?) **1 aoe.**

- 1342 skänker biskop Styrbjörn i Strängnäs 0:2 till Ramfrid Torstensdotter (se Härnö) (DS 3633).
- 1349 överlämnar Anund Dansson sin arvsrätt i B och Härnö till biskop Styrbjörn för 20:0 pn (DS 4407).
- 1381 byter Lars Filipsson bort ½:0 till Bo Jonsson (se Härnö) (22/6 vid DRAp 12/3 1414).
- 1448 dömer riksrådet 0:2 åter till biskop Erik i Strängnäs (se Härnö) (RAp 30/1).
- 1453 byter kung Karl Knutsson till sig torpet B av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- 1472 byter Sten Sture till sig B och Härnö om sammanlagt 1:0, som räntar 4:0 pn, av kronan (se Gripsholm, Kärnbo sn) (RAp 1/9).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1515 f 13).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård med Gåsholmen, vilken nyss bebyggts, under sig (SSJb 1502 f 13).
- 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden och räntar 1:0 avradspn och 6 dagsverken (K 1:3 f 48).

Finkarby

- 1100-talets slut (?) *Finkarlaby* (VåKlJb f 59v, avskr), 1291 *in Fincarlaby* (DS 1043), 1369 *i Finkarlaby* (DS 7831) – 10 H, 3 h – övergiven, delvis bortodlad bytomt (RAÄ 35:1) ca 1,5 km söder om Taxinge kyrka.
- SöH **2 aoe.**
1 aoeuj 1:0 (1542–45 'till prästgården').
- 1100-talets slut (?) upptas 8½ örtugar i F bland de egendomar som Ulf jarl skänkt till Vårfruberga kloster för sin son Magnus själ (VåKlJb f 59v).
- 1291 testamenterar Anders Båt 0:0:0:10 till Turinge kyrkas utsmyckning (se Bankesta, Överjärna sn) (DS 1043).
- 1334 erkänner Karl Oresteson (Färla) att han och hans arvingar är skyldiga att vid anfordran återlämna 0:0:0:10 till ärkebiskop Peter eller dennes efterträdare (DS 3073).
- 1344 har ärkebiskopsbordet under Munsö huvudgård 0:0:0:10 i F som räntar 2 stockholmsspannar korn och 0:0:2 pn (se Munsö, Munsö sn) (DS 3837, DMS 1:7 s 177).
- 1360 säljer Lars och Magnus Filipssöner (Filip Larssons ätt) jord i F och Taxinge till Nils Turesson (Bielke) och stockholmsborgaren Arnold Svarte (DS 6188 a).

- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:½ av Karl Ulfsson (se Näsby) (DS 7831).
- 1380 byter Bo Jonsson till sig 0:½ av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta, Kärnbo sn) (7/7 vid DRAp 12/3 1414).
- 1381 byter Lars Filipsson bort 0:0:3½ och en kvarn i F till Bo Jonsson (se Härnö) (22/6 vid DRAp 12/3 1414).
- 1383 byter Bo Jonsson till sig 0:6½ med tillhörande kvarn i F av biskop Tord i Strängnäs (se Tuna, Ytterselö sn) (RAp 2/6, LSBp 2/6).
- 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:½ till drottning Margareta (se Finnsta, Kärnbo sn) (SD 2917).
- 1414 byter Anund i Ånsta (bomärkessigill), Tälje sn, till sig jord i F av Finvid Björnsson mot jord i Ånsta (Ekström s 43).
- 1423 ger Knut Karlsson 0:3 som morgongåva till Johanna Torgilsdotter (se *Åby) (B 16 f 419).
- 1444 byter Magnus Larsson bort 0:3 till biskop Erik i Strängnäs; fastebrev utfärdas 1445 (se *Åby) (EspAp 14/10, RAp 15/5).
- 1453 byter kung Karl Knutsson till sig två gårdar samt en sågkvarn och en mjölkvarn i F och jord i *Boda, Hällby, Härnö, Kvartinge, Näsby och *Åby och jord i Kärnbo sn av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Gorsinge, Strängnäs sn, Åkers hd) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- 1480 säljer Finvid Larsson torpet F till Sten Sture (se Näsby) (RAp 19/5).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar, vilka han köpt av Katarina Eriksdotter (Väsbyätten), som räntar 3:0 avradspn (SSJb 1515 f 17v).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok tre gårdar: den första omfattar 0:6½ och räntar 0:13 avradspn, den andra omfattar 0:2½ och räntar 0:5 avradspn och den tredje omfattar 0:3 och räntar 0:6 avradspn (SSJb 1502 f 12v).
- 1524 säljer Åke Klasson (Tott) sin gård i F till Mariefreds kloster för 50:0 pn stockholmsmynt (ÖD XI s 585 f).
- 1531 har Gustav I två gårdar som tillsammans räntar 3:0 avradspn (K 1 f 52).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken vardera (K 1:3 f 48).

1559 sår de båda gårdarna vardera 2 pund, har äng till 10 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:13 avradspn och 6 dagsverken; vidare upptas en utjord som räntar 0:9 avradspn. Båda gårdarna och utjorden upptas som Sten Stures köpegods. (AoE 22:6)

Hällby

1100-talets slut (?) *Helleby* (VåKlJb f 59v, avskr), 1281 *Hællæby* (DS 712), 1369 i *Helleby* (DS 7831) – 10 H, 3 h.

SöH **1 aoe** 0:4 (1570 öde).

2 aoe 0:6:1:4 + 0:6:1:4, 1550 0:6 + 0:6:1:4, 1559 0:6 + 2:0, 1568 **2 ky**.

1100-talets slut (?) upptas ½ öre i H bland de egendomar som Ulf jarl skänkt till Vårfruberga kloster för sin son Magnus själ (VåKlJb f 59v).

1281 säljer kung Magnus 0:2 till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (DS 712).

1283 kungör Knut Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) att han sålt 0:0:4 till biskop Anund i Strängnäs (DS 766).

1369 byter Bo Jonsson till sig 0:0:½ av Karl Ulfsson (se Näsby) (DS 7831).

1381 byter Lars Filipsson bort ½:0 till Bo Jonsson (se Härnös) (22/6 vid DRap 12/3 1414).

1383 byter Bo Jonsson till sig ½:0 av biskop Tord i Strängnäs (se Tuna, Ytterselö sn) (RAP 2/6, LSBp 2/6).

1384 byter Bo Jonsson (Grip) till sig 0:5½ i H och jord i Gåsinge och Vårdinge snr av Vårfruberga kloster mot jord i bl a Åkers hd (se Kumla, Härads sn, Åkers hd) (RAP 3/3).

1423 ger Knut Karlsson ½:0 som morgongåva till Johanna Torgilsdotter (se *Åby) (B 16 f 419).

1444 byter Magnus Larsson bort ½:0 till biskop Erik i Strängnäs; fastebrev utfärdas 1445 (se *Åby) (EspAp 14/10, RAP 15/5).

1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i H av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby) (RAP 21/12, RAP 28/12).

1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om ½:0, som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1502 f 12v).

1531 har Gustav I en gård om ½:0, som räntar 1:0 avradspn (K 1 f 51v).

1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden: den första

- räntar 1:0 avradspn och 6 dagverken, den andra räntar 1½:0 avradspn och 6 dagsverken och den tredje räntar 0:13 avradspn och 6 dagsverken (K 1:3 f 47).
- 1559 anges i jordeboken att Gustav I ärvt en av gårdarna i H efter Sten Sture medan de andra två gårdarna dragits in från Vårfruberga kloster 1541 (SöH 1559:1).
- 1559 upptas tre gårdar i Gustav I:s jordebok. Den första, vilken anges vara Sten Stures arvegods, sår 9 spann, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften; de två andra, vilka anges vara indragna från Vårfruberga kloster 1541, sår 18 spann, har äng till 10 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften resp sår 2 pund, har äng till 10 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften. Gårdarna har samma ränta som 1542. (AoE 29 A)

Härnö

- 1342 *in insula Hernø* (DS 3633), 1362 *i Herna* (DS 6688), 1448 *i Hiærnøø, i Hærnø* (RAp 30/1, två brev) – låg troligen vid fornlämningar (RAÄ Kärnbo 156:1 och 156:2) sydöst om öns största gravfält (RAÄ Kärnbo 64:1) – nu i Kärnbo sn.

Härnö är sätesgård för Finvid Larsson (Filip Larssons ätt) 1350 (DS 4654) och 1362 för hans brorson Lars Filipsson (DS 6688).

- 1342 skänker biskop Styrbjörn i Strängnäs ½:0 i H och jord i *Boda, belägna på samma ö, till sitt syskonbarn Ramfrid Torstensdotter, nunna i Vårfruberga kloster, med förbehåll att jorden efter hennes död skall tillfalla biskopsbordet i Strängnäs (DS 3633).
- 1349 överlämnar Anund Dansson sin arvsrätt i H och *Boda till biskop Styrbjörn för 20:0 pn (DS 4407).
- 1381 byter Lars Filipsson (Filip Larssons ätt) bort 1:0 i H och jord i *Boda, Finkarby, Hällby och Kvartinge samt ytterligare jord i Hölö, Lerbo, Mörkö, Runtuna, Turinge och Vårdinge snr och i Småland till Bo Jonsson (Grip) mot jord i Uppland (se Såanna, Asby sn) (22/6 vid DRAp 12/3 1414, DMS 4:6 s 56).
- 1404 säljer Knut Bosson och hans syster Margareta ön H till drottning Margareta (se Gripsholm, Kärnbo sn) (SD 450).

- 1448 dömer riksrådet åter till biskop Erik i Strängnäs ½:0 i H och jord i *Boda samt halva tomtören och sakören i Strängnäs, då biskopen har brev som visar att detta 'i Bo Jonssons tid' avhänts hans förfäder på olagliga grunder. Vidare tilldöms biskop Erik, på Knut Karlssons (Örnfot) barns vägnar, ½:0 i H, vilket 'med våld och orätt', avtvingats släkten 'i Bo Jonssons tid'. (RAp 30/1, två brev)
- 1448 säljer Karl Knutsson (Örnfot) ½:0 till biskop Erik i Strängnäs (B 16 f 395).
- 1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i H av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- 1472 byter Sten Sture till sig H och *Boda om sammanlagt 1:0, som räntar 4:0 pn, av kronan (se Gripsholm, Kärnbo sn) (RAp 1/9).
- 1502 har Sten Stures hustru Ingeborg Åkesdotter (Tott) ön H (SSJb 1502 f 13).
- 1502 skänker Sten Sture H och Ramsö, Kärnbo sn, samt Berga, Åkers sn, till Mariefreds kloster (se Berga, Åkers sn, Åkers hd) (RAp 9/2).
- 1560 (omkr) upptas torpet H i Gustav I:s jordebok och räntar 2:0 pn (AoE 22:3).

- Kopparhaga** 1495 (?) *Koptorp* (SSJb 1515 f 17v), 1502 *Korpphagetorp* (SSJb 1502 f 12v), 1531 *Koppershaga* (K 1 f 52) – 10 H, 3 h.
SöH 1 aoet.
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp, vilket han köpt av Katarina Eriksdotter (Väsbyätten), som räntar 0:2 avradspn (SSJb 1515 f 17v).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:2 avradspn (SSJb 1502 f 12v).
- 1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:2 avradspn (K 1 f 52).
- 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 48).
- 1559 räntar torpet ½:0 avradspn och upptas som Sten Stures köpegods (AoE 29 A).

- *Kvarngård** 1502 *Quernegord* (SSJb 1502 f 12v) – låg vid fornlämning (RAÅ 66) ca 700 m söder om Taxinge kyrka (LSA C76–1:2, 1688).
SöH 1543 1 aoe 0:4.

- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om ½:0, som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1502 f 12v).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 1:0 avradspn (K 1 f 51v).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken (K 1:3 f 47).
 1559 omfattar gården, vilken upptas som Sten Stures arvegods, ½:0 och har samma ränta som 1542 (AoE 29 A).

Kvartinge

- 1369 i *Qwattunge* (DS 7831) – 10 H, 3 g – nu i Kärnbo sn.
 SöH 1543–60 **1 aoe** 1:0, 1556 2:0, 1559 öde.
 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:0:2 av Karl Ulfsson (se Näsby) (DS 7831).
 1380 byter Bo Jonsson till sig 0:0:1 av Gustav Folkesson och hans hustru Märta Anundsdotter (se Finnsta, Kärnbo sn) (7/7 vid DRap 12/3 1414).
 1381 byter Lars Filipsson bort 0:0:10 till Bo Jonsson (se Härnö) (22/6 vid DRap 12/3 1414).
 1402 säljer Nils Gustavsson och hans systrar 0:0:1 till drottning Margareta (se Finnsta, Kärnbo sn) (SD 2917).
 1423 ger Knut Karlsson 0:0:10 som morgongåva till Johanna Torgilsdotter (se *Åby) (B 16 f 419).
 1444 byter Magnus Larsson bort 0:0:10 till biskop Erik i Strängnäs; fastebrev utfärdas 1445 och Johan i K är faste (se *Åby) (EspAp 14/10, RAP 15/5).
 1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i K av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby) (RAP 21/12, RAP 28/12).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 2:0 avradspn (SSJb 1515 f 13v).
 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok en gård om 0:10, som räntar 2:0 pn (SkS E 8928).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 2:0 avradspn (K 1 f 51v).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken (K 1:3 f 48).
 1559 anges i jordeboken att Gustav I ärvt en gård efter Sten Sture (SöH 1559:1).
 1559 sår gården, vilken upptas som Sten Stures arvegods och ligger öde, 9 spann, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 4:0 avradspn och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Maxby

- 1556 *Maxseboda* (1556:14 A) – 10 H, 4 h.

SöH 1556 **1 aoet.**

1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures köpegods, 1 pund, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 1:0 avradspn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

Näsby

1281 *Næsby* (DS 712), 1364 *Nesby* (DS 6924) – 10 H, 4 h.

SöH **2 aoe** 1:4 + 1:4 (1550 0:6:2 + 0:6:2), 1553 1:2:2 + 1:2:2, (1570 en öde).

1281 säljer kung Magnus 0:2 till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (DS 712).

1364 byter Nils Turesson (Bielke) bort allt han äger i Taxinge sn, vilket är N och *Åby, till Strängnäs domkyrka mot jord i Hammarby, Hammarby sn, Österrekarne hd. Mellanskillnaden skänker Nils som själågåva till bygandet av Strängnäs domkyrka. (DS 6924)

1369 byter Bo Jonsson (Grip) jord med Karl Ulfsson (Sparre av Tofta); Bo Jonsson får 0:14:1 och ett kvarnhus i N och jord i Finkarby, Hällby och Kvartinge samt jord i Säby, Aspö sn, *Äleby och Värsta, Turinge sn, Lövsta och Nora, Ytterenhörna sn, och Gransta, Överenhörna sn, samt ytterligare jord i Östergötland. I utbyte får Karl Ulfsson jord i Trögds och Åsunda hdr, Uppland. (DS 7831, DMS 1:9 s 225)

1383 byter Bo Jonsson till sig 0:14½ av biskop Tord i Strängnäs (se Tuna, Ytterselö sn) (RAp 2/6, LSBp 2/6).

1396 och 1397 se Näsby, Tälje sn.

1453 byter kung Karl Knutsson till sig en gård i N av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby) (RAp 21/12, RAp 28/12).

1456 se Näsby, Tälje sn.

1480 säljer Finvid Larsson (stjärna), prebendat vid Uppsala domkyrka, två gårdar i N och torpet Finkarby samt torpen Grind och Kalvsund, Ytterenhörna sn, till Sten Sture. Finvid Larsson har ärvt jorden efter sin släkting Katarina Eriksdotter (Väsbyätten). (RAp 19/5)

1502 redovisas i Sten Stures jordebok tre gårdar vid sjön om 0:6:0:4, som räntar 2:0 avradspn 'minus 0:0:4'; under dessa ligger *Kråkskär och *Fällskär för samma ränta. Vidare omfattar en gård 'mitt i byn' 0:6½ och räntar 0:13 avradspn. Därutöver redovisas en gård vid kyrkan om 0:9½, som räntar 0:19 avradspn och har *Söderkråkskär och halva Högholmen under sig.

(SSJb 1502 f 12r-v)

- 1531 har Gustav I två gårdar som räntar 6:0 pn 'minus 0:0:4'; vidare har kungen 1:0 som räntar 2:0 avradspn och som Katarina Eriksdotter skall ha givit till 'präst-bolet' (K 1 f 51v).
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden och räntar 2½:3:0:8 avradspn och 6 dagsverken vardera (K 1:3 f 46v-47).
- 1559 sår gårdarna, vilka upptas som Sten Stures köpegods, vardera 2 pund och 2 spann, har äng till 50 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 2:7:0:16 avradspn och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Taxinge

- 1281 *in Thaxunge* (DS 712), 1444 *i Taxsunghe* (RAp 27/3) – låg vid fornlämning (RAÄ 63) intill Taxinge kyrka (LSA C76-1:2, 1688).
- SöH **1 aoekvarn**, 1568–71 öde.
1566–71 **1 aoe**, 1571 öde.
- 1281 se Husby, Överenhörna sn.
- 1360 säljer Lars och Magnus Filipssöner (Filip Larssons ätt) jord och en kvarn i T och jord i Finkarby till Nils Turesson (Bielke) och stockholmsborgaren Arnold Svarte (DS 6188 a).
- 1444 är Nils i T faste vid häradstinget (RAp 27/3).
- 1482 är Peder skomakare i T faste vid häradstinget (RAp 25/5).
- 1531 har Gustav I en kvarn som räntar 1 läst mjöl (K 1 f 51v).
- 1542 ligger kvarnen under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 48).
- 1544 uppmanar Gustav I Harald Lake, befallningsman på Gripsholm, och Anders Bagge att skynda på byggmästaren Påvel von Coberg med byggandet av en kvarn i T (GR 16 s 311).
- 1559 upptas kvarnen som Sten Stures köpegods och räntar 1½ läst rågmjöl (AoE 29 A).

*Åby

- 1364 *i Aby* (DS 6924) – bortodlad gårdstomt (RAÄ 34:1) ca 850 m söder om Taxinge kyrka (LSA C76-1:2, 1688).
- SöH **1 aoe** 1:0.
- 1364 byter Nils Turesson bort Å till Strängnäs domkyrka (se Näsby) (DS 6924).
- 1383 byter Bo Jonsson till sig 0:0:14 av biskop Tord i Strängnäs (se Tuna, Ytterselö sn) (RAp 2/6, LSBp 2/6).

- 1423 ger Knut Karlsson (Örnfot) som morgongåva till Johanna Torgilsdotter (Bragde) $\frac{1}{2}$:0 och en kvarn i Å och jord i Finkarby, Hällby och Kvartinge samt jord i Turinge och Vårdinge snr och ytterligare jord i Södermanland och Närke (se Simonsö, Mörkö sn) (B 16 f 419, DMS 2:2 s 66 f).
- 1428 skänker Klaus van der Lipen 0:4 till instiftande av S:t Martins prebenda i Strängnäs domkyrka (se Fullbro, Sorunda sn) (RAp 11/10, DMS 2:1 s 212).
- 1444 byter Magnus Larsson (två nedvända vingar) bort $\frac{1}{2}$:0 och jord i Finkarby, Hällby och Kvartinge till biskop Erik i Strängnäs mot jord i Älgghammar, Björnlunda sn, Segnesta, Vrena sn, och Väsby, Husby sn, Oppunda hd; fastebrev utfärdas 1445 (EspAp 14/10, RAp 15/5).
- 1453 byter kung Karl Knutsson till sig två gårdar och en kvarn i Å av biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs (se Finkarby) (RAp 21/12, RAp 28/12).
- 1531 har Gustav I en gård som räntar 2:0 avradspn (K 1 f 51v).
- 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken (K 1:3 f 46v–47).
- 1559 omfattar gården, vilken upptas som arvegods efter Katarina Eriksdotter (Väsbyätten), 1:0, sår 18 spann, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften samt räntar 2:0 avradspn och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Turinge socken

1314 (?) *de phorunge* (DS 1947, avskr).

1331 *parochia Thorunge* (DS 2889).

1358 *aa purunghe* (DS 5892).

1369 *i Thurunga sokn* (DS 7831).

1380 *i Thurungge sokn* (UUBp 25/10).

Omfattning: Turinge socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Några enheter flyttades över från Tälje sn 1584, se Tälje sn.

Kyrka: Av den ursprungliga kyrkobyggnaden, som sannolikt uppfördes vid 1100-talets slut, återstår endast de västligaste murpartierna. Hammarbanden (längsgående bjälkar avsedda för takstolarnas fäste) på kyrkvinden uppvisar två olika konstruktioner och därmed också två olika epoker i kyrkans medeltida byggnadshistoria. Det äldsta kyrkorummet var endast 9 m långt med plant trätak och ett smalare kor. Tornet och sakristian uppfördes troligtvis under 1200-talet. I samband med restaureringar 1959 upptäcktes smärre spår av det ursprungliga korets grund samt rester av sydportalen, nu synliga från vapenhuset. Den stora ombyggnaden som visar sig i de östliga hammarbanden skedde sannolikt under 1300-talet. Då revs koret och kyrkorummet förlängdes till det dubbla samt försågs med klöverbladsformigt brädtunnvalv. Någon gång under senmedeltiden tillkom även ett vapenhus. Delar av tornet och interiören skadades vid ett blixtnedslag i början av 1800-talet, men först 1891 genomgick kyrkorummet en omfattande renovering. Som kor fungerar Erik Dahlbergs gravkor från 1700-talets början.

Av medeltida inventarier återstår dopfunten av gnejs från omkring år 1200 med repstavsvulster på cuppa och fot. En kalk från mitten av 1300-talet såldes 1779 till Trosa stads kyrka. (SöKy 39 1:a och 4:e uppl, ACB komm) Här kan även nämnas att Anders Båt i sitt testamente från 1291 skänker jord till Turinge kyrkas utsmyckning (se Finkarby, Taxinge sn).

Uppgifter om kyrkby och den medeltida prästgården saknas.

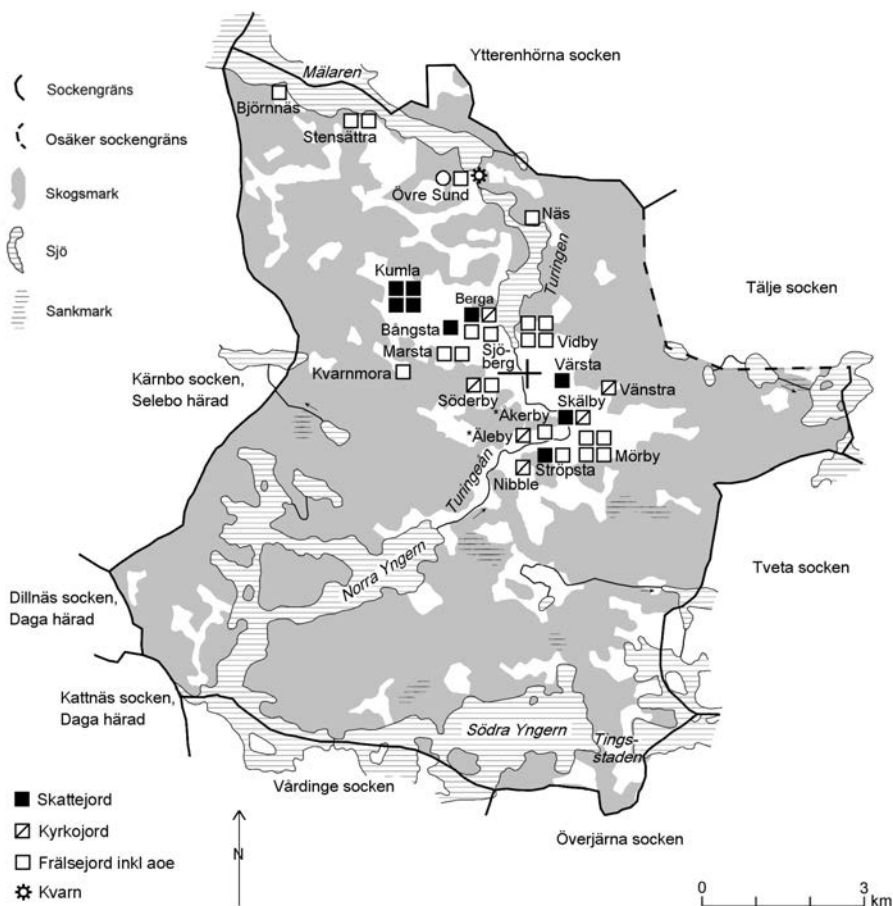
Runstenar: Sö 338 kyrkan, 339 kyrkan (försvunnen), 340 Östra Kumla (fragment), 341 okänt läge (försvunnen), 342 Ströpsta (försvunnen).

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1543/44 (1573)

	sk	kr	ky	aoe	fr
Berga	1 (0)	--	1 (1)	--	1 (2)
Björnnäs	--	--	--	--	1 (1)
Kumla	4 (4)	--	--	--	--
Bångsta	1 (1)	--	--	--	--
Kvarnmora	--	--	--	1 (0)	0 (1)
Marsta	--	--	--	--	2 (2)
Mörby	--	--	--	2 (1)	2 (2)
Nibble	--	--	1 (1)	--	--
Näs	--	--	--	--	1 (1)
Sjöberg	--	--	--	--	1 (1)
Skälby	1 (1)	--	1 (1)	--	--
Stensättra	--	--	--	--	2 (1)
Ströpsta	1 (1)	--	--	--	1 (1)
*Sund, Övre	--	1 (1)	--	--	1 (1)
*Sunds kvarn	--	0 (1)	--	--	--
Söderby	--	--	1 (1)	--	1 (1)
Vidby	--	--	--	3 (0)	1 (3)
Vänstra	--	--	1 (1)	--	--
Värsta	1 (1)	--	--	--	--
*Åkerby	--	--	--	--	1 (1)
*Åleby	--	--	1 (1)	--	--
SUMMA	9 (8)	1 (2)	6 (6)	6 (1)	15 (18)

Dessutom redovisar längderna: **kruj**: Kumla 1 (0), **krkvarn**: *Sunds kvarn 1 (1), **kyuj**: Värsta 0 (1).

Turinge socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

Berga

1329 *i Biærghum* (GiBr s 73, avskr), 1380 *i Berghom* (UUBp 25/10) – 10 H, 3 i.

SöH **1 sk** 1:2:2, 1559 1:1, 1568 **1 fr**, 1568 öde.

1 skuj 0:1:2 till Jumsta, Tveta sn.

1 ky (Söderby rd) 0:4:2, 1568 öde.

1 fr (1562 Nils Krumme), 1568 öde.

1329 säljer Ulf Håkansson (Läma) och hans hustru Bengta Håkansdotter (?tinnskura) 0:8 till Nils Magnusson (Magnus Marinasons ätt), domprost i Strängnäs, och

- pantsätter som säkerhet lika mycket jord i Vävle, Jäders sn (GiBr s 73).
- 1380 får Erland Matsson fasta på 0:0:8 som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Hista, Toresunds sn) (UUBp 25/10).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig ½:0 av Olof Haraldsson (se Vidby) (UUBp 2/2).
- 1384 är Tomas i B faste vid häradstinget (UUBp 21/5).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in ½:0 av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1409, 1420 och 1424 är Anders i B faste vid häradstinget (Majhp 19/10, SD 2763, VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1454 fullföljer Erik Nipertz ett jordbyte som hans förfäder gjort med Eskilstuna kloster och överlåter till klostret 0:0:5 i B och jord i Trönninge, Ekerö sn, mot jord i Fornåsa och Klockrike snr, Bobergs hd (Östergötland) (RAP efter 17/3 se SDHK nr 26477, DMS 2:1 s 121).
- 1466 är Nils i B faste vid häradstinget (RAP 24/5).
- 1480 skiftar Hebbbla Albrektsdotter (Bydelsbach) och hennes dotter Ermegard Fickesdotter (Bylow) jord som de ärvt efter Ermegards systrar Anna och Beata Fickesdöttrar; Ermegard får två gårdar i B och jord i Hjälmingen, Sjöberg, *Turingenäs (se Näs) och Vidby och ytterligare jord i Stora Sundby, Öja sn, samt i Västergötland och Östergötland (se Stora Sundby, Öja sn, Västerrekarne hd) (B 16 f 163).
- 1509 får Johan Magnusson jord i B, som räntar 3½ pund korn och 0:6 avradspn vid arvskiftet efter modern Ermegard Fickesdotter (se Vidby) (B 16 f 101v ff).
- 1560-talet har Svante Sture en gård som räntar 0:4 avradspn och 1½ pund korn; gården har legat öde och skall skattdäggas och bebyggas (ShS 158 B).

Björnnäs

- 1494 *Biørnenæs* (RAP 12/1) – 10 H, 4 h.
SöH **1 frt** (1562 Åke Bengtsson /Färila/), 1553 **1 aoet**, 1571 **1 frt**.

Björnnäs är sätesgård för Olof Henriksson (Stengavel) 1545–46 (RAP 15/2, RAP 18/3).

- 1470 förevisar Birgitta Olofsdotter ett brev för riksrådet som styrker att hon fått ett torp (ej namngivet) och två gårdar i Stensättra av sin make Erengisle Nilsson (se

Skälsta, Överenhörna sn) (SAp 28/8).

- 1494 säljer Birgitta Olofsdotter torpet B, som räntar 0:12 pn, till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 0:12 avradspn (SSJb 1515 f 24).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:12 avradspn (SSJb 1502 f 11v).
- 1551 befaller Gustav I Erik Dalkarl att dra in B och Stensättra från Jöran Åkesson (Tott) och lägga dem under arv och eget (GR 22 s 167).
- 1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok ett torp som sår 1 pund, har äng till 35 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:18 avradspn, 1 lispund smör och 3 dagsverken; torpet upptas som 'Hammerstagods' (AoE 22:6, 29 A).

Bångsta

- 1371 i *Bankkastom* (DS X 50) – 10 H, 3 i.
- SöH **1 sk** 0:3:0:4, (1544 'länsmannen fritt'), 1556 0:4:2:4, med skuj i Kumla och Söderby.
- 1 skuj** 0:1:2:4 till Kumla, 1556 (?) 0:2.
- 2 skuj** 0:1:2 till Ströpsta + 0:0:1:4 till Jumsta, Tvetasn.
- 1371 är Sigge i B faste vid häradstinget (DS X 50).
- 1383 är Olof i B faste vid häradstinget (SkSp 29/10).
- 1451 är Johan i B faste vid häradstinget (RAp 23/1).

*Hagha

- 1382 *Hagha* (UUBp 2/2).
- 1382 ligger torpet H under *Turingenäs (se Näs) (UUBp 2/2).

Hjälmingen

- 1382 *Hjelmæng* (UUBp 2/2) – 10 H, 3 i.
- 1382 ligger torpet H under *Turingenäs (se Näs) (UUBp 2/2).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in avgärdatorpet H av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1480 ärver Ermegard Fickesdotter ett ödetorp vid *Sunds kvarn efter sina systrar Anna och Beata (se Berga) (B 16 f 163).
- 1509 får Johan Magnusson ängen H, som räntar 0:12 pn, vid *Sunds kvarn (se Vidby) (B 16 f 101v ff, 260).

Kumla

- 1331 *in Kumblum* (DS 2889), 1381 *i Kumblom* (DRAp vid 12/3 1414) – 10 H, 3 i – bebyggelselämningar (RAÄ 96:1, 135:1) ca 3 km nordväst om Turinge kyrka; exakt medeltida bebyggelseläge har inte gått att fastställa utifrån befintligt kartmaterial.
- SöH **1 sk** 1:2, 1559 1:0, (1569 öde) (Västra Kumla).
1 sk 1:0:0:4, 1573 (?) 1:0 (Västra Kumla).
1 sk 0:7:2, (1556 0:7:0:4), vissa år öde, redovisas 1560–61 även som **1 aoe** (Östra Kumla).
1 sk 0:5:0:4, 1556 (?) 0:5, 1560 (?) 0:6 (inkl skuj), 1568 1:0:1 (inkl skuj), (vissa år 'länsmannen fritt'), 1573 öde, med skuj i Bångsta (Östra Kumla).
2 skuj 0:1:1 + 0:0:2:4, båda till Bångsta.
1 skuj 0:0:0:4.
 1544–56 **1 kruj** 0:0:1.
- 1331 hör 0:1:½ till S:t Botvids prebenda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1381 byter Lars Filipsson bort 0:0:½ till Bo Jonsson (se Härnö, Taxinge sn) (DRAp vid 12/3 1414).
- 1384 är Finvid och Johan i K fastar vid häradstinget (UUBp 21/5).
- 1396 och 1400 är Finvid i K faste vid häradstinget (RAp 22/1, RAp 24/1).
- 1397 ingår Johan i K i en landssynenämnd (RAp 20/5).
- 1400 ingår Johan och Finvid i K i en landssynenämnd (RAp 22/5).
- 1405 och 1407 är Finvid och Johan smed i K fastar vid häradstinget och vid en jordtransaktion (SD 658, 659, 660, 900).
- 1414 är Anders i K faste vid häradstinget (Ekström s 43).
- 1423 ger Knut Karlsson 0:1 som morgongåva till Johanna Torgilsdotter (se *Åby, Taxinge sn) (B 16 f 419).
- 1444 är Jösse i K faste vid en jordtransaktion på häradstinget, där Torvid i K säljer jord (se Molsta, Vårdinge sn) (RAp 27/3).
- 1446 är Torvid i K faste vid häradstinget (UUBp 21/10).
- 1448 är Storbjörn i K faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
- 1400-talets mitt hör 0:1 till S:ta Katarinas prebenda vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1496 är Johan i K faste vid häradstinget (B 19 nr 66).
- 1548 byter Sten Bengtsson bort 0:0:7 i K, som räntar 10

spann korn, 1 pund smör och 0:0:7 avradspn, till Svante Sture (se Tuna, Överjärna sn) (ShSp 8/11).

- 1549 förkunnar Gustav I att länsmanen Erik Pedersson i K 'till behaglig tid' skall erhålla 3 pund korn av Turinge kyrkas spannmålstionde (GR 20 s 75 f).

- Kvarnmora** 1502 *Kuarnetorp* (SSJb 1502 f 11v), 1531 *Qwickrinnemo* (K 1 f 62v), 1543 *Qwarnamo* (SöH 1543:5 A) – 10 H, 3 i – låg ca 1 km sydväst om Marsta (EK).
SöH **1 aoet** 0:2, 1554 **1 frt** (1562 Nils Ryning), 1556 öde.
1502 redovisas i Sten Stures jordebok torpet *Kuarnetorp* som räntar 0:12 avradspn (SSJb 1502 f 11v).
1531 byter Gustav I till sig ett torp i K av Gustav Kafle; torpet kallas *Qwickrinnemo* och räntar ½:0 avradspn och 4 pund bast (se Mörby). Torpet upptas samma år och med samma ränta i Gustav I:s jordebok. (GR 7 s 395 ff, K 1 f 62v)
1559 skänker Anna Josefsdotter torpet K till Gustav I (se Mörby) (RAp 8/10).

- Marsta** 1407 *i Marsta* (SD 900) – 10 H, 3 i.
SöH **2 fr** (1562 Nils Ryning).
1407 är Nils i M faste vid en jordtransaktion (SD 900).
1531 får Gudmund Persson, för sin hustrus räkning, två gårdar i M, som räntar ½ läst korn och 0:6 pn, vid arvskifte efter biskop Mats i Strängnäs (se Mörby) (NRKb).

- Mörby** 1379 *i Myreby* (DS 9976, avskr), 1402 *i Møreby* (SD 138) – 10 H, 2 i – överbyggd bytomt (RAÄ 246:1) ca 2 km sydöst om Turinge kyrka.
SöH 1560 (endast) **1 kr**.
2 aoe 0:7 + 0:7, 1554 **2 fr**, 1560 **2 aoe** 0:6:1:4 + 0:6:1:4, 1561–62 en öde, 1566 **1 aoe** 0:6:1:4.
2 fr (1562 Nils Ryning), 1560 **4 fr**, (1561 **3 fr**), 1568 **2 fr**.
1379 säljer Nils Ulfsson (Läma), kyrkoherde i Lofta sn, Tjusts hd, 0:0:9½ till Sten Bengtsson (Bielke) (DS 9976).
1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:0:½ av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
1406 är Ragvald smed i M faste vid häradstinget (SD 695).
1415 byter Sven Pik bort 0:0:7½ i M till Birgitta Magnus-

- dotter (Porse) mot jord i Eggeby, Dagsbergs sn, Lösings hd (Östergötland) (SD 2122).
- 1447 säljer Ragvald Magnusson (Fargalt), med sin hustru Katarina Svensdotters (Pik) samtycke, 0:0:7½ i M och jord i *Åkerby till fru Birgitta (?Magnusdotter); jorden är Katarinas morsarv (26/2 vid RApp 4/4 1448, skadat brev).
- 1453 (?) ingår Lars i M i en häradsnämnd (RApp odat nr 41).
- 1459 se Mörby, Tälje sn.
- 1482 se Mörby, Tälje sn.
- 1531 skiftar Ture Eriksson (Bielke) och Gudmund Persson, på sina hustrur Anna och Birgitta Bengtsdöttrars (Lillie) vägnar, arv efter biskop Mats Gregersson (Lillie) i Strängnäs, varvid Gudmund erhåller två gårdar i M, som årligen räntar ½ läst korn och 0:6 pn, och jord i Marsta och Söderby samt ytterligare jord i Uppland, Västergötland och Östergötland (NRKb).
- 1531 byter Gustav I till sig två gårdar i M, som räntar 7 pund korn, 0:14 pn och 12 dagsverken, av Gustav Kafle och dennes hustru Anna Josefsdotter (Djulaätten). Vidare får kungen jord i Kvarnmora, denna sn, Edsala och Årnäs, Kärnbo sn, Orrsättra, Överjärna sn, samt jord i Fogdö sn och Boglösa, Löts och Nysätra sn i Uppland. I utbyte får Gustav Kafle och hans hustru jord i följande snr: Brännkyrka, Västerhaninge, Ösmo och Österhaninge. (GR 7 s 395 ff, DMS 2:1 s 252)
- 1531 har Gustav I två gårdar som räntar 7 pund korn, 0:14 avradspn och 12 pund bast (K 1 f 62v).
- 1559 skänker Anna Josefsdotter till Gustav I två gårdar i M, som räntar 6 pund korn och 0:14 pn, och jord i Kvarnmora samt Orrsättra, Överjärna sn, och ytterligare jord i Södermanland, Uppland, Västmanland och Östergötland (se Hummelsta, Löts sn) (RAp 8/10, DMS 1:9 s 171).

Nibble

- 1320 i *Nybble* (GiBr s 52, avskr), 1361 i *Nybille* (DS 6478) – 10 H, 2 i – bebyggelselämningar (RAÅ 472:1) i Nykvarns tätort ca 300 m norr om järnvägen.
- SöH 1 **skuj** 0:7:1 till Ströpsta.
1 **ky** (Söderby rd) 0:4.
- 1320 byter Torsten, kanik i Strängnäs, bort 0:9½ i N och Trössla, Vagnhärads sn, till Sigge i Norrby (GiBr s 52,

DMS 2:2 s 103).

- 1361 byter Ingemund Andersson, kyrkoherde i Hölö, på sin sockenkyrkas vägnar bort 0:0:4½ till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i Lida och Tösta, Hölö sn (DS 6478, DMS 2:2 s 38).
- 1384 får Bo Jonsson (Grip) fasta på 0:1 i N och jord i *Äleby som han bytt till sig av Ingemund i Al, Ytterrenhörna sn, mot jord i Hallsta och *Repberga, Ytterrenhörna sn (UUBp 21/5).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:0:0:11 av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1405 byter Anund i Ånsta till sig 0:0:4 av Nils Birgersson och Bengt Magnusson; bytet stadfästs vid räfsteting i Strängnäs 1409 (se Vinberga, Ytterrenhörna sn) (SD 660, SD 1182).
- 1407 byter Johan i Viad, Grödinge sn, bort 0:0:1 till Tälje kyrka mot jord i Näs, Grödinge sn (SD 900, DMS 2:1 s 143).

Näs

- 1382 *Thuringanes* (UUBp 2/2), 1544 *Nes* (SöH 1544:1) – 10 H, 3 i.
- SöH **1 frt** (1562 Johan Pedersson/Bååt/).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig gården 'Turingenäs' med underliggande kvarn samt torpen *Hagha, Hjälmmängen och *Slutatorp av Olof Haraldsson (se Vidby) (UUBp 2/2).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in sammanlagt 3:0:8 i 'Turingenäs' och Vidby av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1451 är Martin i 'Turingenäs' faste vid häradstinget (RAP 23/1).
- 1480 ärver Ermegard Fickesdotter jord i 'Turingenäs' efter sina systrar Anna och Beata (se Berga) (B 16 f 163).

Sjöberg

(nu Sjöbergs-
torp)

- 1402 *Sioborgh* (SD 138) – 10 H, 3 i.
- SöH **1 frt** (1562 Nils Krumme), 1556 **1 aoe**, 1561 **1 frt**.
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in avgärdatorpet S av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1480 ärver Ermegard Fickesdotter en gård efter sina systrar Anna och Beata (se Berga) (B 16 f 163).
- 1509 får Johan Magnusson jord i H, som räntar 2:0 pn,

samt en vret, som räntar 0:3 pn, efter sin mor Erme-
gard Fickesdotter (se Vidby) (B 16 f 101v ff).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som räntar 1½:0
avradspon (AoE 29 A).

Skälby

1291 *in Schyelby* (DS 1030), 1446 *i Skælby* (UUBp 21/10) –
10 H, 2 i.

SöH **1 sk** 0:7:1, 1551 0:6, med skuj i *Äleby och Vänstra.

1 ky (Söderby rd) 0:2:1:4

1291 skänker Anders Båt 0:0:½ till Strängnäs domkyrka (se
*Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).

1414 är Olof i S faste vid häradstinget (Ekström s 43).

1446 är Anders i S faste vid häradstinget och 1448 vid en
jordtransaktion (UUBp 21/10, RAp 3/5).

1451 är Lars i S vedervaroman vid häradstinget och ingår
1453 (?) i en häradsnämnd (RAp 23/1, RApp odat nr
41).

1456 är Mats i S faste vid häradstinget (RAp 29/5).

1479 är Johan i S nämndeman vid lagmanssting (RAp
22/11).

1558 omnämns en sågkvarn i ett länsregister (AL 3 s 203).

*Slutatorp

1382 *Slwtathorp* (UUBp 2/2).

1382 ligger torpet S under *Turingenäs (se Näs) (UUBp
2/2).

Stensättra

1285 *Stenæsætyr* (DS 811), 1456 *i Steensrum* (RAp 29/5), 1470
Stensætter (SAP 28/8), 1494 *Stensætra* (RAp 12/1) – 10
H, 3 i-4 i.

SöH **2 fr** (1562 Åke Bengtsson /Färla/ 1), 1553 **2 aoe**, (1562
en öde), 1566 **1 aoe**, 1571 **1 fr**.

1285 byter kung Magnus till sig gården S av Bengt Peters-
sons (tre vingar) hustru Ingeborg Gustavsdotter mot
Balsberga, Vårdinge sn (DS 811).

1369 ger Erengisle Nilsson S i morgongåva till sin hustru
Margareta Bengtsdotter (se *Rytinge, Ytterselö sn)
(DS 7817).

1456 är Mickel i S faste vid häradstinget (RAp 29/5).

1470 förevisar Birgitta Olofsdotter ett brev för riksrådet
som styrker att hon fått två gårdar i S och ett torp
(sannolikt Björnnäs) av sin make Erengisle Nilsson (se
Skälsta, Överenhörna sn) (SAP 28/8).

1494 säljer Birgitta Olofsdotter två gårdar, som räntar ½

- läst korn och 3:0 pn, till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 0:12, som räntar ½ läst korn och 0:18 avradspn (SSJb 1515 f 24).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om vardera 0:6, som räntar 3 pund korn och 0:9 avradspn (SSJb 1502 f 11v).
- 1551 befaller Gustav I Erik Dalkarl att dra in S och Björnäs från Jöran Åkesson (Tott) och lägga dem under arv och eget (GR 22 s 167).
- 1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar som vardera sår 3 pund, har äng till 30 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:9 avradspn, 2 pund korn och 4 dagsverken vardera; gårdarna upptas som 'Hammerstagods' (AoE 22:6, 29 A).

Ströpsta

- 1380 i *Stropastom* (UUBp 25/10), 1402 i *Strupastom* (SD 138) – 10 H, 2 i.
- SöH **1 sk** 0:2:1, med skuj i Bångsta, Nibble, *Åkerby och *Äleby.
1 fr (1562 Karl Holgersson /Gera/), 1568 öde.
- 1380 får Erland Matsson fasta på 0:0:7½ som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Hista, Toresunds sn) (UUBp 25/10).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig 0:0:2 i S och *Åkerby av Olof Haraldsson (se Vidby) (UUBp 2/2).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:0:1 av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1406 och 1409 är Haldan i S faste vid häradstinget och nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 695, 1171, 1181, 1182, Majhp 19/10).
- 1414, 1420 och 1424 är Haldan i S faste vid häradstinget (Ekström s 43, SD 2763, VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1421 och 1438 är Haldan i S nämndeman vid lagmansting (VikSp 16/10, RAp 19/5).
- 1450 är Mats i S faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 25714).
- 1466 och 1488 är Nils i S faste vid häradstinget (RAp 24/5, UUBp 24/5).

***Sund, Övre**

- 1544 *Öfre Sundh* (SöH 1544:1) – 10 H, 3 i (Sundsör).

SöH **1 kr** 0:3:2.

1 fr (1562 Johan Pedersson /Bååt/), (1544 öde).

***Sunds kvarn** 1456 *Sundz quern* (B 31 s 275, avskr), 1482 *viid Sundz quern* (RAp 25/5) – låg på östra sidan av sundet vid Sundsör (LSA A105–40:1, 1648).

SöH **1 krkvarn**, 1553 **1 aoekvarn**, 1562 **1 krkvarn**.

1559 **1 aoe**, 1562 **1 kr** (benämns fr o m 1568 'Yttre Sund').

1456 säljer Johan Karlsson (Färla) en fjärdedel av S kvarn och ytterligare jord i Dillnäs, Frustuna, Gåsinge, Kattnäs och Svärta snr till kung Karl Knutsson (B 31 s 275).

1450-talet upptas en fjärdedel av kvarnen i registret över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev (C 4 f 6).

1473 upptas i en förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter fadern Karl Knutsson en kvarn som räntar 3 pund mjöl och vart tredje år en fet galt (C 8 f 21v).

1482 är Mickel 'vid S kvarn' faste vid häradstinget (RAp 25/5).

1501 byter Abraham Eriksson (Gyllenstierna) bort kvarnen, som räntar 3 pund rågmjöl och vart fjärde år en fet galt och 1 spann vetemjöl, till brodern Nils Erikssons änka Sigrid Eskildsdotter (Banér) (GiBr s 137).

1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok S kvarn, som räntar 2 pund vete, 19 pund råg och 4 spann korn, och ytterligare en kvarn som räntar 1 pund korn; vidare upptas ett ålfiske som räntar 14½ lispund torkad ål. Båda kvarnarna samt ålfisket anges vara kungens mödernesarv efter Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna). (AoE 22:6, 29 A)

Sundsör Se *Sund, Övre och *Sunds kvarn.

Söderby 1382 *i Sudherby* (UUBp 2/2) – 10 H, 2 i.

SöH **1 skuj** 0:1:1 till Bångsta.

1 ky 0:2:1:4, 1560 0:2:2:4.

1 fr (1562 Nils Ryning).

Söderby är huvudenhet för Söderby rättardöme, vilket 1549 omfattade landbohemman och -torp i Berga, Nibble, Skälby, Västra och *Äleby, denna sn, Bårsta och Mörby, Tälje sn,

samt Aska, Hallsta, Skabro, Stjärna och Väsby, Ytterenhörna sn (SöH 1549:6, AL 1 s 318).

1382 byter Bo Jonsson till sig 0:1 av Olof Haraldsson (se Vidby) (UUBp 2/2).

1531 får Gudmund Persson, för sin hustrus räkning, en gård i S, som räntar 2 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, vid arvskifte efter biskop Mats i Strängnäs (se Mörby) (NRKb).

***Turingenäs** Se Näs.

***Twrunge** 1402 *i Twrunge* (SD 184); kan avse Turinge sn.

1402 är Johan smed i T nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 184).

Vidby

(nu Vidbynäs) 1291 *in Wiby* (DS 1043), 1358 *i Wigby* (DS 5892), 1438 *i Widby* (RAp 19/5) – 10 H, 3 i.

SöH **3 aoe** 1:1 + 1:1 + 1:1, 1559 **3 fr** (1562 Nils Krumme 1, Hebbla Siggesdotter /Sparre/ 2).
1544–62 **1 fr**.

1291 testamenterar Anders Båt 0:0:4 'minus 0:0:0:3' till prästen i Turinge (se Bankesta, Överjärna sn) (DS 1043).

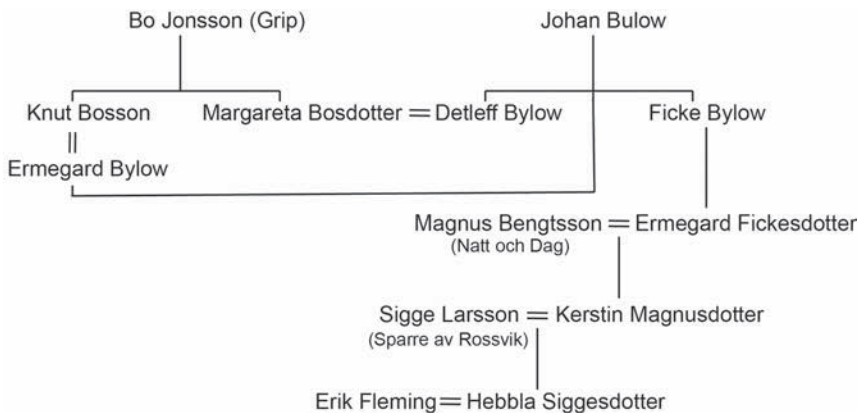
1331 hör 0:0:2 till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

1358 säljer Holmger Ama 0:0:2 till Birger Job (människohuvud) (DS 5892).

1382 byter Bo Jonsson (Grip) jord med Olof Haraldsson (Lossaätten) och dennes hustru Ingegerd Birgersdotter. Bo Jonsson får 3:0:2 i V och jord i Berga, Näs, Ströpsta, Söderby och *Åkerby samt ytterligare jord i Drömsta, Lästringe sn, Estlöt, Sättersta sn, och Harsta, Långbro och Utterö, samtliga i Tystberga sn. Olof Haraldsson och hans hustru får i utbyte jord i Husby sn (Österrekarne hd) samt Bro och Låssa sn, Bro hd (Uppland). (UUBp 2/2, DMS 2:2 s 289)

1402 ger Knut Bosson (Grip) och hans syster Margareta Bosdotter fullmakt till Bengt Nilsson (Lejonansikte) att lösa in den till Tomas van Vitzen pantsatta jorden: sammanlagt 3:0:8 i V och Näs samt jord i Berga, Hjälmingen, Mörby, Nibble, Sjöberg, Ströpsta och *Åkerby och vidare jord i Nora och *Yppere, Ytte-

- renhörna sn, och Jursta, Överenhörna sn, samt ytterligare jord i Östergötland. Bengt Nilsson får behålla allt detta som pantgods om inte Knut Bosson och hans syster hinner lösa panten före honom. (SD 138)
- 1438 är Peder Andersson i V nämndeman vid lagmansting (RAp 19/5).
- 1445 är Esbjörn i V faste vid häradstinget (RAp 15/5).
- 1480 ärver Ermegard Fickesdotter en gård efter sina systrar Anna och Beata (se Berga) (B 16 f 163).
- 1493 (?) döms tre åkrar samt en åker som kallas 'Löt' i 'övre' V under Jöns Knutsson och prästbordet i Turinge (B 31 s 212).
- 1509 skiftar Sigge Larsson (Sparre av Rossvik), Johan Magnusson (Natt och Dag) och Knut Lindormsson (Vinge) arv efter Ermegard Fickesdotter (Bylow); Johan Magnusson får bl a fyra gårdar i V, som räntar 12 pund korn och 4½:0 pn, och jord i Berga, Hjälmen och Sjöberg (se Stora Sundby, Öja sn, Västerrekarne hd) (B 16 f 101v ff).⁶
- 1538 byter Gustav I till sig tre gårdar i V, som räntar 9 pund korn och 3:3 avradspn, av Erik Fleming mot ön Vartsalansaari i Halikko sn, Finland (GR 12 s 108).

Källor: ÄSF II:1 s 20 f, II:2 s 138 ff, EÄ s 401.

Vänstra 1544 *Wennstra* (SöH 1544:1) – 10 H, 2 j.
SöH 1 skuj 0:1:2:4 till Skälby.

⁶ Brevet finns i ytterligare en avskrift med i vissa fall annorlunda avradsuppgifter och namnformer (B 16 f 259 ff).

1 ky (Söderby rd) 0:2:1, 1573 öde.

- Värsta** 1369 *i Wædhræstom* (DS 7831), 1402 *i Wardistom* (SD 184) – 10 H, 3 i – övergiven bytomt (RAÄ 485:1) ca 500 m öster om Turinge kyrka.
- SöH **1 sk** 1:3:1, 1553 1:0:1:4, (1559–73 'länsmannen fritt'), med skuj i *Åleby.
1549 **1 kyuj** 0:0:2.
- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:0:10 av Karl Ulfsson (se Näsby, Taxinge sn) (DS 7831).
- 1400 är Olof i V faste vid häradstinget och 1402 nämndeman vid råfsteting i Strängnäs (RAP 24/1, SD 184).
- 1421 är Holmvast i V nämndeman vid lagmansting och 1424 faste vid häradstinget (VikSpp 16/10, VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1451 är Jöns i V faste vid häradstinget (RAP 23/1).
- 1459 är Olof i V vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (B 15 f 228v).

Västra Kumla Se Kumla.

- ***Åkerby** 1380 *i Akerby(?)* (UUBp 25/10), 1382 *i Akerby* (UUBp 2/2) – låg sannolikt strax söder om gravfält (RAÄ 11:1) (LSA A105–1:1, 1689).
- SöH **1 skuj** 0:1 till Ströpsta.
1 fr (1562 Johan Pedersson /Bååt/).
- 1380 får Erland Matsson fasta på 0:½ som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Hista, Toresunds sn) (UUBp 25/10).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig 0:0:2 i Å och Ströpsta av Olof Haraldsson (se Vidby) (UUBp 2/2).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:½ av Tomas van Vitzen (se Vidby) (SD 138).
- 1447 säljer Ragvald Magnusson (Fargalt), med sin hustru Katarina Svensdotters (Pik) samtycke, jord i Å och Mörby till fru Birgitta (?Magnusdotter); jorden är Katarinas morsarv (26/2 vid RApp 4/4 1448, skadat brev).

- Årby** 1380 *i Arby* (22/3 vid DRAp 12/3 1414, avskr) – 10 H, 2 j .
- 1380 byter Bo Jonsson (Grip) bort 0:0:8 i Å till Holmger mot jord i 'Övre' Edsala och Läggesta, Kärnbo sn (22/3 vid DRAp 12/3 1414).

***Äleby**

- 1291 *in Ellybj* (DS 1030), 1369 *i Elleby* (DS 7831), 1381 *i Ælleby* (DRAp vid 12/3 1414), 1384 *i Æleby* (UUBp 21/5) – 10 H, 2 i (Fjälla) – sannolikt identisk med Fjälla (Hellberg s 105).
- SöH **3 skuj** 0:2:1:4 till Värsta + 0:2:0:4 till Skälby + 0:1:2 till Ströpsta.
- 1 kyt**, 1549 **1 ky** (Söderby rd) 0:3:1, 1561 (?) 0:1:2.
- 1291 skänker Anders Båt 0:0:2, med kvarnen undantagen, till Strängnäs domkyrka (se *Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).
- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:0:4½ av Karl Ulfsson (se Näsby, Taxinge sn) (DS 7831).
- 1381 byter Lars Filipsson bort 0:0:½ till Bo Jonsson (se Härnö, Taxinge sn) (DRAp vid 12/3 1414).
- 1384 får Bo Jonsson fasta på 0:0:1 som han bytt till sig av Ingemund i Al (se Nibble) (UUBp 21/5).
- 1423 ger Knut Karlsson 0:2 som morgongåva till Johanna Torgilsdotter (se *Åby, Taxinge sn) (B 16 f 419).
- 1474 skänker Katarina Eriksdotter (Väsbyätten), änka efter Sten Petersson (Peter Finvidssons ätt), 0:0:5 till prästbordet i Turinge mot att 'präst efter präst' i fortsättningen varje år skall hålla två sjungna mässor ('anniversarier') för makarnas själar; gåvan stadsfästs 1492 av Katarinas släkting och arvinge Finvid Larsson (stjärna), prebendat i Uppsala (RAp 1/7, RAp 28/8).

Östra Kumla Se Kumla.

Tveta socken

1100-talets slut (?) *parrochia Quernestum* (VåKlJb f 59v, avskr).

1291 i *Thuetum* (DS 1030).

1331 *parrochia Thuetum* (DS 2889).

1378 i *Thweta sokn* (DS 9814, avskr).

1379 i *Tweta sokn* (DS 10005).

Omfattning: Tveta socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Det nuvarande långhuset och sakristian hör till Tveta kyrkas äldsta delar och uppfördes troligtvis under 1200-talets andra hälft. Den rundbågiga och uppåt avsmalnande ingången till sakristian bör vara ursprunglig. Tornmuren saknar fäste direkt i västgaveln, vilket visar att tornet tillkommit senare, sannolikt under första hälften av 1400-talet. Vapenhuset är av ännu senare datum, men tidpunkten för dess uppförande är osäker. Den nuvarande kyrkobyggnadens kor tillkom först 1907.

Av den medeltida dopfunten återstår fotpartiet med fyra utskjutande huvuden högst upp. Detta har daterats till 1200-talets mitt. Vidare finns tre medeltida träskulpturer bevarade i kyrkan: två madonnor från omkring år 1200 respektive 1400-talets mitt samt en biskop, möjligen S:t Eskil, från 1400-talets andra hälft. Ett mycket skadat triumfkrucifix, där i stort sett hela korset gått förlorat, förvaras i Statens historiska museum. En kopia fungerar nu som triumfkrucifix i kyrkorummet. Sluligen kan här nämnas att storklockan i tornet är av senmedeltida datum, möjligen slutet av 1400-talet. (SöKy 24 1:a och 2:a uppl, SHM mbild)

Kyrkby: Kvarsta. Uppgift om den medeltida prästgården saknas.

Runstenar: Sö 343 kyrkan.

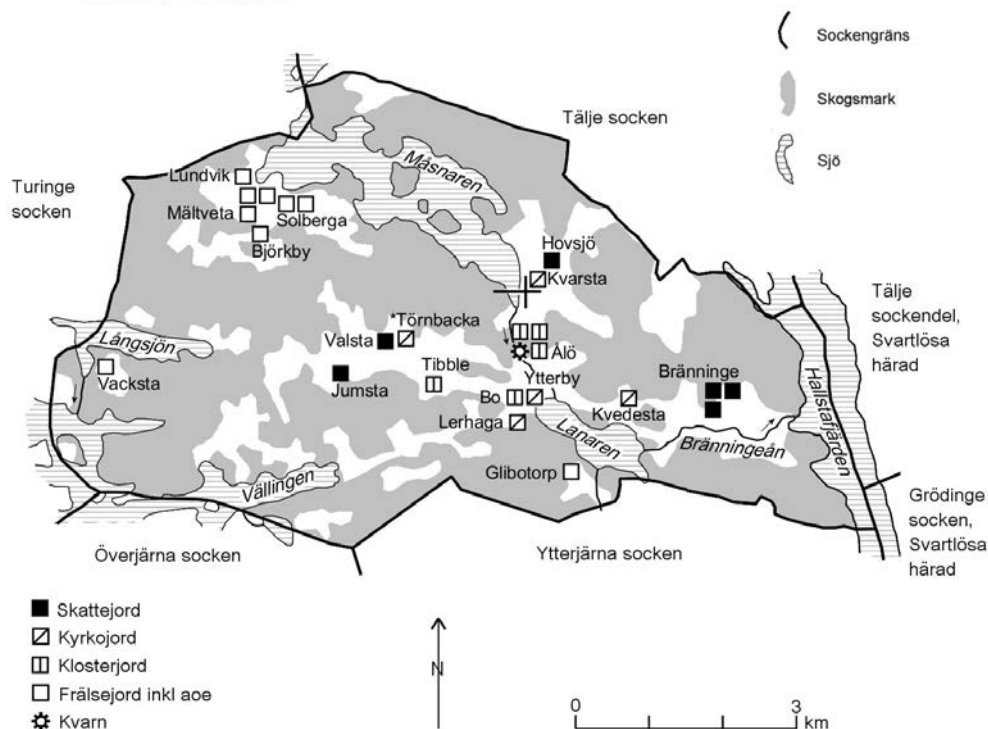
Antal jordeboksenheter enligt SöH 1543/44 (1573)

	sk	kr	ky	aoe	fr
Björkby	--	--	--	1 (0)	0 (1)
Bo	--	0 (1)	--	--	--
Bränninge	3 (3)	--	--	--	--
Glibotorp	--	0 (1)	--	--	--
Hovsjö	1 (1)	--	--	--	--
Jumsta	1 (1)	--	--	--	--
Kvarsta	--	--	0 (1)	--	--
Kvedesta	0 (1)	--	1 (1)	--	--

	sk	kr	ky	aoe	fr
Lerhaga	--	--	0 (1)	--	--
Lundvik	--	--	--	1 (0)	0 (1)
Måltveta	--	--	--	3 (0)	0 (3)
Solberga	--	--	--	2 (0)	0 (2)
Tibble	--	--	0 (1)	--	--
*Törnbacka	--	--	1 (1)	--	--
Vacksta	--	--	--	1 (0)	0 (1)
Valsta	1 (1)	--	--	--	--
Ytterby	--	--	0 (1)	--	--
Ålö	--	--	1 (3)	--	--
SUMMA	6 (7)	0 (2)	3 (9)	8 (0)	0 (8)

Dessutom redovisar längderna: **aoeuj**: Jumsta 0 (1), **krkv**: Ålö kvarn 0 (1).

Tveta socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Angående klosterjorden (Vårfruberga kloster), se inledningen s 11.

- Björkby** 1531 *Birkeby* (K 1 f 61v) – 10 H, 2 j – övergiven gårdstomt (RAÄ 11:1) ca 4 km nordväst om Tvetå kyrka.
 SöH 1 **aoet** 0:2:1:4, 1554 1 **frt** (1562 Svante Sture).
 1531 har Gustav I B som räntar 0:9 avradspn (K 1 f 61v).
 1555 ärver Kristina Nilsdotter bl a en gård som räntar 0:9 pn (se Måltveta) (GR 25 s 307 f).
 1561 har Svante Sture en halv gård som räntar 0:9 avradspn, 0:6 gengårdspn, 4 dagsverken, 3 lass ved, 1 höna, 5 ägg, 1 lamm, ½ gås och 1 lispund smör (ShS 158 B).
- Bo** 1420 *i Boo* (SD 2763) – 10 I, 1 a – ursprungligt bebyggelseläge ca 1,4 km söder om Tvetå kyrka (LSA A106–4:1, 1697).
 SöH 1549 1 **ky** (Kvarsta rd) 0:4:1:4, 1556 1 **aoe**, 1562 1 **kr**.
 1420 är Jöns i B faste vid häradstinget (SD 2763).
 1474 dömer Åke Jönsson (Svarte Skåning) om rå mellan Vårfruberga klostres ålfiske i B och Magnus Ragvaldssons i Valsta ägor i Tibble. En häradssyn hade tidigare ogillat gränsmarkeringen mellan dessa områden, vilket Magnus Ragvaldsson överklagat. En landssyn fastställer nu att gränsmarkeringen skall flyttas från platsen i kärret och placeras 'mot *Rävnäs (nu Nabben) och *Ængiaskiæl*'. (RAp 5/12)
 1496 är Jöns i B faste vid häradstinget (B 19 nr 66).
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som sår 2 pund, har äng till 30 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:3 avradspn, ½:0 gengårdspn, 2 pund korn och 1 lispund smör; gården upptas som indraget kyrkogods (AoE 29 A).
- Bränninge** 1364 *in Brænninǣ* (DS 7002), 1378 *i Prenninge* (DS 9814), 1379 *i Brænninǣ* (DS 10005) – 10 I, 1 b – ursprungligt bebyggelseläge (RAÄ 127:1) intill E4 ca 900 m nordväst om Bränninge gård.
 SöH 2 **sk** 0:6:2 + 0:3:2 (1551 0:6:1:4 + 0:5:0:4), med skuj i Kvesta och Tibble, denna sn, samt Tavesta, Överjärna sn, 1554 2 **aoe** 0:6 + 0:6, 1562 2 **sk** 0:6 + 0:6, 1573 1:0:0:4 + 0:6:0:4 (inkl skuj).
 1 **sk** 0:5:2, 1554 1 **aoe** 0:6, 1562 1 **sk** 0:6, 1568 0:5:2.
 1364 är Ingemund i B faste vid häradstinget (DS 7002).
 1378 pantsätter i sitt testamente Iliana Ragvaldsdotter 0:3 till Vårdinge kyrka som säkerhet för penninglegat till ett antal präster och kyrkor (DS 9814).
 1379 byter Bo Jonsson bort 0:0:2 till Birger Ulfsson (se

Mältveta) (DS 10005).

- 1383 får Bo Jonsson (Grip) fasta på 0:3 som han köpt av herr Peter, prost i Vårdinge (SkSp 29/10).
- 1386 skänker Birger Ulfsson jord i B till Vadstena kloster (se Mältveta) (RAp 6/10).
- 1400 och 1406 är Lars Olofsson i B faste vid häradstinget (RAp 24/1, SD 695).
- 1400 ingår Magnus i B i en landssynenämnd (RAp 22/5).
- 1407 och 1420 är Gerhard i B faste vid en jordtransaktion och vid häradstinget (SD 900, SD 2763).
- 1423 köper Påvel i Vreta, Hölö sn, 0:½ i B och jord i *Jursunga, Hölö sn, av Peter Braseco; vidare byter Påvel bort 0:1 i B till Tälje kyrka mot lika mycket jord i Väsby, Hölö sn (se Skälby, Hölö sn) (VrAp 8/12, DMS 2:2 s 41 f).
- 1444 är Gerhard i B faste vid häradstinget (RAp 27/3).
- 1446 är Johan Skarpe i B faste vid en jordtransaktion på häradstinget, där Djärv i B säljer jord i Överenhörna sn (UUBp 21/10).
- 1450 är Peder i B faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 25714).
- 1479 är Peder Larsson i B nämndeman vid lagmansting (RAp 22/11).
- 1482 och 1488 är Olof Pedersson i B faste vid häradstinget (RAp 25/5, UUBp 24/5).
- 1550 besvarar Gustav I fogden Sven Anderssons skrivelse gällande verksamheten vid sågkvarnen i B (GR 21 s 79 f).
- 1559 upptas tre gårdar i Gustav I:s jordebok som vardera sår 3 pund, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:6 avradspn, 3 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken; vidare upptas ett ålfiske som indraget kyrkogods (AoE 29 A).

Glibotorp

- 1494 *Glüetorp* (RAp 12/1), 1568 *Glibotårp* (SöH 1568:8) – 10 I, 1 a.
- SöH 1560 **1 aoet**, 1562 **1 krt**.
- 1494 säljer Birgitta Olofsdotter torpet G till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
- 1496 byter Sten Sture bort jord till fyra bönder i Häringe (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 29/9).
- 1560 (omkr) se Glia, Ytterjärna sn.

- Hovsjö** 1549 *Hosse* (SöH 1549:6) – 10 I, 2 a – övergiven gårdstomt (RAÄ 162:1) ca 400 m nordöst om Tveta kyrka.
SöH 1 sk 0:4:0:4, med skuj i Hovsjötorp och Valsta.
- Hovsjötorp** 1544 *Hosse torp* (SöH 1544:1).
SöH 1 skuj 0:1:2 till Hovsjö.
- Jumsta** 1396 i *Iomanzstadhum* (RAp 22/1), 1402 i *Iwmnestadhum* (SD 184), 1438 i *Ymilstadum* (RAp 19/5) – 10 I, 2 a.
SöH 1 sk 0:6, 1560 0:7:1:4 (inkl skuj), med skuj i Berga och Bångsta, Turinge sn, och Stångarö, Tälje sn.
1560 1 aoeuj 0:2.
1396 är Jakob i J faste vid häradstinget och 1399 nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAp 22/1, RAp 1/7).
1397 se Ålö.
1402 är Lars i J nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 184).
1404 skänker Isak Isaksson (Banér) och Mats Andersson (Hålbönäsätten) 0:2 i J och jord i Alby, Vårdinge sn, som själågåva till Helga kors prebenda i Strängnäs domkyrka, vilket sker i samband med arvskiftet efter Sigge Brun och hans hustru Birgitta Nilsdotter (två spetsar uppiifrån) (SD 409).
1435 byter Anders Matsson (Hålbönäsätten), med sin hustru Ingrid Larsdotters (hjorthorn) samtycke, bort en gård i J, som räntar 2 tön korn, 0:2 pn och 1 pund mata, och jord i Kumla, Sköllersta och Örebro hdr (Närke) till Bengt Stensson (Natt och Dag) mot jord i Solberga och Värmland, Ludgo sn (RAp 16/1, jfr DMS 2:2 s 190).
1438 är Storbjörn i J nämndeman vid lagmansting (RAp 19/5).
1479/81 får Birgitta Magnusdotter (Natt och Dag) en gård i J vid arvskifte efter sin far Magnus Bengtsson. Gården ingick i Magnus morgongåva till Birgittas mor Märta Klausdotter (Plata) (RAp 24/2 1479, ?feldat, se DMS 2:1 s 188).
- Kvarsta** 1409 i *Qwærnistom* (SD 1171) – kyrkby – 10 I, 2 a – övergiven gårdstomt (RAÄ 161:1) ca 300 m nordöst om Tveta kyrka.
SöH 1549 1 ky 0:4:1:4.
1549–62 1 kyuj.

Kvarsta är huvudenhet för Kvarsta rättardöme, vilket 1549 omfattade landbohemman och -torp i Bo, Lerhaga, Tibble, Ytterby och Ålö, denna sn (SöH 1549:6, AL 1 s 318).

- 1409 fastställs vid råfsteting i Strängnäs att Vårfruberga kloster lagligt bytt till sig sammanlagt 0:0:16½ 'gam-malt frälse' i K som fogden på Stockholms slott, Anders Ingvarsson, velat lägga under skatt; klostret hade dels bytt till sig 0:0:13½ av domprosten i Linköping, Johan Karlsson (Färla), mot jord i Steninge, Husby sn, Årlinghundra hd, och dels 0:1 av Finne Bang i Kvedesta mot lika mycket jord i okänd sn (SD 1171).
- 1420 är Ragvald i K faste vid häradstinget (SD 2763).
- 1424 är Olof i K faste vid häradstinget (VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1450 är Olof i K faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 25714).
- 1456 är Mickel i K faste vid häradstinget (RAp 29/5).
- 1474 företräder Mickel i K Vårfruberga kloster vid en gränstvist (RAp 5/12).
- 1488 är Mickel i K faste vid häradstinget (UUBp 24/5).

Kvedesta

- 1100-talets slut (?) *Quedastum* (VåKlJb f 59v, avskr), 1409 i *Qwadhistom* (SD 1171) – 10 I, 1 a.
- SöH 1 skuj 0:4 till Bränninge, 1554 1 sk 0:4.
1 ky (Lideby rd) 0:4.
- 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 6 örtugar i K (VåKlJb f 59v).
- 1409 se Kvarsta.
- 1445 och 1451 är Lars Magnusson i K faste vid häradstinget (RAp 15/5, RAp 23/1).
- 1453 dömer biskop Sigge i Strängnäs Vårfruberga kloster som rättmätig ägare till 0:0:½, vilket herr Henrik, kyrkoherde i Turinge, lagt under sitt prästbord. Klostret kunde dock visa urminnes hävd på att man ägde sammanlagt 0:1 i K. (RAp 26/6)
- 1459 är Olof i K vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka och 1466 faste vid häradstinget (B 15 f 228v, RAp 24/5).

Lerhaga

- 1549 *Leerhage* (SöH 1549:6) – 10 I, 1 a.
- SöH 1549 1 kyt (Kvarsta rd).

1549–51 **1 kyuj.**

- Lundvik** 1531 *Lundwick* (K 1 f 61v) – 10H, 2 j – övergiven gårdstomt (RAÄ 142:1) ca 600 m nordöst om Almnäs.
 SöH **1 aoet** 0:3, 1554 **1 frt** (1562 Svante Sture).
 1531 har Gustav I L som räntar 0:10 avradspn (K 1 f 61v).
 1561 har Svante Sture en halv gård som räntar 0:10 avradspn, 0:6 gästningspn, 4 dagsverken, 3 lass ved, 1 höna, 5 ägg, 1 lamm, ½ gås och 1 lispund smör (ShS 158 B).
- Mältveta** 1355 *apud Methalthueta* (DS 5081), 1379 *Mædhilthweta* (DS 10005) – 10 H, 2 j – övergiven bytomt (RAÄ 167:1) ca 3,8 km nordväst om Tveta kyrka.
 SöH **1 skuj** 0:0:0:4 till Stensta, Ytterjärna sn.
3 aoe 0:4 + 0:4 + 0:4, 1554 **3 fr** (1562 Svante Sture).
 1355 utfärdar kung Magnus ett skyddsbrev för Uppsala domkyrka i M (DS 5081).
 1379 byter Bo Jonsson (Grip) bort 0:12 i M med underliggande torp och landbor och jord i Bränninge, Solberga, Vacksta och Valsta samt ytterligare jord i Ene och Ramsta, Överjärna sn, och Hansta och Skylsta, Tälje sn, till Birger Ulfsson (Ulvåsaätten). I utbyte får Bo Jonsson jord i Amnö och Ekholmen, Veckholms sn, samt jord i Hersby, Sticklinge, Stockby och ett antal torp, allt på Lidingö. (DS 10005)
 1384 är Lars i M faste vid häradstinget (UUBp 21/5).
 1386 skänker Birger Ulfsson, med samtycke av sin syster Cecilia Ulfsdotter och sin brorson Karl Karlsson, till Vadstena kloster jord i M, Bränninge, Solberga och Vacksta samt Skylsta, Tälje sn, och alla andra gods som han äger i Södermanland och ytterligare jord i Småland, Uppland och Östergötland (RAp 6/10, DMS 1:9 s 90).
 1428 nämns godset M särskilt i samband med att Anund Sture och hans hustru Kristina Anundsdotter (Lejonansikte) stadfäster donationer och andra jordtransaktioner som deras 'föräldrar' gjort med Vadstena kloster och som klostret har 'brev och bevisning på' (RAp 25/1, se SDHK nr 20955, DMS 1:7 s 95).
 1450 är Lars smed i M faste vid häradstinget (RAp efter 1/5, se SDHK nr 25714).

- 1482 är Arvid i M faste vid häradstinget (RAp 25/5).
- 1531 har Gustav I tre gårdar om tillsammans 0:12, som räntar 0:12 avradspn, 9 pund korn, 0:12 gengårdspn, 0:6 dagsverkspn och 6 pund smör (K 1 f 61v).
- 1555 skiftas arv på Stockholms slott efter bl a Sigrid Eskilsdotter (Banér) som är kung Gustav I:s mormor och mor till Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna); vid skiftet tillfaller fru Kristina bl a tre gårdar i M, som räntar 8 pund korn, 0:12 pn och 6 lispund smör, och ytterligare jord i Björkby, Solberga och Vacksta (GR 25 s 307 f).
- 1561 har Svante Sture tre gårdar som tillsammans räntar 9 pund korn, 3:0 avradspn, 4½:0 gengårdspn, 6 lispund smör, 3 får, 1½ gås, 6 höns, 30 ägg, 18 lass ved och 24 dagsverken (ShS 158 B).

Solberga

- 1100-talets slut (?) *Solbergum* (VåKlJb f 59v, avskr), 1291 *in Solbyergum* (DS 1030), 1379 *i Solberghom* (DS 10005) – 10 I, 2 a – övergiven bytomt (RAÅ 122:1) ca 2,8 km nordväst om Tveta kyrka.
- SöH 2 aoe 0:4 + 0:4, 1554 2 fr (1556 en öde) (1562 Svante Sture).
- 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 3 örtugar i S (VåKlJb f 59v).
- 1291 skänker Anders Båt 0:0:2 till Strängnäs domkyrka (se *Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).
- 1379 byter Bo Jonsson bort 0:6 till Birger Ulfsson (se Mältveta) (DS 10005).
- 1386 skänker Birger Ulfsson jord i S till Vadstena kloster (se Mältveta) (RAp 6/10).
- 1397 ingår Karl i S i en landssyneränämnd (RAp 20/5).
- 1435 byter Anders Matsson (Hålbönäsätten), med sin hustru Ingrid Larsdotters (hjorthorn) samtycke, till sig två gårdar i S, som räntar ½ läst korn, 1:0 pn och 4 pund mata, och jord i Värmland, Ludgo sn, av Bengt Stensson (Natt och Dag) mot jord i Jumsta samt Kumla, Sköllersta och Örebro hdr (RAp 16/1, jfr DMS 2:2 s 190).
- 1453 (?) ingår Nils i S i en häradsnämnd (RApp odat nr 41).
- 1479 är Jöns i S nämndeman vid lagmansting (RAp 22/11).
- 1531 har Gustav I två gårdar om tillsammans 1:0, som räntar 1:0 avradspn, 1:0 gengårdspn, ½:0 dagsverkspn, ½ läst korn och 4 pund smör (K 1 f 61v).
- 1555 ärver Kristina Nilsdotter bl a två gårdar som räntar

½:0 läst korn, 1:0 pn och 4 lispund smör (se Mältveta) (GR 25 s 307 f).

1560-talet har Svante Sture två gårdar som tillsammans rän-
tar 4 pund korn, 2:0 avradspn, 3:0 gästningspn, 4 lis-
pund smör, 2 får, 1 gås, 4 höns, 20 ägg, 12 lass ved
och 16 dagsverken (ShS 158 B).

***Talgby**

1331 *in Talgby* (DS 2889).

1331 hör 0:2 till prebenda Oppeby/S:ta Anna vid Strängnäs
domkyrka (DS 2889).

Tibble

1291 *in Thubli* (DS 1030), 1342 *Thigbele* (DS 3632), 1397
Thybbille (RAp 20/5), 1474 *Tybbele* (RAp 5/12) – 10 I, 1
a.

SöH **1 skuj** 0:6 till Valsta, 1551 0:6:1:4, 1559 0:3.

2 skuj 0:3 + 0:1, båda till Bränninge.

1549 **1 ky** (Kvarsta rd) 0:6.

1291 skänker Anders Båt 0:0:½ till Strängnäs domkyrka (se
*Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).

1331 hör 0:0:½ till prebenda Söra vid Strängnäs domkyrka
(DS 2889).

1342 bekräftar biskop Styrbjörn i Strängnäs att sammanlagt
0:0:2½ i T, Tälleby, Överjärna sn, och Vaskhus, Ytter-
järna sn, hör till den prebenda i Strängnäs domkyrka
som Erengisle Jonsson (båt) och hans hustru Birgitta
Larsdotter stiftat (se Berga, Grödinge sn, och Torö,
Sorunda sn) (DS 3632, DMS 2:1 s 129, 232 f).

1397 se Ålö.

1466 får Vårfruberga kloster fasta på 0:6 som Mats i
Brunnsberga, Sorunda sn, bytt bort mot jord i Fjällsta,
Botkyrka sn, och *Åkerby, Salems sn (RAp 19/5, RAp
24/5).

1474 se Bo.

***Törnbacka**

1544 *Törnnebacke* (SöH 1544:1) – övergiven gårdstomt
(RAÄ 172:1) intill Valsta.

SöH **1 ky** (Lideby rd) 0:3:1.

Vacksta

1379 *i Waxta* (DS 10005), 1386 *Vaghsta* (RAp 6/10) – 10 H,
2 j – övergiven gårdstomt (RAÄ 145:1) ca 3,2 km väs-
ter om Jumsta.

SöH **1 aoe** 0:4, 1554 **1 fr** (1562 Svante Sture).

1379 byter Bo Jonsson bort ½:0 till Birger Ulfsson (se Mäl-

tveta) (DS 10005).

1386 skänker Birger Ulfsson jord i V till Vadstena kloster (se Mältveta) (RAp 6/10).

1496 är Johan i V faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

1531 har Gustav I en gård om $\frac{1}{2}$:0, som räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 0:2 dagsverkspn, 2 pund smör och 3 pund korn (K 1 f 61v).

1555 ärver Kristina Nilsdotter bl a en gård som räntar 3 tön korn, $\frac{1}{2}$:0 pn och 2 lispund smör (se Mältveta) (GR 25 s 307 f).

1561 har Svante Sture en gård som räntar 3 pund korn, 1:0 avradspn, 0:12 gästningspn, 2 lispund smör, 1 får, $\frac{1}{2}$ gås, 2 höns, 10 ägg, 6 lass ved och 8 dagsverken (ShS 158 B).

Valsta

1291 *in Walastum* (DS 1030), 1379 *i Walasta* (DS 10005) – 10 I, 2 a – ursprungligt bebyggelseläge (RAÄ 171:1) intill nuv bebyggelse.

SöH 1 sk 0:6, med skuj i Tibble.

1 skuj 0:2:0:4 till Hovsjö.

1549–55 1 kyuj 0:0:1.

1291 skänker Anders Båt 0:0:2 till Strängnäs domkyrka (se *Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).

1379 byter Bo Jonsson bort 0:0:2 $\frac{1}{2}$:5 till Birger Ulfsson (se Mältveta) (DS 10005).

1397 se Ålö.

1407 är Olof Pedersson i V faste vid en jordtransaktion (SD 900).

1409 är Magnus i V faste vid häradstinget (Majhp 19/10).

1448 är Peder i V faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).

Ytterby

1550 *Yttreby* (SöH 1550:6) – 10 I, 1 a – ursprungligt bebyggelseläge ca 1,4 km söder om Tveta kyrka (LSA A106–4:1, 1697).

SöH 1549 1 ky (Kvarsta rd) 0:4:1:4.

Ålö

1100-talets mitt (?) *in Allö* (VåKlJb f 58, avskr), 1346 *in superiori Alø* (DS 4043), 1397 *Alø* (RAp 20/5) – 10 I, 2 a.

SöH 1 ky (Lideby rd) 0:1:1:4.

1549 2 ky (Kvarsta rd) 0:3:1:2 + 0:3:1:2, 1554–56 en öde, 1556 0:3:1:2 + 0:1:1:4.

1549–54 1 kyuj 0:0:1 ('vid Ålö kvarn').

1549 **1 kykvarn** (Kvarsta rd), 1556 **1 aoekvarn**, 1562 **1 krkvarn**.

- 1100-talets mitt (?) donerar Sigvard jarl och hans dotter Ingeborg alla sina gods i Å, allt ålfiske och en del i ån med ett ålhus mot *Rävnäs (nu Nabben) till Vårfruberga kloster; godset anges vara '½ mark' (VåKlj b f 58, 59v).
- 1346 byter Karl Näskonungsson (delad sköld) bort 0:0:1:5 och sin andel i kvarnströmmarna och sju ålar i varje fiskedel i 'övre' Å samt jord i Björkeby, Överselö sn, till abbedissan Inga Birgersdotter (Likvidssönernas ätt) och Vårfruberga kloster mot jord i Högby, Högby sn, Östergötland (DS 4043).
- 1397 dömer Johan i Farsta, häradsdomhavande i Öknebo hd, i en tvist mellan å ena sidan Vårfruberga kloster och å andra sidan Olof i Valsta och Jakob i Jumsta rörande ett ålfiske. Enligt klostret hör ålfisket till Å, medan motparten hävdar att det hör till Tibble. En synenämnd fastslår emellertid att ålfisket alltid legat vid Å och är därmed klostrets egendom. (RAp 20/5)
- 1400 inkommer Vårfruberga klostres syssloman med käromål till häradstinget, då bönderna gjort intrång på klostrets ålfiske vid Å. En synenämnd fastslår återigen att ålfisket tillhör klostret. (RAp 22/5)
- 1409 är Mikael i Å faste vid häradstinget (Majhp 19/10).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok Å kvarn som räntar 3 pund rågmjöl och 6 lispund fläsk. Vidare upptas ett ålfiske vid kvarnen som räntar 3 skeppund och 10 lispund torkad ål; både kvarnen och ålfisket upptas som indraget kyrkogods. (AoE 29 A)

Tälje socken

1100-talets slut (?) *in parrochia Telgium* (VåKlJb f 59v, avskr).

1280 *parochia Tælhiium* (DS 705).

1327 *apud ecclesiam Telgis* (DS 2618, avskr).

1330 *parochia Tælghis* (DS 2759).

1379 *i Tælgia sokn* (DS 10005).

Omfattning: Tälje kyrksocken var under medeltiden och 1500-talet i administrativt hänseende delad, så att den västra delen (senare Västertälje sn) hörde till Öknebo hd och den östra delen (senare Östertälje sn) till Svartlösa hd. Den östra sockendelen överfördes till Öknebo hd 1636 (DMS 2:1 s 190). Saltskog (Västertälje sn) inkorporerades i Södertälje stad genom Kbr 6/12 1912 och samma sak skedde med hela Västertälje sn 1945 genom Kbr 31/8 (Lagerstedt s 9). Kämsta, Stångarö och Ånsta flyttades över till Turinge sn 1584 (SöH 1584:12).

Kyrka: Av den kyrka som sannolikt uppfördes i slutet av 1100-talet återstår i dag endast nederdelen av tornet och murpartier i det nuvarande mitskeppets västra del. Dess ursprungliga planform utgjordes av ett långhus med de invändiga måtten ca 7 x 10 m samt ett västtorn. Några grundmurar till ett tidigmedeltida kor har inte påträffats vid grävningar. Vid 1200-talets slut eller möjligen under 1300-talet förlängdes kyrkorummet åt öster till dess dubbla längd och en sakristia uppfördes på den norra sidan. Under 1400-talets senare del slogs stjärnvalv i kyrkorummet av vilka tre stycken ännu är bevarade i det nuvarande mitskeppet. Först i slutet av 1500-talet eller början av 1600-talet skedde de ombyggnader som innebar att kyrkan blev treskeppig och fick sitt nuvarande korparti. Några medeltida inventarier finns inte bevarade, vilket sannolikt har att göra med de två svåra bränder som drabbade kyrkan 1650 och 1881. (SöKy 88 3:e uppl)

S:ta Ragnhild är ett lokalhelgon som intimt förknippas med kyrkan i Tälje, då hon dels skall ha varit dess grundare, dels begravts i kyrkorummet. Hennes kult tycks ha varit livaktig främst under senmedeltiden och de tidigaste uppgifterna om henne härrör från 1400-talet. Det är osäkert huruvida Ragnhild existerat som historisk person, då uppgifterna om hennes identitet och släktförhållanden är motstridiga och till stor del orimliga. Hon omtalas t ex både som dotter till Halsten (svensk kung omkr 1070) och som hustru till Inge d ä och dennes brorson Inge d y. Några spår av graven finns inte bevarade, men ännu i 1830 års inventarium för Tälje kyrka upptas relikier som sägs härröra från Ragnhild. Under 1600-talets första hälft tolkades stadens sigill till att föreställa Ragnhild och kyrkan har

också kommit att benämnas S:ta Ragnhilds kyrka. (SBL bd 29 s 613, Collmar s 488, SöKy 88 1:a och 3:e uppl)

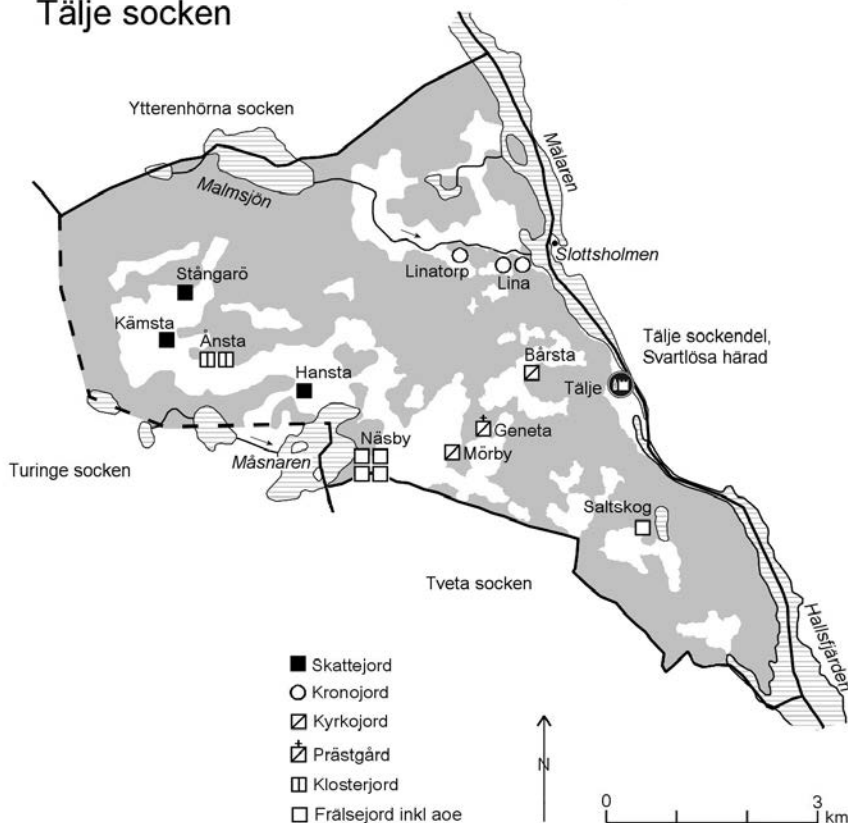
Prästgård: På en karta från slutet av 1600-talet finns en prästgård utsatt med uppgiften 'som fordom kallas Geneta' (LSA A121-7:1, 1683). Gården Geneta finns belagd i det medeltida källmaterialet, men är däremot osynlig i landskapshandlingarna, vilket tyder på att den var prästgård även under medeltiden och 1500-talet.

Runstenar: Sö 310 Geneta prästgård (försvunnet fragment), 344 Kiholm.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1543/44 (1571)

	sk	kr	ky	sp	aoe	fr
Bårsta	--	--	1 (1)	--	--	--
Hansta	1 (2)	--	--	--	--	--
Kämsta	1 (1)	--	--	--	--	--
Lina	--	2 (2)	--	--	--	--
Linatorp	--	1 (1)	--	--	--	--
Mörby	--	--	1 (1)	--	--	--
Näsby	--	--	--	--	1 (1)	3 (2)
Saltskog	--	--	--	--	--	0 (1)
Stångarö	1 (1)	--	--	--	--	--
Ånsta	--	--	--	2 (0)	--	0 (2)
SUMMA	3 (4)	3 (3)	2 (2)	2 (0)	1 (1)	3 (5)

Tälje socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

Bårsta 1544 *Borsta* (SöH 1544:1) – 10 I, 3 a – spridda bebyggelse-lämningar (RAÄ Södertälje 132:1-5) strax öster om Smedvägen.

SöH 1 ky (Söderby rd) 0:2.

1549 meddelar Gustav I sin fogde Sven Andersson att Lars Pederssons begäran om att få bosätta sig på torpet B skall bifallas om uppgifterna stämmer att den nuvarande landbon misskött både hus och ägor (GR 20 s 155).

Geneta 1100-talets slut (?) *Gnitharhog* (VåKIJb f 59v, avskr), 1280 *in Gnitahøhe* (DS 705) – 10 I, 2 a – bebyggelse-lämningar (RAÄ Södertälje 63:2) intill Prästgårdsvägen.

- 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 5 örtugar i G (VåKlJb f 59v).
 1280 pantsätter före detta kungen Valdemar 0:0:10 till bis-kop Anund i Strängnäs (se Ådö, Helgesta sn) (DS 705, DMS 2:4 s 146).

Hansta

- (nu Hanstavik) 1291 *in Hanastum* (DS 1030), 1331 *Hosaby Hanastum* (DS 2889), 1379 *i Hanastum* (DS 10005) – 10 H, 3 j.
 SöH 1 sk 1:4, 1554 1:0, 1560 (?) 1:0:0:6, med skuj i Skylsta. 1560 1 sk 1:0:0:6.
 1291 skänker Anders Båt 0:0:½ i H "northuetum" till Strängnäs domkyrka (se *Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).
 1331 hör sammanlagt 0:0:5½ i H och två andra byar i Tälje sn, vilka ej namnges, till prebenda Oppeby/S:ta Anna vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1364 är Holmvast i H faste vid häradstinget (DS 7002).
 1379 byter Bo Jonsson bort 0:0:8½ till Birger Ulfsson (se Mältveta, Tveta sn) (DS 10005).
 1383 och 1384 är Nils i H faste vid häradstinget (SkSp 29/10, UUBp 21/5).
 1396–1405 är Mickel i H faste vid häradstinget ett flertal gånger (RAp 22/1, SD 660).
 1399, 1402 och 1409 är Mickel i H nämndeman vid räfste-ting i Strängnäs (RAp 1/7, SD 184, 1171, 1181, 1182).
 1414 och 1424 är Påvel i H faste vid häradstinget (Ekström s 43, VikSp odat se SDHK nr 20186).
 1496 är Nils i H faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

Kämsta

- 1291 *in Kyembistum* (DS 1030), 1371 *i Kæmbastom* (DS X 50) – 10 H, 3 j – nu i Turinge sn.
 SöH 1 sk 1:4.
 1291 skänker Anders Båt 0:0:½ till Strängnäs domkyrka (se *Valsta, Ytterjärna sn) (DS 1030).
 1371 är Nils i K faste vid häradstinget (DS X 50).
 1400, 1406 och 1414 är Ernvard i K faste vid häradstinget (RAp 24/1, SD 695, Ekström s 43).
 1405 byter Anund i Ånsta till sig 0:0:2 av Nils Birgersson och Bengt Magnusson; bytet stadfästs vid räfsteting i Strängnäs 1409 (se Vinberga, Ytterenhörna sn) (SD 660, SD 1182).
 1438 är Holmger i K nämndeman vid lagmansting och 1444 faste vid häradstinget (RAp 19/5, RAp 27/3).

- 1448 är Lars i K faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
 1450, 1451 och 1466 är Lars i K faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 25714, RAp 23/1, RAp 24/5).
 1453 (?) ingår Lars i K i en häradsnämnd (RApp odat nr 41).
 1488 se Hammarby, Överenhörna sn.

Lina

- 1348 *Linæ* (DS 4323), 1404 (?) i *Linom* (B 16 f 200, avskr), 1488 i *Lyna* (UUBp 24/5) – 10 I, 3 a – bebyggelselämningar (RAÄ Södertälje 90:1) intill nuv bebyggelse.
 SöH **2 kr** 0:6 + 0:6 (1562 förlänt till Lars Knutsson /Forsaätten/, jfr AF 1:1 s 116).
 1348 byter Rörik Bonde bort sin del i L och Hallsta, Ytterenhörna sn, till sin bror Peter mot jord i Husby, Jäders sn (DS 4323).
 1404 (?) ger Lars Ulfsson (Aspenäsätten) i morgongåva till Katarina Stensdotter (Bielke) bl a 0:6 i L och jord i Hallsta, Ytterenhörna sn (B 16 f 199 ff).
 1418 ärver Sigrid Uddormsdotter (Rakeredsätten) 0:6 och en kvarn i L vid arvskifte efter sin syster Gunhild Uddormsdotter (se Såna, Asby sn) (SD 2448, DMS 4:6 s 57).
 1488 är Bengt i L faste vid häradstinget (UUBp 24/5).
 1532 får fogden Karl skrivare gården L i förläning (GR 8 s 64).

Linatorp

- 1544 *Lina torp* (SöH 1544:1) – låg möjligen vid fornlämning (RAÄ Södertälje 183) ca 800 m västsydväst om Lina gård.
 SöH **1 krt** 0:1:1 (1562 förlänt till Lars Knutsson /Forsaätten/, jfr AF 1:1 s 116).

Mörby

- 1280 *in Møriby* (DS 705), 1330 *in Myraby* (DS 2579), 1446 i *Mørøby* (UUBp 21/10) – 10 I, 2 a – ungefärligt läge strax norr om Diskusvägen.
 SöH **1 ky** (Söderby rd) 0:4.
 1280 pantsätter före detta kungen Valdemar 0:1 till biskop Anund i Strängnäs (se Ädö, Helgesta sn) (DS 705, DMS 2:4 s 146).
 1330 testamenterar Brynolf, kanik i Strängnäs domkyrka, 0:0:1 i M och jord i *Roknadal samt en kvarn i Gladö, Huddinge sn, till sin prebenda (S:t Botvids prebenda) (DS 2759, DMS 2:1 s 155).

- 1400-talet (?) hör 0:0:10 till prebenda Oppeby/S:ta Anna vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1446 är Anders i M faste vid häradstinget och ingår 1449 i en häradsnämnd (UUBp 21/10, VåKyA L I a:1).
 1459 är Björn i M vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka; kan avse Mörby, Turinge sn (?B 15 f 228v).
 1482 är Olof i M faste vid häradstinget; kan avse Mörby, Turinge sn (?RAp 25/5).
 1496 är Lars i M faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

Näsby

- 1000-talet *Næsby* (runsten Sö 312), 1484 i *Næsby* (A 15 f 26v) – 10 I, 2 a – övergiven bytomt (RAÅ Södertälje 49:1) vid golfbana ca 500 m väster om trafikplats Vasa, Strängnäsvägen.
 SöH 1549 **1 kyuj** 0:0:1, redovisas ej 1554–61, 1562 **1 kruj. 1 aoet** 0:4, 1550 **1 aoe. 3 fr**, 1549 **2 fr** (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/).
 1000-talet omnämns Gammal i N (runsten Sö 312).
 1396 är Johan i N faste vid häradstinget; kan avse Näsby, Taxinge sn (?RAp 22/1).
 1397 ingår Lars i N i en landssynenämnd; kan avse Näsby, Taxinge sn (?RAp 20/5).
 1456 är Ragvald i N faste vid häradstinget; kan avse Näsby, Taxinge sn (RAp 29/5).
 1484 upptas i en förteckning över gods tillhörande S:ta Annas prebenda vid Strängnäs domkyrka 0:0:1 som räntar 0:0:4 pn (A 15 f 26v).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter en gård till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:0:11, som räntar 0:12 avradspn (SSJb 1515 f 24).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:0:11, som räntar 0:12 avradspn (SSJb 1502 f 7).
 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok två gårdar om sammanlagt 0:16, som räntar 4:0 pn resp 2:4 pn (SkS E 8928).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 0:12 avradspn (K 1 f 64v).
 1559 upptas en gård som 'Hammerstagods' i Gustav I:s jordebok, sår 4 spann, har äng till 14 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 1½:0 avradspn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

- *Roknadal** 1330 *in Roknadal* (DS 2579).
 1330 testamenterar kaniken Brynolf 0:0:1 till sin prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Mörby) (DS 2579).
- Saltskog** 1510 (omkr) *Saltskog*h (SkS E 8928), 1549 *Saltskog* (SöH 1549:6) – 10 I, 2 a – ungefärligt läge vid fornlämning (RAÄ Södertälje 110:1) ca 300 m väster om Saltskogs-fjärden.
 SöH 1549 **1 fr** (1562 Nils Karlsson /Gyllenstierna/).
 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok en gård som räntar 1:4 pn (SkS E 8928).
 1558 får Esbjörn Håkansson tillåtelse att hugga så mycket ek i S som behövs till ett skepp (GR 28 s 488).
- Skylsta** 1379 *i Skyastum* (DS 10005), 1386 *Skyista* (RAp 6/10) – 10 H, 3 j.
 SöH **1 skuj** 1:0 till Hansta, 1550 1:0:1:4.
 1379 byter Bo Jonsson bort 0:0:7 till Birger Ulfsson (se Mältveta, Tveta sn) (DS 10005).
 1386 skänker Birger Ulfsson jord i S till Vadstena kloster (se Mältveta, Tveta sn) (RAp 6/10).
- Stångarö** 1506 *i Stangarna/Stongarna* (StJb s 456, avskr), 1544 *Stongare* (SöH 1544:1)–10 H, 3 j – nu i Turinge sn.
 SöH **1 sk** 1:1:2, 1549 1:4, 1551 1:2, med skuj i *Hundista, Toresunds sn.
1 skuj 0:2:1 till Jumsta, Tveta sn.
 1506 stadfäster Erik Nilsson i S det byte som hans far Nils Petersson gjort med Helgeandshuset i Stockholm; Nils bytte till sig jord i S mot jord i Ånsta (StJb s 456).
 1510 (omkr) har Nils Bosson (Grip) 0:0:7 i S (SkS E 8928).
 1557 omnämns Nils i S som kärke inför rådstugurätten i Stockholm (StTb s 190).
- *Vælliø** 1510 (omkr) *Vælliø* (SkS E 8928).
 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok en äng vid V som räntar ½:0 pn (SkS E 8928).
- Ånsta** 1384 *i Wnastom* (UUBp 21/5), 1399 *i Onastom* (RAp 1/7) – 10 H, 3 j – nu i Turinge sn.
 SöH **2 sp** 0:6 + 0:6, 1571 **2 fr**.
 1384 är Anund i Å (?bomärkessigill) faste vid häradstinget (UUBp 21/5).
 1399 se Sund, Vårdinge sn.

- 1405 är Anders Bengtsson i Å faste vid häradstinget (SD 658, 659, 660).
- 1405 se Vinberga, Ytterenhörna sn.
- 1414 byter Anund i Å (bomärkessigill) bort jord i Å till Finvid Björnsson mot jord i Finkarby, Taxinge sn (Ekström s 43).
- 1444 är Finvid i Å faste vid häradstinget (RAp 27/3).
- 1445 är Storbjörn i Å faste vid häradstinget (RAp 15/5).
- 1460 omnämns Peder i Å som nämndeman vid häradstinget i Svartlösa hd (?RAp efter 29/9 se SDHK nr 27658, DMS 2:1 s 190).
- 1474 skänker Ingrid Gregersdotter 2:0 till Helgeandshuset i Stockholm (StJb s 454).
- 1506 stadfäster Erik Nilsson i Stångarö det byte som hans far Nils Petersson gjort med Helgeandshuset i Stockholm; Nils bytte bort jord i Å mot jord i Stångarö (StJb s 456).

Vårdinge socken

1285 *in Warthunge* (DS 811).

1306 *in Vardhungi* (DS 1493).

1310 *parochia Wardungi* (DS 1672).

1319 *in Wærhungy* (DS 2198).

1366 *i Wardhunge sokn* (DS 7355).

1438 *i Vardunge sokn* (RAp 19/5).

1450 *i Vordinge kirkio* (RAp efter 1/5, se SDHK nr 25714).

Omfattning: Vårdinge socken hade 1950 samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet.

Kyrka: Vårdinge kyrka omgestaltades kraftigt på 1820-talet, då den bl a försågs med korsarmar, och av den medeltida byggnaden återstår i dag tornet, långhusets västra del och korets östvägg med sitt romanska fönster. Den ursprungliga stenkyrkan uppfördes sannolikt vid 1100-talets slut med västtorn och ett smalt rakslutet kor. Under 1300-talet, möjligen dess senare del, uppfördes ett nytt kor med samma bredd som långhuset, men den ursprungliga korgaveln sparades. Kyrkorummet välvdes med tegelvalv vid 1400-talets mitt och vid samma tidpunkt bör tornet ha byggts på med en våning, vilken försågs med spetsbågiga blinderingar på ömse sidor om ljudgluggarna. De ursprungliga ljusgluggarna, vilka murades igen när tornkrönet byggdes, är synliga inifrån tornet under ljudgluggarna. Den nuvarande sakristian uppfördes öster om koret i slutet av 1500-talet, men det saknas uppgifter om den medeltida sakristian. Av de tre tegelvalven är endast det västra bevarat, där fragment av kalkmålningar attribuerade till Albertus Pictor är synliga. Målningsfragment finns även på korets östvägg.

Av medeltida inventarier återstår ett triumfkrucifix från 1400-talets mitt och en paten från 1300-talets mitt med Guds Lamm. I Statens historiska museums samlingar finns en träskulptur från Vårdinge kyrka föreställande en biskop, okänt vilken, som daterats till 1400-talets andra hälft. Det medeltida altarskåpet, vilket är tillverkat i Antwerpen under 1500-talets första fjärdedel, såldes 1780 till Dillnäs kyrka. (SöKy 61 4:e och 5:e uppl, SHM mbild, SBL bd 29 s 103)

Kyrkby: Säby. Den medeltida prästgården var belägen i Sjögård.

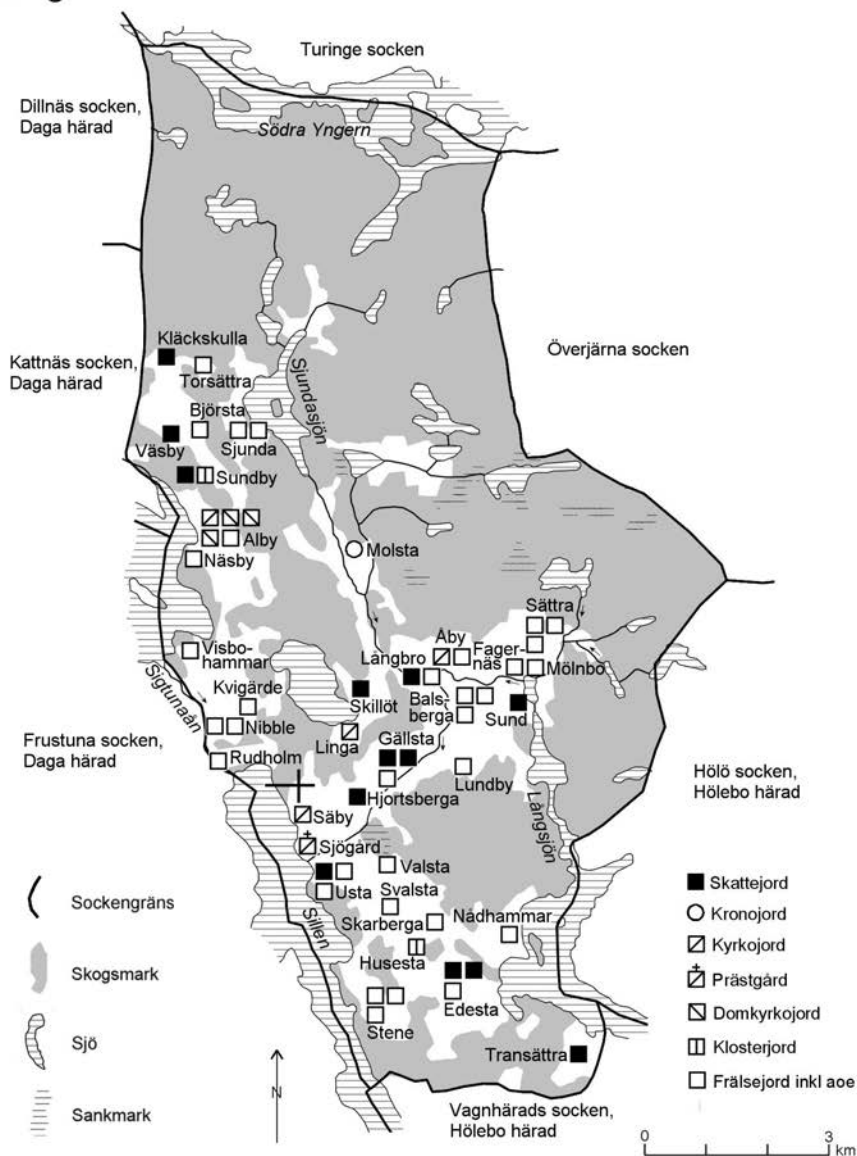
Runstenar: saknas.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1543/44 (1573)

	sk	skuj	kr	ky	kyuj	fr
Alby	--	--	--	0 (1)	0 (1)	4 (3)
Balsberga	--	--	--	--	--	3 (3)
Björsta	--	--	--	--	--	0 (1)
Edesta	1 (1)	--	0 (1)	--	1 (0)	0 (1)
Fagernäs	--	--	--	--	--	1 (1)
Gällsta	2 (0)	--	0 (2)	--	--	1 (1)
Hjortsberga	1 (0)	1 (0)	0 (1)	--	--	--
Kläckskulla	--	0 (1)	--	--	--	--
Kvigärde	--	--	--	--	--	1 (1)
Linga	--	--	--	1 (1)	--	--
Lundby	--	1 (1)	--	--	0 (1)	1 (1)
Långbro	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)
Molsta	--	--	1 (1)	--	--	--
Mölnbo	--	--	--	--	--	1 (1)
Nibble	--	--	0 (2)	--	--	2 (0)
Norrsättra	--	--	--	--	--	2 (2)
Nådhammar	--	--	--	--	--	1 (1)
Näsby	--	--	--	--	--	0 (1)
Rudholm	--	--	0 (1)	--	--	1 (0)
Sjunda	--	--	--	--	--	2 (0)
Skarberga	--	--	--	--	--	1 (1)
Skillöt	1 (1)	--	--	--	--	--
Stene	--	--	--	--	--	3 (3)
Sund	1 (0)	--	0 (1)	--	--	--
Sundby	0 (1)	--	--	2 (1)	1 (0)	--
Svalsta	--	1 (1)	--	--	--	1 (1)
Säby	--	--	--	0 (1)	--	--
Sänkesta	--	--	--	--	0 (1)	--
Torsättra	--	--	--	--	--	0 (1)
Transättra	0 (1)	--	--	--	--	--
Usta	0 (1)	1 (0)	--	--	--	0 (2)
Valsta	--	--	--	--	--	1 (1)
Visbohammar	--	--	--	--	--	1 (0)
Väsby	1 (1)	--	--	--	--	--
Åby	--	--	--	1 (1)	--	0 (1)
Östersättra	--	--	--	--	--	1 (1)
SUMMA	8 (7)	4 (3)	1 (9)	4 (5)	2 (3)	29 (29)

Dessutom redovisar längderna: **kl**: Sundby 1 (0), **aoe**: Husesta 1 (1).

Vårdinge socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Angående klosterjorden (Skänninge kloster), se inledningen s 11.

- Alby** 1366 *in Aalby* (DS 7355), 1371 *i Alby* (DS X 50), 1374 *in Almby* (DS 8605), 1381 *i Walby* (Rapp 16/5) – 10 H, 0 h.
- SöH 1549 **1 ky** (Lideby rd) 0:4, 1559 **1 aoe**, 1562 **1 kr**, 1568 **1 ky**.
 1549 **1 kyuj**, vissa år öde; redovisas 1549–54 under Åby.
4 fr, 1549 **3 fr** (1562 Peder Kristiernsson /Siöblad/ 1, Ture Pedersson /Bielke/ 2), 1568–69 samtliga öde.
- 1366 är Peter, Karl och Ulf i A fastar vid häradstinget (DS 7355).
- 1371 är Ulf i A faste vid häradstinget (DS X 50).
- 1374 anslår Magnus Finvidsson (Magnus Marinasons ätt) 1:0 till den prebenda som han stiftar vid Strängnäs domkyrka (se Hålbby, Vansö sn, Åkers hd) (DS 8605).
- 1381 skänker Bo Jonsson (Grip) 1:0 till det ärkedjäknedöme han grundar vid Strängnäs domkyrka och till vilket han även skänker jord i följande socknar i Södermanland: Bettna, Blacksta, Dunker, Hammarby, Helgarö, Husby (Oppunda hd), Jäder, Kjula, Kloster, Lid, Torpa, Tumbo, Vadsbro, Vallby, Vansö och Vingåker samt Viby sn i Närke (se Aspesta, Kjula sn, Österrekarne hd) (Rapp 16/5, SRPp 50).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig $\frac{1}{2}$:0 av Gustav Matsson (se Sjunda) (UUBp 4/3).
- 1384 får Bo Jonsson $\frac{1}{2}$:0 i A med underliggande torp och 'fjällar' och jord i Väsby som kompensation av Sigge Brun och dennes 'syssling' Sigrid Jonsdotter (vingad hjälm), då ett stort jordbyte fullbordas (se Talby, Salems sn) (UUBp 12/3, DMS 2:1 s 181 f).
- 1404 skänker Isak Isaksson (Banér) och Mats Andersson (Hålbbonäsätten) $\frac{1}{2}$:0 i A och jord i Jumsta, Tveta sn, som själagaåva till Helga kors prebenda i Strängnäs domkyrka, vilket sker i samband med arvskiftet efter Sigge Brun och hans hustru Birgitta Nilsdotter (två spetsar uppifrån) (SD 409).
- 1405 stadfäster Katarina Erengisledotter (tre sjöblad) sin förste make Sigge Bruns gåva om $\frac{1}{2}$:0 till Helga kors prebenda i Strängnäs domkyrka; fastebrev utfärdas samma år (SD 624, SD 658).
- 1406 är Botvid i A faste vid häradstinget (SD 695).
- 1409 och 1421 se Alby, Ytterjärna sn.

- 1413 skänker Nils Bosson (Natt och Dag) jord i Södermanland och Närke, däribland 1:0 i A med tillhörande tre torp, till ärkedjäknedommet i Strängnäs domkyrka såsom själagåva för sig och sin avlidna hustru Ingeborg Ragvaldsdotter (Håkan Tunessons ätt) samt deras släktingar (se Aspesta, Kjula sn, Österrekarne hd) (SD 1745).
- 1413 nämner Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) i sitt testamente att hans syster Märta Birgersdotter och hennes make Bengt Magnusson (Stenstaätten) skänkt ½:0 i A och jord i Björsta till stiftandet av Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Kolke, Frustuna sn) (SD 1796, DMS 2:4 s 65).
- 1424 är Anders i A faste vid häradstinget (VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1435 bekräftar biskop Tomas att Bengt Magnusson skänkt ½:0 till Helga kors och S:ta Birgittas altare i Strängnäs domkyrka (SMR 175).
- 1445 är Jöns i A faste vid häradstinget; kan avse Alby, Ytterjärna sn (?RAP 15/5).
- 1449 ingår Anders och Guttorm i A i en landssynenämnd; Guttorm ingår samma år i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).
- 1466 är Peder Jonsson i A faste vid häradstinget; kan avse Alby, Ytterjärna sn (?RAP 24/5).
- 1485 säljer Mats Körning, kyrkoherde i Vallby, ½:0 som ligger längst västerut i A och det halva torpet Sättra till biskop Kort i Strängnäs; jorden var hans mor Märta Kristiernsdotters (Hjorthorn) morgongåvegods (SjSp 22/2).
- 1488 är Jöns Andersson i A faste vid häradstinget; kan avse Alby, Ytterjärna sn (?UUBp 24/5).
- 1488 uppger Anna Matsdotter (Körning) att jorden i A är brodern Mats Körnings rätta fädernesarv (RAP 6/5).
- 1493 är Mats i A vedervaroman vid en jordtransaktion (RAP 29/5).
- 1530 intygar två 'äldriga' dannemän i Vårdinge sockenstuga att biskop Kort orättmätigt tvingat till sig godset A av Mats Körning pga att den sistnämnde fått barn med sin piga. Olof Ivarsson (Måbyätten), systerson till Mats, är därmed rättmätig ägare till A. (SjS auts 46a)

- 1553 ärver Peder Kristiernsson efter sin far Kristiern Larsson (Siöblad) en gård i A om 0:7, som räntar 0:7 pn, 3 pund korn och 1 lispund smör, och jord i Skåve, Överjärna sn, och ytterligare jord Daga, Jönåkers, Rönö och Västerrekarne hdr samt i Småland, Uppland, Västmanland och Östergötland (se Flättna, S:t Nikolai sn) (SjSp 1/11, DMS 2:3 s 143).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård om ½:0 som sår 18 spann, har äng till 30 lass hö och räntar 0:4 avradspn, 0:4 gengårdspn, 3 pund korn, 1 lispund smör, 1 höna, 12 ägg och 6 dagsverken; gården uppges vara indragen från Strängnäs domkyrka, dit den skänkts av Isak Isaksson (se 1404 ovan) (AoE 29 A).
- 1560 (omkr) uppges i en längd över gods som frälset tillägnat sig efter Västerås recess 1527 att Ture Pedersson (Bielke) erhållit två gårdar, som räntar 1:0 avradspn, 2:0 gästningspn, 6 pund malt, 2 lispund smör och 1 lispund fläsk, från ärkedjäknedömet's prebenda vid Strängnäs domkyrka (SKHRA vol 2:3 s 18).

Balsberga

- 1285 *Mansionem Biærhær* (DS 811), 1366 *in Berghum* (DS 7355), 1382 *i Berghom* (LSBp 7/3), 1492 *i Boosberge* (C 27 II f 2v) – 9 H, 9 i.
- SöH 3 fr, 1549 2 fr, 1551 3 fr (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/ 3), (1555 en öde), 1573 två öde.
- 1285 byter kung Magnus bort gården B till Bengt Peterssons (tre vingar) hustru Ingeborg Gustavsdotter mot Stensättra, Turinge sn (DS 811).
- 1306 ger Håkan (Ingeborgsson) Läma gårdarna B och Fagernäs i morgongåva till sin hustru Ingeborg Ragvaldsdotter (Håkan Tunessons ätt) (DS 1493).
- 1366 är Johan och Dionysius i B fastar vid häradstinget (DS 7355)
- 1382 byter Ragvald Magnusson bort 2:0 till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3).
- 1492/94 upptas tre gårdar i Åke Jönssons (Svarte Skåning) uppbördsbok; 1492 räntar samtliga 23 spann korn och 1 pund mata vardera och 1494 räntar samtliga 21 spann korn vardera (C 27 II f 2v, VII f 1v).

Björsta

- 1369 *i Biornastum* (DS 8015) – 10 H, 0 h – övergiven bytomt (RAÄ 147:1) ca 400 m öster om Väsby.
- SöH 1 skuj 0:4 till Långbro.

- 1549 **1 fr** (1562 Lars Fleming).
- 1369 får herr Peter, kanik i Strängnäs, fasta på 0:0:7 lig-gande 'vid västra landet' som han köpt av Jöns Lars-son i Sandvik, Övergrans sn, Håbo hd (DS 8015).
- 1381 byter Lars Filipsson bort 0:0:10 till Bo Jonsson (se Härnö, Taxinge sn) (DRAp vid 12/3 1414).
- 1382 byter Bo Jonsson till sig 0:2 av Gustav Matsson (se Sjunda) (UUBp 4/3).
- 1402 tilldöms Johan Hake 0:0:7 vid räfsteting i Strängnäs (se Svalsta) (SD 184).
- 1413 nämner Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) i sitt testamente att hans syster Märta Birgersdotter och hennes make Bengt Magnusson (Stenstaätten) skänkt 0:0:10 i B och jord i Alby till stiftandet av Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka (se Kolke, Frustuna sn) (SD 1796, DMS 2:4 s 65).
- 1422 utfärdar Johan Karlsson (Färila) fastebrev på 0:0:10 som Karl Magnusson (Örnfot) och hans hustru Inge-gerd Ingelsdotter (Hjorthorn) skänkt till Helga kors och S:ta Birgittas prebenda vid Strängnäs domkyrka (UUBp 17/1).
- 1423 ger Knut Karlsson jord i B som morgongåva till Jo-hanna Torgilsdotter (se *Åby, Taxinge sn) (B 16 f 419).
- 1438 byter Erik i Sund till sig 0:0:10 av Ingevald Eskilsson, prebendat vid Helga lekamens prebenda i Strängnäs domkyrka, mot lika mycket jord i Våltesta, Vansö sn (RAp 27/10).
- 1443 utfärdas nytt brev på 1438 års byte, vilket till skillnad från det föregående är beseglat av Erik (?bomärke i sköld) och upptar 12:0 pn för byggnader som Erik uppfört (RAp 22/7).
- 1445 byter Erik i Sund till sig 0:0:2½ av Ingevald Eskilsson mot lika mycket jord i Oppeby, Frustuna sn (RAp 13/1, DMS 2:4 s 67).
- 1451 intygar biskop Sigge och domkapitlet i Strängnäs att Lars Ragvaldsson, sakristan i Strängnäs domkyrka och prebendat vid Helga kors och S:ta Birgittas prebenda, bytt bort 0:0:10 till Ingevald Eskilsson mot jord i Op-peby, Frustuna sn (RAp 14/4, DMS 2:4 s 67).
- 1451 tillkännager Ingevald Eskilsson (Helga lekamens pre-benda) att han bytt till sig 0:0:2½ av Lars Ragvaldsson

(Helga kors och S:ta Birgittas prebenda) mot lika mycket jord i Oppeby, Frustuna sn (RAp 15/4, DMS 2:4 s 67).

- 1510 (omkr) upptas i Nils Bossons (Grip) jordebok en gård om 0:10 (SkS E 8928).

Edesta

- 1331 *in Esestum* (DS 2889), 1371 *i Essæstom* (DS X 50), 1446 *i Ysistom* (UUBp 21/10), 1462 *i Esestha* (StrLBp 4/2) – 9 H, 8 i.

SöH **1 sk** 1:3, 1551 1:0.

1549 **1 sk** 0:5:1:4, 1551 0:4, 1556 **1 kr** 1:0, 1573 öde.

2 skuj 0:4:1:4 till Skillöt + 0:0:0:6 till Långbro.

1544–59 **1 kyuj** 0:3.

1550 **1 fr** (1562 Svante Sture), vissa år öde.

- 1331 hör 0:0:5:3 till prebenda Mellösa vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).

- 1371 får Johan Hake (?sparre) fasta på 0:0:6½ som han köpt av Skåring Iliansson (framkommande svin) (DS X 50).

- 1391 byter Johan Hake bort 0:2 till Sven, borgare i Nyköping, och hans hustru Ingrid Botolfsdotter mot jord i Brunnsta, S:t Nikolai sn (RAp 25/11, DMS 2:3 s 138).

- 1429 läggs ½:0 under Vårdinge kyrka och 0:0:2 under prästbordet i Vårdinge (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).

- 1446 är Jeppe i E faste vid häradstinget; han ingår 1449 i en landssynenämnd och 1453 (?) i en häradsnämnd (UUBp 21/10, VåKyA L I a:1, Rapp odat nr 41).

- 1450 får Johan Siggeßon i Skillöt fasta på ½:0 i 'norra ändelagen' (se Skillöt) (RAp efter 1/5).

- 1462 byter herr Anders, kyrkoherde i Vårdinge, till sig 0:0:2 av Håkan Väsing (halv båt) mot jord i Gillberga, Råby sn (StrLBp 4/2, DMS 2:2 s 232).

- 1491 är Johan Eriksson i E vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 10/7).

- 1547 byter Ivar Fleming till sig gården E, som räntar 10 spann korn, 0:4 pn och 1 pund fläsk, av Anna Nilsdotter (se Stene) (UUBp 7/8).

- 1561 har Svante Sture en halv gård som räntar 0:3 avradspn, 0:9 gästningspn, 10 spann korn, och ½ lispund fläsk; gården, som ligger under Tullgarn, Hölö sn, har Svante bytt till sig av Brita Larsdotter (Tre ro-sor) (ShS 158 B).

Fagernäs

- 1306 *Faghernes* (DS 1493) – 9 H, 9 i.

- SöH **1 fr**, 1550 **1 frt** (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag).
 1306 ger Håkan (Ingeborgsson) Läma gårdarna F och Balsberga i morgongåva till sin hustru Ingeborg Ragvaldsdotter (Håkan Tunessons ätt) (DS 1493).
 1485 omnämns Karl Torstensson i F som vittne vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 76 f).

Gällsta

- 1334 *in Gærdhastum* (DS 3025), 1382 *i Gærdhastom* (LSBp 7/3), 1463 *Gerdista* (RAp 28/5) – 9 H, 9 i – övergiven gårdstomt (RAÄ 314:1) ca 600 m nordöst om Hjortsberga.
 SöH **1 sk** 0:4:1, 1551 0:2:2:4, med skuj i Hanelund, Lundby och Sänkesta, 1569 **1 kr**, (1568 **1 fr**).
1 sk 0:4:2, 1551 (?) 0:3, med skuj i Hanelund, (1559 öde), 1569 **1 kr**, (1568 **1 fr**).
1 frt (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/), (1568 öde).
 1334 är Lars och Olof i G fastar vid en jordtransaktion (DS 3025).
 1382 byter Ragvald Magnusson bort ½:0 till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3).
 1429 läggs 0:0:1 under Vårdinge kyrka (se Sjögård) (VåKyA L I a:1, jfr SDA E III:140).
 1463 förklarar Åke Jönsson (Svarte Skåning) sig vara skyldig herr Olof, kyrkoherde i Sorunda, 20:0 pn och betalar skulden med sin gård G om 0:0:8 som räntar 2 tön korn, 0:6 pn och 1 pund mata (RAp 28/5).
 1482 är Olof och Holvast i G fastar vid häradstinget (RAp 25/5).
 1482 får Åke Jönsson i förläning av rikets råd två skattegårdar i G samt ytterligare skattegårdar i Hjortsberga, Linga, Långbro, Skillöt, Sund, Usta och Väsby (se Ludgo, Ludgo sn) (RAp 24/10, DMS 2:2 s 187).
 1493 är Jöns Bike i G vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 1/1).
 1533 är Jöns Bike, Peder Jönsson och Peder Larsson i G vedervaromän vid en jordtransaktion (RAp 30/11).

Hanelund

- 1334 *in Hanalund* (DS 3025), 1382 *i Hanalunde* (LSBp 7/3) – 9 h, 9 i – övergiven gårdstomt (RAÄ 157:1) ca 600 m söder om Långbro.
 SöH **3 skuj** 0:3:2 till Långbro + 0:3 till Gällsta + 0:1:1 till Gällsta.
 1334 är Farman i H faste vid en jordtransaktion (DS 3025).
 1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:3 till Bo Jonsson (se

Kläckskulla) (LSBp 7/3).

1405 och 1407 är Holvast i H faste vid häradstinget och vid en jordtransaktion (SD 658, 659, 660, 900).

Hjortsberga

1334 *in Hiorsbiærgh* (DS 3025), 1382 *i Hiordhzbergh* (UUBp 4/3) – 9 H, 9 i.

SöH **1 sk** 1:4 1559 **1 aoe**, 1562 **1 kr**, (1568 **1 fr**).

2 skuj 0:3 till Skillöt + 0:0:1:1 till Långbro.

1544 (endast) **1 skuj** 0:0:2.

1334 är Erik i H faste vid en jordtransaktion (DS 3025).

1366 är Nils Eriksson i H faste vid häradstinget (DS 7355).

1382 byter Bo Jonsson till sig 0:3:0:10 av Gustav Matsson (se Sjunda) (UUBp 4/3).

1429 läggs 0:0:1 under Vårdinge kyrka (se Sjögård) (Vå-KyA L I a:1, jfr SDA E III:140).

1438 tilldöms Nils Stubbe 0:9:1 vid lagmansting, vilken Johan Siggesson och Bravid i Stene gjort anspråk på; nämnden bestyrkte dock att jorden utgjorde Nils rätta arv efter hustru Kristina i Hjortsberga, änka efter Bengt djäkn (RAp 19/5).

1447 säljer Jöns i Vängsö, Gåsinge sn, och Sven Ragvaldsson i Åkers sn 0:0:3½ i teger längst västerut i H samt jord i Svalsta och Usta till Johan Siggesson (RAp 29/7).

1449 se Linga.

1450 byter Erik i Sund (þbomärke i sköld) till sig 0:0:4 'uppå femte' av biskop Sigge i Strängnäs mot jord i Vala, Frustuna sn (RAp 28/12, DMS 2:4 s 72).

1459 säljer Olof Botvidsson i Stene och Olof i Vala, Frustuna sn, 0:0:5:3½ längst västerut i byn till Johan Siggesson i Skillöt (RAp 16/5).

1474 ingår Mats i H i en landssynenämnd (RAp 5/12).

1475 dömer riksrådet att Mats i H skall få lösa den jord om 0:0:2 som ligger mitt i hans åker. Erik i Linga hade köpt jorden och hävdade att det var hans rätta bördjord, men detta motbevisades av Mats som förklarade att Eriks styvdöttrar ärvt jorden efter sin biologiske far; när både styvdöttrarna och deras barn avlidit gick den i bakarv till barnens fäder. Dessa fäder sålde sedan jorden till Erik som således inte kan åberopa rätt till jorden genom börd. Mats åläggs att ersätta Erik med motsvarande jord på annan plats. (RAp 28/6)

1475 gör Mats i H vid lagmansting anspråk på 0:0:3½ i ?H; ett tidigare köp döms dock till att stå fast och Mats

- skall därför få igen sina pengar av Jöns i Vängsö (RAp 13/12, skadat brev).
- 1479 uppger Mats i H vid lagmansting att några av Björn Stubbes arvingar vill göra anspråk på jord i H och 'annorstädes' som Mats innehar. Jorden hade Björn Stubbe avhänt sig till sin bror Nils Stubbe, då han ville sätta sig på undantag ('flatfara') och bli försörjd och hans barn inte ville ta på sig ansvaret. Efter Nils död tog hans dotter hustru Margit, gift med Mats i H, hand om sin farbror. Björns arvingar måste således kompensera sin kusin innan de kan göra anspråk på jorden. (RAp 22/11)
- 1482 får Åke Jönsson en skattegård i H i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAp 24/10).
- 1491 säljer Nils Larsson, kyrkoherde i Arboga, och Lars Petersson, Nils Stures kaplan, ½:0 till sin kusin Lars Matsson; jorden har de ärvt efter sin farfar Nils Stubbe (RAp 10/7).
- 1493 säljer Olof Nilsson i Långbro 0:0:0:10 till Mats i H (RAp 1/1).
- 1495 (?) säljer Jöns Pedersson i Torö, Sorunda sn, ? öresland (siffran oläslig pga skadat brev) i H till Mats i H (RAp odat nr 148, se SDHK nr 33249).
- 1533 säljer Magnus Olsson i Sundby, med sin hustrus samtycke, 0:0:6½ till Nils Larsson i H (RAp 30/11).
- 1558 köper Gustav I H och lägger det under arv och eget (GR 28 s 167).
- 1559 räntar gården, vilken Gustav I uppges ha köpt av Peder i H, 0:12 avradspn, 3 pund korn, 1½ lispund smör, 2 lispund fläsk, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken (AoE 29 A).
- 1563 uppges i ett tillägg till Erik XIV:s dombok att Palne Eriksson (Rosenstråle) skall få tillbaka gården H; i övrigt upptas jord i Östra Hargs sn, Åkerbo hd (Östergötland) (HH 13:1 s 88).

Husesta

- 1334 *in Husta* (DS 3025), 1371 *i Hwsastom* (DS X 50) – 9 H, 8 i .
- SöH 1 aoe 0:6.
- 1334 är Kettilmund i H faste vid en jordtransaktion (DS 3025).
- 1366 och 1371 är Håkan i H faste vid häradstinget (DS 7355, DS X 50).

- 1383 är Nils i H faste vid häradstinget (SkSp 29/10).
 1448 är Hemming i H faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
 1449 ingår Peder Olofsson i H i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).
 1456 är Peder i H faste vid häradstinget (RAp 29/5).
 1479 är Lars i H vittne vid lagmansting (RAp 22/11).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 10 pund korn, 2 pund fläsk, 1 pund smör och 0:6 avradspn (K I f 64).
 1559 räntar gården, vilken Gustav I uppges ha köpt av Skänninge kloster 1533, 0:6 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengärdspn, $4\frac{1}{2}$ pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken, sår 4 pund, har äng till 50 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfen (AoE 29 A).

- Kläckskulla** 1382 i *Klækkiskulla* (LSBp 7/3) – 10 H, 0 h.
 SöH 1556 **1 skt**, 1573 **1 skuj**.
 1382 byter Ragvald Magnusson (Håkan Tunessons ätt) bort 0:0:2 i K och jord i Balsberga, Gällsta, Hanelund, Lundby, Mölnbo, Svalsta, Sänkesta, Usta och Åby samt ytterligare jord i Södermanland till Bo Jonsson (Grip) (se Närlunda, Husby sn, Oppunda hd) (LSBp 7/3, jfr RApp 25/3 1383, DMS 2:5 s 143).
 1428 byter Johan Karlsson bort det halva torpet K till Sven Mickelsson (se Väsby) (RAp 4/5, avskr 1619).

- Kvigärde** 1544 *Quidgerdhe* (SöH 1544:1) – 9 H, 9 h.
 SöH **1 fr** (1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).

- Linga** 1334 i *Liunghum* (DS 3025), 1409 i *Lingom* (SD 1171) – 9 H, 9 i – övergiven gårdstomt (RAÅ 262:1) ca 1,2 km nordöst om Vårdinge kyrka.
 SöH **1 ky** (Lideby rd) 0:4.
 1334 är Rodsten och Peter i L fastar vid en jordtransaktion (DS 3025).
 1409 är Gerhard i L nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1171, 1181, 1182).
 1429 läggs $\frac{1}{2}$:0 i 'Ödeslinga' under prästbordet i Vårdinge (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).
 1449 dömer Olof Pedersson, domhavande i Öknebo härad, 'Ödeslinga' under prästbordet i Vårdinge efter en tvist mellan herr Anders, kyrkoherde i Vårdinge, och

Nils Stubbe i Hjortsberga. Nils Stubbe hävdade att L skulle höra till hans ägor i Hjortsberga, men efter en ägosyn konstaterar nämnden att L ligger under prästbordet och har så gjort sedan 'stora döden' varför urminnes hävd åberopas. (VåKyA L I a:1)

1474 se Linga, Överjärna sn.

1475 se Hjortsberga.

1482 får Åke Jönsson en skattegård i L i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAp 24/10).

Lundby

1382 i *Lundby* (LSBp 7/3) – 9H, 9 i.

SöH **3 skuj** 0:2 till Sund + 0:1:1 till Gällsta + 0:1:1 till Långbro.

1 skuj 0:0:2, vissa år öde.

1549 **1 kyuj** 0:2, vissa år öde.

1 fr (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/), 1573 öde.

1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:1 (0:0:1 enligt RApp 25/3 1383) till Bo Jonsson (se Kläcksulla) (LSBp 7/3, jfr RApp 25/3 1383).

1429 läggs 0:3 under Vårdinge kyrka (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).

1448 säljer hustru Kristina och hennes son Styrbjörn 0:0:2 längst österut i byn till Johan Siggeßon (se Usta) (RAp 3/5).

1449 ingår Anders i L i en landssynenämnd och är 1450 faste vid häradstinget (VåKyA L I a:1, RAp efter 1/5 se SDHK nr 25714).

1449 ingår Esbjörn i L i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).

1466 är Ingevald i L faste vid häradstinget (RAp 24/5).

1492/94 uppbär Åke Jönssons (Svarte Skåning) fogde 4 tön korn (1494: 22 spann korn) av gården L (C 27 II f 2v, VII f 1v).

1496 är Johan i L faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

1533 är Ragvald i L vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 30/11).

1560 (omkr) uppges i en längd över indragna kyrkogods att Åke Johansson (Natt och Dag) 1534 erhållit en utjord som räntar 0:6 avradspn från Strängnäs domkyrka (SKHRA vol 2:5 s 87).

Långbro

1334 in *Langhobro* (DS 3025), 1371 i *Langabro* (DS X 50) – 9 H, 9 i.

SöH **1 sk** 1:2:0:4 (1549 1:4), (1555–62 'länsmannen fritt'), 1568–69 öde, med skuj i Björsta, Hanelund, Hjorts-

berga, Lundby, Molsta, Svalsta och Säby.

1 skuj 0:1:2:4 till Skillöt.

1 fr (1562 Mats Körning), 1573 öde.

1334 är Tomas och Gregers i L fastar vid en jordtransaktion (DS 3025).

1371 och 1396 är Olof i L faste vid häradstinget (DS X 50, RAp 22/1).

1399 och 1402 är Olof i L nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAp 1/7, SD 184).

1400 är Olof i L faste vid häradstinget och ingår i en landssynenämnd (RAp 24/1, RAp 22/5).

1405 och 1407 är Olof i L faste vid häradstinget och vid en jordtransaktion (SD 658, 659, 660, 900).

1406 säljer Ingegerd 0:2 i L till Olof i L (SD 695).

1417 byter Olof Haraldsson (Hjulstaätten) till sig $\frac{1}{2}$:0 (utan hus) av Henning Bolt mot lika mycket jord (med hus etc) i Villbergaby, Villberga sn (SD 2321, jfr DMS 1:9 s 266).

1423 ger Henrik Nilsson (Örboholmsätten) $\frac{1}{2}$:0 i hemgift vid sin dotter Katarinas giftermål med Mats Körning (StrLBp 16/8).

1446 är Nils i L faste vid häradstinget och ingår 1449 i en landssynenämnd (UUBp 21/10, VåKyA L I a:1).

1450 får Johan Siggesson i Skillöt fasta på 0:0:5 $\frac{1}{2}$ i östra halvan av byn 'näst västra marklanden' (se Skillöt) (RAp efter 1/5).

1459 är Olof Matsson i L vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 16/5).

1461 säljer Lucia Henriksdotter (Örboholmsätten) $\frac{1}{2}$:0 till Ulf Bengtsson (Färila) (RAp 22/7).

1482 får Åke Jönsson en skattegård i L i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAp 24/10).

1491 är Olof i L vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 10/7).

1493 se Hjortsberga.

Molsta

(nu Molsta-
berg)

1319 *in Mordhastum* (DS 2198), 1444 *i Mordastum* (RAp 27/3), 1544 *Molesta* (SöH 1544:1) – 10 H, 0 i.

SöH **2 skuj** 0:1 till Långbro + 0:1 till Skillöt.

1 kr 0:2.

1319 byter Björn Johansson, präst i Strängnäs stift, till sig

½:0 av Strängnäs domkyrka (se *Borasta, Toresunds sn) (DS 2198).

1366 är Johan och Olof i M fastar vid häradstinget (DS 7355).

1429 läggs 0:1 under Vårdinge kyrka och 0:0:1 under prästbordet i Vårdinge (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).

1444 säljer Torvid i Kumla, Turinge sn, och Gregers i Årby, Ytterenhörna sn, 0:1 till Johan Siggesson i Skillöt; Lars i M är faste (RAp 27/3).

Mölnbo

1366 *in Mølnabodhum* (DS 7355), 1382 *i Møllobodha* (LSBp 7/3) – 9 H, 9 i – låg vid Lillsjön omedelbart söder om Myrvägen (LSA A117–3:2, 1784).

SöH 1 fr (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/).

1366 är Lars i M faste vid häradstinget (DS 7355).

1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:0:4 och en tillhörande kvarn till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3).

1448 är Jöns i M faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).

Nibble

1543 *Nybole* (SöH 1543:2) – 9 H, 9 h.

SöH 1543 2 fr, 1544 2 kr 0:4 + 0:4, 1560 0:6 + 0:6.

1558 blir N indraget och läggs under arv och eget (GR 28 s 167).

Norrby

Se Åby.

Norrsättra

Se Sättra.

Nådhammar

1334 *in Nidhamar* (DS 3025), 1445 *Nudhamar* (RAp 17/3) – 9 H, 8 i – bebyggelselämningar (RAÄ 278:1) intill nuv bebyggelse.

SöH 1 fr (1562 Nils Bagge).

1334 är Nils i N faste vid en jordtransaktion (DS 3025).

1445 byter Offe Nilsson (Bååt) bort sin gård N till Gustav Larsson (Ångaätten) mot jord i Åsvittinge, Kuddby sn, Björkekindes hd (Östergötland) (RAp 17/3).

1479 är Jöns i N nämndeman vid lagmansting (RAp 22/11).

Näsby

1366 *i Nesby* (DS 7355) – 10 H, 0 h.

SöH 1549 1 fr (1562 Lars Fleming).

Näsby är sätesgård för Simon Körning 1480–98 (RAp 2/2, VrAp 24/10) och för Sven Bjugg 1533–44 (RAp 30/11, SvRA

1 s 379).

1366 skänker Sigrid Jonsdotter (vingad hjälm) ½:0 till Vårfruberga kloster som ingift för sin dotter Katarina Petersdotter (DS 7355).

1382 byter Bo Jonsson till sig 1:0 av Gustav Matsson (se Sjunda) (UUBp 4/3).

1533 är Sven Bjugg i N vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 30/11).

Rudholm 1543 *Ridheholm* (SöH 1543:2) – 9 H, 9 h – låg i närheten av fornlämning (RAÄ 5:1) vid Sigtunaån (LSA C14:59–60, 1691).

SöH 1543 **1 frt**, 1544 **1 krt** 0:1.

Sjunda 1382 *i Siunde* (UUBp 4/3) – 10 H, 0 h.

SöH 1544–55 **2 fr** (1562 Per Persson /Svart/ 1).

1382 byter Bo Jonsson (Grip) till sig 0:11:1 'och allt det därunder ligger' i S och jord i Alby, Björsta, Hjortsberga, Näsby och Skillöt samt ytterligare jord i Tjusts hd (Småland) av Gustav Matsson (stjärna) mot jord i Östergötland (UUBp 4/3, DMS 4:5 s 241).

Sjögård 1429 *Siögård* (VåKyA L I a:1, avskr) – 9 H, 9 h.

1429 dömer strängnäs-biskopen Arnold i en tvist mellan kyrkoherden i Vårdinge, herr Sven, och sockenmännen angående fördelningen av jord mellan kyrkan och prästbordet: till prästgården S läggs 1:0 i S och ytterligare jord i Edesta, Linga, Molsta, Säby, 'Norra' Åby samt Kumla, Ytterjärna sn; till Vårdinge kyrka läggs jord i Edesta, Gällsta, Hjortsberga, Lundby, Molsta, Säby, Sänkesta och 'Södra' Åby (VåKyA L I a:1, jfr SDA E III:140).

Skarberga 1399 *i Skarpaberghe* (RAp 1/7) – 9 H, 8 i.

SöH **1 fr** (1562 Hans Klasson /Bielkenstierna/).

1399 och 1402 är Gudlef i S nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAp 1/7, SD 184).

1400 ingår Gudlef i S i en landssyneränämnd och är 1406 faste vid häradstinget (RAp 22/5, SD 695).

1449 ingår Olof och Anders i S i en landssyneränämnd; Anders ingår samma år i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).

Skillöt

- 1382 *i Skidhalöt* (UUBp 4/3), 1383 *i Skyalöt* (SkSp 29/10) – 9 H, 9 i.
 SöH **1 sk** 1:0, (1569–71 'länsmannen fritt'), med skuj i Edesta, Hjortsberga, Långbro, Molsta och Usta.
 1382 byter Bo Jonsson till sig 0:0:8:5 av Gustav Matsson (se Sjunda) (UUBp 4/3).
 1383 och 1384 är Johan i S faste vid häradstinget (SkSp 29/10, UUBp 21/5).
 1406 är Sigge i S faste vid häradstinget (SD 695).
 1407 och 1409 är Nils i S faste vid en jordtransaktion och vid häradstinget (SD 900, Majhp 19/10).
 1421 är Sigge i S nämndeman vid lagmansting (VikSpp 16/10).
 1444 se Molsta.
 1448 se Usta.
 1450 får Johan Siggesson i S fasta på 1:0 i S och jord i Edesta, Långbro och Väsby, då han vittnat om att jordebrevet blivit stulna i Vårdinge kyrka i samband med att kung Eriks trupper brände Trosa 1441/42 (RAP efter 1/5, se SDHK nr 25714).
 1453 (?) ingår Johan (Siggesson) i S i en häradsnämnd (RAP odat nr 41).
 1459 se Hjortsberga.
 1480 säljer stockholmsborgaren Johan Andersson, på sin hustru Ingrid's vägnar, till hustruns bror Olof Håkansson jord i S, vilken Ingrid ärvt efter syskonens far Håkan Johansson; därutöver säljer Johan jord i Sille och *Wiby, Västerljungs sn, till sin svåger (RAP 2/2, DMS 2:2 s 128 f).
 1482 får Åke Jönsson en skattegård i S i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAP 24/10).
 1491 och 1493 är Olof Håkansson i S vedervaroman vid jordtransaktioner (RAP 10/7, RAP 1/1).
 1493 säljer Jordan Letta i Gillberga, ?Västerljungs sn, till sin hustrus brorson Olof Håkansson all jord i S som hustrun ärvt efter sin far Johan Siggesson (RAP 29/5).

Stene

- 1334 *in Stæne* (DS 3025), 1371 *i Stene* (DS X 50) – 9 H, 8 i.
 SöH **3 fr** (1562 Lars Fleming 2, okänd 1).
 1334 är Bote i S faste vid en jordtransaktion (DS 3025).
 1358 är Esbjörn och Olof i S fastar vid utfärdandet av ett morgongåvobrev (DS 6010).
 1366 är Olof unge i S faste vid häradstinget (DS 7355).

- 1371 är Olof i S faste vid häradstinget (DS X 50).
 1383 är Håkan i S faste vid häradstinget (SkSp 29/10).
 1397 ingår Håkan i S i en landssynenämnd (RAp 20/5).
 1421 är Botvid i S nämndeman vid lagmansting (VikSpp 16/10).
 1438 se Hjortsberga.
 1445 är Jöns i S faste vid häradstinget (RAp 15/5).
 1450 är Olof Botvidsson i S faste vid häradstinget och 1459 vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (RAp efter 1/5 se SDHK nr 25714, B 15 f 228v).
 1459 se Hjortsberga.
 1479 är Peder i S vittne vid lagmansting (RAp 22/11).
 1495 (?) är Peder i S ?vedervaroman (skadat brev) vid en jordtransaktion (RAp odat nr 148, se SDHK nr 33249).
 1500 får Abraham Eriksson (Gyllenstierna) vid arvskifte efter sin mor Kristina Karlsdotter (Bonde) tre gårdar i S, varav två räntar vardera 4 tön korn, 0:6 pn och 4 pund malt, den tredje räntar 5 tön korn, 0:7 pn och 4 pund malt (SjS auts Leijonhufvud, DMS 2:3 s 166, DMS 2:4 s 53, 102 f, 114, 116, 150, 155, 157, 160).
 1505 byter Abraham Eriksson bort tre gårdar i S till sin bror Eriks änka Anna Karlsdotter (Vinstorpaätten) (KrappSpp 25/1, DMS 2:3 s 166).
 1547 byter Ivar Fleming till sig tre gårdar i S av Anna Nilsdotter (Bese); de två första räntar tillsammans 8 tön korn, 2 pund smör, 4 pund fläsk och 0:12 pn medan den tredje räntar 5 tön korn, 2 pund fläsk, 1 pund smör och 0:7 pn. Därutöver byter Ivar till sig jord i Edesta och Transättra samt i Gåsinge, Hyltinge, Ludgo, Mörkö snr och Lagunda hd, Uppland (se Sjöholm, Vingåkers sn). (UUBp 7/8, DMS 2:5 s 298)

Sund

- 1334 *in Sundæ* (DS 3025), 1368 *i Sunde* (DS 7641) – 9 H, 9 i – övergiven gårdstomt (RAÅ 312:1) intill nuv bebyggelse.

SöH **1 sk** 1:4, med skuj i Lundby, 1569 **1 kr**, (1568 **1 fr**).

Sund är sätesgård för Erik Johansson (?bomärke i sköld) 1443–50 (RAp 22/7, RAp 28/12).

- 1334 är Sune i S faste vid en jordtransaktion (DS 3025).
 1368 döms ett jordbyte, där prosten Peter i Vårdinge bytt

- till sig 0:6 av Jöns Larsson (björn), vara ogiltigt och herr Peter får därför tillbaka den jord som han bytt bort i Gryt, Jättna och *Nässelsta, Gryts sn, Helgesta, Helgesta sn och Ökna, ?Dunkers sn (DS 7641).
- 1399 döms vid räfsteting i Strängnäs 0:6 åter som skattejord till Anund i Ånsta (bomärkessigill), Tälje sn, och Nils Käsia, då de inte fått full ersättning för jorden av herr Peter i Vårdinge (RAp 1/7).
- 1438 se Björsta.
- 1441 ingår Erik i S i en folklandsnämnd (TrKyAp19/5).
- 1443 och 1445 se Björsta.
- 1445 är Björn i S faste vid häradstinget (?RAp 15/5).
- 1448 är Erik Johansson i S (?bomärke i sköld) vedervaroman vid en jordtransaktion och ingår 1453 (?) i en häradsnämnd (RAp 3/5, RApp odat nr 41).
- 1450 byter Erik i S (?bomärke i sköld) till sig 0:½ i S och jord i Vala, Frustuna sn, av Holmger i Stene, Trosa sn, mot jord i Långbro, Trosa sn (UUBp 6/5, DMS 2:4 s 72, jfr DMS 2:2 s 103).
- 1450 se Hjortsberga.
- 1459 är Erik i S vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (B 15 f 228v).
- 1466 är Jöns i S faste vid häradstinget (RAp 24/5).
- 1479 är Jöns i S nämndeman vid lagmansting och 1480 vittne vid en jordtransaktion (RAp 22/11, RAp 2/2).
- 1482 får Åke Jönsson en skattegård i S i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAp 24/10).
- 1493 är Johan i S vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 29/5).

Sundby

- 1320 *in Sundby* (DS 2226), 1384 *i Swndby* (RAp 3/3) – 10 H, 0 h.
- SöH 1549 **1 sk** 0:3.
 1544 (endast) **2 ky**.
 1544 (endast) **1 kyuj**.
1 kl, 1549 **1 pb**, 1554 **1 ky** 0:3.
- 1320 byter Ingevald Estridsson (Hammerstaätten) bort ½:0 i S och jord i Berga, Fogdö sn, till Vårfruberga kloster (se Fransta, Husby sn, Långhundra hd) (DS 2226, DS 2243).
- 1335 får Lars Ulfsson (Ama) i uppdrag av Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) att tilldela Katarina, änka efter Sten Olofsson, ½:0 i S och jord i Kumla, Härads sn (DS

- 3128).
- 1339 gör Ulf i S och Vårfruberga kloster ett jordbyte innebärande att Ulf till klostret överlåter 0:0:5½ i S och 0:0:2 i en närbelägen 'fjäll' samt jord i Lundby, Fogdö sn; klostret överlåter i gengäld till Ulf 0:2½ i S och jord i Lundby och Berga, Fogdö sn (DS 3414).
- 1352 skänker biskop Sigmund i Strängnäs ½:0 i S och ytterligare jord i Södermanland till sakristanatet vid Strängnäs domkyrka (se Merlänna, Länna sn, Åkers hd) (DS 4830).
- 1366 är Sigvid i S faste vid häradstinget (DS 7355).
- 1383 förkunnar biskop Tord i Strängnäs att den jord, där ibland ½:0 i S som biskop Sigmund tidigare skänkt till sakristanatet, åter skall läggas under biskopsbordet (se Merlänna, Länna sn, Åkers hd) (RAp 26/9).
- 1384 byter Bo Jonsson (Grip) till sig 0:0:8 i S och 0:0:2 i en 'fjäll' i samma by samt jord i Gåsinge och Taxinge sn av Vårfruberga kloster mot jord i bl a Åkers hd (se Kumla, Härads sn, Åkers hd) (RAp 3/3).
- 1468 säljer Nils Finkenow 0:0:2 till Erik van Lipen (RAp 24/2).
- 1489 lämnar Nils Finkenows dotter Katarina m fl 0:0:4 i S och jord i Frustuna sn till Strängnäs domkyrka (se Givsta, Frustuna sn) (RAp 18/6, DMS 2:4 s 62).

Svalsta

- 1334 *in Swalastum* (DS 3025), 1382 *i Swalastom* (LSBp 7/3) – 9 H, 8 i.
- SöH **1 skuj** 0:0:1:1 till Långbro.
1 skuj 0:0:2, (vissa år 'länsmannen fritt'), (1569 öde).
1 fr (1562 Karl Holgersson /Gera/).
- 1334 är Ulf i S faste vid en jordtransaktion (DS 3025).
- 1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:0:4 (Valsta enligt RApp 25/3 1383) till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3, jfr RApp 25/3 1383).
- 1402 tilldöms vid räfsteting i Strängnäs Johan Hake (?sparre) 0:5 i S och jord i Björsta, Valsta och Åby, vilka fogden på Täljehus, Sven Brand, gjort anspråk på; räfstetinget fastställer dock att jorden är gammalt frälse och Johan Hake är därför den rättmätige ägaren (SD 184).
- 1444 är Peder i S faste vid häradstinget (RAp 27/3).
- 1447 säljer Jöns i Vängsö och Sven Ragvaldsson 0:0:1 'mitt i västra halvan av byn' till Johan Siggesson (se Hjortsberga) (RAp 29/7).
- 1448 säljer hustru Kristina och hennes son Styrbjörn 0:½:

¼ längst söderut i byn till Johan Siggesson (se Usta) (RAp 3/5).

1451 är Nils i S faste vid häradstinget (RAp 23/1).

Säby

1334 *in Sæby* (DS 3025), 1399 *i Sæby* (?RAp 1/7) – kyrkby – 9 H, 9 h – övergiven bytomt (RAÄ 16:1) ca 400 m söder om Vårdinge kyrka.

SöH **1 skuj** 0:0:0:6 till Långbro.

1549 **1 ky** (Lideby rd) 0:2:2.

1334 är Mattias i S faste vid en jordtransaktion (DS 3025).

1366 är Peter Myrt i S faste vid häradstinget (DS 7355).

1399 och 1402 är Sigge i S nämndeman vid räfsteting i Strängnäs; kan avse Säby, Ytterjärna sn (?RAp 1/7, SD 184).

1420 se Säby, Ytterjärna sn.

1429 läggs 0:0:8 under Vårdinge kyrka och 0:0:8 under prästbordet i Vårdinge (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).

1445 är Mickel Jonsson i S faste vid häradstinget; kan avse Säby, Ytterjärna sn (?RAp 15/5).

1449 ingår Nils i S i en landssynenämnd (VåKyA L I a:1).

1482 se Säby, Ytterjärna sn.

1496 är Johan i S faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

1553 ärver Margareta Kristiernsdotter jord i S, som räntar 2 spann korn, och jord i Sättra samt jord i Björnlunda och Gryts snr och ytterligare jord i Västmanland och Östergötland efter sin far Kristiern Larsson (Siöblad) (se Flättna, S:t Nikolai sn) (SjSp 1/11, DMS 2:3 s 143).

Sänkesta

1382 *i Sængstom* (LSBp 7/3) – 9 H, 9 i.

SöH **1 skuj** 0:3:1:4 till Gällsta.

1550 **1 kyuj** 0:0:2, vissa år öde.

1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:0:0:20 till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3).

1429 läggs 0:0:1 under Vårdinge kyrka (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).

Sättra

1448 *i Sæthre* (RAp 3/5), 1544 *Norresetter, Östersetther* (SöH 1544:1) – 9 H, 9 i (Östersättra) – Norrsättra/Västersättra låg troligen ca 700 m västnordväst om Östersättra vid korsningen Järnavägen/Skolvägen.

SöH **1 fr**, 1550 **1 frt** (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/) (Östersättra).

2 frt (1562 Johan Åkesson /Natt och Dag/) (Norrsättra,

kallas 1559–62 för Västersättra).

1448 är Johan Pedersson i S vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 3/5).

1451 är Johan skräddare i S faste vid häradstinget (RAp 23/1).

1485 säljer Mats Körning det halva torpet S till biskop Kort (se Alby) (SjSp 22/2).

1494 framträder Lars Persson, tidigare bosatt i S, vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 191).

1553 ärver Margareta Kristiernsdotter jord i S, som räntar 0:12 pn och ½ lispund smör, efter Kristiern Larsson (se Säby) (SjSp 1/11).

Torsättra 1555 *Tørsätter* (SöH 1555:2) – 10 H, 0 h.
SöH 1555 **1 frt** (1562 Ture Pedersson /Bielke/).

Transättra 1547 *Tranamåssa* (UUBp 7/8), 1556 *Transetter* (SöH 1556:12) – 9 H, 8 i – övergiven gårdstomt (RAÄ 289:1) ca 350 m nordväst om nuv bebyggelse.
SöH 1556 **1 skt**, (1556–61 'länsmannen fritt').
1547 byter Ivar Fleming till sig gården T, som räntar 0:4 pn, av Anna Nilsson (se Stene) (UUBp 7/8).

Usta 1382 *i Wtztsta* (LSBp 7/3), 1447 *i Wsta* (RAp 29/7) – 9 H, 9 h.
SöH 1549 **1 sk** 0:4:2.
2 skuj 0:2 till Skillöt + 0:0:1:4 till Långbro.
1544 (endast) **1 skuj** 0:0:2.
1549 **1 fr**, 1551 **2 fr** (1562 Mats Körning).
1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:0:5 till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3).
1409 är Ragvald i U faste vid häradstinget (Majhp 19/10).
1438 är Ulf i U nämndeman vid lagmansting (RAp 19/5).
1447 säljer Jöns i Vängsö och Sven Ragvaldsson 0:0:2½ vid de två öreslanden längst i öster till Johan Siggesson (se Hjortsberga) (RAp 29/7).
1448 säljer hustru Kristina, änka efter Peder Dorasven, och hennes son Styrbjörn 0:1 i U 'liggande i södra halva marklandet' och jord i Lundby och Svalsta till Johan Siggesson i Skillöt (RAp 3/5).
1449 ingår Ragvald i U i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).
1482 får Åke Jönsson en skattegård i U i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAp 24/10).

- Valsta** 1310 *in Valastum* (DS 1672), 1402 *i Walistom* (SD 184) – 9 H, 8 i.
 SöH 1 fr (1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/).
 1310 byter Ingevald Magnusson (Magnus Marinasons ätt) till sig 0:3 av sin bror Finvid (se Klövsta, Kattnäs sn) (DS 1672, DMS 2:4 s 112).
 1402 tilldöms Johan Hake 0:5 vid räfsteting i Strängnäs (se Svalsta) (SD 184).
 1449 ingår Lars i V i en landssynerenämnd (VåKyA L I a:1).
 1474 säljer Johan Gyntersson (Bukhorn) och hans hustru Märta Kristiernsdotter (Hjorthorn) 0:0:5 till Ture Jönsson (Svarte Skåning); jorden hade Märta sannolikt fått i morgongåva av sin förre make Mats Körning (textförlust i avskriften) och Karl Störla (stjärna) får halva köpeskillingen, då han har rätt till 0:0:2. Vidare skall ett byte om 0:0:1 som Mats Körning tidigare bytt bort till en skattebonde återgå. (B 16 f 475)
- Visbohammar** 1350 *in villa Visbohamar* (RAp 8/1), 1386 *Wisbohamars bolstadh* (RAp 2/7) – 9 H, 9 h.
 SöH 1544–71 1 fr (1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/), (1569 öde).
 1350 intygar ärkebiskop Hemming att kung Birger år 1312 skänkt 0:0:20 i V och jord i Eldsund, Strängnäs sn, Lagnö, Vansö sn, samt en kvarn i Torshälla till Sigmund Keldorsson (tre klöverblad) (RAp 8/1, jfr DS 4516).
 1366 är Olof i V faste vid häradstinget (DS 7355).
 1386 avsäger sig Johan Hake (?sparre) rätten till fisket i ån mellan V och biskopsgården i Sigtuna, Frustuna sn (se Sigtuna, Frustuna sn) (RAp 2/7, DMS 2:4 s 67 f).
 1456 är Mats i V faste vid häradstinget (RAp 29/5).
- Väsby** 1384 *i Vesby* (UUBp 12/3) – 10 H, 0 h.
 SöH 1 sk 0:7:1.
 1384 får Bo Jonsson (Grip) ½:0 i V och jord i Alby som kompensation av Sigge Brun och dennes 'syssling' Sigrig Jonsdotter (vingad hjälm), då ett stort jordbyte fullbordas (se Talby, Salems sn) (UUBp 12/3, DMS 2:1 s 181 f).
 1397 och 1400 se Väsby, Ytterrenhörna sn.
 1428 byter Johan Karlsson (Färla), med sin hustru Ingrid Matsdotters (Hålbönäsätten) samtycke, bort 0:0:9½ i V och jord i Kläckskulla till Sven Mickelsson mot jord

i *Klufhella och Åshammar, Kattnäs sn (RAp 4/5 avskr 1619, DMS 2:4 s 116).

1449 ingår Bengt i V i en landssyenenämnd (VåKyA L I a:1).

1450 får Johan Siggesson i Skillöt fasta på 0:0:1¼ längst söderut i byn (se Skillöt) (RAp efter 1/5).

1479 är Sune i V nämndeman vid lagmansting och 1480 vittne vid en jordtransaktion (RAp 22/11, RAp 2/2).

1482 får Åke Jönsson en skattegård i V i förläning av rikets råd (se Gällsta) (RAp 24/10).

1493 är Sune i V vedervaroman vid en jordtransaktion (RAp 29/5).

Åby

1382 i *Aby* (LSBp 7/3) – 9 H, 9 i – övergivna gårdstomter: Norra Åby (RAÄ 159:1) ca 250 m sydöst om Långbro – Norrby (RAÄ 165:1) ca 450 m nordöst om Långbro.

SöH **1 ky** (Lideby rd) 1:0, 1560 (?) 0:4.

1550 **1 fr** (1555 Jöran Klasson /Stiernsköld⁷, 1562 Karl Holgersson /Gera/), 1573 öde (Norrby).

1382 byter Ragvald Magnusson bort 0:½ till Bo Jonsson (se Kläckskulla) (LSBp 7/3).

1382 byter Karl Öra till sig 0:0:4½ av Sten Stensson (Bielke) (se Vevelsta, Husby sn, Oppunda hd) (B 15 f 246, DMS 2:5 s 152).

1402 tilldöms Johan Hake 0:0:2 vid räfsteting i Strängnäs (se Svalsta) (SD 184).

1429 läggs 1:0 i 'Södra' Å under Vårdinge kyrka och 0:3 i 'Norra' Å under prästbordet i Vårdinge (se Sjögård) (VåKyA L I a:1).

Östersättra

Se Sättra.

⁷ Uppgiften är hämtad från en akt i Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMA 01-vår-13, 1698). Norrby saknas i SöH.

Ytterenhörna socken

1281 *parochia Tunum Enhørne* (DS 712).

1315 *in Tunum Enhørnni* (DS 2041).

1359 *parochie Enhørne* (DS 6068).

1362 *in parrochia Eenhorn* (DS 6582).

1364 *i Twanaeeenhørne sokn* (DS 7037).

1384 *i Tuna sokn wpp a Ønhørne* (UUBp 21/5).

1480 *i ydra Enhørnæ sokn* (RAp 19/5).

Omfattning: Ytterenhörna socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Kalvsund flyttades till Överenhörna sn genom Kbr 18/6 1869; vidare hörde på 1600-talet några mindre enheter (nybyggen) till Överenhörna sn, men flyttades genom samma brev till Ytterenhörna sn (Lagerstedt s 23).

Kyrka: Sannolikt uppfördes kyrkan mot slutet av 1100-talet med västtorn och kvadratisk kor med en ännu bevarad absid. Vid grävningar 2008 påträffades en barngrav som daterats till 1160–1280 vid korets sydvägg. Ursprungligen fanns även ett torn över det tunnvalvda koret, vilket är ytterst ovanligt bland Mälardalens kyrkor; i Södermanland finns endast en känd motsvarighet i Överjärna kyrka. Under en period hade kyrkan alltså två torn, som de öländska klövsadelskyrkorna. Östtornet revs under andra hälften av 1700-talet, men rester av dess västra mur är fortfarande synliga på kyrkvinden. Vapenhuset uppfördes senare under medeltiden, men tidpunkten är oklar. Sakristian kan ha uppförts ännu senare. En liten utbyggnad mot norr gjordes vid 1700-talets mitt. År 1764 totalförstördes kyrkans interiör i en brand. Av medeltida inventarier återstår endast ett dopfuntsfragment med ornering i relief från 1100-talets andra hälft. Kyrkans medeltida altarskåp är tillverkat i Bryssel omkring år 1500, men införskaffades först 1783 från Kärnbo kyrka. (SöKy 59 1:a och 2:a uppl, SHM mbild, Stift Kult Rapport 2008:56, 2012:46, ACB komm)

Kyrkby: Tuna. Uppgift om den medeltida prästgården saknas.

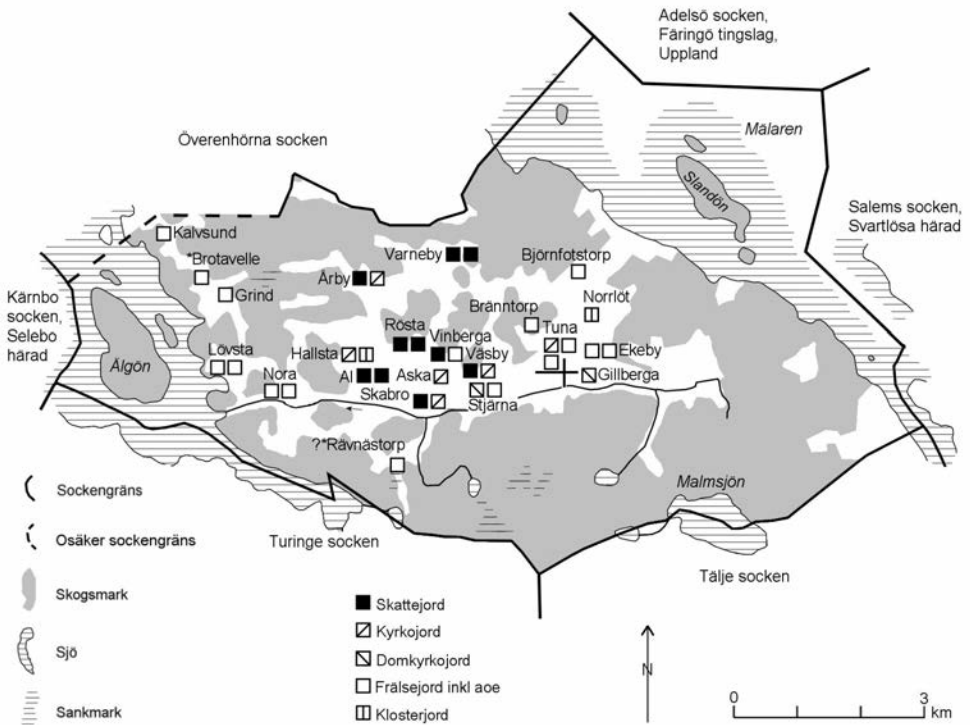
Runstenar: Sö 190 kyrkan.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/44 (1571)

	sk	ky	kyuj	bi	aoe	aoeuj	fr
Al	2 (2)	--	--	--	--	--	--
Aska	--	1 (1)	--	--	--	--	--
Björnfotstorp	--	0 (1)	--	--	--	--	--
*Brotavelle	--	--	--	--	--	0 (1)	--
Brännrtorp	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Ekeby	--	0 (2)	--	--	2 (0)	--	--
Gillberga	--	--	--	0 (1)	1 (0)	--	--
Grind	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Hallsta	--	1 (1)	--	--	0 (1)	--	--
Kalvsund	0 (1)	--	--	--	1 (0)	--	--
Lida	0 (2)	--	--	--	--	--	--
Lövsta	--	--	--	--	2 (2)	--	--
Nora	--	--	--	--	--	1 (2)	2 (2)
Norrlöt	--	0 (2)	--	--	1 (0)	--	--
*Repberga	--	--	0 (1)	--	--	1 (0)	--
*Rävnästorp	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Rösta	1 (1)	--	--	--	0 (1)	--	--
Skabro	1 (1)	1 (1)	--	--	--	--	--
Stjärna	1 (1)	1 (0)	--	0 (1)	--	--	1 (1)
Tuna	--	0 (1)	--	--	3 (2)	--	--
Varneby	1 (2)	--	--	--	--	--	--
Vinberga	1 (1)	--	--	--	--	--	1 (1)
Väsby	0 (1)	1 (1)	0 (1)	--	--	--	--
Ärby	1 (1)	0 (1)	--	--	1 (1)	--	--
SUMMA	8 (13)	5 (11)	0 (2)	0 (2)	14 (10)	2 (3)	4 (4)

Dessutom redovisar längderna: **biuj**: Gillberga 0 (1).

Ytterenhörna socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Angående klosterjorden (Mariefreds kloster), se inledningen s 11.

- AI** 1320-talet i *Ååll* (B 31 s 129, avskr), 1364 i *Aal* (DS 7037), 1383 i *All* (SkSp 29/10) – 10 H, 4 i.
- SöH **1 sk** 1:4:1:4, (vissa år 'länsmannen fritt').
1 sk 1:3, med skuj i *Yppere.
1 skuj 0:0:1:4 till Vinberga.
- 1320-talet köper biskop Styrbjörn i Strängnäs 0:2 av Hans Nilsson och Tomas Larsson (se Nöttestå, Överenhörna sn) (B 31 s 129).
- 1364 är Olof och Ingevald i A fastar vid häradstinget (DS 7037).
- 1379 byter Finvid Ragvaldsson till sig ½:0 av Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
- 1383 och 1384 är Jöns i A faste vid häradstinget (SkSp

29/10, UUBp 21/5).

1384 se Hallsta och *Repberga.

1396 är Ingemund Olofsson i A faste vid häradstinget (RAp 22/1).

1400 och 1405 är Nils i A faste vid häradstinget (RAp 24/1, SD 658, 659, 660).

1421 är Mickel i A nämndeman vid lagmansting (VikSpp 16/10).

1441 ingår Mickel i A i en folklandsnämnd (TrKyAp 19/5).

Aska

1386 i *Askom* (RAp odat nr 84) – 10 H, 4 i.

SöH **1 kyt** (Söderby rd).

1386 byter Bo Jonsson bort 0:1 till Bengt Magnusson (se Årby) (RAp odat nr 84).

Björnfotstorp

(nu Björn-
foten)

1553 *Biörnefots torp* (SöH 1553:6) – 10 H, 4 j.

SöH 1553 **1 aoet**, 1562 **1 kyt**.

1559 räntar torpet, vilket Gustav I uppges ha köpt av Anna Andersdotter (Banér) 1551, ½:0 avradspn (AoE 29 A).

*Brotavelle

1545 *Brotavelle* (SöH 1545:1) – låg ca 1,4 km norr om Lövsta (LSA C97–15:1, ?1686).

SöH 1545 **1 aoeu**, 1554 **1 aoet**, 1570 **1 aoeu**.

1559 upptas ett torp 'vid Lövsta' i Gustav I:s jordebok, vilket Sten Sture uppges ha köpt av Magnus Karlsson (Ekaätten), som räntar 0:3 avradspn (AoE 29 A).

Brännertorp

1553 *Brandstatorp* (SöH 1553:6), 1554 *Brantestorp* (SöH 1554:2), 1571 *Bremntårp* (SöH 1571:8) – 10 H, 4 j.

SöH 1553 **1 aoet**, 1571 öde.

1559 räntar torpet, vilket Gustav I uppges ha köpt av Anna Andersdotter (Banér) 1551, ½:0 avradspn (AoE 29 A).

*Dunsta

1336 *Dunsta* (DS 3189).

1336 byter Hemming och Johan, Ragvald Sibbessons söner, till sig sammanlagt 0:0:14 i D och Hammarby, Överenhörna sn, av Notholm Eggardsson (Bralsthorp) mot lika mycket jord i Bårby, Mörbylånga sn (Öland) (DS 3189, DMS 4:3 s 263).

1405 se Årby.

Ekeby

1399 i *Ekeby* (RAp 1/7) – 10 H, 4 j.

- SöH **2 aoe** 0:3:1 + 0:3:1, 1562 **2 ky**.
 1399 är Simon i E nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAp 1/7).
 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden och räntar vardera 0:3:0:8 avradspn, 2½ pund korn, 1 lispund smör och 3 dagsverken (K 1:3 f 35v–36).
 1559 sår gårdarna, vilka Gustav I uppges ha ärvt efter Sten Petersson (Peter Finvidssons ätt) och dennes hustru Katarina Eriksdotter (Väsbyätten), vardera 10 spann, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften; antalet dagsverken uppgår till 4 vardera, men i övrigt är räntan densamma som 1542 (SöH 1559:1).

Gillberga

- 1364 i *Güllbærghum* (DS 7037) – 10 H, 4 j.
 SöH **1 skuj** 0:0:2, 1559 0:6:2 till Rösta.
 1549 **1 kyuj** 0:2:1, 1553 **1 aoelj**, 1562 **1 biuj**.
1 aoe 0:6, 1562 **1 bi**.
 1364 byter Ulf i Bullsta, Grödinge sn, till sig 0:0:5 i G och jord i Jursta, Överenhörna sn, av Lars Holmgersson (delad sköld, nedre fältet kluvet) mot jord i Våltesta, Vansö sn (DS 7037, DMS 2:1 s 132).
 1445 är Peder Olofsson i G faste vid häradstinget (RAp 15/5).
 1449 ingår Peder (Olofsson) i G i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden och räntar 0:6 avradspn, 4 pund korn, 2 lispund smör, 20 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 33v–34).
 1559 omfattar gården, vilken Gustav I dragit in från biskopsstolen i Strängnäs 1541, 0:6, sår 3 pund och 3 spann, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:6 avradspn, 4 pund korn, 1 lispund smör, 20 ägg och 6 dagsverken. Vidare upptas en utjord som indraget kyrkogods och räntar 0:0:7 avradspn och 5 spann korn. (AoE 29 A)

Grind

- 1480 *Grin* (RAp 19/5), 1502 *Grind* (SSJb 1502 f 12) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 aoet** 0:3.
 1480 säljer Finvid Larsson torpen G och Kalvsund 'vid Lövsta' till Sten Sture (se Näsby, Taxinge sn) (RAp 19/5).

- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 1:0 avradspn och 0:1 dagsverkspn (SSJb 1502 f 12).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 1:0 avradspn och 0:1 dagsverkspn (K 1 f 68).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 37).
 1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures köpegods från Magnus Karlsson (Ekaätten) och Finvid Larsson (stjärna), 7 spann, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 1:0 avradspn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

Hallsta

- 1348 *Hallesta* (DS 4323), 1379 i *Halzta* (DS 9943) – 10 H, 4 i – övergiven bytomt (RAÄ 85:1) ca 3,2 km väster om Ytterenhörna kyrka.
 SöH 1 ky (Söderby rd) 0:7, 1560 1 aoe, 1562 1 ky, (1569 öde).
 1543 1 aoe 0:5, 1566–70 öde.
 1348 byter Rörrik Bonde bort sin del i H och Lina, Tälje sn, till sin bror Peter mot jord i Husby, Jäders sn (DS 4323).
 1379 byter Finvid Ragvaldsson till sig 0:2:0:6 av Bo Jonsson (se Gransta, Överenhörna sn) (DS 9943).
 1384 får Ingemund i Al fasta på 0:½ som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Nibble, Turinge sn) (UUBp 21/5).
 1404 (?) ger Lars Ulfsson (Aspenäsätten) i morgongåva till Katarina Stensdotter (Bielke) bl a ½:0 i H och jord i Lina, Tälje sn (B 16 f 199 ff).
 1409 är Jöns i H faste vid häradstinget (Majhp 19/10).
 1456 är Peder i H faste vid häradstinget (RAp 29/5).
 1474 ingår Lars i H i en landssynenämnd och är 1488 faste vid häradstinget (RAp 5/12, UUBp 24/5).
 1522 intygar Anna Andersdotter att hon pantsatt sin gård i H till Mariefreds kloster (se Tuna) (RAp 14/2).
 1531 har Gustav I 0:5 + 0:0:10 i H och 0:0:5 i *Yppere, vilka tillsammans räntar 0:9 avradspn, 20 spann korn, ½:0 gengärdspn, 1 pund smör och ½ pund fläsk (K 1 f 75v).
 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden och räntar 0:5 avradspn, 2½ pund korn, ½:0 gengärdspn, 1 lis-pund smör och 1 lispund fläsk (K 1:3 f 35).
 1559 omfattar den första gården, vilken Gustav I uppges ha köpt av Mariefreds kloster och Anna Andersdotter

(Banér) 1528, 0:5, sår 9 spann, har äng till 30 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften; räntan har sedan 1542 ökats med 3 dagsverken. Den andra gården, vilken upptas som indraget kyrkogods, omfattar 0:7, sår 15 spann, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:7 avradspn, 20 spann korn, 2 lispund smör, 12 ägg, 1 höna och 6 dagsverken. (AoE 29 A)

- Kalvsund** 1480 *Kalffuasundh* (RAp 19/5) – 10 H, 4 h – nu i Överenhörna sn.
 SöH **1 aoet** 0:3, 1551 **1 skt**, 1559 **1 aoet**, 1562 **1 skt**.
 1480 säljer Finvid Larsson torpen K och Grind 'vid Lövsta' till Sten Sture (se Näsby, Taxinge sn) (RAp 19/5).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 1:0 avradspn och 0:1 dagsverkspn (SSJb 1502 f 12).
 1531 har Gustav I ett torp som räntar 1:0 avradspn och 0:1 dagsverkspn (K 1 f 68).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 37).
 1559 räntar torpet, vilket upptas som Sten Stures köpegods, 1:0 avradspn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

- Lida** 1364 *i Lidhum* (DS 7037) – 10 H, 4 i.
 SöH **3 skuj** 0:2 till Årby + 0:1:2 till Vinberga + 0:1:1 till Skabro, 1559 **1 sk** 0:5.
1 skuj 0:5:2 till Varneby, 1559 **1 sk** 0:5, 1569 ?öde.
2 skuj 0:2 till Hammarby, Överenhörna sn + 0:2 till Nöttesta, Överenhörna sn.
 1364 är Peter i L vedervaroman vid häradstinget (DS 7037).
 1383 och 1384 är Peter i L faste vid häradstinget och ingår 1397 i en landssynenämnd (SkSp 29/10, UUBp 21/5, RAp 20/5).
 1400 och 1406 är Jöns i L faste vid häradstinget (RAp 24/1, SD 695).
 1405 se Årby.
 1405 byter Anund i Ånsta till sig 0:0:1 av Nils Birgersson och Bengt Magnusson; bytet stadfästs vid räfsteting i Strängnäs 1409 (se Vinberga) (SD 660, SD 1182).
 1496 är Jöns i L faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

- Lövsta** 1369 *i Løsstum* (DS 7831), 1446 *i Løffsta* (UUBp 21/10) – 10 H, 4 i.

SöH 2 aoe 0:6 + 0:6.

Lövsta är sannolikt sätesgård för Nils Kristinason (okänt sigill) före 1382 (DDal 41).

- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:12 av Karl Ulfsson (se Näsby, Taxinge sn) (DS 7831).
- 1434 ger Sten Petersson (Peter Finvidssons ätt) i morgongåva till sin hustru Katarina Eriksdotter (Väsbyätten) bl a $\frac{1}{2}$ läst korn i avgäld från L (G 29 f 279).
- 1446 är Birger i L faste vid häradstinget (UUBp 21/10).
- 1466 är Olof Gregersson i L faste vid häradstinget och 1479 nämndeman vid lagmansting (RAp 24/5, RAp 22/11).
- 1480 säljer Magnus Karlsson (Ekaätten) till Sten Sture två gårdar om sammanlagt 0:12, som räntar 9 pund korn, 0:17 pn och 6 pund mata, och en äng som räntar 0:2 pn. Gårdarna och ängen har Magnus ärvt efter Katarina Eriksdotter. (RAp 1/5)
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 0:12, som räntar 9 pund korn, 0:12 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 dagsverkspn, 3 pund smör och 3 pund fläsk; under L ligger torpet *Branttæ, Överenhörna sn (SSJb 1515 f 18).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om vardera 0:6, som räntar $4\frac{1}{2}$ pund korn, 0:6 avradspn, 0:2 dagsverkspn, $1\frac{1}{2}$ pund smör och $1\frac{1}{2}$ pund mata vardera; under L ligger torpet *Branttæ, Överenhörna sn, samt Älgön, Ängsholmen och *Fugleholmen (SSJb 1502 f 11v–12r).
- 1531 har Gustav I två gårdar om sammanlagt 0:12, som räntar 0:12 avradspn, 9 pund korn, $\frac{1}{2}$:0 dagsverkspn, 3 pund smör och 3 pund fläsk; gårdarna har tidigare tillhört kungens morfar Magnus Karlsson. Vidare ligger under L *Fugleholmen, Älgön och Ängsholmen samt torpet *Branttæ, Överenhörna sn. (K 1 f 68)
- 1542 ligger två gårdar under gripsholmsfogden; rëntan har sedan 1531 ökats med 2 dagsverken vardera (K 1:3 f 34).
- 1559 sår gårdarna, vilka upptas som Sten Stures köpegods, vardera $2\frac{1}{2}$ pund, har äng till 50 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar vardera $4\frac{1}{2}$ pund korn, 0:6 avradspn, $1\frac{1}{2}$ lispund smör, $1\frac{1}{2}$ lispund fläsk och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Nora

- 1364 *i Noorum* (DS 7037), 1448 *i Nore* (RAp 3/5)– 10 H, 4 i (Stora och Lilla Nora).
- SöH **1 aoeuj** 0:1, 1570 öde, 1571 **2 aoeuj** en öde.
2 fr (1562 Svante Sture).
- 1364 är Styrkar i N faste vid häradstinget (DS 7037).
- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:1 av Karl Ulfsson (se Näsby, Taxinge sn) (DS 7831).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:1 av Tomas van Vitzen (se Vidby, Turinge sn) (SD 138).
- 1448 är Nils i N faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
- 1456 är Jöns i N faste vid häradstinget (RAp 29/5).
- 1522 skänker Anna Andersdotter (Banér), änka efter Måns Gren, 0:½ i 'norra' och 'södra' N som själagåva till Mariefreds kloster (RAp 14/2, se SDHK nr 42753).
- 1528 får Svante Sture vid arvskifte med sin mor Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) efter sin far Sten Sture d y och sina avlidna syskon bl a gårdar i Norra Noras rät-tardöme: gården Norra N som omfattar 0:7:2 och räntar 4 pund korn, 3 pund mata och 0:7:2 pn samt gården Södra N som omfattar 0:0:11 och räntar 2 pund korn, 1½ pund mata och 0:0:11 pn och därut-över en utjord i *Yppere och en gård i Vinberga samt ytterligare jord i Kjulsta och Kumla, Ytterjärna sn, och Kallfors, Överjärna sn (VikS E 2739 f 54v).
- 1531 har Gustav I 0:1 i N som räntar 3 spann korn och 6 mark smör (K 1 f 76).
- 1559 uppges att Gustav I köpt en utjord av Mariefreds klos-ter och Anna Andersdotter; röntan är densamma som 1531 (AoE 29 A).
- 1560 stadfäster Gustav Johansson (Tre rosor) 1528 års arv-skifte mellan modern Kristina Nilsdotter och halvbro-dern Svante Sture (se ovan) (VikS E 2739 f 6).
- 1561 har Svante Sture två gårdar: Stora N med utjord i *Yppere omfattar 0:9 och räntar 0:9:2 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 4 pund korn, 1 lispund smör, 2 lis-pund fläsk, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås; Lilla N omfattar 0:4 och räntar 0:4 av-radspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 2 pund korn, ½ lis-pund smör, 1 lispund fläsk, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås (ShS 158 A).

Norrlöt

- 1522 *Norløtha* (RAp 14/2) – 10 H, 4 j.

- SöH **1 aoet** 0:4, 1562 **1 kyt**.
 1559 **1 aoet**, 1562 **1 kyt**, 1571 öde.
 1522 intygar Anna Andersdotter att hon pantsatt sin gård i N till Mariefreds kloster (se Tuna) (RAp 14/2).
 1531 har Gustav I torpet N som räntar 0:12 avradspn och 0:2 gengårdspn (K 1 f 75v).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden med samma ränta som 1531 (K 1:3 f 37v–38).
 1559 omfattar det ena torpet, vilket Gustav I uppges ha köpt av Mariefreds kloster och Anna Andersdotter (Banér), $\frac{1}{2}$:0, sår 4 spann, har äng till 8 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken. Det andra torpet har upptagits för nyodling 1556 och räntar 0:6 avradspn. (AoE 29 A)

***Opperedh** 1549 *Opperedh* (SöH 1549:6).
 SöH **1 skuj** 0:0:2:4 till Årby.

***Repberga** 1359 *in villa Repberghe* (DS 6068), 1384 *i Ræfbærgom* (UUBp 21/5), 1386 *i Ræbbærgum* (RAp odat nr 84).
 SöH **1 skuj** 0:1:2:4, 1559 0:1:0:4 till Rösta.
1 aoeuj 0:1, 1562 **1 kyuj**.
 1359 pantsätter Filip Karlsson (Folkungaättens oäkta gren) 0:0:6 $\frac{1}{2}$ till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (DS 6068).
 1384 får Ingemund i Al fasta på 0:0: $\frac{1}{2}$ som han bytt till sig av Bo Jonsson (se Nibble, Turinge sn) (UUBp 21/5).
 1386 byter Bo Jonsson bort 0:0:8 till Bengt Magnusson (se Årby) (RAp odat nr 84).
 1531 se Tuna.
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord, vilken kungen uppges ha köpt av Mariefreds kloster och Anna Andersdotter (Banér), som räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn (AoE 29 A).

***Rävnästorp** 1542 *Reffwenes Torp* (K 1:3 f 37v–38), 1543 *Räffwetorp* (SöH 1543:2) – möjligen identiskt med Rävslänga (RAÄ 3:1) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 aoet**.
 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden och räntar 0:6 avradspn och 2 dagsverken (K 1:3 f 37v–38).
 1559 sår torpet, vilket Gustav I uppges ha ärvt efter Sten

Petersson (Peter Finvidssons ätt) och dennes hustru Katarina Eriksdotter (Väsbyätten), 4 spann, har äng till 8 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och har samma ränta som 1542 (AoE 29 A).

Rösta

- 1364 i *Røstum* (DS 7037), 1420 i *Rødzsta* (SD 2763) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 sk** 0:5, med skuj i Gillberga, *Repberga och *Ullunda.
 1549 **1 sk** 1:1:1, 1551 0:5:2, (1554 0:4), med skuj i *Ullunda och *Yppere, 1562 **1 aoe**.
1 skuj 0:0:1 till Vinberga.
 1364 är Johan i R faste vid häradstinget (DS 7037).
 1400, 1414 och 1420 är Lars i R faste vid häradstinget (RAp 24/1, Ekström s 43, SD 2763).
 1421 är Lars i R nämndeman vid lagmansting (VikSpp 16/10).
 1451 och 1466 är Ragvald i R faste vid häradstinget (RAp 23/1, RAp 24/5).
 1459 är Nils i R vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (B 15 f 228v).
 1482 är Påvel i R faste vid häradstinget (RAp 25/5).

Skabro

- 1383 i *Skabbro* (SkSp 29/10), 1397 i *Skædhibro* (RAp 20/5), 1445 i *Skaffbro* (RAp 15/5) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 sk** 0:5, 1561 (?) 0:5:1:4 (inkl skuj), med skuj i Lida och *Yppere.
1 ky (Söderby rd) 0:6.
 1383 och 1396 är Gerhard i S faste vid häradstinget och ingår 1397 i en landssynenämnd (SkSp 29/10, RAp 22/1, RAp 20/5).
 1445 är Peder Gerhardsson i S vedervaroman vid häradstinget (RAp 15/5).
 1451 är Nils i S faste vid häradstinget (RAp 23/1).
 1496 är Johan i S faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

Stjärna

- 1331 in *Skærno* (DS 2889), 1364 i *Skerno* (DS 7037), 1476 i *Skjärna* (StTb s 59) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 ky** (Söderby rd) 0:6, 1560 **1 aoe**, 1562 **1 bi**.
1 fr (1562 Svante Sture).
 1331 hör 0:0:5 till prebenda Mellösa vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
 1364 är Magnus i S faste vid häradstinget (DS 7037).

- 1396 byter Lars Olofsson i Varneby bort 0:0:6½ till Nils Birgersson och Bengt Magnusson (se Varneby) (RAp 22/1).
- 1409 döms 0:0:6½ till frälse vid råfsteting i Strängnäs; stockholmsfogden Anders Ingvarsson hävdade att det var fråga om skattejord, men nämnden fastställer att Birger Nilssons (Sparre av Hjulsta och Ängsö) arvingar är de rättmätiga ägarna och det ovannämnda bytet stadfästs (SD 1181).
- 1449 byter kaniken Johan Larsson (Thyttell), på prebenda Mellösas vägnar, bort 0:2 'mitt i' S och jord i Väsby till Lars Ragvaldsson, sakristan och prebendat vid Helga kors prebenda, mot jord i Rällinge, Helgarö sn; fastebrev utfärdas 1451 (RAp 14/1 två brev, RAp 23/1).
- 1476 framträder Erik Pedersson i S vid rådstugurätten i Stockholm (StTb s 59).
- 1488 är Johan Påvelsson i S vedervaroman vid häradstinget (UUBp 24/5).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:0:3, som räntar 18 spann korn, 0:3 avradspn och 0:3 matupn; gården har Sten Sture köpt av Ulf Torstensson (Skiringeätten) (SSJb 1515 f 18).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:3, som räntar 18 spann korn, 0:3 avradspn och 0:3 matupn (SSJb 1502 f 11v).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok en gård som sår 15 spann, har äng till 50 lass hö och räntar 0:6 avradspn, 4 pund korn, 2 lispund smör, 1 höna och 12 ägg; gården upptas som Sten Stures köpegods (AoE 29 A).

Tuna

- 1364 *aff Tunum* (DS 7037), 1400 *i Tunom* (RAp 24/1) – kyrkby – 10 H, 4 j (HoTu s 195 f) .
- SöH **2 aoe** 0:4 + 0:4, (1568 en öde).
1 aoe 0:4, 1562 **1 ky**, (1569 öde).
- 1364 är Guttorm i T faste vid häradstinget (DS 7037).
- 1400 är Erik i T vedervaroman vid häradstinget (RAp 24/1).
- 1522 intygar Anna Andersdotter (Banér), änka efter Måns Gren, att hon till Mariefreds kloster för 200:0 pn pantsatt sina gårdar i T, Hallsta, Norrlöt och Årby samt Nöttestå, Överenhörna sn; gårdarna räntar tillsammans 11½ pund korn och 7½:0:7½ avradspn (RAp 14/2, se SDHK nr 42754).

- 1531 har Gustav I två gårdar om sammanlagt 1:0, som räntar 1:0 avradspn, 4 pund korn, 1:0 gengårdspn, 2 pund smör och $\frac{1}{2}$:0 pn av en 'vret' i *Repberga (K 1 f 75v).
- 1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden; de två första gårdarna har samma ränta som 1531. Den tredje gården räntar 0:2 avradspn, $2\frac{1}{2}$ pund korn, 1 lispund smör och 3 dagsverken (K 1:3 f 34v–35).
- 1559 sår två av gårdarna, vilka Gustav I uppges ha köpt av Anna Andersdotter 1528, vardera 1 pund och 7 spann, har äng till 25 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar vardera $\frac{1}{2}$:0 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 2 pund korn, 1 lispund smör och 3 dagsverken; den tredje gården upptas som indraget kyrkogods och sår 13 spann, har äng till 18 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och har samma ränta som 1542 (AoE 29 A).

***Ullunda**

- 1358 *Vllalund* (DS 5837, avskr), 1364 i *Wllalundum* (DS 7002).
- SöH **2 skuj** 0:4 + 0:2:1, båda till Rösta.
- 1358 byter Karl Jakobsson (sjöblad) bort 0:2 till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (DS 5837).
- 1364 byter Bengt i Varneby till sig 0:2 av Birger Nilsson mot jord i Varneby (DS 7002).
- 1364 och 1384 är Bengt i U faste vid häradstinget (DS 7037, UUBp 21/5).
- 1414 är Ödmund i U faste vid häradstinget (Ekström s 43).

Varneby

- 1364 i *Warnaby* (DS 7002) – 10 H, 4 i.
- SöH **1 sk** 0:7, med skuj i Lida, (1569 'länsmannen fritt').
- 1549 **1 sk** 1:1.
- 1364 byter Bengt i V bort 0:2 till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i *Ullunda (DS 7002).
- 1364 är Ingemund och Klas i V fastar vid häradstinget (DS 7037).
- 1396 byter Lars Olofsson i V till sig 0:0:9:3 av Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) och Bengt Magnusson (Stenstaätten) mot jord i Stjärna och 'Lilla' Väsby; bytet stadfästs vid räfsteting i Strängnäs 1409 (RAP 22/1, SD 1181).
- 1400 är Lars i V vedervaroman vid häradstinget och 1402 nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAP 24/1, SD 184).

- 1405 är Lars i V faste vid häradstinget (SD 658, SD 659).
 1405 byter Anund i Ånsta bort 0:½ till Nils Birgersson och Bengt Magnusson (se Vinberga) (SD 660).
 1409 döms 0:½ till frälse vid råfsteting i Strängnäs; stockholmsfogden Anders Ingvarsson hävdade att det var fråga om skattejord, men nämnden fastställer att Birger Nilssons (Sparre av Hjulsta och Ängsö) arvingar är de rättmätiga ägarna och det ovannämnda bytet stadfästs (SD 1182).
 1446 är Ingemund i V vedervaroman vid häradstinget och 1459 vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (UUBp 21/10, B 15 f 228v).
 1482 säljer Ingemund i Tappström, Ekerö sn, 0:0:7 liggande 'i västra marklandet' och ytterligare 0:0:11 väster om detta till Peder i V; jorden har Ingemund ärvt efter sina 'föräldrar'. Erik i V är faste och Mickel i V är vittne. (RAP 25/5)
 1496 är Erik i V faste vid häradstinget (B 19 nr 66).

Vinberga

- 1281 *Winberhum* (DS 712), 1361 i *Winbergum* (DS 6399, avskr), 1364 i *Wiinbærghum* (DS 7037), 1400 i *yfra Windberghom* (RAP 24/1) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 sk** 0:6:2, 1562 (?) 0:7:1:4 (inkl skuj), med skuj i Al, Lida och Rösta.
1 fr (1562 Svante Sture).
 1281 säljer kung Magnus ½:0 till biskop Anund och Strängnäs domkyrka (se Husby, Överenhörna sn) (DS 712).
 1361 byter Olof Djäkn (Pilstjärna) bort 0:0:2 till Jöns Andersson (se Gällsta, Ekerö sn) (DS 6399, DMS 2:1 s 103).
 1361 byter Lars Jonsson bort 0:1:0:1 i 'övrebryn' och 0:0:7 i 'yttrebryn' till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i Blädinge sn, Allbo hd (Småland) (B 31 s 246).
 1362 säljer Jöns Andersson 0:0:2 i 'Yttre' V till Birger Nilsson (DS 6582).
 1364 är Jöns och Peder i V fastar vid häradstinget (DS 7037).
 1386 byter Bo Jonsson bort 0:0:8½ till Bengt Magnusson (se Årby) (RAP odat nr 84).
 1396 är Jöns i V vedervaroman vid häradstinget (RAP 22/1).

- 1400 byter Gregers Klemetsson i Jursta, Överenhörna sn, bort 0:0:4½ i 'Övre' V till Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) och Bengt Magnusson (Stenstaätten) mot lika mycket jord i Årby (RAp 24/1).
- 1400 ingår Ragvald i V i en landssynenämnd och är 1402 nämndeman vid råfsteting i Strängnäs (RAp 22/5).
- 1405 och 1406 är Ragvald i V faste vid häradstinget och 1407 vid en jordtransaktion (SD 658, 659, 660, 695, 900).
- 1405 byter Anund i Ånsta (bomärkessigill), Tälje sn, bort 0:0:8½ i 'Övre' V och jord i Varneby till Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) och Bengt Magnusson (Stenstaätten) mot jord i Lida, denna sn, Nibble, Turlinge sn, Kämsta, (Väster)Tälje sn, samt Hall och Igelsta, (Öster)Tälje sn; Anund får även 7:0 pn 'till vilda' dvs vängåva (SD 660, SD 661, DMS 2:1 s 194).
- 1409 är Ragvald i V nämndeman vid råfsteting i Strängnäs (SD 1171, 1181, 1182).
- 1409 döms 0:0:8½ till frälse vid råfsteting i Strängnäs; stockholmsfogden Anders Ingvarsson hävdade att det var fråga om skattejord, men nämnden fastställer att Birger Nilssons (Sparre av Hjulsta och Ängsö) arvingar är de rättmätiga ägarna och det tidigare bytet stadfästs (se 1405 ovan) (SD 1182).
- 1448 är Ragvald Krok i V faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
- 1488 är Olof Östensson i V faste vid häradstinget (UUBp 24/5).
- 1528 ärver Svante Sture efter sin far en gård om 1:0, som räntar 4 pund korn, 1 pund fläsk och 1 pund smör (se Nora) (VikS E 2739 f 54v).
- 1561 har Svante Sture en gård om 1:0, som räntar 1:0 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 4 pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund och 5 mark fläsk, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås (ShS 158 A).

Väsby

- 1331 *in Vesby* (DS 2889), 1364 *aff Vesby* (DS 7037), 1396 *i lilla Wesby* (RAp 22/1) – 10 H, 4 j (Stora och Lilla Väsby).
- SöH 1549 **1 sk** 0:7:1:4.
1 ky (Söderby rd) 0:4.
 1561 **1 aoeuj**, 1562 **1 kyuj**.

- 1331 hör 0:1 till prebenda Mellösa vid Strängnäs domkyrka (DS 2889).
- 1364 är Gismund i V faste vid häradstinget (DS 7037).
- 1396 byter Lars Olofsson i Varneby bort 0:0:2½ i 'Lilla' V till Nils Birgersson och Bengt Magnusson (se Varneby) (RAp 22/1).
- 1397 och 1400 ingår Ödulf i V i en landssyrenämnd; kan avse Väsby, Vårdinge sn (?RAp 20/5, RAp 22/5).
- 1405 byter Jöns Pedersson i Lida bort 0:0:1 i 'Lilla' V till Nils Birgersson och Bengt Magnusson (se Årby) (SD 659).
- 1407 är Olof i V faste vid en jordtransaktion (SD 900).
- 1409 döms 0:0:2½ till frälse vid räfsteting i Strängnäs; stockholmsfogden Anders Ingvarsson hävdade att det var fråga om skattejord, men nämnden fastställer att Birger Nilssons (Sparre av Hjulsta och Ängsö) arvingar är de rättmätiga ägarna och det tidigare bytet stadfästs (se 1396 ovan) (SD 1181).
- 1438 är Peder Olofsson i V nämndeman vid lagmansting och 1445 vedervaroman vid häradstinget (RAp 19/5, RAp 15/5).
- 1449 byter Johan Larsson bort 0:1 till Lars Ragvaldsson; fatstebrev utfärdas 1451 (se Stjärna) (RAp 14/1 två brev, RAp 23/1).
- 1453 (?) ingår Peder Olofsson i V i en häradsnämnd (RApp odat nr 41).

***Yppere**

- 1386 *i Yppere* (RAp odat nr 84), 1402 *i Ypere* (SD 138).
- SöH **3 skuj** 0:1:2 till Al + 0:0:1:4 till Skabro + 0:0:1 till Rösta.
- 1386 byter Bo Jonsson till sig 0:0:1 av Bengt Magnusson (se Årby) (RAp odat nr 84).
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:0:5 av Tomas van Vitzen (se Vidby, Turinge sn) (SD 138).
- 1528 ärver Svante Sture efter sin far en utjord i Y om 0:1, som räntar 0:2 pn (se Nora) (VikS E 2739 f 54v).
- 1531 se Hallsta.
- 1561 har Svante Sture en utjord i Y (se Nora) (ShS 158 A).

Årby

- 1370 *Aarby*, *i Arby* (DS 8189, DS 8194), 1386 *i Harby* (RAp odat nr 84), 1405 *i Aarby Dwnsta* (SD 659) – 10 H, 4 i.
- SöH **1 sk + 1 skuj** 0:5:1:4 + 0:3:1:4, 1551 (?) **1 sk** 1:1,

- 1559 0:3:1:4, med skuj i Lida och *Opperedh.
 1559 **1 aoe** 0:6, 1566 och 1570 öde.
1 aonet 0:3, 1553 **1 aoe**, 1562 **1 ky**.
- 1370 säljer Rembolt Petersson (bjälke) 0:0:4½ till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) (DS 8189, DS 8194).
- 1386 byter Bo Jonsson (Grip) till sig 0:5:0:5 i Å och jord i *Yppere samt jord i *Dunsta och Snista, Toresunds sn, av Bengt Magnusson (Stenstaätten) mot jord i Aska, *Repberga och Vinberga (RAp odat nr 84, se SDHK nr 13129).
- 1397 ingår Erik i Å i en landssynenämnd (RAp 20/5).
- 1400 byter Gregers Klemetsson i Jursta, Överenhörna sn, till sig 0:0:4½ av Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) och Bengt Magnusson (Stenstaätten) mot lika mycket jord i 'Övre' Vinberga (RAp 24/1).
- 1405 byter Jöns Pedersson i Lida till sig 0:0:0:12½ i Å och 0:0:0:5 i *Dunsta i Å av Nils Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) och Bengt Magnusson (Stenstaätten) mot jord i 'Lilla' Väsby (SD 659).
- 1420 är Peder i Å faste vid häradstinget (SD 2763).
- 1422 är Gregers i Å faste vid häradstinget (UUBp 17/1).
- 1444 se Molsta, Vårdinge sn.
- 1479/81 får Birgitta Magnusdotter (Natt och Dag) en gård i Å vid arvskifte efter sin far Magnus Bengtsson. Gården ingick i Magnus morgongåva till Birgittas mor Märta Klausdotter (Plata) (?RAp 24/2 1479. ?feldat, se DMS 2:1 s 188).
- 1522 intygar Anna Andersdotter att hon pantsatt sin gård i Å till Mariefreds kloster (se Tuna) (RAp 14/2).
- 1531 har Gustav I 0:3 i Å som räntar 2:0 avradspn (K 1 f 76).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökat med 4 dagsverken (K 1:3 f 37v–38).
- 1559 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok: den första, vilken uppges vara köpt av Anna Andersdotter (Bannér) 1528, omfattar 0:6, sår 3 pund, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:6 avradspn, 2 pund korn, ½ lispund smör, 1 lispund fläsk, 12 ägg och 6 dagsverken; den andra, vilken upptas som indraget kyrkogods, omfattar 0:0:3, sår 9 pund, har äng till 35 lass hö, mulbete och fiske-

vatten till nödtorften och räntar 2:0 avradspn, 6
spann korn och 4 dagsverken (AoE 29 A).

Ytterjärna socken

1291 *in Giernum* (DS 1030).

1327 *parochia Ytreiærna* (DS 2618, avskr).

1350 *parochie Gerna* (DS 4592).

1450 *i Ytragærnom* (RAp 14/10).

Omfattning: Ytterjärna socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Angående Håknäs, se Överjärna sn.

Kyrka: Skillnader i murbredden i det nuvarande långhuset visar att den västligaste delen härrör från den kyrkobyggnad som bör ha uppförts vid 1100-talets slut eller 1200-talets första hälft. Tornet är byggt i förband med västra långhusmuren och tillkom således under det första byggnadsskedet. En förlängning mot öster skedde troligtvis under 1300-talet, och även sakristian kan ha uppförts under samma århundrade. Vid en restaurering 1949 upptäcktes rester av kalkmålningar på nordväggen, men dessa är så pass fragmentariska att en närmare tidsbestämning är svår att göra. Kapellutbyggnaden på kyrkans södra sida tillkom, av kalkmålningarna i valven att döma, under 1400-talets andra hälft. Någon gång under senmedeltiden uppfördes också ett vapenhus, vilket revs 1819.

Kyrkans medeltida dopfont har daterats till 1200-talets mitt. Därutöver finns ett antal medeltida träskulpturer bevarade i kyrkorummet. Äldst är en madonnaskulptur från 1200-talets andra hälft. En annan madonnaskulptur har daterats till 1400-talets andra hälft. Sju apostlar, två helgonkungar och en scen med jungfru Maria som himladrottning återstår från ett senmedeltida altarskåp; de är numera placerade i en modern rekonstruktion. Ytterligare ett par träskulpturer och en Getsemanescen härrör sannolikt från senmedeltida altarskåp. Av senmedeltida datum är även en av tornklockorna. (SöKy 106 1:a och 2:a uppl, SHM mbild)

Kyrkby: Säby. Uppgifter om den medeltida prästgården saknas, då Ytterjärna troligtvis var annex till Överjärna (Collmar s 385).

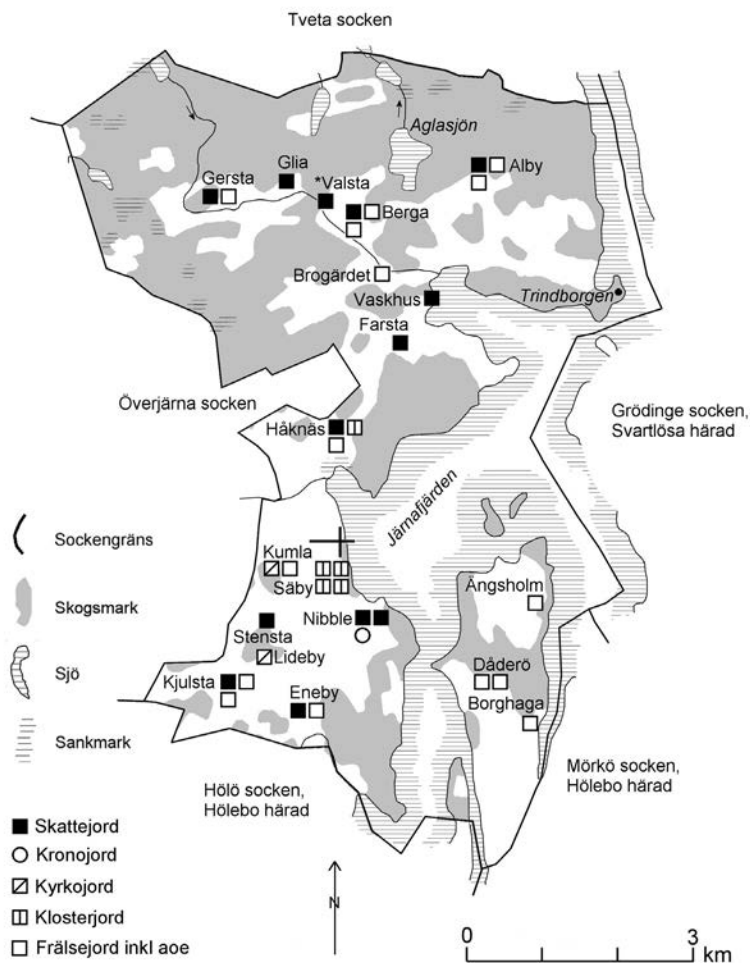
Runstenar: Sö 345 kyrkogården, 346 Gersta (försvunnen), 347 Gersta, 348 Kjulsta, 349 Lideby, 350 *Valsta (Brandalsund).

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1543/44 (1573)

	sk	kr	kruj	ky	kyuj	aoe	fr
Alby	1 (1)	--	--	--	0 (1)	--	2 (2)
*Albytorp	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Berga	1 (2)	--	--	--	--	--	--
Borghaga	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Brogärdet	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Dåderö	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Eneby	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	--
Farsta	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Gersta	1 (0)	0 (1)	0 (1)	--	--	1 (1)	--
Glia	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Håknäs	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	1 (1)
Kjulsta	1 (1)	--	--	--	--	--	2 (2)
Kumla	--	--	--	1 (1)	0 (1)	--	1 (1)
Lideby	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Nibble	2 (1)	1 (2)	--	--	--	--	--
Slotan	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Stensta	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Säby	--	--	--	--	--	4 (4)	--
*Ullawi	--	--	0 (1)	--	--	1 (0)	--
*Valsta	1 (1)	--	1 (0)	--	--	--	--
Vaskhus	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Ängsholm	--	--	--	--	--	--	1 (1)
SUMMA	13 (12)	1 (3)	1 (2)	2 (2)	0 (3)	8 (7)	12 (12)

Dessutom redovisar längderna: **skuj**: Nibble 0 (1).

Ytterjärna socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH). Angående klosterjorden (Solberga kloster), se inledningen s 11.

Aglan

1494 *Affla* (RAp 12/1) – 10 I, 1 a.

SöH **2 skuj** 0:1:2:5½ (1549 0:1:2:4) till Vaskhus + 0:1:1:2 (1551 0:1:1) till Berga.

1 skuj 0:0:2:1 till *Valsta, 1550 0:0:2.

1494 säljer Birgitta Olofsdotter torpet A till Sten Sture och

Ingeborg Åkesdotter (se Glia) (RAp 12/1).

1496 byter Sten Sture bort jord till fyra bönder i Häringe (se Glia) (RAp 29/9).

Alby

1409 *i Alby* (?SD 1171), 1450 *i öffra Alby* (RAp 14/10) – 10 I, 1 b.

SöH **1 sk** 0:6, 1573 öde.

1549 (?) **1 kyuj** 0:0:1:2, (1554 0:0:2:4).

2 fr (1562 Hans Kyle), 1559–60 (?) **1 fr**.

1409 är Nils i A nämndeman vid räfsteting i Strängnäs och 1421 vid lagmansting; kan avse Alby, Vårdinge sn (?SD, 1171, 1181, 1182, VikSpp 16/10).

1445 se Alby, Vårdinge sn.

1450 byter Lars i Alby, Trosa sn, till sig 0:0:5 i 'övre' A av Anders i Alby, Trosa sn, mot lika mycket jord i Väsby, Trosa sn (RAp 14/10, DMS 2:2 s 87).

1459 är Ragvald i A vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (B 15 f 228v).

1466 se Alby, Vårdinge sn.

1471 dömer rikets råd till Peder Ragvaldsson (Fargalt) 0:12 i A med tre underliggande torp och 0:3 i 'övre' A och jord i Rockelsta, Helgesta sn, samt ytterligare jord i Bråbo och Åkerbo hdr, Östergötland; jorden hade Peder far Ragvald Magnusson tvingats överlåta till Erik Nipertz efter att han fängslats av kung Eriks män och inte kunnat betala lösenssumman. Eftersom Ragvald Magnusson tillfångatagits när han var i kronans tjänst och Erik Nipertz svenska gods sedermera dömts som förbrutna till kronan döms jorden åter till Ragvalds arvingar. (B 19 nr 104)

1488 se Alby, Vårdinge sn.

*Albytorp

1544 *Törp* (SöH 1544:1), 1550 *Alby torp* (SöH 1550:6).

SöH **1 fr**, 1551 **1 frt** (1562 Jon skrivare /Barkestorpsätten/).

Berga

1453 (?) *i Bærghom* (RApp odat nr 41), 1466 *i Berghom* (RAp 24/5) – 10 I, 1 a.

SöH **1 sk** 0:5:1 (1550 0:3), med skuj i Aglan och *Valsta, 1554 **2 aoe** 0:4:1:4 + 0:4:1:4, (1562 **2 kr**), 1568 **2 sk** 0:4:1:4 + 0:4:1:4.

1 skuj 0:2:2 till *Valsta.

1387 ger Gregers Bengtsson jord i B i morgongåva till sin hustru Katarina Erengisledotter (se Kjulsta) (?RAp

30/1 skadat brev, se SRP 2290).

- 1453 (?) ingår Sune i B i en häradsnämnd (RApp odat nr 41).
 1466 är Sven i B faste vid häradstinget (RAp 24/5).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter två gårdar till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia) (RAp 12/1).
 1496 byter Sten Sture bort jord till fyra bönder i Häringe (se Glia) (RAp 29/9).
 1559/60 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok, vilka hörde till Sten Stures köpegods, och räntar vardera 0:4½ avradspn, 14 spann korn, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken, sår 14 spann, har äng till 30 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfen (AoE 22:3, 29 A).

Borghaga

- 1514 *i Borgghe haga* (K 3 f 24v) – 9 I, 9 b – övergiven gårds-tomt (RAÄ 237:1) ca 300 m öster om nuv Dåderö gård.
 SöH **1 frt** (1562 Per Axelsson /Banér/).
 1514 upptas i en jordebok över Knut och Nils Eskilssöners (Banér) gods en gård som räntar 1:0 landgillespn och ½:0 avradspn (K 3 f 24v).

Brogärdet

- 1453 *i Brogerde* (RAp 14/3) – 10 I, 1 a.
 SöH **1 fr** (1562 Svante Sture).
 1453 säljer Erik Karlsson (tre björnramar) ½:0 till Magnus Bengtsson (Natt och Dag); jorden har tidigare räntat 3 pund korn, men räntar 'nu ej mer än 2 pund'. 1456 får Magnus fasta på jorden (RAp 14/3, RAp 29/5, jfr RApp odat nr 41).
 1479/81 får Birgitta Magnusdotter (Natt och Dag) en gård i B vid arvskifte efter sin far Magnus Bengtsson. Gården ingick i Magnus morgongåva till Birgittas mor Märta Klausdotter (Plata). (RAp 24/2 1479, ?feldat, se DMS 2:1 s 188)
 1561 har Svante Sture en gård om ½:0, som räntar 4:0 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås (ShS 158 A).

Dåderö

- 1514 *i Doderøn* (K 3 f 24v) – 9 I, 9 b–10 I, 0 b – ursprungligt bebyggelseläge ca 200 m öster om gravfält (RAÄ 168:1).
 SöH **2 fr** (1562 Per Axelsson /Banér/).

- 1514 upptas i en jordebok över Knut och Nils Eskilssöners (Banér) gods två gårdar som räntar $\frac{1}{2}$:0 pn vardera (K 3 f 24v).

Eneby

(nu Ytter-
eneby)

- 1376 i *Eneby* (?DS 9364), 1400 i *Eneby* (RAp 24/1) – 9 I, 9 a.
SöH **1 sk** 0:7:2, med skuj i *Engeby.
1 skuj 0:1:1 till Kjulsta.
1 aoe 0:3, (1570 öde).
- 1376 säljer Magnus Tyrgilsson (Färila) 0: $\frac{1}{2}$ i E och jord i Hölebo, Rönö och Svartlösa härader till Bo Jonsson (Grip) (se *Troghwoøø, Bälunge sn); kan avse Eneby, Överjärna sn (?DS 9364, DMS 2:2 s 161).
- 1400 är Simon Bang i E faste vid häradstinget och ingår i en landssynenämnd (RAp 24/1, RAp 22/5).
- 1420 får Nils Simonsson i E fasta på 0:0:2 + 0:0:2 i E och jord i *Engeby som han köpt av sina systrar Ingeborg och Margit Simonsdöttrar (SD 2763).
- 1421 se Håknäs.
- 1422 är Björn i E faste vid häradstinget (UUBp 17/1).
- 1423 byter Nils Simonsson till sig 0:0:2 $\frac{1}{2}$, belägna i dennes åker, av Påvel i Vreta, Hölö sn, mot jord i Hälleby, Hölö sn (se Skälby, Hölö sn) (VrAp 8/12, jfr DMS 2:2 s 41 f).
- 1424 får Nils Simonsson fasta på jord i E: först 0:0:4, liggande bland hans hustrus fäderneärvda jord, som han bytt till sig av Botvid i Håknäs mot jord i Håknäs. Vidare 0:0:3 $\frac{1}{2}$ som han bytt till sig av Påvel i Vreta mot jord i Hälleby, Hölö sn, och slutligen 0:0:5, 'liggande i norra landlotten', som han bytt till sig av Olof i Kjulsta mot jord i Kjulsta och Lideby. (VikSp odat se SDHK nr 20186, jfr DMS 2:2 s 36 f)
- 1450 och 1456 är Jöns Nilsson i E faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 25714, RAp 29/5).
- 1494 säljer Birgitta Olofsdotter en gård till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia) (RAp 12/1).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:3, som räntar 18 spann korn och 0:3 avradspn (SSJb 1515 f 24).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:3, som räntar 18 spann korn och 0:3 avradspn; till gården hör även 'en liten fjäll' på Ledarön, Hölö sn (SSJb 1502 f 7).

- 1531 har Gustav I en gård om 0:3, som räntar 0:3 avradspn, 18 spann korn och 1 pund fläsk (K 1 f 64).
 1559 upptas gården i Gustav I:s jordebok som 'Hammers-tagods' och sår 3 pund, har äng till 40 lass hö, gott mulbete, inget fiskevatten och räntar 1:0 avradspn (AoE 29 A).

***Engeby**

- 1366 *i Engeby* (DS 7332).
 SöH **2 skuj** 0:2:1 till Stensta + 0:2:1 till Eneby.
 1366 byter Cecilia Olofsdotter (initialsigill) till sig 0:1 i E och 30:0 pn av sin 'måå' Skäring Iliansson (framkommande svin) mot 0:0:4:6 i Bärsund, Bärbo sn (DS 7332, DMS 2:3 s 65).
 1420 får Nils Simonsson i Eneby fasta på 0:0:1 + 0:0:1 i E och jord i Eneby som han köpt av sina systrar Ingeborg och Margit Simonsdöttrar (SD 2763).

Farsta

- 1364 *in Farastum* (DS 7002), 1397 *i Farastom* (RAp 20/5) – 10 I, 0 a.
 SöH **1 sk** 1:5, 1559 1:5:1:4, 1573 1:7:0:6 (inkl skuj), (vissa år 'länsmannen fritt'), med skuj i Vaskhus.
3 skuj 0:0:2:6 (vissa år 0:0:2:4) till Vaskhus + 0:0:1:4 till Håknäs + 0:0:1:4 till Nibble.
 1364 är Ingevald i F förskälaman vid ett jordbyte på häradstinget (DS 7002).
 1397 ingår Jöns i F i en landssynenämnd (RAp 20/5).
 1438 är Simon i F nämndeman vid lagmansting (RAp 19/5).
 1444 och 1445 är Ingevald i F faste vid jordtransaktioner och 1451 vedervaroman vid häradstinget (RAp 27/3, 15/5, 23/1).
 1496 är Ingevald i F vittne vid en jordtransaktion gällande jord i Hölebo hd (UUBp 1/6).

Gersta

(nu Gersta-
berg)

- 1383 *i Giristom* (SkSp 29/10), 1525 (omkr) *Gerestade* (?SkSp odat) – 10 I, 1 a – övergiven bytomt (RAÄ 54:1) ca 500 m västnordväst om nuv bebyggelse.
 SöH **1 sk** 1:4, med skuj i *Valsta, 1556 **1 aoe** 0:7:1:4, 1562 **1 kr**.
 1568 **1 kruj**.
1 aoe 0:6, 1556 0:7:1:4.
 1383 är Peter i G faste vid häradstinget (SkSp 29/10).

- 1396 är Ingemund i G faste vid häradstinget (RAp 22/1).
 1399 är Erik i G nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAp 1/7).
 1405 är Erik i G faste vid häradstinget (SD 658, 659, 660).
 1473 se Ramsta, Överjärna sn.
 1479 är Lars i G nämndeman vid lagmansting (RAp 22/11).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter en gård till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia) (RAp 12/1).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:3, som räntar 2 tön korn, 0:6 avradspn, $\frac{1}{2}$ pund fläsk och $\frac{1}{2}$ pund smör (SSJb 1515 f 23v).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:6, som räntar 2 tön korn, 0:6 avradspn och $1\frac{1}{2}$ pund mata (SSJb 1502 f 7).
 1525 (omkr) ärver Jöran Turesson (Tre rosor), domprost i Uppsala, jord i ?G, som räntar $\frac{1}{2}$:0 pn, vid arvskifte efter sin mormor Birgitta Tordsdotter (Bonde) (?SkSp odat, se SDHK nr 38306).
 1531 har Gustav I en gård om 0:6, som räntar 0:6 avradspn, 12 spann korn och $1\frac{1}{2}$ pund fläsk (K 1 f 64).
 1553 anges i jordeboken att Gustav I ärvt en gård efter Sten Sture (SöH 1553:6).
 1559 upptas två gårdar i Gustav I:s jordebok som vardera sår 2 pund, har äng till 20 lass hö, gott mulbete, men inget fiskevatten; den ena gården upptas som 'Hammerstagods' och den andra uppges kungen ha köpt 1552 av Peder i G (AoE 29 A).

Glia

- 1328 *de Glya* (DS 2668), 1400 *i Glia* (RAp 22/5) – 10 I, 1 a.
 SöH 1 sk 1:0, 1554 1 aoe 1:0, (1562 1 kr), 1568 1 sk 1:0.

Glia är sätesgård för Ragvald av Glia (okänt sigill) 1328–45 (DS 2668, DS 3889).

- 1400 ingår Nils i G i en landssyrenämnd (RAp 22/5).
 1424 är Ingemund i G faste vid häradstinget (VikSp odat, se SDHK nr 20186).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter (Tott) till Sten Sture och hans hustru Ingeborg Åkesdotter (Tött), som är Birgittas kusin, sin huvudgård ("myn hoffwedgard") G och jord i Aglan, Berga, Eneby, Gersta och *Valsta samt jord i Brännkyrka, Hammarby (Vallentuna hd), Turinge, Tveta, Tälje, Överenhörna och Överjärna snr

(RAP 12/1, DMS 2:1 s 252).

1496 byter Sten Sture bort jord i G, Aglan, Berga och *Valsta samt Glibotorp, Tvetå sn, om tillsammans 3:2:0:2, vilket är Stens hustrus fäderne och möderne, till fyra bönder i Häringe mot jord i Häringe och Mälby, Västerhaninge sn; vidare byter Sten bort jord i Tavesta, Överjärna sn, till samma bönder mot jord i Mälby. Fästebrev utfärdas samma år. (RAP 29/9 två brev, B 19 nr 66, DMS 2:1 s 287)

1559/60 upptas G och Glibotorp, Tvetå sn, i Gustav I:s jordebok och omfattar sammanlagt 1:0 och räntar 1:0 avradspn, 3½ pund korn, 1 lispund smör, 1 lispund fläsk och 6 dagsverken; enligt en annan längd sår gården, vilken hörde till Sten Stures köpegods, 3 pund, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfen (AoE 22:3, 29 A).

Håknäs

1358 i *Hakænæsi* (DS 5893), 1381 i *Haquones* (ShSp 8/7) – 10 I, 0 a.

SöH 1 sk 0:7:0:4, med skuj i Farsta, denna sn, och Tuna, Överjärna sn.

1 skuj 0:0:2 till Kjulsta.

1 aoe 1:0.

1 fr (1562 Hans Klasson /Bielkenstierna/).

1358 befaller kung Erik att Karl Näskonungssons (delad sköld) arvingar skall ersätta Kalmar nunnekloster för jord i H som Karl bytt bort: dels 0:0:1, som Karl Danssons (Stjärnbalk) arvingar återkrävt, och dels en ängslott i H, vilken Karl Näskonungsson lagt till sin kvarn mot löfte att ersätta nunnorna. Klostret skall ersättas med 40:0 pn och den avrad som man gått miste om. (DS 5893)

1381 fastslår nämnden efter rannsaking på räfsteting att Ragvald Nilsson (Fargalt) inte fått ersättning för 0:1 i H och jord i Stensta och Vaskhus, vilken han upplåtit åt Erik Kettilsson (Puke) (ShSp 8/7).

1384–1405 är Nils i H ett flertal gånger faste vid häradstinget och nämndeman vid räfsteting i Strängnäs; kan avse Håknäs, Överjärna sn (?UUBp 21/5, SD 660).

1406 är Olof i H faste vid häradstinget; kan avse Håknäs, Överjärna sn (?SD 695).

1420 är Lars i H faste vid häradstinget; kan avse Håknäs, Överjärna sn (?SD 2763).

- 1421 tilldöms vid lagmansting Nils i Eneby 0:1 i H, som Holmsten i H 'köpt undan hans börd'; vidare skall Nils ersätta Holmsten för köpesumman (VikSpp 16/10).
- 1421 och 1422 är Botvid i H nämndeman vid lagmansting och faste vid häradstinget (VikSpp 16/10, UUBp 17/1).
- 1424 har Botvid i H bytt till sig 0:0:3½ i H av Nils Simons-son i Eneby mot jord i Eneby och i mellanskillnad fått en mässingskittel och 2 spann mjöl (VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1446 är Peder Ingemundsson i H faste vid häradstinget; kan avse Håknäs, Överjärna sn (?UUBp 21/10).
- 1459 är Nils i H vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka; kan avse Håknäs, Överjärna sn (?B 15 f 228v).
- 1531 har Gustav I en gård som räntar 12 spann korn och 1 pund fläsk; gården upptas under rubriken 'Nunne-godsen på Gotland'. Vidare upptas en mindre arv och eget-jord som räntar 1:0 avradspn och uppges brukas av kronobonden i H. (K 1 f 73r-v)
- 1559 sår gården, vilken Gustav I uppges ha köpt av Solberga kloster 1531, 14 spann, har äng till 25 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:1 avradspn (AoE 29 A).

Kjulsta

- 1308 *in Kylistum* (DS 1582, avskr), 1327 *in villa Kylistum* (DS 2618, avskr), 1387 *i Kylista* (RAp 30/1) – 9 I, 9 a.
- SöH 1 sk 0:5:1, med skuj i Eneby, Håknäs och Lideby.
2 fr (1562 Svante Sture), (1559 3 fr), (1560 en öde).
- 1308 överlåter Peter Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) sammanlagt 0:10:2 i K och ?Stensta till Magnus Marinason; jorden hade Johan Ängel (Finstaätten) tidigare pantförskrivit till Magnus (DS 1582).
- 1327 byter Ture och hans hustru Margareta till sig 0:10:6½ i K av Birger Magnusson (Magnus Marinasons ätt) mot lika mycket jord i *Sigtunæ och *Sundh (oidentifierade orter), Sorunda sn (DS 2618, DMS 2:1 s 225).
- 1387 ger Gregers Bengtsson (Aspenäsätten) i morgongåva till sin hustru Katarina Erengisledotter (Hammerstaätten) 0:2 i K och jord i ?Berga, Kumla och Nibble samt ytterligare jord i Bärbo och Spelviks snr (RAp 30/1 skadat brev, DMS 2:3 s 70).
- 1422 är Olof i K faste vid häradstinget (UUBp 17/1).

- 1424 har Olof i K bytt till sig 0:0:½ i K, liggande i dennes åker, och jord i Lideby av Nils Simonsson i Eneby mot jord i Eneby (VikSp odat, se SDHK nr 20186).
- 1432 skiftas arvet efter Elin Bengtsdotter (Aspenäsätten), varvid Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) erhåller en systerdel som omfattar sammanlagt 0:5:2 i K och Kumla samt jord i *Oflasta, ?Gillberga sn (SkSp 13/6, DMS 1:3 s 124 f).
- 1448 är Olof i K faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
- 1466 är Peder Ingevaldsson i K faste vid häradstinget (RAp 24/5).
- 1488 är Erik i K faste vid häradstinget (UUBp 24/5).
- 1528 ärver Svante Sture efter sin far en gård som räntar 20 spann korn, 1½ pund mata och 0:0:10 pn (se Nora, Ytterenhörna sn) (VikS E 2739 f 54).
- 1548 byter Sten Bengtsson bort gården K, som räntar 20 spann korn, 0:3:1 avradspn och 1½ pund fläsk, till Svante Sture (se Tuna, Överjärna sn) (ShSp 8/11).
- 1561 har Svante Sture två gårdar om vardera 0:0:10; den första räntar 0:0:10 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 2 pund korn, 1½ lispund fläsk, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås och den andra räntar 0:0:10 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 2 pund korn, 1 lispund smör, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås (ShS 158 A).

Kumla

- 1387 i *Kumblum* (30/1) – 10 I, 0 a (Över- och Neder-Kumla).
- SöH **1 skuj** 0:2 till Skäve, Överjärna sn.
1 ky (Lideby rd) 0:6, (1573 'länsmannen fritt').
 1549 **1 kyuj** 0:0:1, 1554 0:1, (1573 'länsmannen fritt').
1 fr (1562 Svante Sture).
- 1387 ger Gregers Bengtsson ?0:2 i morgongåva till sin hustru Katarina Erengisledotter (se Kjulsta) (RAp 30/1).
- 1429 läggs ½:0 under prästbordet i Vårdinge (se Sjögård, Vårdinge sn) (VåKyA L I a:1).
- 1432 skiftas arvet efter Elin Bengtsdotter, varvid Gregers Bengtsson erhåller en systerdel som omfattar sammanlagt 0:5:2 i K och Kjulsta (se Kjulsta) (SkSp 13/6).
- 1528 ärver Svante Sture efter sin far en gård som räntar 14 spann korn, 0:3 pn och 1½ pund mata (se Nora, Ytterenhörna sn) (VikS E 2739 f 54).

1561 har Svante Sture en gård om 0:3, som räntar 0:3 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 18 spann korn, 1 lispund smör, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås; gården uppges Svante ha bytt till sig av Sten Bengtsson (Ulv) (ShS 158 A).

Lideby 1409 i *Lydby* (Majhp 19/10), 1424 i *Lidby* (VikSp odat) – 10 I, 0 a.

SöH **3 skuj** 0:3:1:4 till Kjulsta + 0:2:0:4 till Skäve, Överjärna sn + 0:1:0:4 till Nibble.

1 ky 0:7.

Lideby är huvudenhet för Lideby rättardöme, vilket 1549 omfattade landbohemman i Kumla, denna sn, Kvedesta, *Törnbacka och Ålö, Tvetä sn, Alby, Linga, Säby och Åby, Vårdinge sn, samt Bankesta, Överjärna sn (SöH 1549:6, AL 1 s 318).

1409 är Nils i L faste vid häradstinget (Majhp 19/10).

1424 har Olof i Kjulsta bytt till sig 0:0:7½ i L och jord i Kjulsta av Nils Simonsson i Eneby mot jord i Eneby (VikSp odat, se SDHK nr 20186).

Neder-Kumla Se Kumla.

Nibble 1383 i *Nybbile* (SkSp 29/10) – 10 I, 0 a.

SöH **1 sk** 0:7:1:4, 1573 0:7:0:6 (inkl skuj), med skuj i Farsta.

1 sk 0:3:1, med skuj i Lideby och *Swaffleby, 1559 **1 aoe** 0:7:1:4, 1560–61 öde, 1562 **1 kr**.

1559 **1 skuj** 0:1:0:4.

1 kr 0:3:2.

1383 är Erik i N faste vid häradstinget (SkSp 29/10).

1387 ger Gregers Bengtsson 0:0:5 i morgongåva till sin hustru Katarina Erengisledotter (se Kjulsta) (RAp 30/1).

1400 är Erik i N faste vid häradstinget och ingår i en landssynenämnd (RAp 24/1, RAp 22/5).

1424 är Styrbjörn i N faste vid häradstinget (VikSp odat, se SDHK nr 20186).

1451 är Peder Johansson i N faste vid häradstinget (RAp 23/1).

1559 upptas en gård i Gustav I:s jordebok som räntar 0:6 avradspn, 12 spann korn, 1 lispund fläsk, 1 lispund

smör, 2 höns, 20 ägg och 6 dagsverken; den ena längden anger att gården kommer 'från kronan' och den andra anger att den igenbördats efter Sten Sture (AoE 29 A och B).

Slotan

- 1549 *Slota* (SöH 1549:6) – 10 I, 0 a.
 SöH 1549 **1 kyuj** (1549 0:2:2), 1550 0:0:2, (1551 0:0:1), 1555 0:2:1.

Stensta

- 1308 *in Ténstä* (?DS 1582, avskr), 1350 *in villa Stenstum* (DS 4592), 1381 *i Stensta* (ShSp 8/7) – 10 I, 0 a.
 SöH **1 sk** 1:0, med skuj i *Engeby, denna sn, Linga, Överjärna sn, och Mältveta, Tveta sn.
 1308 överlåter Peter Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) sammanlagt 0:10:2 i ?S och Kjulsta till Magnus Marinason; jorden hade Johan Ängel (Finstaätten) tidigare pantförskrivit till Magnus (?DS 1582).
 1350 förkunnar Karl Dansson (Stjärnbalk) att han före nästkommande S:t Martins dag skall överlåta 0:0:4 i S till Ingevald Magnusson (Magnus Marinasons ätt), men om inte detta uppfylls skall Ingevald i stället få behålla lika mycket jord i Berga, Toresunds sn (DS 4592, se även DS 4477).
 1352 (omkr) anger Ingevald Magnusson i sitt andra testamente att en prebenda i Strängnäs domkyrka (oklart vilken) fått sitt jordinnehav minskat av kungen med sammanlagt 0:0:10 i S och Vaskhus; därför testamenterar Ingevald Magnusson jord i Berga, Toresunds sn, Finninge, Strängnäs sn, och Ingeby, Fogdö sn, till denna prebenda (RAp odat nr 47, se SDHK nr 6321).
 1381 fastslår nämnden efter rannsaking på räfsteting att Ragvald Nilsson (Fargalt) inte fått ersättning för 0:0:5 i S och jord i Håknäs och Vaskhus, vilken han upplåtit åt Erik Kettilsson (Puke) (ShSp 8/7).
 1466 är Erengisle i S vedervaroman vid häradstinget (RAp 24/5).

Säby

- 1420 *i Säby* (?SD 2763), 1543 *Säby* (SöH 1543:5A) – kyrkby – 10 I, 0 a.
 SöH **4 aoe** 0:4 + 0:4 + 0:4 + 0:4.
 1399 och 1402 se Säby, Vårdinge sn.
 1414 är Olof i S faste vid häradstinget; kan avse Säby, Vård-

inge sn (?Ekström s 43).

1420 är Lars i S faste vid häradstinget; kan avse Säby, Vård-
inge sn (?SD 2763).

1445 se Säby, Vårdinge sn.

1482 är Sigge i S faste vid häradstinget; kan avse Säby,
Vårdinge sn (?RAP 25/5).

1531 har Gustav I fyra gårdar om sammanlagt 2:0, vilka
räntar 1 läst korn och 8 pund fläsk; gårdarna upptas
under rubriken 'Nunnegodsen på Gotland' (K 1 f
73v).

1559 sår gårdarna, vilka Gustav I uppges ha köpt av Sol-
berga kloster 1531, vardera 3 pund, har äng till 20
lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfen (AoE
29 A).

***Ullawi**

1543 *Ullawi* (SöH 1543:5A).

SöH **1 aoet** 0:3, 1545 **1 aoe**, 1568 **1 kruj**.

1559 sår gården, vilken Gustav I dragit in från (?Yt-
ter)Järna kyrka, 4 spann, har äng till 16 lass hö, mul-
bete och fiskevatten till nödortfen och räntar 0:10 av-
radspn (AoE 29 A).

***Valsta**

1291 *in Walastum* (DS 1030), 1494 *i Wallesta* (RAP 12/1) –
låg sannolikt mellan gravfält (RAÅ 35:1, 36:1) ca 600
m väster om Berga (LSA A123–10:1, 1785).

SöH **1 sk** 0:2:1, (1550 0:3), 1551 0:5:0:4, med skuj i Aglan
och Berga, 1554 **1 aoe** 0:4:1:4, (1562 **1 kr**), 1568 **1 sk**
0:4:1:4.

2 skuj 0:4:2 till Berga + 0:0:2 till Gersta.

1 skuj 0:3 till Vaskhus, 1554 0:4.

1544–51 **1 kruj** 0:1:1:4, 1550 öde.

1291 skänker Anders Båt till Strängnäs domkyrka för sina
synders skull 0:1 i V och jord i Skälby och *Äleby, Tur-
inge sn, Solberga, Tibble och Valsta, Tvetä sn, Hansta
och Kämsta, Tälje sn, samt Lundby, Mörkö sn; jorden
skänks med förbehållet att Anders skall få behålla av-
kastningen under sin livstid (DS 1030).

1494 säljer Birgitta Olofsdotter en gård till Sten Sture och
Ingeborg Åkesdotter (se Glia) (RAP 12/1).

1496 byter Sten Sture bort jord till fyra bönder i Häringe
(se Glia) (RAP 29/9).

1559/60 upptas en gård i Gustav I:s jordebok, som omfattar
0:4½ och räntar 0:4½ avradspn, 14 spann korn och 1

lispund fläsk, sår 14 spann, har äng till 30 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften; gården hörde till Sten Stures köpegods (AoE 22:3, 29 A).

- Vaskhus** 1342 *in Vaskusæ* (DS 3632), 1381 *i Waskusom* (ShSp 8/7) – 10 I, 1 b.
 SöH **1 sk** 0:4, med skuj i Aglan, Farsta och *Valsta.
1 skuj 0:1 till Farsta.
 1342 bekräftar biskop Styrbjörn i Strängnäs att sammanlagt 0:0:2½ i V, Tibble, Tveta sn, och Tällebro, Överjärna sn, hör till den prebenda i Strängnäs domkyrka som Erengisle Jonsson (båt) och hans hustru Birgitta Larsdotter stiftat (se Berga, Grödinge sn, och Torö, Sorunda sn) (DS 3632, DMS 2:1 s 129, 232 f).
 1352 (omkr) se Stensta.
 1381 fastslår nämnden efter rannsaking på räfsteting att Ragvald Nilsson (Fargalt) inte fått ersättning för 0:0:5 i V och jord i Håknäs och Stensta, vilken han upplåtit åt Erik Kettilsson (Puke) (ShSp 8/7).
 1406 är Erik i V faste vid häradstinget (SD 695).
 1445 är Björn Eriksson i V faste vid häradstinget (RAp 15/5).
 1448 är Björn i V faste vid en jordtransaktion och ingår 1449 i en häradsnämnd (RAp 3/5, VåKyA L I a:1).
 1450 och 1451 är Björn i V faste vid häradstinget (RAp efter 1/5 se SDHK nr 25714, RAp 23/1).
 1479 är Erik i V nämndeman vid lagmansting (RAp 22/11).
- Yttereneby** Se Eneby.
- Ängsholm** 1514 *Ænges holm* (K 3 f 24v) – 10 I, 0 b.
 SöH **1 frt** (1562 Per Axelsson /Banér/).
 1514 upptas i en jordebok över Knut och Nils Eskilssönens (Banér) gods en gård som räntar 0:20 landgillespn (K 3 f 24v).
- Över-Kumla** Se Kumla.

Överenhörna socken

1276 in *Enhørne* (DS 609).

1346 *parrochie Hosaby Enhørne* (DS 4076).

1364 i *Hwsabyeenhørne sokn* (DS 7037).

1474 *vid øfra Enhørne* (RAp 5/12).

Omfattning: Överenhörna socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Angående Kalvsund samt några mindre enheter, se Ytterenhörna sn.

Kyrka: Överenhörna kyrka uppfördes troligtvis omkring år 1200 med västtorn, långhus och ett kvadratisk kor. Senare under medeltiden, oklart när, tillkom sakristia och vapenhus. Den senmedeltida exteriören framgår i allt väsentligt av Peringskiölds teckning från 1680-talet. Vid 1783 års ombyggnad revs såväl det medeltida koret som sakristia och vapenhus. Invändigt härrör de båda västliga valven från senmedeltidens valvslagning. Fram till 1880-talets restaurering satt modellerade ansikten i valven, vilket visar att det rörde sig om s k gubbvalv. Denna valvtyp förekommer även på andra håll i Södermanland (se t ex DMS 2:3 s 76, DMS 2:4 s 162).

Ett krucifix från omkring år 1500 finns bevarat i kyrkorummet och flankeras av två kvinnofigurer, möjligen jungfru Maria och Maria Magdalena, vilka har en något tidigare datering än krucifixet och sannolikt härrör från ett försvunnet altarskåp. I Statens historiska museums samlingar förvaras ett helgonskåp med en bild av S:t Olof från omkring år 1500, några senmedeltida textilfragment samt en med sniderier rikt dekorerad herremansbänk från 1200-talet. Storklockan i tornet är troligtvis gjuten under 1400-talet. Slutligen kan här nämnas ett gravklot från järnåldern som förvaras i tornets bottenvåning. Det är dock oklart var detta hittats. (SöKy 9 1:a och 3:e uppl, SHM mbild)

Kyrkby: Husby. Uppgift om den medeltida prästgården saknas.

Överenhörna kyrka, teckning ur Johan Peringskiölds *Monumenter i Södermanland* från 1684. Foto: KB.

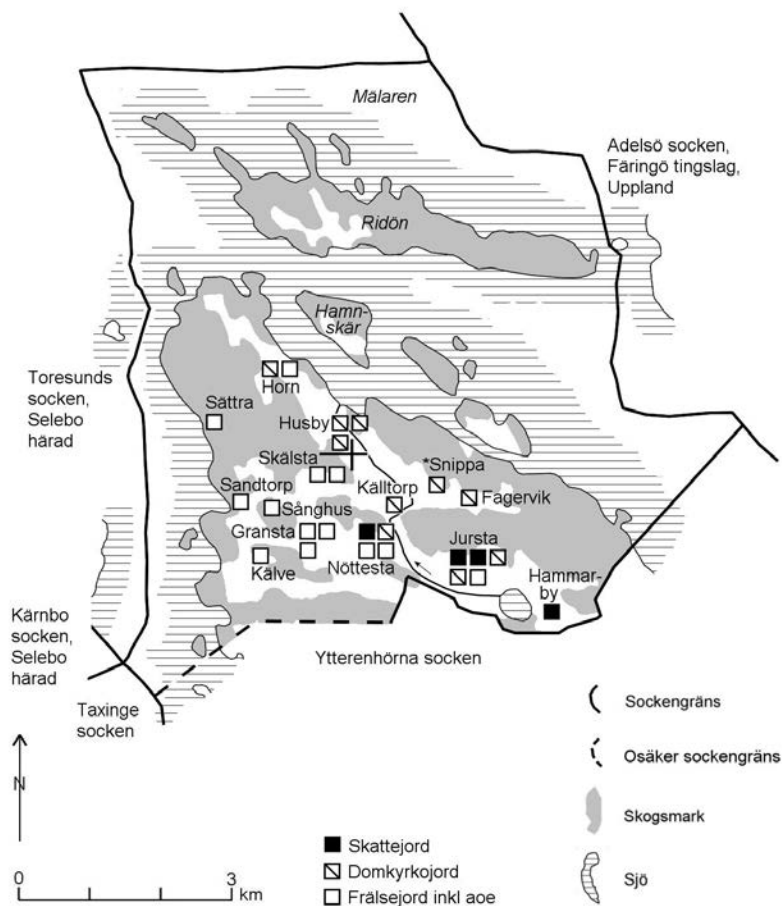
Runstenar: saknas.

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1542/44 (1573)

	sk	bi	aoe	fr
*Branttæ	--	--	1 (1)	--
Fagervik	--	--	--	1 (1)
Gransta	--	--	3 (3)	--
Hammarby	1 (1)	--	--	--
Horn	--	0 (1)	1 (1)	1 (0)
Husby	--	0 (3)	3 (0)	--
Jursta	2 (2)	0 (1)	1 (0)	2 (2)
Källtorp	--	0 (1)	1 (0)	--
Kälve	--	--	1 (1)	--
Nöttesta	1 (1)	0 (1)	3 (2)	--
Sandtorp	--	--	1 (1)	--
Skälsta	--	--	0 (2)	2 (0)
*Snippa	--	0 (1)	1 (0)	--
Sånghus	--	--	1 (1)	--
Sättra	--	--	0 (1)	--
*Torp	--	0 (1)	1 (0)	--
SUMMA	4 (4)	0 (9)	18 (13)	6 (3)

Dessutom redovisar längderna: **biuj**: Källtorp 0 (1), **aoeuj**: Horn 0 (1).

Överenhörna socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

***Branttæ**

1495 (?) *Branttæ* (SSJb 1515 f 18), 1531 *Bransta* (K 1 f 68).
SöH **1 aoet**, 1568 och 1573 öde.

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som ligger under Lövsta, Ytterenhörna sn, och räntar 0:3 avradspn; torpet har Sten Sture köpt av Magnus Karlsson (Ekaätten) (SSJb 1515 f 18).

1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som ligger

under Lövsta, Ytterenhörna sn, och räntar 0:2 avradspn, vilket betalas av gårdarna i Lövsta gemensamt (SSJb 1502 f 12).

- 1531 har Gustav I torpet B som räntar 0:3 avradspn och uppges ligga under både Lövsta, Ytterenhörna sn, och Nöttesta (K 1 f 68, 75v).
- 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden för samma ränta som 1531; vidare anges i jordeboken att torpet ligger under Nöttesta (K 1:3 f 37v–38, SöH 1542:3).
- 1559 upptas torpet som indraget kyrkogods med samma ränta som 1531 (AoE 29 A).

Ekensberg Se Husby.

- Fagervik** 1544 *Ffagerwick* (SöH 1544:1) – 10 H, 5 i.
SöH **1 frt** (1562 Görvel Fadersdotter /Sparre/).
- 1530 (omkr) återbördar Peder Nilsson (Grip) en gård som räntar 0:6 pn från prebenda patronorum vid Strängnäs domkyrka (SKHRA vol 2:5).

- Gransta** 1369 *i Grandastom* (DS 7831) – 10 H, 5 i (Över- och Neder-Gransta).
SöH **3 aoe** 0:6 + 0:6 + 0:6.
- 1369 byter Bo Jonsson till sig 0:9 av Karl Ulfsson (se Näsby, Taxinge sn) (DS 7831).
- 1379 byter Finvid Ragvaldsson (Peter Finvidssons ätt) till sig sammanlagt 0:18 i G och Säby, Aspö sn, och jord i Nöttesta och Sånghus samt ytterligare jord i Al och Hallsta, Ytterenhörna sn, av Bo Jonsson (Grip) mot jord i 'Yttre' och 'Övre' Edsala, *Näsby, Ramsö och *Trygggesta, Kärnbo sn, Rävsnäs, Toresunds sn, samt Lundby och Täby, Åkers sn. Fastebrev utfärdas samma år. (DS 9943, DS 10044)
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok tre gårdar: de två första omfattar 0:12 och räntar 9 pund korn, 0:12 avradspn, 2 'gamla' får samt 6 pund mata som fläsk och smör; den tredje omfattar 0:6 och räntar 4½ pund korn, 0:6 avradspn, 3 pund mata och 1 får (SSJb 1515 f 10).
- 1459 är Peder i G vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (B 15 f 228v).
- 1521 pantsätter Dorotea Knutsdotter (Banér) tre gårdar i G med ett underliggande torp till Karl guldsmed, råd-

man i Stockholm, för 100:0 pn; gårdarna räntar sammanlagt 15 pund korn och 9:0 pn och torpet räntar 1:0 pn och 1 pund korn (GiBr s 142).

1531 har Gustav I tre gårdar; den ena omfattar 0:6 och räntar 0:6 avradspn, 5 pund korn, 3 pund fläsk och 1 får. De andra två omfattar tillsammans 0:12 och räntar 0:12 avradspn, 9 pund korn, 2 får och 6 pund fläsk (K 1 f 47v).

1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 6 dagsverken vardera (K 1:3 f 32).

1559 upptas gårdarna som Sten Stures arvegods i Gustav I:s jordebok; de två första sår vardera 4 pund, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfeten och den tredje sår 4 pund, har äng till 50 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfeten. Räntan är densamma som 1531/1542. (AoE 29 A)

Hammarby 1336 *in Hamarby* (DS 3189), 1409 *i Hamarby* (Majhp 19/10) – 10 H, 4 i.

SöH 1 sk 1:0, 1550 0:7:1, 1562 (?) 0:7:2 (inkl skuj), med skuj i Jursta, denna sn, och Lida, Ytterenhörna sn.

1336 byter Hemming och Johan, Ragvald Sibbessons söner, till sig sammanlagt 0:0:14 i H och *Dunsta, Ytterenhörna sn, av Notholm Eggardsson (Bralsthorp) mot lika mycket jord i Bårby, Mörbylånga sn (Öland) (DS 3189, DMS 4:3 s 263).

1346 se Jursta.

1409 skänker Margit, änka efter Lars Olofsson, 0:7:½ till sin svåger Peder Olofsson och dennes hustru Ingeborg på villkor att de sörjer för henne under hennes livstid och att jorden under den tiden inte heller får säljas vidare. Margit förklarar att hon i laglig ordning uppjudit jorden på häradstinget under två år, men ingen av hennes släktingar har velat köpa jorden eller ta sig an henne. (Majhp 19/10)

1446 säljer Djärv i Bränninge, Tveta sn, och hans hustru Ragnhild till Ragnhilds bror Jöns Pedersson i H all den jord i H och på andra ställen i Överenhörna sn 'var helst den vara kan' som hon ärvt efter fadern Peder i H (UUBp 21/10).

1456 är Jöns Pedersson i H faste vid häradstinget (RAp 29/5).

1482 är Olof Jönsson i H vittne vid en jordtransaktion på

häradstinget (RAp 25/5).

- 1488 får Jöns i Kämsta, Tälje sn, fasta på 0:0:6½ i H och jord i Jursta som han köpt av sin morbror Olof Jöns-son i H (UUBp 24/5).

Horn

- 1494 *Horn* (RAp 12/1) – 10 H, 5 h.
SöH **1 aoet**, 1562 **1 bit**.
1553 **1 aoelj**.
1 frt, 1553 **1 aoet**.
- 1470 förevisar Birgitta Olofsdotter ett brev för riksrådet som styrker att hon fått ett torp (ej namngivet) av sin make Erengisle Nilsson (se Skälsta) (SAp 28/8).
- 1494 säljer Birgitta Olofsdotter ett torp, som räntar 1:0 pn, till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
- 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1515 f 24).
- 1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1502 f 11).
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden och räntar 1:0 avradspn, 10 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 36).
- 1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar som vardera sår 1 pund, har äng till 30 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar vardera 1:0 avradspn, 1 lispund smör, 5 ägg och 3 dagsverken; den ena gården upptas som 'Hammerstagods' och den andra har dragits in från biskopsstolen i Strängnäs. Vidare upptas en utjord som indraget kyrkogods med räntan 0:1:0:8 avradspn. (AoE 29 A)

Husby

(nu Ekens-
berg)

- 1276 *Hosaby* (DS 609), 1446 *i Hwsaby* (UUBp 21/10) – kyrkby – 10 H, 5 i – ursprungligt bebyggelseläge (RAÅ 61:1) ca 100 m norr om Överenhörna kyrka.
- SöH **3 aoe** 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1, 1560 0:5 + 0:5 + 0:5, 1562 **3 bi**, 1573 en öde.
- 1276 förordnar kung Magnus om verkställighet av brodern hertig Eriks testamente och överlåter till biskop Anund i Strängnäs gårdarna H och Nalavi, Viby sn, Grimstens hd (Närke) (DS 609).
- 1280 kungör kung Magnus att han, med sina bröders samtycke, sålt H till biskop Anund och lovar att stadfästa

köpet så snart hela köpeskillingen erlagts (DS 707).

- 1281 stadfäster kung Magnus biskop Anunds köp av godset H om 2:0 med tillhörande kvarn i Taxinge och jord i Hällby och Näsby, Taxinge sn, Vinberga, Ytterenhörna sn, Ingeby, Salby, *Skirwista och Stenby, Toresunds sn; vidare i Skå sn: Skogby, i Sorunda sn: Aska, Frölunda, Källsta, (Norra) Enby, Sundby, Tyrved och Ulvesta, i (Öster)Tälje sn: Karleby, i Västerhaninge sn: Hemfosa, samt slutligen i Ösmo sn: Banksta, Björsta, Fors, Gryt, Jursta, Kalvö, Klövsta, Källberga, Muskösund, Nibble, *Stochæby, Uppeby, Valla, Vansta, Västerwik och Åby. Jorden hade hertig Erik avsatt i sitt testamente till lösande av sina skulder. Samma år utfärdar kung Magnus fastebrev och kungör att han erhållit full betalning för godsens. (DS 712, 714, 722)
- 1446 är Anders i H vedervaroman vid en jordtransaktion (UUBp 21/10).
- 1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden och räntar vardera 0:5:0:8 avradspn, 4 pund korn, 2 lispund smör, 20 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 32).
- 1559 omfattar gårdarna, vilka Gustav I dragit in från biskopsstolen i Strängnäs 1541, 0:5 vardera, sår vardera 19 spann, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevattnen till nödtorften och räntar 0:5:0:8 avradspn, 3 pund korn, 1 lispund smör, 20 ägg och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Jursta

- 1346 *in villa Jurustum* (DS 4076), 1364 *i Iuristom* (DS 7037) – 10 H, 4 i.
- SöH **1 sk** 1:0, 1551 0:6.
1 sk 0:5:1:4, (1549 0:6), 1551 0:7:1:4.
1 skuj 0:0:1 till Hammarby.
1 aoe 0:6, 1562 **1 bi**.
2 fr (1562 Görvel Fadersdotter /Sparre/), 1573 en öde.
- 1346 säljer Finvid Larsson (Filip Larssons ätt) till biskop Sigmund i Strängnäs 0:0:2:3 i J och jord i *Söderåker; om köpet skulle återgå förbinder sig Finvid Larsson att i stället lämna lika mycket jord i Hammarby (DS 4076).
- 1351 säljer Gregers, kyrkoherde i Ösmo och kanik i Strängnäs, 0:0:3:3 till biskop Sigmund (DS 4739).
- 1364 byter Ulf i Bullsta, Grödinge sn, till sig 0:2 i J och jord i Gillberga, Ytterenhörna sn, av Lars Holmgersson

- (delad sköld, nedre fältet kluvet) mot lika mycket jord i Vältesta, Vansö sn (DS 7037, DMS 2:1 s 132).
- 1378 testamenterar Iliana Ragvaldsdotter 0:12 i J och jord i Grönsö, Kungs-Husby sn, Trögds hd, till sin make Gustav Matsson (?stjärna) (DS 9814, DMS 1:9 s 109).
- 1400 se Vinberga, Ytterenhörna sn.
- 1402 ger Knut Bosson fullmakt till Bengt Nilsson att lösa in 0:12 och ett avgärdatorp, som räntar 0:5 pn, av Tomas van Vitzen (se Vidby, Turinge sn) (SD 138).
- 1409 döms vid räfsteting i Strängnäs 0:0:0:10 till prästbordet i Överenhörna sn; stockholmsfogden Anders Ingvarsson hävdade att det var fråga om skattejord, men nämnden fastställer att det är fråga om gammal frälsejord som givits till prästbordet (Prv f 67).
- 1444, 1445 och 1451 är Olof Hansson i J faste vid häradsstinget (RAp 27/3, 15/5, 23/1).
- 1446 är Peder Styrbjörnsson i J vedervaroman vid en jordtransaktion (UUBp 21/10).
- 1448 är Jöns i J faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
- 1482 är Olof Olsson i J vittne vid en jordtransaktion på häradsstinget (RAp 25/5).
- 1488 får Jöns i Kämsta, Tälje sn, fasta på 0:0:0:5 och jord i Hammarby som han köpt av sin morbror Olof Jönsson i Hammarby (UUBp 24/5).
- 1530 (omkr) återbördar Peder Nilsson (Grip) en gård som räntar 8 pund korn och 3:0 pn från prebenda patronorum vid Strängnäs domkyrka (SKHRA vol 2:5)
- 1542 ligger en gård under gripsholmsfogden och räntar 0:6 avradspn, 4½ pund korn, 3 lispund smör, 20 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 33v–34).
- 1559 omfattar gården, vilken Gustav I dragit in från biskopsstolen i Strängnäs 1541, 0:6, sår 3½ pund, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:6 avradspn, 4 pund korn, 2 lispund smör, 20 ägg och 6 dagsverken (AoE 29 A).

Källtorp

- 1542 *Kelletorp* (SöH 1542:3) – 10 H, 5 i – bebyggelseämningar (RAÅ 81:1) ca 600 m nordöst om Nöttesta.
- SöH **1 a**oet, 1562 **1 b**it.
1562 **1 b**iu.
- 1542 ligger ett torp under gripsholmsfogden och räntar 0:5 avradspn, 10 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 36).
- 1559 sår torpet, vilket Gustav I har dragit in från biskops-

stolen i Strängnäs, 3 spann, har äng till 15 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:5 avradspn, 2 spann korn, 10 ägg och 3 dagsverken (AoE 29 A).

- Kälve** 1495 (?) *Kælfvæ* (SSJb 1515 f 10), 1502 i *Kielf* (SSJb 1502 f 11) – 10 H, 5 h.
 SöH **1 aoet** 0:4.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 1:0 avradspn och 1 lamm vartannat år (SSJb 1515 f 10).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om vardera $\frac{1}{2}$:0, som räntar 4 pund korn (SSJb 1502 f 11).
 1531 har Gustav I en gård som räntar 1:0 avradspn och 1 lamm vartannat år (K 1 f 48).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken (K 1:3 f 36).
 1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures arvegods, 3 spann, saknar äng, har mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 1:0 avradspn, $2\frac{1}{2}$ spann korn, 1 lamm och 2 dagsverken (AoE 29 A).

Mellansättra Se Sättra.

- Nöttesta** 1320-talet i *Nytistum* (B 31 s 129, avskr), 1379 i *Nytistum* (DS 9943, avskr), 1438 i *Nytistom* (RAp 19/5) – 10 H, 4 i.
 SöH **1 sk** 0:6:2, med skuj i Lida, Ytterenhörna sn.
2 aoe 0:3:1:4 + 0:3:0:4, 1559 0:5:1:4 + 0:3:0:4, 1570 och 1573 båda öde.
1 aoe 0:2:2, 1562 **1 bi**, 1573 öde.
 1320-talet köper biskop Styrbjörn i Strängnäs 0:5 $\frac{1}{2}$ i N och jord i Al, Ytterenhörna sn, *Vad, Frustuna sn, Öja, Björnlunda sn samt Nunsberga, Bogsta sn, av Hans Nilsson och Tomas Larsson (B 31 s 129).
 1379 byter Finvid Ragvaldsson till sig 0: $\frac{1}{2}$ eller 0:2 av Bo Jonsson, 'så mycket som han (dvs Bo Jonsson) fått av Johan Karlsson' (Färla). Jorden tycks dock inte ha ingått i det slutgiltiga bytet, då N inte nämns i fastebrevet som utfärdas senare samma år (se Gransta). (DS 9943, DS 10044)
 1434 ger Sten Petersson (Peter Finvidssons ätt) i morgongåva till sin hustru Katarina Eriksdotter (Väsbyätten) bl a 3 pund korn i avgäld från N (G 29 f 279).

- 1438 är Erik i N nämndeman vid lagmansting (RAp 19/5).
 1444 är Nils i N faste vid häradstinget (RAp 27/3).
 1488 är Lars i N faste vid häradstinget (UUBp 24/5).
 1522 intygar Anna Andersdotter att hon pantsatt sin gård i N till Mariefreds kloster (se Tuna, Ytterenhörna sn) (RAp 14/2).
 1531 har Gustav I två gårdar; den ena omfattar 0:0:9½ och räntar 0:0:9½ avradspn, 19 spann korn, ½:0 gengårdspn, 1 pund smör och 1 pund fläsk. Den andra omfattar 0:0:10½ och räntar 21 spann korn, 1 pund smör, 15 mark fläsk och ½:0 gengårdspn. Vidare har kungen ett torp som räntar 0:3 pn. (K 1 f 75v, 76)
 1542 ligger tre gårdar under gripsholmsfogden; för de båda gårdar som redovisas 1531 ovan har räntan ökats med 4 dagsverken. Den tredje gården räntar 0:0:8 avradspn, 2 pund korn, 1 lispund smör, 20 ägg och 2 dagsverken. (K 1:3 f 32–33)
 1556 meddelar Gustav I fogden Peder skrivare att han efterskänker 4 spann av den avrad som hustru Ingrid i N är skyldig för åren 1555–56 (GR 26 s 707).
 1559 upptas tre gårdar i Gustav I:s jordebok. Den första, vilken har dragits in från biskopsstolen i Strängnäs 1541, omfattar 0:2:0:16, sår 12 spann, har äng till 24 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:2:0:16 avradspn, 2 pund korn, 1 lispund smör, 20 ägg och 4 dagsverken. Den andra gården omfattar 0:5½, sår 2 pund, har äng till 40 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:3½ avradspn, ½:0 gengårdspn, 2 pund och 9 spann korn, 1 lispund smör, 15 mark fläsk och 4 dagsverken. Den tredje gården omfattar 0:3:0:4, sår 2 pund, har äng till 24 lass hö och räntar 0:3:0:4 avradspn, ½:0 gengårdspn, 19 spann korn, 1 lispund smör, ½ lispund fläsk och 4 dagsverken. Den andra och tredje gården uppges kungen ha köpt av Anna Andersdotter (Banér) 1528. (AoE 29 A)

Sandtorp

- 1495 (?) *Santorp* (SSJb 1515 f 10), 1531 *Sandtorp* (K 1 f 47v) – 10 H, 5 h.
 SöH 1 **aoet** 0:4.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar ½:0 avradspn och 1 lamm vartannat år (SSJb 1515 f 10).

- 1531 har Gustav I torpet S som räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn och 1 lamm vartannat år (K 1 f 47v).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken (K 1:3 f 36).
 1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures arvegods, 2 spann, saknar äng, har mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn, $2\frac{1}{2}$ spann korn, 1 lamm och 2 dagsverken (AoE 29 A).

Skälsta

- 1291 *in Skiællestum* (DS 1043), 1448 *i Skelistum* (RAp 1448) – 10 H, 5 i – bebyggelselämningar (RAÅ 73:1) intill nuv bebyggelse.
 SöH **2 fr**, 1553 **2 aoe** 0:4 + 0:4.
 1291 testamenterar Anders Båt en 'fjäll' i S till Överenhörna kyrka (se Bankesta, Överjärna sn) (DS 1043).
 1369 ger Erengisle Nilsson S i morgongåva till sin hustru Margareta Bengtsdotter (se *Rytinge, Ytterselö sn) (DS 7817).
 1414 är Olof i S faste vid häradstinget (?Ekström s 43).
 1448 är Jöns i S faste vid en jordtransaktion (RAp 3/5).
 1470 förevisar Birgitta Olofsdotter (Tott) ett brev för riksrådet som styrker att hon av sin make Erengisle Nilsson d y (Hammerstaätten) fått två gårdar i S och ett torp (sannolikt Horn) och jord i Björnnäs och Stensättra, Turinge sn, samt ytterligare jord i Hölö, Mörkö, Vagnhärads och Åkers sn; brevet döms dock som ogiltigt av riksrådet och Birgitta förbjuds att befatta sig med godset (SAp 28/8, DMS 2:2 s 56).
 1482 är Peder i S faste vid häradstinget (RAp 25/5).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter två gårdar, som räntar 8 pund korn, till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok två gårdar om 1:0, som räntar 8 pund korn (SSJb 1515 f 24).
 1551 befaller Gustav I Erik Dalkarl att dra in S från Lars Siggesson (Sparre av Rossvik) och lägga gårdarna under arv och eget; samma år befaller kungen Lars Siggesson att förklara hur han kommit över de två gårdarna i S (GR 22 s 167, 198).
 1559 upptas i Gustav I:s jordebok två gårdar om vardera $\frac{1}{2}$:0, som vardera sår 17 spann, har äng till 35 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar $\frac{1}{2}$:0 avradspn, $3\frac{1}{2}$ pund korn, 1 lispund fläsk och 6 dags-

verken; gårdarna upptas som 'Hammerstagsods' (AoE 29 A).

***Snippa**

1542 *Snippa* (SöH 1542:3) – låg ca 120 m söder om Backa (LSA C105–10:1, 1689).

SöH **1 aoet**, 1562 **1 bit**.

1542 ligger torpet under gripsholmsfogden och räntar 0:5 avradspn, 10 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 37).

1559 sår torpet, vilket Gustav I dragit in från biskopsstolen i Strängnäs, 6½ spann, har äng till 16 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 0:5 avradspn, 3 spann korn, 10 ägg och 2 dagsverken (AoE 29 A).

Sånghus

1379 *i Sånghus* (DS 10044) – 10 H, 5 h.

SöH **1 aoet** 0:2.

1379 byter Finvid Ragvaldsson till sig 0:2 av Bo Jonsson (se Gransta) (DS 9943).

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:2, som räntar 12 spann korn, 0:2 avradspn, 1 pund mata och 1 lamm (SSJb 1515 f 10).

1531 har Gustav I torpet S som räntar 0:2 avradspn, 12 spann korn, 1 lamm och 1 pund fläsk (K 1 f 47v).

1542 ligger torpet under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken (K 1:3 f 35v–36).

1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures arvegods, 10 spann, har äng till 31 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och har samma ränta som 1531/42 (AoE 29 A).

Sättra

(nu Mellan-sättra)

1495 (?) *Satra* (SSJb 1515 f 10), 1531 *Sättra* (K 1 f 47v) – 10 H, 5 h.

SöH 1543 **1 aoet** 0:4.

1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar ½:0 avradspn (SSJb 1515 f 10).

1531 har Gustav I torpet S som räntar ½:0 avradspn (K 1 f 47v).

1542 ligger torpet under gripsholmsfogden; räntan har sedan 1531 ökats med 3 dagsverken (K 1:3 f 35v–36).

1559 sår torpet, vilket upptas som Sten Stures arvegods, 2 spann, saknar äng, har skog, mulbete och fiskevatten

till nödtorften och räntar 1:0 avradspn och 3 dagsverken (AoE 29 A).

- *Söderåker** 1346 *in villa Sudheraaker* (DS 4076).
 1346 säljer Finvid Larsson 0:0:0:3 till biskop Sigmund (se Jursta) (DS 4076).
- *Torp** 1446 *i Tørpe* (UUBp 21/10).
 SöH **1 aoet**, 1562 **1 bit**.
 1446 är Björn i T faste vid en jordtransaktion (UUBp 21/10).
 1542 ligger torpet under gripsholmsfogden och räntar 1½:0 avradspn, 10 ägg och 2 dagsverken (K 1:3 f 37).
 1559 sår torpet, vilket Gustav I dragit in från från biskopsstolen i Strängnäs, 9 spann, har äng till 18 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödtorften och räntar 1½:0 avradspn, 4 spann korn, 10 ägg och 2 dagsverken (AoE 29 A).

Överjärna socken

1309 *parochie Gærnær* (DS 1623).

1314 (?) *de Giernum* (DS 1947, avskr).

1324 *in Gerernum* (DS 2438).

1353 *a øwra Gyærnum* (DS 4918).

1406 *i Gerna sokn* (SD 695).

1447 *parochia Øffragærna* (VaKlJb s 40).

Omfattning: Överjärna socken hade 1950 huvudsakligen samma omfattning som under medeltiden och 1500-talet. Håknäs flyttades till Ytterjärna socken genom Kbr 25/11 1927 (Lagerstedt s 9).

Kyrka: Överjärna kyrka har en strategisk placering i närheten av dels inloppet mot Södertälje, dels den gamla vägen som ledde till de inre delarna av Södermanland. Det finns också spår i långhusets murverk som visar att kyrkan haft en övervåning, vilken sannolikt använts i försvarssyfte. Långhuset tycks ursprungligen ha varit täckt av ett stentunnvalv. Troligtvis uppfördes den nuvarande kyrkan med sitt ovanligt långsmala kor under 1100-talets andra hälft, men dess byggnadshistoria är komplicerad och inte fullt klarlagd. Försvarsvåningen bör dock ha tillkommit endast några decennier efter att den ursprungliga kyrkobyggnaden uppförts. På långhusvinden finns även spår efter ett ursprungligt östtorn med rektangulär form (se även Ytterenhörna, där östtornet dock var byggt över koret). Detta revs möjligen i samband med att kyrkorummet välvdes omkring år 1600. Västtornet uppfördes sannolikt under 1400-talet liksom det på 1880-talet rivna vapenhuset. Under en period hade alltså kyrkan två torn. Sakristian, med sitt svagt spetsbågiga tunnvalv och ursprungliga fönster i öster, kan möjligen dateras till slutet av 1200-talet eller tiden omkring år 1300. Kalkmålningsresterna överst på norra korväggen är efterreformatoriska, men vid restaureringen 1983–84 påträffades en fragmentarisk målning som har daterats till 1200-talets senare del. Målningen är utförd på en ekplanka som hittades i en igenmurad nisch i korets norra vägg. Var denna målning ursprungligen haft sin placering och vad den föreställer är dock oklart.

En madonnaskulptur utförd i trä från mitten av 1200-talet finns bevarad i kyrkorummet. Även korset till triumfkrucifixet finns bevarat och hängdes vid 1980-talets restaurering åter upp i triumfbågen. Möjligen har ett svårt skadat trähuvud hört till triumfkrucifixets Kristusfigur. Vidare återstår skafet från den medeltida dopfunten och fotpartiet till en senmedeltida nattvardskalk. I Statens historiska museums samlingar förvaras ett senmedeltida sakramentshus i trä samt ett ciborium från 1300-talets senare del. (SöKy 94 1:a och 3:e uppl, SHM mbild, ACB komm)

Kyrkby: Tavesta. På en karta från 1720 finns en prästgård utsatt i Tälleby (LSA A133–6:1, 1720). Gården Tälleby finns belagd i det medeltida källmaterialet, men är däremot osynlig i landskapshandlingarna, vilket tyder på att den var prästgård även under medeltiden och 1500-talet.

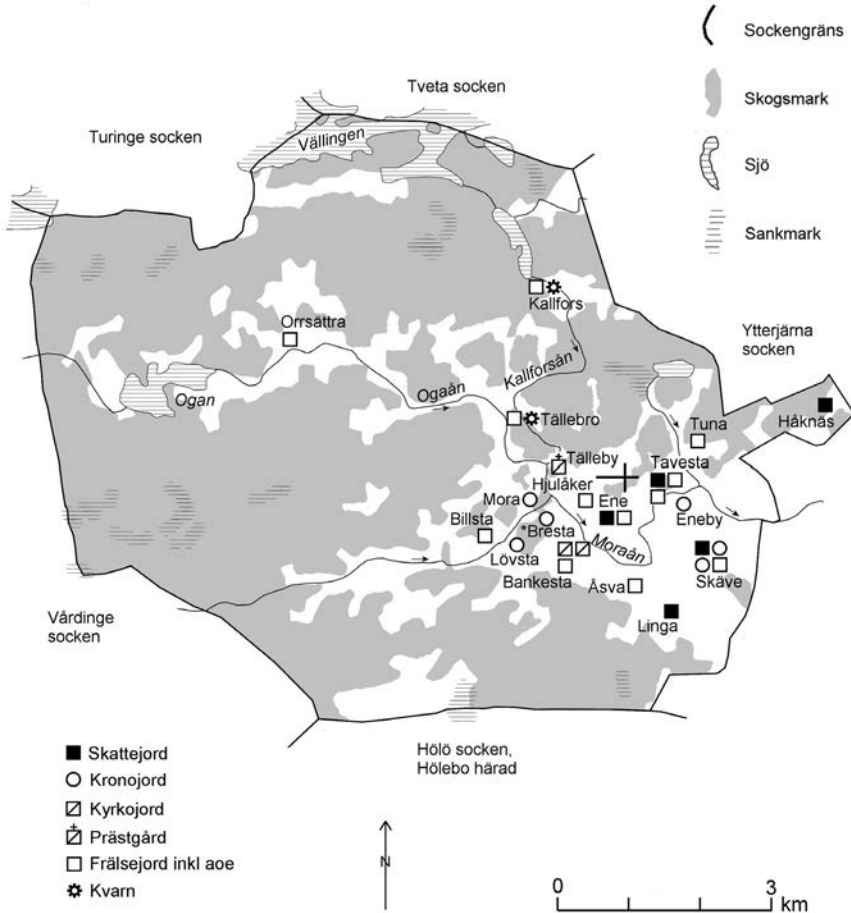
Runstenar: Sö 351 kyrkogården, 352 Linga, 353 Tälleby, 383 Linga (försunnen).

Antal jordeboksenheter enligt SöH 1543/44 (1573)

	sk	kr	ky	kyuj	aoe	aoeuj	fr
Bankesta	--	--	2 (2)	--	--	--	1 (2)
Billsta	--	--	--	--	--	--	1 (1)
*Bresta	--	1 (1)	--	--	--	--	--
Ene	1 (1)	0 (1)	--	--	--	1 (1)	--
Eneby	--	1 (1)	--	0 (1)	--	--	--
Hjulåker	--	--	--	--	--	1 (1)	1 (1)
Håknäs	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Kallfors	--	--	--	--	1 (0)	--	0 (1)
Linga	1 (2)	--	--	--	--	--	--
Lövsta	--	1 (1)	--	--	--	--	--
Mora	--	1 (1)	--	--	--	--	--
Orrsättra	--	--	--	--	1 (1)	--	0 (2)
Ramsta	--	--	--	0 (1)	--	1 (0)	--
Skäve	1 (1)	2 (2)	--	0 (1)	--	--	1 (1)
Tavesta	1 (0)	--	--	--	--	--	0 (3)
Tuna	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Tällebro	--	--	--	--	1 (1)	--	--
Åsva	--	--	--	--	--	--	1 (1)
SUMMA	5 (5)	6 (7)	2 (2)	0 (3)	3 (2)	3 (2)	6 (13)

Dessutom redovisar längderna: **kruj**: Tavesta 1 (0), Åsva 0 (1), **aoekvarn**: Tällebro 1 (0).

Överjärna socken

Kartan visar antal gårdar på 1550-talet (SöH).

- Bankesta** 1291 *in Bancastum* (DS 1043), 1544 *Bankesta* (SöH 1544:1) – 10 I, 0 a.
 SöH **1 skuj** 0:0:1 till Skäve.
2 ky (Lideby rd) 0:4:1 + 0:2:2, 1573 öde.
1 fr (1562 Ivar Ivarsson /Liljeörn/), 1569 **2 fr**, 1573 öde.
 1291 testamenterar Anders Båt till dominikankonventet i Strängnäs ½:0 i B som hans arvingar får rätt att åter-

lösa för 24:0 pn inom en tid som bestäms av domini-
kanbröderna; vidare testamenteras jord i Edsala,
Kärnbo sn, och Finkarby, Taxinge sn, till Turinge kyr-
ka och jord i Vidby, Turinge sn, till prästen i Turinge.
Överenhörna kyrka får jord på 'biskopens ängar' och i
Skälsta, Överenhörna sn; därutöver anslår Anders
sina gårdar Berga och Säby, okända snr, till inlösande
av sitt korstågslöfte. (DS 1043)

1449 ingår Nils i B i en häradsnämnd (VåKyA L I a:1).

Billsta

1364 *in Billastum* (DS 7002), 1397 *i Billistom* (RAp 20/5) – 10
H, 0 j.

SöH **1 fr** (1562 Sten Eriksson /Leijonhufvud/).

1364 är Jöns i B faste vid häradstinget (DS 7002).

1397 ingår Magnus Bagge i B i en landssynenämnd (RAp
20/5).

1410 säljer Nils Jonsson (okänt sigill) 0:5 i B och jord i Täl-
leby tillsammans med en kvarn samt ytterligare jord i
Ersdala, Salems sn, till sin frände Björn Pedersson
(björnram) (SD 1323, DMS 2:1 s 169).

1444 är Jöns i B faste vid häradstinget, ingår 1453 (?) i en
häradsnämnd och är 1459 vittne vid lagmansting vid
Överjärna kyrka (RAp 27/3, RApp odat nr 41, B 15 f
228v).

*Bresta

(nu Fredriks-
berg)

1399 *i Bredzsta* (RAp 1/7) – ungefärligt läge vid fornläm-
ningar (RAÄ 17:1-2) ca 500 m nordväst om Bankesta
(LSA C9:25, 1694).

SöH **1 kr** 1:0, 1573 1:2 öde.

1399 är Lars i B nämndeman vid räfsteting i Strängnäs
(RAp 1/7).

1406 är Mickel i B faste vid häradstinget (SD 695).

1479 är Magnus i B nämndeman vid lagmansting och 1482
faste vid häradstinget (RAp 22/11, RAp 25/5).

Ene

1379 *i Enee* (DS 10005), 1398 *aff Ene* (RAp 22/1) – 10 I, 0 a
– ursprungligt bebyggelseläge intill gravfält (RAÄ
65:1) öster om Mölnbovägen (EK).

SöH **1 sk** 1:0, 1573 1:0:1, med skuj i Hjulåker.

2 skuj 0:0:1:4 till Linga + 0:0:1:4.

1556 **1 aoe**, 1562 **1 kr**.

1 aoeuj 0:1:1.

- 1379 byter Bo Jonsson bort 0:1 till Birger Ulfsson (se Mäl-tveta, Tveta sn) (DS 10005).
 1396 och 1405 är Björn Skytte i E faste vid häradstinget (RAp 22/1, SD 658, 659, 660).
 1407, 1409 och 1414 är Botvid i E faste vid en jordtransak-tion och vid häradstinget (SD 900, Majhp 19/10, Ek-ström s 43).
 1409 är Björn Skytte i E nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1171, 1181, 1182).
 1438 är Peder Ingemundsson i E nämndeman vid lagmans-ting (RAp 19/5).
 1446 är Nils i E faste vid häradstinget (UUBp 21/10).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter en gård till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:4 'i Hjulåker' (jfr 1502 nedan), som räntar 1 pund korn och 0:0:4 avradspn (SSJb 1515 f 24).
 1496 är Nils i E faste vid häradstinget (B 19 nr 66).
 1500 får Ragvald Larsson i E fullmakt av sin farbror Nils Petersson, präst i Strängnäs (se Österby, Hölö sn) (VrApp 7/12, DMS 2:2 s 51).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en gård om 0:0:4, som räntar 1 pund korn och 0:0:4 avradspn till Hjul-åker (SSJb 1502 f 7v).
 1531 har Gustav I en gård om 0:0:4, som räntar 0:0:4 av-radspn och 1 pund korn till Hjulåker (K 1 f 64).
 1560 (omkr) upptas i Gustav I:s jordebok en gård som rän-tar 0:2:0:16 avradspn, 2 pund och ½ spann korn, 1¹/₃ lispund fläsk och 6 dagsverken; vidare upptas en ut-jord om 0:0:4 som räntar 0:1:0:8 avradspn och 1 pund korn (AoE 22:6).

Eneby
 (nu Över-
 eneby)

- 1544 *Eneby* (SöH 1544:1) – 10 I, 0 a.
 SöH **1 kr** 1:4, 1556 **1 aoe** 1562 **1 kr**.
 1568 **1 kyuj**.
 1376 se Eneby, Ytterjärna sn.

***Forstorp** se Tavesta.

Fredriksberg se *Bresta.

- Hjulåker** 1544 *Hiulaker* (SöH 1544:1) – ursprungligt bebyggelseläge intill gravfält (RAÄ 74:1) vid Mölnbovägen (LSA A133–6:1, 1720).
 SöH **1 skuj** 0:0:2 till Ene.
 1559–70 (?) **1 aoet**.
1 aoeu 0:4:0:4 ('vid prästgården').
1 fr (1562 Sten Eriksson /Leijonhufvud/), 1568 **1 frt**.
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:12½ 'i prästgården' som räntar 1:0 pn (SSJb 1515 f 24).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok 0:0:12½ 'i prästgården' som räntar 1:0 avradspn (SSJb 1502 f 7).
 1531 har Gustav I 0:0:12½ 'i prästgården' som räntar 1:0 avradspn (K 1 f 64).

Håknäs
 (nu Lilla
 Håknäs)

- 1384 *i Haquonæsi* (?UUBp 21/5), 1396 *i Hakanæsi* (?RAP 22/1) – 10 I, 0 a – nu i Ytterjärna sn.
 SöH **1 sk** 0:7:1.
1 skuj 0:1 till Skäve.
 1384–1406 se Håknäs, Ytterjärna sn.
 1420 se Håknäs, Ytterjärna sn.
 1446 se Håknäs, Ytterjärna sn.
 1459 se Håknäs, Ytterjärna sn.

Kallfors

- 1422 *i Kalaforse* (UUBp 17/1) – 10 H, 1 j.
 SöH **1 aoet** 0:1, 1573 **1 frt**, vissa år öde.
 1422 är Peter i K faste vid häradstinget (UUBp 17/1).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en kvarn som räntar ½ läst mjöl och 30 ålar samt torpet 'Kallforstorp' som räntar 0:3 avradspn (SSJb 1515 f 23v).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok ett torp som räntar 0:3 avradspn och en kvarn som räntar ½ läst mjöl och 30 ålar (SSJb 1502 f 7).
 1506 ber Åke Hansson (Tott) att Svante Nilsson (Natt och Dag) skall lämna tillbaka två kvarnar vid K resp Tors-hälla som tillhört Åkes faster och som Svante lagt beslag på. Åke har fått fullmakt att bevaka fasterns affärer medan hon befinner sig utomlands. (BSH 5:67)
 1528 ärver Svante Sture efter sin far en kvarn som räntar ½ läst mjöl och 30 ålar (se Nora, Ytterenhörna sn) (VikS

E 2739 f 54).

1531 har Gustav I ett torp som räntar 0:3 avradspn (K 1 f 64).

1561 har Svante Sture en gård med en kvarn och en sågkvarn, som räntar 0:6 gengårdspn, 1 får, 3 pund mjöl, 3 lispund ål, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås (ShS 158 A).

Linga

1409 *i Lingom* (SD 1171) – 10 I, 0 a.

SöH **1 sk** 0:5, 1568 1:4:1 (inkl skuj), med skuj i Ene, Norrby och Ramsta.

1568 (?) **1 sk** 1:5, 1573 öde.

1 skuj 0:1 till Stensta, Ytterjärna sn.

1409 är Bengt i L nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (SD 1171, 1181, 1182).

1422 är Bengt i L faste vid häradstinget (UUBp 17/1).

1446 är Folke i L faste vid häradstinget och ingår 1453 (?) i en häradsnämnd (UUBp 21/10, RApp odat nr 41).

1459 är Erik i L vedervaroman vid en jordtransaktion (RAP 16/5).

1466 är Lars i L faste vid häradstinget (RAP 24/5).

1474 ingår Anders i L i en landssyenenämnd; kan avse Linga, Vårdinge sn (?RAP 5/12).

1488 är Anders i L faste vid häradstinget (UUBp 24/5).

Lövsta

1449 *i Lösta* (VåKyA L I a:1, avskr), 1456 *i Loffsta* (RAP 29/5), 1479 *i Løffsta* (RAP 22/11) – 10 H, 0 j.

SöH **1 kr** 1:0.

1449 ingår Magnus i L i en häradsnämnd och är 1456 faste vid häradstinget (VåKyA L I a:1, RAP 29/5).

1479 är Finvid i L nämndeman vid lagmansting (RAP 22/11).

1485 är Finvid i L vittne vid rådstugurätten i Stockholm och 1488 faste vid häradstinget (StTb s 76, UUBp 24/5).

Mora

1371 *i Morom* (DS X 50) – 10 H, 0 j.

SöH **1 kr** 0:6, 1573 öde.

1371 är Erik i M faste vid häradstinget (DS X 50).

1399 och 1402 är Björn i M nämndeman vid räfsteting i Strängnäs (RAP 1/7, SD 184).

Norrby(nu Norrby-
välle)

- 1467 *Nordeboe* (UUBp 31/3), 1476 *i Norreby* (C 14 f 3) – 10 I, 0 a.
 SöH **1 skuj** 0:3.
1 skuj 0:1:1:4 till Linga.
 1549–62 **1 kyuj**.
 1467 köper Erik Axelsson 0:0:4 av Tyska orden (se Åsva) (UUBp 31/3).
 1476 upptas i Lars Axelssons jordebok 0:0:4 som ligger under Åsva (se Åsva) (C 14 f 3).

Orrsättra

- 1309 *in Orrasæter* (DS 1623), 1531 *Orresätter* (K 1 f 62) – 10 H, 1 j.
 SöH **1 aoet** 0:2.
 1562 **2 frt** (1562 Per Axelsson /Banér/, Svante Sture).
 1309 testamenterar Kristiern från Öland och hans hustru Margareta Likvidsdotter 0:7 till Vårfruberga kloster (se Vannesta, Toresunds sn) (DS 1623, DS 1627).
 1324 intygat Östen, kyrkoherde i Över- och Ytterjärna, att han i två års tid arrenderat jord i O, vilken den avlidne fogden i Stockholm, Kristiern, testamenterat till Vårfruberga kloster och överlämnat dit efter hustruns bortgång (DS 2438).
 1514 upptas i en jordebok över Knut och Nils Eskilssönens (Banér) gods ett torp som räntar ½:0 pn (K 3 f 24v).
 1531 byter Gustav I till sig torpet O, som räntar ½:0 pn och 4 pund bast, av Gustav Kafle och Anna Josefsdotter (se Mörby, Turinge sn) (GR 7 s 395 ff).
 1531 har Gustav I torpet O 'i Kärnbo sn' som räntar ½:0 avradspn och 4 pund bast (K 1 f 62).
 1548 byter Sten Bengtsson bort jord i O, som räntar 3:0 pn, till Svante Sture (se Tuna) (ShSp 8/11).
 1559 skänker Anna Josefsdotter torpet O, som räntar 0:14 pn, till Gustav I (se Mörby, Turinge sn) (RAP 8/10).
 1561 har Svante Sture ett torp om 0:2, som räntar 1 lispund landgäldssmör, 0:3 gengärdspn, 3 lispund bast, ½ får, 4 dagsverken, 3 lass ved, 5 ägg, 2 höns och ½ gås (ShS 158 A).

Ramsta

- 1379 *i Rampsta* (DS 10005) – 10 I, 0 a.
 SöH **2 skuj** 0:4 till Linga + 0:1:1.

1 aoeuj 0:2:1, 1562 1 kyuj.

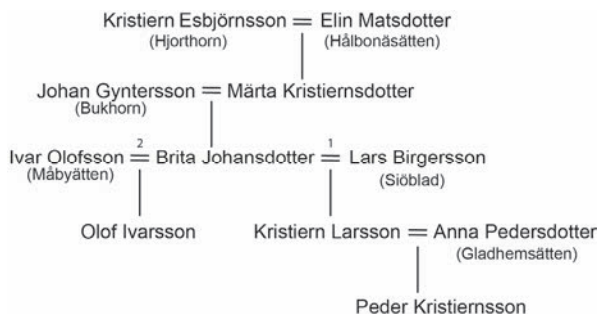
- 1379 byter Bo Jonsson bort 0:0:11 till Birger Ulfsson (se Mältveta, Tveta sn) (DS 10005).
- 1447, 1457 och 1466 har Vadstena kloster 0:0:12 som är öde, lagt till äng och räntar ½:0 pn (VaKlJb s 40, 92, HH 16 s 249).
- 1473 omfattar R 0:0:13 som är lagt till äng, räntar ½:0 pn och brukas av Anund i Gersta, Ytterjärna sn (HH 16 s 249).
- 1467 köper Erik Axelsson 0:0:2 av Tyska orden (se Åsva) (UUBp 31/3).
- 1476 upptas i Lars Axelssons jordebok 0:0:2 som ligger under Åsva (se Åsva) (C 14 f 3).
- 1499 skänker biskop Kort i Strängnäs 0:0:7 i R och ytterligare jord i Södermanland till en prebenda vid S:t Martins kor i Strängnäs domkyrka (se Nygård, S:t Nikolai sn) (RAP 23/4, DMS 2:3 s 151).
- 1502 räntar 'Ramsta äng' 1:0 pn (HH 16 s 249).
- 1559 upptas en utjord i Gustav I:s jordebok som 'Hammerstagods' och räntar 0:2:0:8 avradspn (AoE 29 A).
- 1561 har Svante Sture 0:0:1 som hör till Tuna (ShS 158 A).

Skäve

- 1420 i *Skædwi* (DS 2763) – 10 I, 0 a.
- SöH **1 sk** 1:0, (1568 1:5 inkl skuj), 1569 1:5:2 med skuj i Bankesta och Håknäs, denna sn, samt Kumla och Lideby, Ytterjärna sn.
- 2 kr** 0:6 + 0:6.
- 1549 **1 kyuj.**
- 1 fr** (1562 Peder Kristiernsson /Siöblad/), 1573 öde.
- 1420 och 1422 är Anders i S faste vid häradstinget (SD 2763, UUBp 17/1).
- 1444 är Ragvald i S faste vid häradstinget (RAP 27/3).
- 1450 är Olof i S vedervaroman vid en jordtransaktion (RAP 14/10).
- 1459 är Ragvald i S vittne vid lagmansting vid Överjärna kyrka (B 15 f 228v).
- 1463 erhåller Esbjörn Kristiernsson (Hjorthorn) en gård i S i arv efter sin mor Elin Matsdotter (Hålbönäsätten) (se *Nässelsta, Gryts sn) (JNJb, DMS 2:4 s 85).
- 1484 upptas i en förteckning över gods tillhörande S:ta Annas prebenda vid Strängnäs domkyrka 0:0:10 som räntar 0:0:10 pn, 3 tön korn, 1 pund smör och ger 1 pund i tionde (A 15 f 26 v).

1539 återbördar Olof Ivarsson (Måbyätten) en gård, som räntar 20 spann korn, 0:0:10 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn och 1 pund smör, från S:ta Annas prebenda, då han med brev kunnat bevisa sin rätt till gården (SKHRA vol 2:9).

1553 ärver Peder Kristiernsson en gård i S om 0:0:10, som räntar 0:0:10 pn, 18 spann korn och 1 lispund smör, efter Kristiern Larsson (se Alby, Vårdinge sn) (SjSp 1/11).

Källa: GiSi s 31.

Tavesta

1353 i *Tauastum* (DS 4918), 1371 i *Thawastom* (DS X 50), 1400 i *Tagastum* (RAp 22/5) – kyrkby – 10 I, 0 a – övergiven bytomt (RAÄ 73:4) ca 450 m östsydöst om Överjärna kyrka.

SöH **1 sk** 0:5, 1553 **1 aoe**, 1568 **1 fr** (1562 Svante Sture), 1573 öde.

1 skuj 0:0:1:4 till Bränninge, Tveta sn.

1544 (endast) **1 kruj** 0:2.

1553 **2 aoe** 0:5 + 0:5, (1562 **1 sk** 1:2), 1568 **2 fr** (1562 Svante Sture).

1353 byter Holvast i Stuvsta, Huddinge sn, bort 0: $\frac{1}{2}$:0:3 till Birger Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) mot jord i Botkyrka sn (DS 4918, DMS 2:1 s 52).

1371 är Nils och Peder smed i T fastar vid häradstinget (DS X 50).

1384 är Nils i T faste vid häradstinget och ingår 1397 i en landssynenämnd (UUBp 21/5, RAp 20/5).

1400 ingår Peter i T i en landssynenämnd (RAp 22/5).

1420 är Knut i T faste vid häradstinget (SD 2763).

1422 är Peter och Knut i T fastar vid häradstinget (UUBp 17/1).

1424 är Botvid i T faste vid häradstinget (VikSp odat, se

SDHK nr 20186).

- 1479 är Erik i T nämndeman vid lagmansting (RAp 22/11).
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter tre gårdar till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
 1496 byter Sten Sture bort 0:2 i T 'som kallas Forstorp' och räntar 2:0 pn till fyra bönder i Häringe mot jord i Mälby, Västerhaninge sn (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 29/9).
 1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok 0:2 i T 'som kallas Forstorp' och räntar 2:0 pn; vidare upptas tre gårdar om vardera 0:5 som räntar 0:5 avradspn, 15 spann korn, 1 lispund smör och 6 dagsverken. I en annan längd anges att gårdarna vardera sår 15 spann, har äng till 20 lass hö, mulbete och fiskevatten till nödortfeten. (AoE 22:3, 22:6, 29 A)
 1560-talet har Svante Sture tre gårdar som tillsammans räntar 0:15 avradspn, 4½:0 gästningspn, 5 pund och 5 spann malt, 3 lispund fläsk, 3 får, 1½ gås, 6 höns, 30 ägg, 18 lass ved och 24 dagsverken; därutöver upptas 0:1 som hör till Tuna (ShS 158 A).

Tuna

- 1449 i *Thonom* (VåKyA L I a:1, avskr), 1456 i *Tunom* (RAp 29/5) – övergiven bytomt (RAÄ 157:1) ca 1 km nord-öst om Överjärna kyrka (HoTu s 195).
 SöH **1 skuj** 0:2.
1 skuj 0:1:0:4 till Håknäs, Ytterjärna sn.
 1568–71 **1 kruj**.
1 fr (1562 Svante Sture), 1553 **1 aoe**, 1561 **1 aoet**, (1562 **1 krt**), 1568 **1 frt**.
 1449 ingår Johan i T i en häradsnämnd och är 1456 faste vid häradstinget (VåKyA L I a:1, RAP 29/5).
 1548 byter Sten Bengtsson (Ulv) jord med Svante Sture som får gården T, som räntar 4 pund korn och 0:11:1 avradspn, och jord i Orrsättra samt ytterligare jord i Mörkö, Sorunda, Turinge och Ytterjärna snr. Sten får i utbyte jord i Gåsinge, Kattnäs, Spelviks och Torsåkers snr (ShSp 8/11, DMS 2:1 s 207, DMS 2:4 s 107, 116).
 1559 upptas en gård i Gustav I:s jordebok (marginalanteckning: kronogods) och sår 3 spann, har äng till 6 lass hö, gott mulbete, men inget fiskevatten (AoE 29 A).
 1561 har Svante Sture en 'liten gård' som räntar 0:2 avradspn, ½:0 gästningspn, ½ pund korn, 1 lamm, ½

gås, 1 höna, 5 ägg, 3 lass ved och 4 dagsverken; vidare upptas en mjölkvarn 'med en sågkvarn' som räntar 2½ pund mjöl. Därutöver upptas en gård om ½:0:1, som räntar 0:0:13 avradspn, 1:0 gengårdspn, 1 får, 3 pund korn, 6 dagsverken, 6 lass ved, 10 ägg, 2 höns och ½ gås; till gården hör utjordar i Ramsta och Tavesta. (ShS 158 A o B)

- Tällebro** 1494 *Tellebroo* (RAp 12/1) – 10 H, 0 j – kvarnlämning (RAÅ 232).
 SöH 1568–71 **1 sk** 0:2 ('vid kvarnen').
1 aoet 0:1.
 1543–50 **1 aoekvarn**, öde.
 1494 säljer Birgitta Olofsdotter 'en kvarn som heter' T till Sten Sture och Ingeborg Åkesdotter (se Glia, Ytterjärna sn) (RAp 12/1).
 1495 (?) redovisas i Sten Stures jordebok en kvarn som räntar 2 pund mjöl (SSJb 1515 f 24).
 1502 redovisas i Sten Stures jordebok en kvarn som räntar 2 pund mjöl (SSJb 1502 f 7).
 1531 har Gustav I en gård som räntar ½:0 avradspn (K 1 f 64).
 1559/60 upptas i Gustav I:s jordebok en kvarn som ligger öde, men som tidigare räntat 2 pund mjöl, och en utjord om 0:1 som räntar ½:0 avradspn och 3 dagsverken; enligt en annan längd sår utjorden 2½ spann, har äng till 5 lass hö, gott mulbete, men inget fiskevattnen (AoE 22:1, 22:6, 29 A).
- Tälleby** 1100-talets slut (?) *Telliby* (VåKlJb f 59v, avskr), 1342 *in Thelleby* (DS 3632), 1410 *i Thälleby* (SD 1323) – 10 I, 0 a.
 1100-talets slut (?) har Vårfruberga kloster 1 öre i T (VåKlJb f 59v).
 1342 bekräftar biskop Styrbjörn i Strängnäs att sammanlagt 0:0:2½ i T, Vaskhus, Ytterjärna sn, och Tibble, Tvetas sn, hör till den prebenda i Strängnäs domkyrka som Erengisle Jonsson (båt) och hans hustru Birgitta Larsdotter stiftat (se Berga, Grödinge sn, och Torö, Sorunda sn) (DS 3632, DMS 2:1 s 129, 232 f).
 1410 säljer Nils Jonsson 0:0:7 i T och en kvarn till Björn Pedersson (se Billsta) (SD 1323).
- Åsva** 1421 *i Asuom* (VikSpp 16/10) – 10 I, 0 a – övergiven bytomt

(RAÄ 130:1) ca 600 m nordväst om Linga.

SöH 1549–55 **1 kyuj** 0:0:0:4 (sannolikt sammanslagen med aoeuj, se nedan).

1553 **1 aoeuj** 0:4:1, 1568 **1 kruj**.

1 fr (1562 Hans Klasson /Bielkenstierna/), (1562 **1 frt**).

1421 är Ragvald i Å nämndeman vid lagmansting (VikSpp 16/10).

1467 köper Erik Axelsson (Tott) 0:3 i Å och jord i Norrby och Ramsta av Tyska orden (se Årsta, Österhaninge sn) (UUBp 31/3, DMS 2:1 s 341).

1476 upptas i Lars Axelssons (Tott) jordebok gården Å om 0:3, som räntar 10 spann korn och 0:3 avradspn; under Å ligger jord i Norrby och Ramsta (C 14 f 3).

1559 upptas i Gustav I:s jordebok en utjord som räntar 1:0 avradspn och som uppges ha tillhört Vadstena kloster (AoE 29 A).

Övereneby Se Eneby.

Tälje stad

Södertäljes äldsta stadskarta från 1648 (LSA A102-1:1, 1648).

1070 (omkr) *et civitatem ...Telgas ...* (AdamB IV kap 29).

1279 *datum Telys, datum Tælgis* (DS 690, DS 691).

1298 *datum Telgis* (DS 1242).

1299 *in concilio apud Telgis* (DS 1291).

1311 *datum Telghis* (DS 1807).

1314 *in Telghium* (DS 1967).

1327 *prounciali concilio Telghis* (DS 2634).

1378 *apud opidum Tælgense* (DS 9692).

1420 *Telge köpstadh* (SD 2792, avskr).

1070 (omkr) nämner Adam av Bremen att Tälje ligger på landvägen mellan Skåne och Sigtuna (AdamB IV kap 29).

1200 (omkr) uppges i Botvidslegenden att en munk vid namn Erik döddes vid Flottsund; hans kropp fördes sedan till Tälje och begravdes där på 1000-talet (SRS 2:1 s 381).

1279 utfärdar kung Magnus och ärkebiskop Jakob brev och stadgar i samband med kyrkomötet i Tälje (DS 690, 691, 692).

1299 hålls kyrkomöte i Tälje (DS 1283).

1301 hålls kyrkomöte i Tälje (DS 1332).

1322 håller rikets råd möte i Tälje (DS 2334).

1344 håller kung Magnus möte i Tälje och utfärdar en stadga mot ocker gällande invånarna i Strängnäs stift (DS 3797).

1345 håller rikets råd möte i Tälje (DS 3972).

1346 förordnar kung Magnus och drottning Blanka i sitt testamente att testamentsexekutorerna skall träffas i Tälje varje år 'då koncilium är' (DS 4069).

1377 håller kung Albrekt ett utvidgat riksrådsmöte i Tälje (DS 9512).

1378 håller rikets råd möte i Tälje (DS 9717).

1379, 1380 och 1381 hålls kyrkomöte i Tälje (DS 10003, RAP 11/9, RAP 12/9).

1380 håller rikets råd möte i Tälje (Hadorph s 30 f).

1382 håller rikets råd möte i Tälje (RAP 11/9).

- 1386 utfärdar borgmästarna Lars Storbjörnsson och Klaus Eskilsson samt stadens råd ett fastebrev (RAp 3/3).
- 1420 ingår 'Tälje köpstad och slott med de län som därtill ligga' i drottning Filippas livgeding (SD 2792).
- 1423 utfärdar kung Erik ett förbud mot att bedriva handel i olaga köpstäder och stadgar bl a att endast de borgare som är uppförda i städernas rätteböcker har rätt att segla in med varor till (exempelvis) Tälje och Trosa (PRFSS I:73).
- 1435 gör Engelbrekt ett misslyckat försök att gräva en kanal förbi Tälje (Karlskr s 60).
- 1438 håller rikets råd möte i Tälje; den 29/8 omtalas ett utvidgat möte med '101 biskopar, riddare och svenner' (SMR 730, 798, 799, 803, FMU 2265, Karlskr s 175).
- 1439 håller rikets råd möte i Tälje (SMR 977, SMR 980, Karlskr s 218).
- 1466 får Åke Jönsson (Svarte Skåning) bl a Öknebo härad med staden Tälje i förläning (RAp 19/10).
- 1475 håller rikets råd möte i Tälje (RAp 28/6).
- 1478 håller rikets råd möte i Tälje (RAp 28/6).
- 1479 håller rikets råd möte i Tälje (RAp 24/6).
- 1479 döms Hans från Trosa till hängning efter att ha stulit 'tre stycken kläde' vid Tälje marknad (StTb s 212).
- 1481 håller rikets råd möte i Tälje (RAp 31/8).
- 1492 omnämns Lars Mickelsson som borgmästare i Tälje (StJb s 201).
- 1493 håller rikets råd möte i Tälje. Omkr den 24/6 stadfästs staden Täljes rätt till inrikes boskapsmarknad, då det uppges att alla har rätt att driva kreatur inrikes till bl a Tälje på S:t Mikael's dag. (RApp 19/6, RAp 22/6, RAp 24/6, BSH 4:109, RAp 28/6, Hadorph s 68; angående dateringen av Tälje stadga se Schück 1976 s 366)
- 1500 omnämns Jeppe verkmästare som borgmästare i Tälje (StTb s 467).
- 1500 håller rikets råd möte i Tälje (SApp 9/9).
- 1508 håller rikets råd möte i Tälje (BSH 5:209).

- 1510 skriver ärkebiskop Jakob Ulfsson till riksföreståndaren Svante Nilsson (Natt och Dag) och föreslår att ett stundande möte skall hållas i Stockholm i stället för Tälje bl a på grund av den ostadiga väderleken och de otillräckliga bekvämligheterna i Tälje (BSH 5:299).
- 1516 håller rikets råd möte i Tälje (StrLBp 31/7, BSH 5:441).
- 1525 är rikets ständer församlade i Tälje på S:t Mikael's dag (GR 2 s 227).
- 1526 upptas en gård av bl a rikets ständer, varvid Tälje har att erlägga 3 fat järn (GR 3 s 231).
- 1530 uppgår staden Täljes årliga ränta till 16:0 pn (HH 11 s 10).
- 1547 uppmanar Gustav I alla som är församlade vid Tälje marknad att 'redligen byta och köpslaga med varannan inbördes och icke så otillbörligen som härtill ske plägar'. Om ingen förbättring sker hotar kungen med bestraffningar. (GR 18 s 761 f)
- 1555 uppmanar ställföreträdande kung Erik fogden Knut Persson att släppa ut två bönder som denne satt i Tälje fångkista och behandlat illa (GR 25 s 583).
- 1556 skriver ställföreträdande kung Erik till fogden Sven Andersson och meddelar att knekthustrurna i Tälje skall få uppskov med återbetalningen av spannmål tills deras män kommit tillbaka (GR 26 s 720).
- 1558 skriver Gustav I och ställföreträdande kung Erik om det övervåld som Långe Ragvald i Tälje utsatts för av danskarna när han led skeppsbrott vid Blekinges kust (GR 28 s 103, 558, 568).

Runstenar

Sö 308 Järnavägen (nu i Järnvägsparken), 309 kyrkogården (fragment, nu på Torekällberget), 311–13 Gamla Turingevägen.

Stadsområdet under medeltiden

Tälje omnämns från 1200-talets senare del som plats för kyrkliga möten och under 1320-talet började även världsliga möten förläggas dit, men det är oklart när någon form av reglerad stadslukande bebyggelse uppstod. Det historiska källmaterialet rörande Tälje är starkt begränsat och lämnar knappast några upplysningar alls beträffande gatunät och tomtindelningar. Inte heller det arkeologiska materialet kan ge några kompletterande upplysningar om det medeltida Täljes topografi, då några egentliga arkeologiska undersökningar inte gjorts i stadsområdet bortsett från Ragnhilds-

borg (se Täljehus nedan). Värdefull är därför den äldsta stadskartan från 1648 (se s 326) som av allt att döma återspeglar den senmedeltida stadsplanen. Kartan visar en långsträckt bebyggelse utefter en gatusträckning som i norr begränsas av Mälaren och i söder av Saltsjön. Kyrkan och kyrkogården gränsar i norr mot 'Gamla torget', vars namn tyder på att platsen fungerat som torg även under medeltiden. Mot väster slutar bebyggelsen vid en kraftig höjdsträckning och i öster vid den nuvarande kanalsträckningen. Strax öster därom finns någon form av kanal eller dike markerat på kartan, vilket kan föreställa en fördjupning i marken där den gamla farleden gått fram, men kan också vara ett förslag till kanalgrävning. (MS del 15, Södst Hist I s 139 f)

Fastigheter i staden

Ingevald Dawis gård

1386 säljer Ingevald Dawi, borgare i Tälje, sin gård till biskop Tord i Strängnäs (RAp 3/3).

**Malmvreten, se Olof Jönssons gård.*

Olof Jönssons gård

1433 betalar nyköpingsborgaren Olof Jönsson, tidigare borgare i Tälje, sin skuld till biskop Tomas i Strängnäs genom att överlåta sin gård i Tälje stad till honom. Gården är belägen 'västan viken hart vid sjön mellan Påvel unges och Staffan verkmästares gårdar'. I överlåtelsen ingår även Olof Jönssons del i *Malmvreten 'östan vid *Tjuvakullen'. (RAp 2/4)

**Pustebacka*

1559 upptas i Gustav I:s jordebok gården P 'uti Tälje' som räntar 1:0 gårdstadslepn och upptas som indraget kyrkogods (AoE 29 A).

Påvel unges gård, se Olof Jönssons gård.

Staffan verkmästares gård, se Olof Jönssons gård.

**Tjuvakullen, se Olof Jönssons gård.*

Övriga fastigheter

1386 utfärdar stadens borgmästare och råd ett brev i Tälje rådstuga (RAp 3/3).

1479, 1480, 1486 och 1493 är rikets råd församlade i Tälje stads gillestuga (BorkSp 22/6, B 19 nr 52, RAp 15/9, UUBp 16/9, B 19 nr 270).

1505 överlåter hustru Margit, änka efter Tord svarvare, en gatubod med

- loft och ett stall med tillhörande tomt till stockholmarens Hartvik Vedydeman som betalning för en skuld (StTb s 76, 93, 101).
- 1545 utfärdar Lars Ragvaldsson ett kvitto till Svante Sture gällande köpesumman för en gård i Tälje (HH 4 s 364).
- 1556 meddelar ställföreträdande kung Erik fogden Knut Persson att denne skall låta Kristoffer Eichelbergers hustru bo kvar i den byggnad som Gustav I låtit uppföra i Tälje tills maken återvänder från Tyskland (GR 26 s 746).

Kyrkliga institutioner och byggnader

Stadskyrkan (Tälje kyrka)

För namnbelägg och kyrkobeskrivning se inledningen till Tälje sn.

- 1300 uppträder herr Johannes, kyrkoherde i Tälje, som vittne vid stadsfästelsen av ett testamente (DS 1319).
- 1385 och 1407 byter herr Karl, kyrkoherde i Tälje, jord för sin kyrkas räkning (B 15 f 11v, SD 900).
- 1397 och 1403 uppträder herr Karl som sigillvittne (RAp 20/5, SD 351).
- 1423 uppträder herr Hans, kyrkoherde i Tälje, som sigillvittne (VrAp 8/12).
- 1447 omnämns ett själakor i Tälje kyrka; herr Hans köper jord för dess räkning (RAp 3/7).
- 1439 vidimerar ärkebiskop Nils ett antal dokument i Tälje kyrkas sakristia (SMR 981).
- 1478 utfärdar Birgitta Sonesdotter, änka efter Ingel Jönsson (hjorthorn), ett brev i Tälje kyrka (DDal 941).
- 1493 är rikets råd församlat i Tälje kyrka (RAp 22/6).
- 1561 får kyrkoherden och kyrkvärdarna i Tälje 3 pund och 6 spann råg i bidrag till byggnadsarbeten på kyrkans torn (SöH 1561:8).

Klockarstugan

- 1438 håller delar av rikets råd möte i klockarstugan (RAp 30/8).

Täljehus

1400 *wppa Telge* (RAp 22/5).

1402 *pa Tælgio* (SD 184).

1420 *Telge köpstadh och slott* (SD 2792, avskr).

1428 *oppa Telia hws* (RAp 6/7).

1400 är Jens Rud hövitsman på Täljehus (RAp 22/5).

1402 är Sven Brand fogde på Täljehus (SD 184).

1419 är Bo Djure hövitsman på både Tälje och Stockholm (ST 3:450).

1420 ingår Täljehus i drottning Filippas livgeding och omtalas nu som slott (SD 2792).

1428 utfärdar Nils Gustavsson (Rossviksätten) ett morgongåvobrev till sin hustru Birgitta Ottesdotter (Peccatel) på Täljehus (RAp 6/7).

1436 anfaller Erik Puke (Rossviksätten) borgen och sätter eld på den. Fogden Bengt Stensson (Natt och Dag) jagas bort och samma år omtalas Erik Puke som innehavare av Täljehus. (Karlskr s 104, 340)

1442 omnämns Johan Karlsson (Färla) som hövitsman på Täljehus (RAp 20/8 vid 16/12 1471).

På en holme (nu Slottsholmen) vid inloppet till Tälje från mälarsidan ligger en borgruin (RAÄ Östertälje 220:1), vilken antagits vara identisk med det medeltida Täljehus (se tex Anund & Qviström s 64 ff, HjRagn, MS del 15 s 14 f, Södst Hist II s 1076 ff). Platsen har varit föremål för två större arkeologiska utgrävningar, dels 1937 och dels 1998–2002. Vid den senaste undersökningen utfördes även besiktningsdykningar av marinärkeologer. Utgrävningarna visar att anläggningen befästes under 1300-talets första hälft, eller möjligen ännu tidigare, och bestod av ett centralt stenkomplex med en parstuga, ett torn och minst en fristående byggnad. Ruinen av huvudbyggnaden mäter 22 x 10 m och är bevarad upp till 3 m höjd. På holmens östra sida fanns en hamnanläggning och ute i sundet en pålspärr. Därutöver hittades vid utgrävningarna spår av en smedja eller ett hovslageri samt en tegelugn. Anläggningens yttre skydd bestod av en jordvall med palissad. Brandlager och nedrivna murpartier tyder på att borgen delvis raserats under 1400-talet, men därefter återuppförts.

Redan under 1800-talet framfördes teorier om att Täljehus av strategiska skäl borde ha legat söder om staden vid inloppet från Saltsjön (HjRagn s 8). Frågan om den mest lämpade strategiska platsen för staden Täljes för-svar är dock till stora delar outredd och kompliceras dessutom av att ytter-

ligare två borgnamn förekommer i de skriftliga källorna: Brandaborg och Karlsholm.

- *Brandaborg** 1449 *wid Brandaborg* (RAp 29/9, se SDHK nr 25575).
 1450 omnämns Magnus Bengtsson (Natt och Dag) som hövitsman på B (RAp 14/10).
 1451 är Magnus Bengtsson domhavande på räfsteting vid B (RAp 2/3).
 1453 utfärdar Erik Karlsson (tre björnramar) ett salubrev på B (RApp 14/3).
 1454 får Åke Jönsson (Svarte Skåning) B i förläning (GiBr s 130).
- *Karlsholm** 1456 *pa Karlsholm* (UUBp 9/6).
 1456 utfärdar Åke Jönsson (Svarte Skåning) och hans sväger Magnus Bengtsson (Natt och Dag) ett brev på K (UUBp 9/6).
 1457 omnämns Åke Jönsson som hövitsman på K (RApp odat, se SDHK nr 26933).

Huruvida dessa tillsammans med Täljehus syftar på en eller flera borgar är oklart. På ett näs vid Södertäljeinloppets smalaste del, Brandalsund, gjordes 1982–84 en arkeologisk provundersökning av den moränkulle som kallas Trindborgen (RAÅ Ytterjärna 1:1, Lovén 1996 s 172). En teori är att detta bör vara platsen för det medeltida Brandaborg (Anund & Qviström s 67, Mattisson s 121). Vid den nämnda undersökningen påträffades rester av en möjlig vallkonstruktion, men inga murar som kunde påvisa en medeltida befästningsanläggning. Emellertid gjordes föremålsfynd som talar för att det funnits en armborstverkstad på platsen under 1400-talet (UV Sthlm Rapport 1996:132). Beträffande Karlsholm menar flera forskare att Täljehus sannolikt fick det namnet efter att kung Karl Knutsson återuppfört borgen vid 1400-talets mitt efter den tidigare förstörelsen (se t ex Anund & Qviström s 66, Lovén 1996 s 173, Södst Hist II s 1078). Täljehus och Karlsholm skulle alltså vara identiska med borgen på Slottholmen. Hans Gillिंगstam har lanserat ytterligare en teori, vilken går ut på att det snarare är Brandaborg och Karlsholm som är identiska, då omständigheterna i breven (se ovan) tyder på det (SBL bd 27 s 54). Frågan om denna borgs läge besvaras dock inte, och vad som sammanfattningsvis kan sägas är att det i nuläget inte går att säkert knyta de i källmaterialet nämnda borgnamnen till Slottholmen resp Trindborgen.

Källor, litteratur och förkortningar

Använt SöH-material

SöH	sk/st	kr	ky	bi/kl/pb/sp	aoe	fr
1542:3				x	x	
1543:2, :5A				x	x	x
1544:1, :2	x	x	x	x	x	x
1545:1					x	
1548:8	x		x	x		x
1549:5, :6	x	x	x	x		x
1550:5, :6, :7	x	x	x	x	x	x
1551:8, :9	x	x	x	x		x
1552:1	x	x	x	x		x
1553:3, :6	x	x	x	x	x	x
1554:2, :4	x	x	x	x	x	x
1555:2, :14	x	x	x	x		x
1556:9, :12, :14A	x	x	x	x	x	x
1559:1, :13	x	x	x	x	x	x
1560:3, :7, :20	x	x	x	x	x	x
1561:2, :4, :8, :9	x	x	x	x	x	x
1562:4, :5, :7, :17	x	x	x	x	x	x
1566:10					x	
1568:5, :8	x	x	x	x	x	x
1569:9, :10	x	x	x	x		x
1570:12					x	
1571:8	x	x	x	x	x	x
1573:1, :10	x	x	x	x	x	x

Särskilda längder

Förutom ovanstående SöH-längder har en speciallängd över Vårfruberga klosters landbor under Tynnelsö gård (SöH 1550:1A) och en räkenskapslängd för Tynnelsö gård (SöH 1556:18) använts.

Förkortningar: källor och använd litteratur

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av nedanstående *förkortningar* placerade inom parentes i slutet av varje notis. Parentesen placeras före punkt om hänvisningen endast avser den aktuella meningen, efter punkt om flera föregående meningar (helt stycke) avses. När hänvisning sker till källpublikationer med numrerade handlingar anges handlingens *ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer: ordningsnummer*. Endast om handlingarna är onumrerade anges *sidnummer*. Hänvisning till otryckta källor görs enligt principen att

den entydigt skall peka på ett enda dokument. I de fall en notis har åstadkommits genom att kombinera uppgifter från flera dokument hänvisas till dem inom parentes i kronologisk ordning från äldsta till yngsta med källförkortningarna separerade av kommatecken.

- A 15 Liber Ecclesie Strengnensis, RA.
- ACBkomm Bonnier A C, Kommentarer till kyrkobeskrivningar för DMS. Otryckta anteckningar, DMS arbetsarkiv.
- AcRiAd Acta angående ridderskapet och adeln. Ämnessamlingar, RA.
- AdamB Adam av Bremen, *Scriptores rerum Germanicarum*. Editio tertia. Hannover 1917.
- AdG Örnfof Karin Hansdotters (Tott) jordeböcker, KA.
- AF Almquist J A, Frälsegods i Sverige under storhetstiden. I–III. Stockholm 1931–47.
- AH Almquist J E, Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden. Stockholm 1960.
- AL Almquist J A, Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630. 1–4. Stockholm 1917–23.
- ALD Almquist J E, Lagsagor och domsagor i Sverige. 1–2. Stockholm 1954–55.
- Andersson Andersson T, Personnamn i distrikts- och bygdenamn. NOR-NA-rapport 33, 1986.
- Anund & Qviström Anund J och Qviström L, *Det medeltida Sörmland. En arkeologisk guidebok*. Lund 2010.
- AoE Arv och eget-serien, KA.
- ArTb Arboga stads tänkeböcker 1451–1569. Utg av E Noreen m fl. SFSS.
- B 15–16 Lars Eriksson Sparres kopiebok, RA. Kopieböckerna, B 15–16, är troligen framställda mellan åren 1635 (ev 1628) och 1643 (Sjögren s 359 ff, Liedgren J i *Archivistica et Mediaevistica* 253, Scheffer C G U i *Arkivvetenskapliga studier* 4 s 331 ff).
- B 19 Äldre avskrifter (före 1850) ur medeltidshandlingar, ordnade efter proveniens, RA.
- B 21 C G Styffes avskrifter för Bidrag till Skandinaviens historia 1314–1447 m m, RA.
- B 31 Förteckning av Rasmus Ludvigsson m fl över Strängnäs domkyrkas och andra kyrkliga institutioners (i Södermanland)

- jordebrev, 1500-talet, RA.
- BhS(p) Bergshammarssamlingen (pergamentsbrev), RA.
- BiS Bielkesamlingen, RA.
- BNJb Birger Nilssons (Grip) jordebok 1562, FoR 32, KA.
- BorkS(p) Borkhultsamlingen (pergamentsbrev), privat ägo. Här efter DKfoto.
- Brunius Brunius J, *From Manuscripts to Wrappers. Medieval Book Fragments in the Swedish National Archives*. SRA vol 35. Stockholm 2013.
- BSH Bidrag till Skandinaviens historia. Utg av C G Styffe. 1–5. Stockholm 1859–84.
- C 4 Register över kung Karl Knutssons och drottning Katarinas jordebrev, 1450-/1470-talet. C-serien, RA.
- C 7 Karl Knutssons jordebok över gods i Uppland, Södermanland, Västmanland och Närke, 1457. C-serien, RA.
- C 8 Förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter Karl Knutsson (Bonde) 1473. C-serien, RA (se HT 1904 s 233 ff).
- C 14 Lars Axelssons (Tott) jordebok 1476, C-serien, RA.
- C 21 Förteckning över Gunhild Johansdotters (Bese) och Erik Turessons (Bielke) gods, 1514. C-serien, RA.
- C 22 Birgitta Stensdotters (Bielke) uppbörds- och utgiftsbok 1445–53. C-serien, RA.
- C 27 Åke Jönssons (Svarte Skåning) uppbördslängder och räkenskaper för gods i Södermanland m m från 1400-talets slut. C-serien, RA.
- C 40 Jordeboksanteckningar för gods tillhörigt personer av släkten Bese, 1500-talets början. C-serien, RA.
- Clemedson Clemedson C-J, *Kartusianklostret Mariefred vid Gripsholm. Sörmländska handlingar nr 48*. Nyköping 1989.
- Collmar Collmar M, *Strängnäs stifts herdaminne 1*. Nyköping 1977.
- Dahlbäck Dahlbäck G, *Uppsala domkyrkas godsinnahav med särskild hänsyn till perioden 1344–1527. Studier till det medeltida Sverige 2*. Stockholm 1977.
- DDal Diplomatarium Dalecarlicum. Utg av C G Kröningssvärd och J Lidén. 1–3 + supplement. Stockholm, Falun 1842–53.

DK	Diplomatariekommittén(s samlingar, Svenskt Diplomatarium), RA.
DKfoto	Fotokopior av medeltida originalhandlingar utanför RA, DK, jfr RAfoto.
DMS	Det medeltida Sverige.
DMS 1:3	– – –1:3: Uppland, Tiundaland: Bälunge, Norunda, Rasbo. Stockholm 1982.
DMS 1:7	– – –1:7: Uppland, Attundaland: Bro, Färingö, Adelsö, Sollentuna. Stockholm 1992.
DMS 1:9	– – –1:9: Uppland, Fjädrundaland: Trögd. Uppsala 2010.
DMS 1:10	– – –1:10: Uppland, Tiundaland: Håbo, Sigtuna stad. Stockholm 2014.
DMS 2:1	– – –2:1: Södermanland: Tören. Stockholm 2002.
DMS 2:2	– – –2:2: Södermanland: Hölebo, Rönö. Stockholm 2006.
DMS 2:3	– – –2:3: Södermanland: Jönåker, Nyköpings stad. Stockholm 2013.
DMS 2:4	– – –2:4: Södermanland: Daga, Villåttingen. Stockholm 2014.
DMS 2:5	– – –2:5: Södermanland: Oppunda. Stockholm 2016.
DMS 4:2	– – –4:2: Småland: Handbörd, Stranda. Stockholm 1990.
DMS 4:3	– – –4:3: Småland: Öland. Stockholm 1996.
DMS 4:5	– – –4:5: Småland: Tjust. Kalmar 2008.
DMS 4:6	– – –4:6: Småland: Ydre. Stockholm 2015.
DN	Diplomatarium Norvegicum. Kristiania 1849–1919.
DoSk	Dovring F, De stående skatterna på jord 1400–1600. Lund 1951.
DRA(p)	Danska Rigsarkivet (pergamentsbrev). Här efter DKfoto.
DS	Diplomatarium Suecanum. Stockholm 1828–.
E	Enskilda arkiv, RA.
E 1991	Uppbördsbok för Åkerö 1549/50, BiS.
E 2739	Släkthandlingar Sture, arvskiften efter Sten Sture d y m m, VikS.
E 8928	Nils Bossons (Grip) jordebok (från 1504–08 och 1509–12), SkS.

- EbA(p,ämnesh) Ericsbergsarkivet (pergamentsbrev, ämnesordnade handlingar), RA.
- EEkb Erik Erikssons d ä (Gyllenstierna) kopiebook (se HT 1942 s 80 f), KVHAA:s dep, RA.
- EK Se under Kartor nedan.
- Ekström Ekström J, Utkast til Beskrifning öfver Thuringe Församling, författadt år 1806. Södertälje 1930.
- EngsöA(p) Engsöarkivet (pergamentsbrev), RA.
- ErTM Ericsson A, Terra mediaevalis. Jordvärderingssystem i medeltidens Sverige. Uppsala 2012.
- ESb Bjurling O, Das Steuerbuch König Eriks XIII. Versuch einer Rekonstruktion. Lund 1962.
- EspA(p) Esplunda arkiv (pergamentsbrev), RA.
- EÄ Elgenstierna G, Den introducerade svenska adelns ättartavlor. I–IX. Stockholm 1925–26.
- F I:1 ”Gamla bytesboken”, Byteskontoret, KA.
- Ferm Ferm O, De högadliga godsens i Sverige vid 1500-talets mitt. Stockholm 1990.
- FGräk Två senmedeltida räkenskapsböcker. Folke Gregerssons (Lilje) gårdsräkenskaper för Lindö (?) m.m. 1496–1501 eller senare och Britta Hansdotters (Tott) på Åkerö uppbörds- och utgiftsböcker 1507/1508–1511/1512 (C-serien, RA). Utg av Z Alvered. SFSS 3:3. Uppsala 2000.
- FMIS (Fornsök) Riksantikvarieämbetets digitala informationssystem för registrerade fornlämningar, www.fmis.raa.se
- FMU Finlands medeltidsurkunder. Helsingfors 1910–35.
- For Frälse- och rusttjänstlängder före 1632, KA.
- Fritz Fritz, Birgitta, Hus, land och län 1–2. Lokalförvaltningen i Sverige 1250–1434. Stockholm 1972–73.
- G 29 ’Gamle herr Stens jordebok’, LSB. Avskrift av Rasmus Ludvigsson, troligen 1550-talet. Här efter DKfoto.
- G:la bytesb Se F I:1.
- Gardell Gardell S, Gravmonument från Sveriges medeltid 1–2. Stockholm 1945–46.
- Gen Genealogica, RA.

GeomJb	Geometrisk jordböckerna, LSA.
GiBr	Gillingstam H, Brev ur askan. De i slottsbranden 1697 eller på annat sätt förlorade miscellaneabreven. Stockholm 1996.
GiOV	Gillingstam H, Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden. Stockholm 1952–53.
GiSi	Gillingstam H, Ätten Siöblads medeltida släktförbindelser och äldsta historia. Gävle 1949.
GK	Generalstabskartan.
GMräk	Gregers Matssons räkenskaper (C-serien, RA). Utg av Z Alvered. SFSS 263:82. Uppsala 1996.
GR	Konung Gustav I:s registratur. Utg genom V Granlund m fl. 1–29. Stockholm 1861–1916.
GrhA	Gripsholms gårdsarkiv, Slottsarkivet, Stockholm (se vidare under kartor).
HabS(p)	Hanebergs arkiv (pergamentsbrev). Här efter RAfoto.
Hadorph	Hadorph, J, Biärköa rätten. Stockholm 1687.
Hellberg	Hellberg L, Vad ortnamnen lära oss. I: Turingeboken. En sockenbeskrivning. Nykvarn 1940.
HH	Historiska handlingar.
HH 11	– – –11: Undervisning om rikets ränta 1530–33. Utg av H Forssell. Stockholm 1879.
HH 13	– – –13:1: Konung Erik XIV:s nämnds dombok. Utg genom C Silfverstolpe. Stockholm 1884.
HH 16	– – –16:1: Vadstena klostres jordebok 1502 jämte tillägg ur klostrets äldre jordeböcker. Stockholm 1897–. Se även Va-KlJb.
HH 20	– – –20: Anteckningar från det sextonde seklet. Utg genom J A Almquist. Stockholm 1905.
HH 31	– – –31: Arvid Trolles jordebok 1498 jämte åtkomsthandlingar och andra därmed samhöriga aktstycken. Utg genom J A Almquist. Stockholm 1938–.
HH 39	– – –39:1: Handlingar till Nordens historia 1515–juni 1518. Utg genom L Sjödin. Stockholm 1967–69.
HjRagn	Hjulhammar M, Ragnhildsborg. Fornlämning RAÄ 220, Östertälje socken, Stockholms län. Arkeologisk rapport. Södertörns högskola. Stockholm 2003.

- HLA Härnösands landsarkiv.
- HoTu Holmberg K A, De svenska tuna-namnen. Uppsala 1969.
- HSH Handlingar rörande Skandinaviens historia. Stockholm 1816–28.
- HT Historisk tidskrift. 1881–.
- JNJb Jöns Nilsson Jakobskölds ”jordebok” 1603, avskrifter av medeltida brev. ÖgMu. Här efter DKfoto.
- Josephson Josephson M, Toresunds kyrka efter den katolska tiden. I: Räfsnäs – en kungsgård i Mälardalen. Red C Dahlbäck. Mariefred 2006.
- K Serien Kungligt arkiv, RA.
- K 645 Hedvig Eleonoras livgedingsakta, Gårdshandlingar II, RA.
- KA Kammararkivet, införlivat i Riksarkivet 1922.
- Karlskr Nya eller Karlskrönikan. Utg av G E Klemming. SFSS 17:2. Stockholm 1866.
- KB Kungliga biblioteket.
- Kbr Kungligt brev.
- KHK K-H Karlssons avskrifter ur Vatikanarkivet, RA.
- KKa Kammarkollegiets arkiv, RA.
- KrappS(p,pp)KrappS(p,pp)Krapperupssamlingen (pergaments-, pappersbrev), LUB. Här efter RAfoto och DKfoto.
- KVHAA Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.
- KySkHoa Kyrkors, skolors och hospitals akter, KA.
- Lagerstedt Lagerstedt T, Den civila lokalförvaltningens gränser 1630–1952. Meddelanden från kulturgeografiska institutionen vid Stockholms universitet, nr B 24. Uppsala 1973.
- LaMV Larsson L-O, Det medeltida Varend. Studier i det småländska gränslandets historia fram till 1500-talets mitt. Lund 1964. Här efter nytryck, Växjö 1975.
- LaSB Larsson L-O, Småländsk bebyggelsehistoria I. Från vikingatid till vasatid 1:1–1:4. Växjö 1979–81.
- Ljung 1967 Ljung S, Ärja socken ungefär 1370–1530. Kring en medeltida sörmlandssockens uppkomst och upplösning. NoB 1967.
- Ljung 2016 Ljung C, Under runristad håll: tidigkristna gravmonument i 1000-talets Sverige. Stockholm 2016.

LmA	Lantmäterimyndigheternas arkiv, HLA (se vidare under kartor).
Lovén 1996	Lovén C, Borgar och befästningar i det medeltida Sverige. KVHAA, Stockholm 1996.
LSA	Lantmäteristyrelsens arkiv, RA (se vidare under kartor).
LSB(p)	Linköpings stadsbibliotek, Stiftsbiblioteket (pergamentsbrev).
LSB H 62	Handlingar och bref tjänande till upplysning af svenska historien. Här efter DKfoto.
LUB	Lunds universitetsbibliotek.
LuSS	Lundholm, K-G, Sten Sture den äldre och stormännen. Lund 1956.
Majh(p)	Majhemsarkivet (pergamentsbrev), privat ägo. Här efter RA-foto.
Mattisson	Mattisson A-C, Medeltida nordiska borg- och sätesgårdsnamn på -holm. Uppsala 1986.
MS	Medeltidsstaden. 1–73. RAÄ/SHM 1976–90.
NBJb	Nils Bossons (Grip) jordebok. Se E 8928.
NoB	Namn och Bygd. Tidskrift för ortnamnsforskning 1913–.
NordHer	Nordisk heraldisk terminologi. Utg av Svenska nationalkommittén för genealogi och heraldik. Lund 1987.
NRKb	Nils Rynings kopiebok. I r 17, KB.
OAU	Ortnamnsarkivet i Uppsala, före 1/7 1970 SOA, ingår i Institutet för språk och folkminnen.
PHT	Personhistorisk tidskrift. 1898–.
PRFSS	Privilegier och resolutioner för Sveriges städer. I–III. Stockholm 1927–39.
Prv	Prästverket för Strängnäs stift, KKA.
PSKr	Peder Swart, Konung Gustaf I:s krönika. Utg av N Edén. Stockholm 1912.
RA	Riksarkivet.
RAfoto	Fotokopior av medeltida originalhandlingar utanför RA, jfr DKfoto.
Rahmqvist	Rahmqvist S, Räfsnäs under medeltiden och Gustav Vasa. I: Räfsnäs – en kungsgård i Mälardalen. Red C Dahlbäck. Mariefred 2006.

- RAp Stora pergamentsbrevsamlingen, RA.
- RApp Pappersbrevsamlingen, RA.
- RAÄ Riksantikvarieämbetet. I kombination med ett nr avses hänvisning till post i FMIS.
- Redelius Redelius G, Tynnelsö. Biskopshus, kungsgård och herresäte. Haninge 1996.
- Retsö Retsö D, Länsförvaltningen i Sverige 1434–1520. Stockholm 2009.
- SA(p,pp) Sturearkivet (pergaments-, pappersbrev), RA.
- SBL Svenskt biografiskt lexikon. 1918–.
- Schnell 1973 En sockenkyrka dör. Kärnbo vid Mariefred. Fornvännen 1973/3.
- Schück 1976 Schück H, Rikets brev och register. Arkivbildande, kansliväsen och tradition inom den medeltida svenska statsmakten. SRA vol 4. Stockholm 1976.
- SD Svenskt Diplomatarium från och med år 1401. Utg genom C Silfverstolpe och K H Karlsson. I–IV:1–2. Stockholm 1875–1904.
- SDA Strängnäs domkapitels arkiv, ULA.
- SDHK Svenskt Diplomatariums huvudkartotek.
- SFSS Samlingar utgivna av Svenska fornscriftsällskapet. Stockholm 1844–.
- SFSS 245 – – –245: Vadstena klostets två äldsta jordeböcker. Utg av A Larsson. Uppsala 1971. Se VaKlJb.
- SFSS 263:82 – – –263:82: Gregers Matssons räkenskaper. Utg av Z Alve-red. Uppsala 1996. Se GMräk.
- SGT Svensk Genealogisk Tidskrift. Stockholm 2007–.
- SHM Statens historiska museer.
- SHM mbild Medeltidens bildvärld. www.medeltidbild.historiska.se
- ShS(p) Sävstaholmssamlingen (pergamentsbrev), RA.
- ShS 158 Svante Stures jordeböcker (Sävstaholmssamlingen).
- SjS(auts,p) Sjöholmssamlingen (autografsamlingen, pergamentsbrev), RA.
- Sjögren Sjögren P, Släkten Trolles historia intill år 1505. Uppsala 1944.
- SKHRA Strödda kamerala handlingar, RA.

SkS(p)	Skoklostersamlingen (pergamentsbrev), RA.
SMR	Svenska medeltidsregister. Förteckning över urkunder till Sveriges historia 1434–1441. Utg av S Tunberg. Stockholm 1937.
SMV	Raneke J, Svenska medeltidsvapen. 1–3, med rättelser och tillägg t o m 2/1988. Lund 1982–89.
SOA	Svenska ortnamnsarkivet, se OAU.
SoH	Släkt och Hävd. Utg av Genealogiska föreningen. Stockholm 1950–.
SRA	Skrifter utgivna av svenska Riksarkivet. Stockholm 1931–.
SRP	Svenska riks-archivets pergamentsbref från och med år 1351. Förtecknade med angifvande af innehållet (av N A Kullberg). I–III. Stockholm 1866–72.
SRPp	Svenska riksarkivets pappershandlingar 1351–1400. Förtecknade med angivande av innehållet. Stockholm 1887.
SRS	Scriptores rerum Svecicarum medii aevi. I–III. Uppsala 1818–76.
SSA	Stockholms stadsarkiv.
SSJb 1502	Jordebok över Sten Sture d ä:s och Ingeborg Åkesdotters (Tott) köpe- och morgongåvegods 1502. Samtida avskrift och bearbetningar från ca 1530–45, AoE 42.
SSJb 1515	Jordebok över Sten Sture d ä:s gods omkr 1495, upprättad 1515, AoE 42.
ST	Sveriges Traktater. Utg av O S Rydberg m fl. I–IV. Stockholm 1877–83.
Stift Kult	Stiftelsen Kulturmiljövård. www.kmmd.se
StJb	Stockholms stadsböcker från äldre tid I:1–2: Stockholms stads jordebok 1420–98. Utg genom H Hildebrand. Stockholm 1876, 1889–1914.
StrLB(p)	Strängnäs läroverksbibliotek (pergamentsbrev). Här efter RAfoto.
StTb	Stockholms stadsböcker från äldre tid. II:1–: Stockholms stads tänkeböcker 1474–. Utg genom E Hildebrand m fl. Stockholm 1917–.
Sturekr	Nya krönikans fortsättningar eller Sture-krönikorna. Utg av G E Klemming. SFSS 17:3. Stockholm 1867–68.

- Ståhl Ståhl P, Medeltida kopieböcker i Riksarkivet. I: Arkiv, samhälle och forskning 2004:1–2.
- SU Styffe C G, Skandinavien under unionstiden, 3:e uppl. Stockholm 1911.
- SvK 227 Dahlbäck G, Simonsson Ö, Lovén C, Bengtsson H & Gejrot C. Uppsala domkyrka 1. Skriftliga källor. Arkivbildning. Uppsala 2010.
- SvRA Svenska riksdagsakter. Första delen, 1521–60. Utg av E Hildebrand & O Alin. Stockholm 1887.
- Sö Södermanlands runinskrifter. Granskade och tolkade av E Brate och E Wessén 1–3. Stockholm 1924–36.
- Södst Hist Södertälje stads historia. I–II. Utg av Södertälje stads drätselkammare. Stockholm 1968.
- SöH Södermanlands handlingar, KA.
- SöKy Södermanlands kyrkor. Utg av Södermanlands hembygds- och museiförbund/museum. Nyköping.
- Thulin 1906 Thulin G, Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 2. Stockholm 1906.
- Tollstorp 2 Tollstorp J P, Beskrifning om Södermanland. Andra delen. Stockholm 1838.
- TrKyA(p) Trosa kyrkoarkiv (pergamentsbrev), ULA.
- U 269a Åke Bengtsson Färlas förteckning över Jöran Åkessons (Tott) jordebrev, dat 1572, UUB.
- ULA Uppsala landsarkiv.
- URR Undervisning om rikets ränta. Se HH 11.
- UUB(p,pp) Uppsala universitetsbibliotek (pergaments-, pappersbrev).
- UUB E 169 C G Nordins Svenska handlingar från medeltiden.
- UUB E 176 Gustaf Rosenhanes kopiebok.
- UUB X 1 Rasmus Ludvikssons slägttaflor.
- UV Arkeologiska uppdragsverksamheten, RAÄ.
- VaKlJb Vadstena klostets två äldsta jordeböcker. Utg av A Larsson. SFSS 245. Uppsala 1971.
- ValdJb Kong Valdemars jordebog. Utg av S Aakjær. Köpenhamn 1926–43.
- Westin Westin G T, De s k länsregistren från medeltidens slut. Scan-

	dia 1951–52.
VikS(p,pp)	Viksamlingen (pergaments-, pappersbrev), RA.
VrA(p,pp)	Vreta gårdsarkiv (pergaments-, pappersbrev), RA.
VSLÅ	Vetenskaps societetens i Lund årsbok.
VxU(p)	Växjö högskolas bibliotek (nu Linnéuniversitetet) (pergamentsbrev). Här efter DKfoto.
VåKlJb	Vårfruberga klostets jordebok, UUB. (Utg av F Ossiannilsson, VSLÅ. Lund 1945. – Se även Ståhle C I, Om vår äldsta jordebok. NoB 1948.)
VåKyA	Vårdinge kyrkoarkiv, SSA.
ÄSF	Äldre svenska frälsesläkter. I:1–3, II:1–2. Stockholm 1957–2013.
ÖD	Örnhielms diplomatarium. VHAA:s deposition, RA.
ÖgMu	Östergötlands museum.

Förkortningar allmänna

*	föregår ortnamn som ej kan återfinnas på moderna kartor, se s 10.
anm	anmärkning
aoe, -t, -uj	arv- och eget-hemman (landbo), -torp, -utjord
auts	autografsamling
avskr	avskrift
bi, -t, -uj	biskopshemman (landbo), -torp, -utjord
bl a	bland annat (andra)
ca	cirka
d	död
dky	domkyrkojord (här samlingsbegrepp för bi, pb m m)
dvs	det vill säga
d y	den yngre
d ä	den äldre
el	eller
etc	etcetera
ev	eventuell, eventuellt

exv	exempelvis
f	folio, r(ecto) anges normalt inte, däremot i regel v(erso)
f, ff	följande sida/sidor
f d	före detta
fr	frälsehemman (landbo)
frkvinna	frälsekvinn
frman	frälseman
fr o m	från och med
GeomJb	geometrisk jordebok
hd, -r	härad, härad
hdshövd	häradshövding
jb	jordebok
jfr	jämför
jt	jordetal
kap	kapitel, kapitlet
kl, -t, -uj	klosterhemman (landbo), -torp, -utjord
km	kilometer
kr, -t, -uj	kronohemman (landbo), -torp, -utjord
ky, -t, -uj	kyrka; kyrkohemman (landbo), -torp, -utjord
kyherde	kyrkoherde
m	meter
m fl	med flera
m m	med mera
nr	nummer
nuv	nuvarande
odat	odaterad
omkr	omkring
or	original
p	pergamentsbrev
pb,-t, -uj	prebendehemman (landbo), -torp, -utjord
pga	på grund av
pn	penning(ar), pengar
pp	pappersbrev

rd	rättardöme
red	redaktör(er)
resp	respektive
s	sida
sk, -t, -uj	skattehemman (bonde), -torp, -utjord
s k	så kallad(e)
skplg	skeppslag
sn, -r	socken, socknar
sp	spetalshemman (landbo)
st	stadgehemman (landbo), stycken
Sthlm	Stockholm
t ex	till exempel
tgslg	tingslag
t o m	till och med
tr	tryckt
u d	utan datum
uj	utjord
uo	undersökningsområde
utg	utgiven
v	verso
vakl, -t, -uj	Vadstena klosterhemman (landbo), -torp, -utjord
vid	vidimation
vol	volym
våkl, -t, -uj	Vårfruberga klosterhemman (landbo), -torp, -utjord

Kartor

Ekonomiska (Allmänna) kartverkets karta (EK) den s k häradsekonomiska kartan, skala 1:20 000 Södermanlands län (1897–1901). Följande blad har använts för undersökningar av ägo gränser och försvunna ortnamn m m:

J112-67-2, Nykvarn

J112-67-3, Grödinge

J112-67-6, Gnesta

J112-67-7, Järna

J112-67-8, Fituna

J112-67-11, Vårdinge

J112-67-12, Nådhammar

J112-74-9, Aspö
J112-74-10, Grönsö
J112-74-15, Överselö
J112-74-20, Toresund
J112-74-25, Mariefred
J112-75-11, Bastlagnö
J112-75-16, Överenhörna
J112-75-21, Taxinge
J112-75-22, Södertelge

Generalstabskarta (GK), Rikets allmänna kartverks arkiv, skala 1:100 000, Södermanlands län. Följande blad har använts för undersökningar av försvunna ortnamn (tryckår inom parentes):

J243-74-1, Västerås (1868)

Som underlag för bokens sockenkartor har använts Topografisk karta över Sverige och häradsekonomiska kartan samt för fältarbete Terrängkartan, en uppdaterad (tryckår 2010–13) version av topografiska kartan.

Kartor i Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA), Riksarkivet, Lantmäterimyndigheternas arkiv (LmA), Härnösands landsarkiv, och Gripsholms gårdsarkiv (GrhA), Slottsarkivet.

Enligt hänvisning i varje enskilt fall. Hänvisning till använd karta sker genom angivande av länsbokstav/sockennummer – bynummer:aktnummer, och årtal om det är känt t ex "LSA C76–1:2, 1688".

Ortregister

I ortregistret markeras orter inom undersökningsområdet med halvfet stil. Inom parentes anges i vilken socken orten ligger, varvid 1550-talets kame-
rala indelning avses. För orter utanför undersökningsområdet anges även
härad. De kursiverade siffrorna anger var den utförliga beskrivningen av
orten i fråga finns. Om en ort förekommer flera gånger på samma sida, har
det inte anmärkts särskilt. Naturnamn upptas inte i registret. För förkort-
ningar och * se s 345 ff.

Adelsön 105 f

Aglan (Ytterjärna) 287 *f*, 292 f, 298
f

Al (Ytterenhörna) 216, 223, 269 *f*,
272, 276, 280, 282, 303, 308

Alby (okänd sn) 67

Alby (Trosa, Hölebo) 288

Alby (Vårdinge) 228, 244, 246 *ff*,
249, 258, 265, 288, 296

Alby (Ytterjärna) 247, 286, 288

***Albytorp** (Ytterjärna) 286, 288

Algö (Överselö) 41, 163, 165

Almnäs (se Lundvik)

Amnö (Veckholm, Trögd) 230

Antwerpen, Belgien 243

Arboga, stad 63, 131, 155, 253

Aska (Sorunda, Sotholm) 306

Aska (Ytterenhörna) 220, 268, 270,
283

Aspesta (Kjula, Österrekarne) 246 f

Aspö socken 17, 23 f, 26, 33, 35,
36–50, 160, 165, 169, 173, 205,
303

Aspön 22

Axala (Björnlunda, Daga) 114

Backa (se *Snippa, Överenhörna)

***Backa** (Ytterselö) 124, 125

Baggebol (Toresund) 82, 84 *f*, 93,
97, 111, 115

***Ballabolstad** (se *Prästgården,
Ytterselö)

Balsberga (Vårdinge) 217, 244,
248, 251, 254

Bankesta (Överjärna) 296, 314,
315 *f*, 321

Banksta (Ösmo, Sotholm) 306

Barrö (Näshulta, Österrekarne)
169

Barva sn, Österrekarne hd 48, 97

Berg (Vallby, Trögd) 167

Berg (Ytterselö) 123 f, 125 *f*, 128,
132

Berga (Fogdö, Åker) 261 f

Berga (Grödinge, Svartlösa) 127,
232, 299, 324

Berga (okänd sn) 316

Berga (Strängnäs, Åker) 102

Berga (Toresund) 80, 82, 85 *f*, 94,
103, 297

Berga (Turinge) 96, 209, 210 *f*,
220 f, 228

Berga (Ytterjärna) 286 f, 288 *f*, 292
ff, 298

Berga (Ytterselö) 124, 126 *f*, 146,
151, 169, 173, 175, 184

Berga (Åker, Åker) 61, 65, 70, 203

***Betaby** (Kärnbo) 53, 54 *f*, 58, 77 f
Bettna sn, Oppunda hd 60, 68, 87,
246

Biholm (Ärja) 152 f, 154, 158

Billsta (Överjärna) 314, 316

Biskopskvarn (Strängnäs, Åker)
175

Björk (Överselö) 149, 163, 165 *f*,
171, 180, 184, 193

Björkby (Tveta) 224, 226, 231

Björkeby (Toresund) 82, 86 *f*, 100, 104, 166

Björkeby (Överselö) 86, 129, 163, 166, 167, 173, 175, 234

Björktorp (Ytterselö) 124, 127, 173

Björnfoten (se Björnfotstorp)

Björnfotstorp (Ytterenhörna) 268, 270

Björnlunda sn, Daga hd 114, 154, 207, 263, 308,

Björnnäs (Turinge) 209, 211 *f*, 217 *f*, 310

Björsta (Vårdinge) 244, 247, 248 *f*, 256, 258, 261 *f*

Björsta (Ösmo, Sotholm) 306

Björnsund (Helgarö, Åker) 46

Blacksta sn, Oppunda hd 130, 134, 139, 141, 147 *f*, 246

Blekinge 329

Blidingsholm (Almundsryd, Kinnevald) 108

Blädinge sn, Allbo hd 280

Bo (Tveta) 224, 226, 229, 232

Boberg, härad 57, 168, 211

***Boda** (Taxinge) 62, 197, 198 *f*, 200, 202 *f*

Boglösa sn, Trögds hd 62, 186, 215

Bond-Ärja (se Ärja)

***Borasta** (Toresund) 87

Borghaga (Ytterjärna) 286, 289

Bosved (Toresund) 82, 87

Botholm (Aspö) 38, 39

***Brandaborg**, borg och län 23, 333

Brandalsund (Ytterjärna) 285, 333

***Branttæ** (Överenhörna) 274, 301, 302 *f*

***Bredelöt** (Toresund) 82 *f*, 87, 93

***Bresta** (Överjärna) 314, 316, 318

Bro sn, Bro hd 220

Broby (?Åker, Åker) 60

Brogärdet (Ytterjärna) 286, 289

Brolöt (Ärja) 152 *f*, 154 *f*

Bromby (Toresund) 82, 88, 96

***Brotavelle** (Ytterenhörna) 268, 270

Brunna (Botkyrka, Svartlösa) 151

Brunnsberg (Ytterselö) 99, 124, 127 *f*, 134, 148 *ff*

Brunnsberga (Sorunda, Sotholm) 232

Brunnsta (S:t Nikolai, Jönåker) 250

Brunnsvalla (se Valla, Övre)

Bryssel, Belgien 267

Bränninge (Tveta) 224, 226 *f*, 229 *f*, 232, 304, 322

Brännkyrka sn, Svartlösa hd 215, 292

Bränntorp (Ytterenhörna) 268, 270

Bränntorp (Ytterselö) 124, 128, 137

Bråbo, härad 288

Brösicke (Ytterselö) 123 *f*, 128, 181

Bullsta (Grödinge, Svartlösa) 271, 306

***Byrdhinge** (Överselö) 166, 169, 193

Byringe (Länna, Åker) 65

Bångsta (Turinge) 209, 212, 213, 218 *f*, 228

Bårby (Mörbylånga, Hulterstad) 270, 304

Bårsta (Tälje) 220, 236, 237

Bädarn (Aspö) 38, 40

Bälinge, härad 47

Bärbo sn, Jönåkers hd 291, 294

Bårby (Näs, Åsunda) 173

Bärsund (Bärbo, Jönåker) 291

Börsta (Kungs-Husby, Trögd) 148, 151

Daga, härad 23 *f*, 64, 105, 248

Dal, härad 171

Dalarna 78, 105, 143

Dalby (Aspö) 38, 40 *f*, 42 *f*, 45, 165, 169, 173

Dillnäs sn, Daga hd 219
 Drömsta (Lästringe, Rönö) 220
 Dunkers sn, Villåttingen 143, 167,
 192, 246, 261
***Dunsta** (Toresund) 88, 283
***Dunsta** (Ytterenhörna) 270, 283
Dåderö (Ytterjärna) 286, 289 f
Edeby (Aspö) 38, 41, 46
Edeby (Toresund) 82, 87, 88 f,
 103, 110 f
Edesta (Vårdinge) 244, 250, 258 ff,
Edsala, Yttre och Övre (Kärnbo)
 53, 55 ff, 62, 68, 78, 215, 223,
 303, 316
Egalla (Ytterselö) 124, 126, 128 f,
 150, 166, 171, 173, 193
 Eggeby (Dagsberg, Lösing) 215
 Eldsund (Strängnäs, Åker) 265
 Ekeby (Fittja, Lagunda) 46
 Ekeby (Fogdö, Åker) 112
Ekeby, Lilla och Stora (Kärnbo)
 53, 57 f, 62, 70, 73, 78, 167
Ekeby, Norra och Östra (se Ekeby,
 Kärnbo)
 Ekeby (Sköldinge, Oppunda) 167
Ekeby (Ytterenhörna) 268, 270 f
Ekeby (Överselö) 57, 163, 167 f
Ekensberg (se Husby,
 Överenhörna)
 Ekerö sn, Färentuna hd 62, 110,
 185, 211, 280
 Ekholmen (Veckholm, Trögd) 230
Eknäs (Ytterselö) 124, 129, 146,
 175
 Enby, Norra (Sorunda, Sotholm)
 306
Ene (Överjärna) 230, 314, 316 f,
 318 f
Eneby, Lilla och Stora (Toresund)
 24, 82, 84, 89 f, 91, 96, 99, 102
 f, 119, 121, 168
Eneby (Ytterjärna) 286, 290 f, 292,
 294 ff, 299, 317

***Eneby** (Ytterselö) 89, 124, 129 f,
 168
Eneby (Överjärna) 290, 314, 317,
 325
Eneby (Överselö) 89, 129 f, 163,
 168, 180
***Engeby** (Ytterjärna) 290, 291, 297
 Ersdala (Salem, Svartlösa) 316
 Eskilstuna gård (Kloster,
 Österrekarne) 60
 Estlöt (Sättersta, Rönö) 220
Ettersta (Överselö) 163, 168 f, 180
Fagnäs (Vårdinge) 244, 248, 250 f
Fagervik (Överenhörna) 301, 303
Farsta (Ytterjärna) 25, 234, 286,
 291, 293, 296, 299
***Färistatorp** (Toresund) 82, 90
Finkarby (Taxinge) 58, 77, 143,
 197, 199 ff, 202, 205 ff, 242,
 316
***Finnatorp** (Ytterselö) 130, 136
 Finninge (Strängnäs, Åker) 297
Finnsta (Kärnbo) 53, 58 f, 61 f, 72
 f, 78
 Fjällsta (Botkyrka, Svartlösa) 232
Fjällsta (Ytterselö) 124 f, 130, 131,
 133 f, 143, 146, 151, 193
 Flasta (Veckholm, Trögd) 68
 Flättna (S:t Nikolai, Jönåker) 248,
 263
 Fogdö sn, Åkers hd 112, 143, 215,
 261 f, 297
 Fornåsa sn, Bobergs hd 211
 Fors (Ösmo, Sotholm) 306
 Forssa sn, Oppunda hd 130, 134,
 139, 141, 147 f,
***Forstorp** (se Tavesta)
 Fransta (Husby, Långhundra) 261
Fredriksberg (se *Bresta)
 Frustuna sn, Daga hd 91, 111, 114,
 116, 148, 219, 247, 249 f, 252,
 261 f, 265, 308
Fräket (Aspö) 38, 41

Fröberga (Överselö) 41, 112, 162 f,
169 f

Frölunda (Sorunda, Sotholm) 306

Fröshammar (Arboga, Åkerbo) 75

Fröslunda (Överselö) 94, 163, 170,
180

*Fulbonäs (Malm, Oppunda) 143

Fullbro (Sorunda, Sotholm) 207

Furukulla (Kärnbo) 53, 59, 67, 78

Fylleryd (Torskinge, Västbo) 154

Fågelsta (Kärnbo) 51, 53, 59 f, 68,
71

Geneta (Tälje) 236, 237 f

Gersta (Ytterjärna) 285 f, 291 f,
298, 321

Gerstaberg (se Gersta)

Gertre (Kärnbo) 51, 53, 55, 60, 71,
78, 155

Gesta (Toresund) 82, 85, 89, 90 ff,
112 ff, 119, 143, 173

Gillberga (Råby, Rönö) 250

Gillberga (?Västerljung, Hölebo)
259

Gillberga (Ytterenhörna) 268, 271,
277, 307

Gillberga sn, Västerrekarne hd 58,
295

***Gillestugan** (Tälje stad) 330

Giresta (Toresund) 82, 92 f, 101,
111 f, 118 f

Givesta (Frustuna, Daga) 262

Gladö (Huddinge, Svartlösa) 239 f

Glia (Ytterjärna) 228, 286, 292 f

Glibotorp (Tveta) 224, 227, 293

Gorsinge kungsgård (Strängnäs,
Åker) 23, 200

Gotland 294, 298

Granskog (Toresund) 82, 93, 94

Gransta (Överenhörna) 48, 205,
301, 303 f

Grind (Ytterenhörna) 205, 268,
271 f, 273

Grinda (Malma, Villåttingen) 167

Gripsholm, kungsgård (Kärnbo)

och län 23 f, 51 f, 57, 59, 60 ff, 67,
70, 73, 76 ff, 105, 154, 158, 186,
206

Gryt (Gryt, Daga) 261

Gryt (Ösmo, Sotholm) 306

Gryts sn, Daga hd 261

*Gräfsboda (Näshulta,
Österrekarne) 103

Grödinge sn, Svartlösa hd 95, 127,
173, 216, 232, 271, 299, 306,
324

Grönsö (Kungs-Husby, Trögd) 307

Guldboda (Västerhaninge,
Sotholm) 137

***Gunnastorp** (Ytterselö) 130, 136

Gunnvik (Toresund) 82, 87, 93

*Gyennø (okänd sn) 167

Gåsholmen (se *Boda)

Gåsinge sn, Daga hd 201, 219,
252, 260, 262, 323

Gällsta (Ekerö, Svartlösa) 280

Gällsta (Vårdinge) 244, 251, 254
f, 258, 263

Hacksta (Näs, Åsunda) 167

***Hagha** (Turinge) 212, 216

Hagunda, härad 47

Hall (Tälje, Svartlösa) 281

Hallsta (Ytterenhörna) 216, 220,
239, 268, 270, 272 f, 278, 282,
303

Hammar (Torskinge, Västbo) 154

Hammarby (Hammarby,
Österrekarne) 205

Hammarby (Överenhörna) 239,
270, 273, 301, 304 f, 306 f

Hammarby sn, Vallentuna hd 292

Hammarby sn, Österrekarne hd
73, 205, 246

Hanelund (Vårdinge) 251 f, 254,
258

Hansta (Tälje) 230, 236, 238, 241,
298

Harby (Kärnbo) 52 f, 62, 66, 73, 78

Harby (Toresund) 73, 81 f, 93 f, 95 f, 143, 170

Harkie (Kärrbo, Siende) 46

Harsta (Tystberga, Rönö) 220

***Hattetorp** (Ytterselö) 124, 130

Hedlanda (Kärnbo) 52

Helgarö sn, Åkers hd 246, 278

Helgesta (Helgesta, Villåttingen) 261

Hemfosa (Västerhaninge, Sotholm) 306

***Henemora** (Kärnbo) 66 f

Herresta (Toresund) 25, 73, 82, 87, 94 f, 100, 102, 110

Hersby (Solna, Danderyds skplg) 230

Himlinge (Floda, Oppunda) 86

Hista (Toresund) 82, 89, 94, 95 f, 103, 107

Hjortsberga (Vårdinge) 244, 251, 252 f, 255 f, 258 ff

Hjulåker (Överjärna) 314, 316 f, 318

Hjälmsätter (Åker, Åker) 72

Hjälmingen (Turinge) 211, 212, 216, 221

Horn (Rytterne, Snevringe) 48

Horn (Överenhörna) 301, 305, 310

Hornby (Ytterselö) 131, 132 f, 151, 157

Hornbytorp (se Hornby)

***Horsnäs** (Ytterselö) 42, 131

***Horsö** (Överselö) 170 f, 173

Hovsjö (Tveta) 224, 228, 233

Hovsjötorp (Tveta) 228

Hummelsta (Löt, Trögd) 215

***Hundista** (Toresund) 82, 88, 96, 155, 173, 241

Husarö (Värmdö, Värmdö skplg) 44

Husby (Aspö) 37 f, 41 ff, 45

Husby (Husby, Österrekarne) 169

Husby (Husby-Sjutolft, Trögd) 99

Husby (Jäder, Österrekarne) 239, 272

Husby (Ytterselö) 124, 129, 131 f

Husby (Överenhörna) 206, 300 f, 303, 305 f

Husby sn, Oppunda hd 101, 117, 145, 207, 246, 266

Husby sn, Österrekarne hd 73, 146, 169, 220, 254

Husesta (Vårdinge) 244, 253 f

Hyltinge sn, Villåttingen 260

Håknäs (Ytterjärna) 285 f, 290 f, 293 f, 297, 299, 318, 323

Håknäs (Överjärna) 293 f, 313 f, 318, 321

Håknäs, Lilla (se Håknäs, Överjärna)

Hålby (Vansö, Åker) 246

Håsta (Överselö) 163, 171 f

Hällby (Taxinge) 143 197, 200, 201 f, 205, 207, 306

Hällby (Vansö, Åker) 48

Hälleby (Hölö, Hölöbo) 290

Hälltorp (Toresund) 82, 96 f

Hälltorp (Ytterselö) 124, 132

Häpplinge (Tortuna, Yttertjurbo) 46

Häringe (Västerhaninge, Sotholm) 137, 228, 288 f, 293, 298, 323

Härnö (Taxinge) 62, 70, 199 f, 202 f

Hässelby (Åker, Åker) 112

Hässelby (Överselö) 163, 172

Hässelorp (Husby, Österrekarne) 169

Hästnäs (Kärnbo) 53, 56, 67

Högby (Högby, Göstring) 234

Hölöbo, härad 22 f, 26, 290 f,

Hölö sn, Hölöbo hd 26, 202, 216, 227, 250, 290, 310, 317

Hörn (Aspö) 38, 42, 43 f, 45

Igelsta (Tälje, Svartlösa) 281

Ingeby (Fogdö, Åker) 297

Ingeby (Toresund) 82, 97 f, 111, 306

Ingelsta (Svärta, Rönö) 61

***Ingevald Dawis gård** (Tälje stad)
330

Ingmarsö (Värmdö, Värmdö
skplg) 44

***Ingåsa** (Turinge) 25

Janslunda (se *Lytislunda)

Jetspärla (Överselö) 163, 172, 180

Jumsta (Tveta) 210, 212, 224 f,
228, 231, 233 f, 241, 246

Jursta (Ösmo, Sotholm) 306

Jursta (Överenhörna) 65, 221, 271,
281, 283, 301, 304 f, 306 f

*Jursunga (Hölö, Hölebo) 227

Jäders sn, Österrekarne hd 47, 72
f, 137, 211, 239, 246, 272

Järsta (Ärja) 77, 96, 152 f, 155

Jättna (Gryt, Daga) 261

Jättne (Överselö) 163, 166, 171,
172 ff, 181

Jönåker, härad 27, 248

Kagghamra (Grödinge, Svartlösa)
95

Kallfors (Överjärna) 275, 314, 318
f

Kalvsund (Ytterenhörna) 205, 267
f, 271, 273, 300

Kalvö (Ösmo, Sotholm) 306

Kanntorp (Toresund) 82, 98

Karkulla (Toresund) 82, 98

Karlby (Ytterselö) 124, 132, 143

Karleby (Tälje, Svartlösa) 306

***Karlsholm**, borg och län 23, 333

Kattnäs sn, Daga hd 219, 265 f,
323

Kiholm (Tälje) 236

***Kil** (Överselö) 174

Kila sn, Jönåkers hd 62

Kilfröslunda (Överselö) 163, 174

Kinger (Vansö, Åker) 143

Kjula sn, Österrekarne hd 73, 246
f

Kjulsta (Ytterjärna) 275, 285 f,
290, 293, 294 f, 296 f

Klahammar (Överselö) 129, 146 f,
150, 163, 166, 173, 174 f

Klippinge (Överselö) 162 f, 175

Klitsberga (Överselö) 163, 169,
172, 176

***Klockarstugan** (Tälje stad) 331

Klockrike sn, Bobergs hd 211

Klosters sn, Österrekarne hd 246

*Klufhella (Kattnäs, Daga) 266

Kläckskulla (Vårdinge) 244, 254,
266

Klövsta (Kattnäs, Daga) 265

Klövsta (Ösmo, Sotholm) 306

***Kolhögen** (?Överselö) 24

Kolke (Frustuna, Daga) 91, 114,
247, 249

Kolunda (Stenkvista,
Österrekarne) 145

***Kolsund** (Ytterselö) 132

Kolsundet (Ytterselö) 123, 132

Kopparhaga (Taxinge) 197, 203

***Krilleboda** (se Lagnö)

Krågesta (Ytterselö) 99, 124, 126,
131, 132 f, 148, 151, 185

Kumla, härad 228, 231

Kumla (Härad, Åker) 201, 262

Kumla (Toresund) 82, 98, 102, 113

Kumla, Västra och Östra

(Turinge) 208 f, 212, 213 f, 222
f, 257

Kumla (Vagnhärad, Hölebo) 157

Kumla (Ytterjärna) 258, 275, 286,
294 f, 295 f, 299, 321

Kungsberg (Fogdö, Åker) 46

Kungs-Husby sn, Trögds hd 62,
148, 151, 307

Kulsta (Blacksta, Oppunda) 134

***Kvarngård** (Taxinge) 197, 203 f

Kvarnmora (Turinge) 209, 214,
215

Kvarntorp (Överselö) 163, 176

Kvarsta (Tveta) 224, 228 f

Kvartinge (Taxinge) 58, 200, 202,
204, 207

Kvedesta (Tveta) 224, 226, 229, 296
Kvicksta (Toresund) 82, 89, 98 ff, 115, 118
Kvigärde (Vårdinge) 244, 254
 *Kyersaa (okänd sn) 167
 ***Kågesta** (Toresund) 82, 86, 100, 116
 Källberga (Ösmo, Sotholm) 306
 Källsta (Sorunda, Sotholm) 306
Källtorp (Överenhörna) 301, 307 f
Kälve (Överenhörna) 106, 301, 308
Kämsta (Tälje) 235 f, 238 f, 281, 298, 305, 307
Kärnbo socken 24 ff, 33, 35, 51–78, 79, 152, 155, 167, 177, 200, 202 ff, 215, 223, 303, 316, 320
 Kärrby (Boglösa, Trögd) 186
 Kølsta (Sköldinge, Oppunda) 167

Lagnö (Aspö) 37, 44 f
 Lagnö (Vansö, Åker) 265
 Lagunda, härad 46, 260
 ***Legeretorp** (Kärnbo) 53, 67, 70, 78
 Lerbo sn, Oppunda hd 167, 202
Lerhaga (Tveta) 225, 229
Leråker (Aspö) 38, 45, 47, 49
 Lida (Hölö, Hölebo) 216
Lida (Ytterenhörna) 25, 268, 273, 277, 279 ff, 304, 308
Lida (Ärja) 118, 152 f, 155 f
Lideby (Ytterjärna) 285 f, 290, 294 f, 296, 321
 Lids socken, Rönö hd 246
 Lillkyrka sn, Trögds hd 62
Lina (Tälje) 236, 239, 272
Linatorp (Tälje) 236, 239
Linga (Vårdinge) 244, 251 f, 254 f, 258, 296, 319
Linga (Överjärna) 297, 314, 316, 319, 320, 325
 Linköping, stad och stift 229

Lisselberga (Ytterselö) 42, 124, 133 f, 136 f, 158
 Lista sn, Västerrekarne hd 58
 ***Litlabolstadh** (Överselö) 173, 176
Ljunga (Överselö) 24, 162 f, 176 f, 181, 193
 Lofta sn, Tjusts hd 214
 Ludgo (Ludgo, Rönö) 251
 Ludgo sn, Rönö hd 228, 231, 260
 Lundby (Fogdö, Åker) 262
 Lundby (Mörkö, Hölebo) 298
Lundby (Vårdinge) 244, 251, 254, 255, 256, 258, 260, 264
 Lundby (Åker, Åker) 303
Lundby, Lilla och Stora (Överselö) 75, 162 f, 177 f, 183, 185
Lundvik (Tveta) 225, 230
 ***Lytislunda** (Överselö) 163, 167 f, 172, 174, 179, 181, 190
 Långbro (Trosa, Hölebo) 261
 Långbro (Tystberga, Rönö) 220
Långbro (Vårdinge) 244, 248, 250 ff, 255, 255 f, 257, 259, 262 ff, 266
 Långtora (Långtora, Lagunda) 185
 Låssa sn, Bro hd 220
Läggesta (Kärnbo) 51 ff, 56, 59 ff, 68 f, 71, 74, 223
Läggestasätter (se Läggesta)
 Länna (Länna, Åker) 137
 Lödöse, stad 27
Lönnberga (Överselö) 149, 163, 167, 171, 179 f, 192
 Löt (Strängnäs, Åker) 49
 Löts sn, Trögds hd 62
Lövnäs (Toresund) 82, 100, 114
Lövsta (Ytterenhörna) 205, 268, 270 f, 273 f, 302 f
Lövsta (Överjärna) 314, 319

 ***Magrö** (Aspö) 38, 45 f
 Malma (Malma, Villåttingen) 167
 ***Malmvreten** (se *Olof Jönssons gård, Tälje stad)

Mariefreds kartusiankloster 51, 55
f, 58 ff, 63, 66 f, 70, 73, 76 ff,
108, 155, 200, 203, 272, 275 f,
278, 283, 309

***Mark** (Toresund) 100 f, 121

Marsta (Turinge) 209, 214, 215

Maxby (Taxinge) 197, 204 f

***Medelösa** (se Lisselberga)

Mellansättra (se Sättra,
Överenhörna)

Merlänna (Länna, Åker) 72, 262

Mervalla (Ytterselö) 123, 127, 134,
148

***Meuruby** (?Toresund) 101, 180

Mickrum (Västerhaninge,
Sotholm) 137

***Midalby** (okänd sn) 88

Molsta (Vårdinge) 87, 213, 244,
256 f, 258 f, 283

Molstaberg (se Molsta)

Mora (Överjärna) 314, 319

Munnerstorp (Älvestad, Boberg)
57

Munsö (Munsö, Färingö tgslg) 199

Muskösund (Ösmo, Sotholm) 306

Målartorp (se *Legeretorp)

Mälby (Toresund) 82, 101, 118

Mälby (Västerhaninge, Sotholm)
293, 323

Mälsåker (Ytterselö) 124, 130,
134 f, 143, 158

Mältveta (Tveta) 225, 230 f, 297

Mölnbo (Vårdinge) 244, 254, 257

Mörby (Turinge) 209, 214 f, 221
f, 240

Mörby (Tälje) 215, 220, 236, 239
f

Mörby (Överselö) 101, 163, 180

Mörkö sn, Hölebo hd 202, 207,
260, 298, 310, 323

Nalavi (Viby, Grimsten) 305

Neder-Gransta (se Gransta)

Neder-Kumla (se Kumla,
Ytterjärna)

Nibble (Turinge) 209, 215 f, 218,
220 f, 281

Nibble (Vårdinge) 244, 257

Nibble (Ytterjärna) 25, 286, 291,
294, 296 f

Nibble (Ösmo, Sotholm) 306

Nor (Svärta, Rönö) 134

Nora, Lilla och Stora
(Ytterenhörna) 77, 205, 221,
268, 275

Norge 108

Norrby (okänd sn) 216

Norrby (Strängnäs, Åker) 88

Norrby (Toresund) 82, 89, 96, 101
ff, 110, 121, 173

Norrby (se Åby, Vårdinge)

Norrby (Överjärna) 319, 320, 325

Norrbyvälle (se Norrby,
Överjärna)

Norrlänna (Länna, Åker) 117 f

Norrlöt (Ytterenhörna) 268, 275 f,
278

Norrsättra (Toresund) 82, 103

Norrsättra (se Sättra, Vårdinge)

Norrtrorp (Ytterselö) 124, 135 f,
137

***Norwnghe** (Ärja) 156

Nunsberga (Bogsta, Rönö) 308

Nursa (Överselö) 128, 163, 173 f,
177, 179, 180 f, 186, 193

Nybble (Överselö) 162 f, 174, 178,
180, 181 f

Nybo (Kärnbo) 53, 69 f

Nygård (S:t Nikolai, Jönåker) 321

Nyköping, stad och län 22, 26, 250

Nysättra sn, Lagunda hd 215

Nådhammar (Vårdinge) 244, 257

Nällsta (Ytterselö) 42, 124, 127,
130, 136 f, 140, 142

Närke 87, 165, 167, 169, 207, 246
f, 305

Närlunda (Husby, Oppunda) 101,
254

Näs (Dunker, Villåttingen) 167
 Näs (Grödinge, Svartlösa) 216
 Näs (Turinge) 209, 216, 220 f
 *Näsby (Kärnbo) 58, 61 f, 65, 70, 72 f, 303
 Näsby (Taxinge) 143, 197, 200, 205 f, 240, 306
 Näsby (Tälje) 205, 236, 240 f
 Näsby (Vårdinge) 244, 257 f
 Näsby (Ytterselö) 43, 124, 136, 137 f, 140, 167
 *Nässelsta (Gryt, Daga) 261, 321
 Nödesta (Västerhaninge, Sotholm) 137
 Nöttesta (Överenhörna) 273, 278, 301, 303, 307, 308 f
 Odensicke (Ytterselö) 124 f, 135, 138, 158
 *Ofasta (?Gillberga, Västerrekarne) 295
 *Olof Jönssons gård (Tälje stad) 330
 Oppeby (Aspö) 38, 45, 46, 48
 Oppeby (Frustuna, Daga) 249 f
 *Opperedh (Ytterenhörna) 276, 283
 Oppgården (se Läggesta)
 Optuna (Ytterselö) 124 f, 134, 138 f, 143, 158
 Oppunda, härad 57, 65, 101, 117, 145, 207, 246, 254, 266
 Ormsättra (Salem, Svartlösa) 143
 Orrsättra (Överjärna) 117, 215, 314, 320, 323
 Ottenby (Ås, Gräsgård) 181
 *Otthinslunda (Aspö) 46, 47
 *Prestebolet (Arnö, Trögd) 145
 *Prästgården (Aspö) 38, 46 f
 *Prästgården (Ytterselö) 138, 139
 *Prästgården (Överselö) 182, 188
 *Pustebacka (Tälje stad) 330
 *Påvel unges gård (se Olof Jönssons gård, Tälje stad)

Ramsta (Överjärna) 230, 292, 314, 319, 320 f, 324 f
 Ramsö (Kärnbo) 53, 62, 65, 70 f, 77 f, 203, 303
 *Renunge (Strängnäs, Åker) 42
 *Repberga (Ytterenhörna) 216, 268, 270, 276, 277, 279, 283
 Riby (Åker, Åker) 59 f, 68
 Ringsö (Ytterselö) 43, 106, 136 f, 139 f, 189
 *Risa (Överselö) 181, 182
 Rockelsta (Helgesta, Villåttingen) 288
 Rocklunda (Sköldinge, Oppunda) 167
 *Roknadal (Tälje) 239, 241
 Rom, Italien 63
 Rudholm (Vårdinge) 244, 258
 Runsö (Överselö) 163, 167 ff, 182 f, 192
 Runtuna sn, Rönö hd 202
 *Rytinge (Ytterselö) 140
 *Rådstugan (Tälje stad) 330
 Rällinge (Helgarö, Åker) 278
 *Rävnäs (se Bo och Ålö)
 *Rävnästorp (Ytterenhörna) 268, 276 f
 Rävslänga (se *Rävnästorp)
 Rävsnäs, kungsgård (Toresund) 61, 82, 86, 96, 103 ff, 109, 112, 117, 189, 303
 Rörstrand (Solna, Danderyds skplg) 126
 Rönö, härad 248, 290
 *Rösta (Kärnbo) 71, 73
 Rösta (Ytterenhörna) 268, 271, 276, 277, 279 f, 282
 Salby (Toresund) 82, 97, 104, 107 f, 306
 Sallösa (Toresund) 82, 108 f
 Saltskog (Tälje) 235 f, 241
 Sandtorp (Överenhörna) 301, 309 f
 Sandvik (Övergran, Håbo) 249

Segnesta (Vrena, Oppunda) 207

Selaön 22, 148, 151, 171, 181 f,
187

Selebo, härad 22 ff, 29, 31, 33–194,
197

Siende, härad 46, 58, 61

***Siälista** (Ytterselö) 137, 140

Sigtuna (Frustuna, Daga) 65, 265

***Sigtunæ** (Sorunda, Sotholm) 294

Sigtuna, stad 179, 190, 327

Sille (Västerljung, Hölebo) 259

Simonsö (Mörkö, Hölebo) 207

Sjunda (Vårdinge) 244, 258

Sjöbacka (Ytterselö) 124, 137, 140
f

Sjöberg (Turinge) 209, 211, 216 f,
221

Sjöbergstorp (se Sjöberg)

Sjögård (Vårdinge) 243, 258

Sjöholm (Vingåker, Oppunda) 260

Skabro (Ytterenhörna) 220, 268,
273, 277, 282

Skarberga (Vårdinge) 244, 258

Skarpeberga (Överselö) 149, 163,
165, 177, 183 f, 189

Skeppet (Toresund) 82, 107 f, 109

***Skjelby** (Huddinge, Svartlösa) 146

Skillöt (Vårdinge) 244, 250 ff, 256
ff, 259, 264 ff

***Skirwista** (?Toresund) 109, 306

Skogby (Skå, Färingö tgslg) 306

Skogkvarn (Ärja) 72, 152 f, 156 f

***Skomakerstorp** (Ytterselö) 136,
141

Skrahäll (Ärja) 72, 152 f, 157

Skylsta (Tälje) 230, 238, 241

Skåne 327

Skäggesta (Barva, Österrekarne)
97

Skäggesta (Ytterselö) 124, 133 ff,
141, 142 f, 158

Skäggesta (Åker, Åker) 72

Skäggesta (Överselö) 43, 127, 163,
173, 180, 184 f

Skälby (Härad, Åker) 143

Skälby (Hölö, Hölebo) 227, 290

Skälby (Näs, Åsunda) 173

Skälby (Turinge) 209, 217, 220,
222 f, 298

Skälby (Överselö) 43, 161, 163,
173, 177 f, 185 f

Skälsta (Överenhörna) 112, 140,
212, 218, 301, 310 f, 316

Skämsta (Kärrbo, Siende) 61

Skär (Aspö) 38, 47, 49

Skärvsta (Tälje, Svartlösa) 110

Skäve (Åker, Åker) 158

Skäve (Överjärna) 248, 295 f, 314
f, 318, 321 f

Sköllersta, härad 228, 231

Slotan (Ytterjärna) 286, 297

Slottsholmen (se Täljehus)

Slottsvik (Toresund) 82, 109 f

***Slutatorp** (Turinge) 216, 217

Smedsta (Dunker, Villåttingen)
143, 192

***Smidiatorp** (Kärnbo) 71

Småland 27, 48 f, 78, 105, 154,
165, 171, 181, 188, 202, 230,
248, 258, 280

Snaggesta (Forssa, Oppunda) 134

***Snippa** (Överenhörna) 301, 311

Snista (Toresund) 82, 102, 110 f,
116, 173, 283

Solberga (Ludgo, Rönö) 228

Solberga (Nykyrka, Jönåker) 44 f

Solberga (Tveta) 225, 230 f, 231 f,
298

Sorunda sn, Sotholms hd 127, 207,
232, 251, 253, 294, 299, 306,
323 f

Sotholm, härad 26, 65, 106

Spelviks sn, Rönö hd 294, 323

Spånsvik (Toresund) 82, 111

S:t Nikolai sn, Jönåkers hd 62, 248,
250, 263, 321

Staby (Toresund) 82, 111 f, 165,
169

***Staffan verkmästares gård** (se

*Olof Jönssons gård, Tälje stad)

Stenby (Toresund) 82 f, 90, 92,
112, 116, 119, 173, 306
 Stene (Trosa, Hölebo) 261
Stene (Vårdinge) 244, 252, *259 f*
 Steninge (Husby, Ärlinghundra)
 229
Stensta (Ytterjärna) 85, 230, 286,
 291, 293 f, 297, 299, 319
Stensättra (Turinge) 140, 209, 211
f, 217 f, 248, 310
Stickberga (Toresund) 82, 91, *112*
ff, 173
 Sticklinge (Danderyds sn,
 Danderyds skplg) 230
Stjärna (Ytterenhörna) 220, 268,
277 f, 279
 *Stochæby (Ösmo, Sotholm) 306
 Stockby (Solna sn, Danderyds
 skplg) 230
 Stockholm, stad 42 f, 63, 76, 78,
 85, 154, 171, 175, 183, 188 f,
 241 f, 251, 264, 278, 304, 319 f,
 329, 332
 Strängnäs sn, Åkers hd 33, 36, 49,
 79, 86, 88, 102, 114, 171, 175,
 189, 200, 265, 297
 Strängnäs, stad och stift 23 ff, 39 ff,
 43, 46 ff, 50, 55 ff, 59, 63, 66,
 68, 71, 73, 86 f, 91, 94 ff, 99,
 112 f, 119, 126 f, 129, 136 ff,
 140, 142 f, 146 ff, 155, 165 f,
 168 ff, 175, 177–193, 199 ff,
 207, 210, 214 ff, 218, 220, 222,
 228 f, 232, 238 f, 247, 249, 252,
 254, 256 ff, 261 ff, 265 f, 269,
 271, 273, 278 ff, 288, 292 f,
 299, 305 ff, 311 f, 315 ff, 319,
 321, 324, 327, 330
 Strömsta (Teda, Åsunda) 186
Ströpsta (Turinge) 96, 208 f, 212,
 215, *218, 220 ff*
 Stuvsta (Huddinge, Svartlösa) 322
Stångarö (Tälje) 96, 228, 235 f,
241, 242
 ***Sund, Övre** (Turinge) 209, *219*

Sund (Vårdinge) 242, 244, 249,
 251 f, 255, *260 f*
 ***Sundby** (Bälinge, Rönö) 126
 Sundby (Funbo, Rasbo) 103
 Sundby (Malma, Villåtingen) 167
Sundby, Lilla (Kärnbo) 53, *71, 72*
Sundby, Stora (Kärnbo) 53, 59 f,
69, 71 f, 157
 Sundby (Sorunda, Sotholm) 306
Sundby (Toresund) 82, *114*
Sundby (Vårdinge) 244, 253, *261 f*
 Sundby, Stora (Öja, Västerrekarne)
 211, 221
 ***Sundh** (Sorunda, Sotholm) 294
 ***Sunds kvarn** (Turinge) 65, 209,
212, 219
Sundsör (se Sund, Övre)
 Sunnerbo, härad 181
Sursa (Överselö) 24, 163, 180, *186*
 ***Swaffleby** (?Ytterjärna, se Nibble)
Svalsta (Vårdinge) 244, 252, 254,
256, 262 f, 264
Svansta (Kärnbo) 51, 53, 58, 72
 Svartlösa, härad 23, 26, 110, 235,
 242, 290
Svarttorp (Kärnbo) 53, 72, 74
Svarttorp (Ytterselö) 124, *141*
 Svärta sn, Rönö hd 61, 134, 219
Sånghus (Överenhörna) 301, 303,
311
 Sånna (Asby, Ydre) 202, 239
Säby (Aspö) 38, 45 f, *47 ff, 205,*
303
 Säby (okänd sn) 316
Säby (Vårdinge) 243 f, 256, 258,
263, 296 ff
Säby (Ytterjärna) 263, 285 f, *297 f*
Sänkesta (Vårdinge) 244, 251, 254,
 258, 263
 ***Sätra** (Toresund) 83, *114 f*
Sättra (Vårdinge) 247, 257, *263 f,*
266
Sättra (Överenhörna) 301, 308,
311 f
 Sävsta (Näs, Åsunda) 167

Söderby (Munsö, Färentuna) 136

Söderby (Turinge) 209, 212, 215,
219 *f*, 220

Söderlänna (Länna, Åker) 184

Södermanland 22 *f*, 26 *f*, 51, 62,
85, 101, 122, 134 *f*, 167, 207,
230, 246 *f*, 254, 262, 267, 300,
313, 321

Södertälje (se Tälje stad)

Södertörn 22, 26

***Söderåker** (Överenhörna) 306,
312

Söra (Frustuna, Daga) 116

Sörby (Julita, Oppunda) 167

Sörtorp (Ytterselö) 124, 137, 141 *f*

Talby (Salem, Svartlösa) 143, 246,
266

***Talgby** (Tveta) 232

Tandla (Husby, Österrekarne) 146

Tappström (Ekerö, Svartlösa) 280

Tavesta (Överjärna) 226, 293, 314,
317, 322 *f*, 324

Taxinge (Taxinge) 197, 199, 206,
306

Taxinge socken 23 *f*, 26, 58, 62,
65, 70, 77, 143, 195, 197–207,
240, 242, 262, 306, 316

Tibble (Tveta) 225 *f*, 229, 232, 233
f, 298 *f*, 324

Tjust, härad 214, 258

***Tjuvakullen** (se *Olof Jönssons
gård, Tälje stad)

Toftnäs (Bolmsö, Västbo) 154

Tolfta (Lerbo, Oppunda) 167

***Tolketorp** (Ytterselö) 124, 142

Toresundshuvud (Toresund) 83,
114 *f*

Toresunds socken 24, 26, 33, 35,
61, 73, 79–121, 130, 143, 150,
155, 165 *f*, 168 *ff*, 173, 180,
189, 193, 241, 283, 297, 303,
306

Torlunda (Toresund) 83, 87, 99,
115, 121

Torp (Ärja) 58, 152 *f*, 157 *f*

***Torp** (Överenhörna) 301, 312

Torpa sn, Västerrekarne hd 167,
246

Torshälla, stad 265, 318

Torsåkers sn, Rönö hd 323

Torsättra (Vårdinge) 244, 264

Torö (Sorunda, Sotholm) 127, 232,
253, 299, 324

Transättra (Vårdinge) 244, 260,
264

Trindborg (se Täljehus)

***Troghwoøø** (Bälinge, Rönö) 290

Trosa, stad 105, 140, 208, 259, 328

Trosa sn, Hölebo hd 140, 261, 288

***Tryggesta** (Kärnbo) 58, 61 *f*, 72 *f*,
303

Trädgårdstorp (Toresund) 83, 115

Träkvista (Ekerö, Svartlösa) 110,

***Trälsnäs** (Ytterselö) 141, 142

Trögd, härad 167, 178, 186, 205,
307

Trönninge (Ekerö, Svartlösa) 211

Trössla (Vagnhärad, Hölebo) 216

Tuhundra, härad 184

Tullgarn (Hölö, Hölebo) 250

Tumbo sn, Västerrekarne hd 58,
246

Tuna (Ytterenhörna) 77, 267 *f*,
276, 278 *f*

Tuna (Ytterselö) 58, 123 *ff*, 131 *f*,
138, 142 *ff*, 149, 158, 173

Tuna (Överjärna) 293, 314, 321,
323 *f*

Turinge socken 24 *ff*, 56, 65, 68,
96, 140, 195, 202, 205, 207,
208–223, 228 *f*, 235, 238, 240 *f*,
248, 257, 281, 292, 298, 310,
316, 323

***Turingenäs** (se Näs, Turinge)

Tveta socken 24, 26, 65, 195, 210,
212, 224–234, 241, 246, 292 *f*,
296 *ff*, 304, 322, 324

***Twrunge** (Turinge) 220

- Tynnelsö**, kungsgård (Överselö)
 och fögderi 23, 26, 38 ff, 43,
 53, 165, 172, 180, 182, 186 ff
 Tyrved (Sorunda, Sotholm) 306
 Tyskland 331
 Tångsta (Kärrobo, Siende) 112
 Täby (Åker, Åker) 72, 192, 303
Tälje, stad 22 f, 76, 235, 326–333
Tälje socken 24, 26, 96, 110, 195,
 200, 205, 208, 215, 220, 228,
 230, 235–242, 261, 272, 281,
 292, 298, 305, 307
Täljehus, borg och län 23, 262,
 332 f
Tällebro (Överjärna) 299, 314, 324
Tälleby (Överjärna) 232, 314, 316,
 324 f
 Tärnö (Husby, Oppunda) 117,
 145,
 Tören (se Södertörn)
***Törnbacka** (Tveta) 225, 232, 296
 Tösta (Hölö, Hölebo) 216

***Ullawi** (Ytterjärna) 286, 298
Ullsberga (Toresund) 83, 110,
 112, 115 f
Ullsta (Ytterselö) 124, 127, 129 f,
 145 f, 175
***Ullunda** (Ytterenhörna) 277, 279
Ullunda (Ytterselö) 123 f, 146 f,
 147, 158
Ulriksberg (se *Kågesta)
 Ulvesta (Sorunda, Sotholm) 306
 Uppeby (Ösmo, Sotholm) 306
 Uppland 22, 27, 62, 99, 103, 136,
 145, 148, 151, 161, 167 f, 173,
 185, 202, 205, 215, 220, 230,
 248, 260
 Uppsala, stad 131, 182, 223, 292
Usta (Vårdinge) 244, 251 f, 254,
 259, 264 f
 Utterö (Tystberga, Rönö) 220
Utåker (Ytterselö) 124, 134, 143,
 146 f, 158, 185

 Vackerby (Frustuna, Daga) 148
Vacksta (Tveta) 225, 230 f, 232 f
***Vad** (Frustuna, Daga) 308
Vadholm (Aspö) 38, 42 f, 45, 47 f,
 49 f
 Vadsbro sn, Oppunda hd 246
 Vagnhärads sn, Hölebo hd 157,
 216, 310
 Vala (Frustuna, Daga) 252, 261
 Valla (Kärrobo, Siende) 61
Valla (Ytterselö) 124, 128, 134,
 143, 147 f, 175
Valla, Övre (Ytterselö) 99, 128,
 148 f, 150 f, 184
 Valla (Ösmo, Sotholm) 306
 Vallby sn, Österrekarne hd 246 f
 Valsberga (Åker, Åker) 72, 74, 185
 Valsta (Bettna, Oppunda) 60, 68
Valsta (Tveta) 225 f, 228, 230, 232,
 233, 234, 298
Valsta (Vårdinge) 244, 262, 265
***Valsta** (Ytterjärna) 285 ff, 291 ff,
 298 f, 299
Vannesta (Toresund) 83, 116 f
 Vansta (Ösmo, Sotholm) 306
 Vansö sn, Åkers hd 48, 94, 136,
 143, 189, 246, 249, 265, 271,
 307
 Varbro (Sköldinge, Oppunda) 167
Varneby (Ytterenhörna) 268, 273,
 278 f, 279 f, 281 f
 Vartsalansaari (Halikko sn,
 Finland) 221
Vaskhus (Ytterjärna) 232, 286 f,
 291, 293, 297 f, 299, 324
Vaxäng (Toresund) 83, 117 f, 173
***Vælliø** (Tälje) 241
Vedhorn (Aspö) 50
 Venngarn (S:t Olof, Håbo) 43
 Vevelsta (Husby, Oppunda) 266
 Viad (Grödinge, Svartlösa) 216
 Viby (Bettna, Oppunda) 87
***Wiby** (Västerljung, Hölebo) 259
 Viby sn, Grimstens hd 246, 305

Vidby (Turinge) 209, 211, 216,
220 *f*, 316

Vidbynäs (se Vidby)

Viggeby (Kärnbo) 52 *f*, 62, 72, 73
f, 78

Viggeby (Ytterselö) 99, 123 *f*, 144,
149 *f*, 190

Viggeby (Överselö) 149, 163, 183,
189 *f*, 191 *f*

Villberga sn, Trögds hd 62, 256

Villbergaby (Villberga, Trögd) 256

Villåttingen 25

Vinberga, Yttre och Övre

(Ytterenhörna) 242, 268 *f*, 273,
275, 277, 280 *f*, 283, 306 *f*

Vingåkers sn, Oppunda hd 246,
260

Visbohammar (Vårdinge) 244, 265

Visund (Näshulta, Österrekarne)
169

Vittinge (Överselö) 163, 167, 174,
179 *ff*, 190, 191

Vreta (Hölö, Hölebo) 227, 290

Vreta (Strängnäs, Åker) 114

Vreta (Toresund) 83, 92, 99, 101,
111, 117, 118, 119, 173

Vreta (Ytterselö) 99, 124, 149 *f*,
173, 175, 185

Vånga (Toresund) 83, 90, 92, 112,
118 *f*, 150, 193

Vårdinge socken 22 *ff*, 26, 65, 87,
101, 195, 201 *f*, 207, 217, 227 *f*,
242, 243–266, 282 *f*, 288, 295
ff, 319

*Wädeholm (okänd sn) 43

Väla (Överselö) 163, 167 *ff*, 180,
190 *f*

Vältesta (Vansö, Åker) 94, 249,
271, 307

Vängsö (Gåsinge, Daga) 252 *f*, 263
f

Värlund (Ludgo, Rönö) 228, 231

Värmland 170

Vänstra (Turinge) 209, 217, 220,
221

***Värnsta** (Kärnbo) 58, 74

Värsta (Turinge) 205, 209, 222,
223

Väsby (Ekerö, Svartlösa) 185

Väsby (Fogdö, Åker) 112

Väsby (Husby, Oppunda) 207

Väsby (Hölö, Hölebo) 227

Väsby (Trosa, Hölebo) 288

Väsby (Vårdinge) 244, 246, 248,
251, 259, 265 *f*, 282

Väsby, Lilla och Stora

(Ytterenhörna) 220, 266, 268,
278 *f*, 281 *f*, 283

Västbo, härad 154, 181

*Västerbolstad (Näs, Åsunda) 167

Västergötland 27, 48, 57, 78, 97,
158, 165, 170, 211, 215

Västerhaninge sn, Sotholms hd
137, 215, 293, 306, 323

Västerrekarne, härad 25, 58, 211,
221, 248

Västertälje socken (se Tälje
socken)

Västervik (Ösmo, Sotholm) 306

Västerås, stad 59, 78, 187

Västmanland 48 *f*, 58, 72, 112,
117, 165, 168, 170, 184, 215,
248, 263

Vävle (Jäder, Österrekarne) 137,
211

***Yppere** (Ytterenhörna) 221, 269,
272, 275, 277, 282, 283

Ytterby (Tveta) 225, 229, 233

Yttereneby (se Eneby, Ytterjärna)

Ytterenhörna socken 24, 26, 65,
77, 195, 205, 216, 220 *f*, 239,
242, 257, 266, 267–284, 300,
302 *ff*, 306 *ff*, 313

Ytterjärna socken 24 *ff*, 85, 195,
228, 230, 232, 246 *f*, 258, 263,
275, 285–299, 313, 317 *ff*, 323
f, 333

Ytterselö socken 23 *f*, 26, 33, 35,
42 *f*, 58, 99, 119, 122–151, 158,

166 ff, 171, 173, 175, 181, 184
f, 190, 193
Yxta (Mellösa, Villåttingen) 94
Åbo, stad och stift 188
Åby (Strängnäs, Åker) 33
*Åby (Taxinge) 143, 197, 200, 205,
206 f
Åby (Toresund) 83, 89, 119 f, 120
Åby (Vårdinge) 244, 246, 254, 257
f, 262, 266, 296
Åby, Norra (se Åby, Vårdinge)
Åby (Ösmo, Sotholm) 306
Åbykvarn (Toresund) 83, 120
Ådö (Helgesta, Villåttingen) 185,
238 f
Åker, härad 23 ff, 33, 56, 61, 64,
70, 96, 99, 105, 118, 132, 152,
186, 197, 200 f, 203, 246, 262
Åkerbo, härad 75, 253, 288
*Åkerby (Salem, Svartlösa) 232
Åkerby (Toresund) 81, 82, 111,
120 f
*Åkerby (Turinge) 96, 209, 215,
218, 220 f, 222
Åkers sn, Åkers hd 60 f, 65, 68, 70,
72, 74, 112, 152, 154, 156 ff,
185, 192, 203, 252, 303, 310
Åkra (Bettna, Oppunda) 60, 68
Ålö (Tveta) 65, 225, 228 f, 232 f,
233 f, 296
Ålö kvarn (se Ålö)
Ånsta (Tälje) 200, 216, 235 f, 238,
241 f, 261, 273, 280 f
Årby (Fogdö, Åker) 143
Årby (Kärnbo) 51 ff, 74
Årby (Turinge) 56, 68, 222
Årby (Ytterenhörna) 257, 268,
270, 273, 276, 278, 281, 282 ff
Årby (Överselö) 162 f, 169, 180,
189, 191 f
Årby, Stora (se Årby, Överselö)
Årdala sn, Oppunda hd 65
Årsta (Österhaninge, Sotholm) 325

Åsa (Ytterselö) 119, 123 f, 128, 150
f
Åshammar (Kattnäs, Daga) 266
Åsunda, härad 173, 186, 205
Åsva (Överjärna) 314, 320 f, 325
Åsvittinge (Kuddby, Björkekind)
257
*Åleby (Turinge) 205, 209, 216 ff,
220, 222, 223, 298
Åleby (Ytterselö) 123 f, 126, 130 f,
133, 139, 141, 148, 150, 193
Åleby (Överselö) 151, 163, 167,
179 f, 192 f
Älghammar (Björnlunda, Daga)
207
Älvesta (Sködinge, Oppunda) 167
Ängsholm (Ytterjärna) 286, 299
Ängö (Helgesta, Villåttingen) 166,
185
Ärja (Ärja) 152 ff, 158 f
Ärja socken 24, 26, 33, 35, 51, 58,
69, 72, 74, 77, 96, 118, 152–159
Ärla sn, Österrekarne hd 73
Ärnesta (Överselö) 129, 137, 163,
165, 173, 177, 180 f, 193 f
Ärnäs (Kärnbo) 52 f, 56, 74 ff, 177,
215
Öja (Björnlunda, Daga) 308
Ökna (?Dunker, Villåttingen) 261
Ökna (Toresund) 80, 83, 89, 101 f,
115, 121
Öknebo, härad 22 ff, 30, 35, 64,
105, 127, 195–325, 328
Öland 65, 106, 116, 171, 181, 188,
270, 304, 320
Örebro, härad 228, 231
Ösby (Strängnäs, Åker) 86
Ösmo sn, Sotholms hd 73, 215, 306
Östa (Ytterselö) 123 f, 132, 151
Österby (Hölö, Hölebo) 317
Östergötland 27, 57, 78, 85, 144,
165, 168, 170 f, 205, 211, 215,

221, 230, 234, 248, 253, 257 f,
263, 288

Österhaninge sn, Sotholms hd 215,
325

Österrekarne, härad 23, 25, 73,
146, 169, 205, 220, 246 f,

Östersättra (se Sättra, Vårdinge)

Östertälje sn, Svartlösa hd 235,
332, 281, 306

Östra Hargs sn, Åkerbo hd 253

Övereneby (se Eneby, Överjärna)

Överenhörna socken 24, 26, 48,
65, 106, 112, 140, 195, 205 f,
221, 227, 239, 267, 270 f, 273 f,

278, 281, 283, 292, 300–312,
316

Över-Gransta (se Gransta)

Överjärna socken 24, 26, 117, 195,
215, 226, 230, 232, 248, 255,
275, 285, 290, 292 ff, 299, 313–
325

Över-Kumla (se Kumla,
Ytterjärna)

Överselö socken 22 ff, 26, 33, 35 f,
41, 43, 57, 75, 86, 89, 94, 101,
127 ff, 137, 146 f, 149 ff, 160–
194, 234

Personregister

Titlar, släktförhållanden eller årtal anges i registret när det väsentligt underlättar identifieringen, t ex när flera personer i registret har samma namn och patronymikon. I övrigt hänvisas till gängse genealogisk litteratur. För bönder och borgare anges i regel hemorten om den är känd, för frälsepersoner endast i undantagsfall. Personer sorteras inte på binamn i detta register, exv återfinns Albertus Pictor under "Albertus", inte "Pictor". Yrkestitlar och det relativt vanliga läs- och skrivkunnighetsindikerande "djäkn" inleds inte med stor bokstav utom ifall då det är ett konventionellt ättnamn eller då det kan styrkas att det rör sig om ett ärfeligt binamn – Personregistret upptar endast personer som förekommer i källredovisningen. Beträffande personnamn se även inledningen s 14 f.

Aa, van der, se Mickel	– i Håsta 171
Abjörn (Bengtsson) Djäkn 40	– i Hässelby 172
Abraham Eriksson (Gyllenstierna)	– i Järsta 155
172, 176, 219, 260	– i Krågesta 133
– Kristiernsson (Leijonhufvud) 99,	– i Kumla 213
128, 133, 148, 150	– i Linga 319
Acelia, ?borgerska i Arboga 131	– i Lundby 255
– Johansdotter 157	– i Mörby 240
Adam av Bremen 327	– i Opptuna 139
Albertus Pictor 243	– i Skarberga 258
Albrekt, kung 187, 327	– i Skälby 217
Alexander VI, påve 140	– i Skäve 321
Algot Magnusson (Sture) 62, 94,	– i Sursa 187
104, 113 f	– i Torp 158
Alle i Eneby 89	– i Tuna 145
Almöätten, se Johan Larsson,	– i Valla 147
Johan (Larsson) Körning	– i Äleby 193
Ama, se Helena Larsdotter,	– Bagge 206
Holmger Larsson, Lars	– Båt 56, 199, 208, 217, 220, 223,
Ulfsson, Ulf Holmgersson	231 ff, 238, 298, 310, 315
Anders (Andreas)	– Bengtsson i Ånsta 242
– biskop i Strängnäs 148, 185	– Hansson, fogde 104 f
– kyherde i Vårdinge 250, 255	– Hansson (Ekeblad) 69, 74,
– i Alby (n 1424) 247	– Helsing 126
– i Alby (n 1450) 288	– Ingvarsson, fogde 229, 278, 280
– i Berga 211	ff, 307
– i Gesta 91	– Jönsson, rådman i Strängnäs 181
– i Hista 95	– Jönsson (Lidaätten) 99, 155 f
– i Hornby 133	– Karlsson i Ullsberga 116
– i Husby 306	– Karlsson i Ullsta 146

- Matsson (Hålbonasätten) 228, 231
- mjölnare 68 f
- skrivare, fogde 187
- Andreas, se Anders
- Anna Andersdotter (Banér) 270, 272, 275 f, 278 f, 283, 309
- Arvidsdotter (Trolle) 27
- Bengtsdotter (Lillie) 215
- Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 168, 179, 183, 191
- Fickesdotter (Bylow) 211 f, 216 f, 221
- Gustavsdotter (Stenbock) 135
- Josefsdotter (Djulaätten) 56 f, 67, 75, 214 f, 320
- Karlsdotter (Vinstorpaätten) 260
- Klemetsdotter (Hogenskild) 115, 136
- Matsdotter (Körning) 247
- Matsdotter (Lillie) 48
- Nilsdotter (Bese) 250, 260, 264
- Pedersdotter (Gladhemsätten) 322
- Pedersdotter (Örnflycht) 135, 138, 141
- Reinholdsdotter, abbedissa i S:ta Klara kloster 126
- Anund, biskop i Strängnäs 97, 107, 110, 112, 171, 185, 201, 205, 238 f, 280, 305 f
- i Eknäs 129, 146, 175
- i Gersta 321
- i Ånsta (bomärkessigill) 200, 216, 238, 242, 261, 273, 280 f
- Bosson (balk), hdshövd 25
- Dansson, frman 199, 202
- Haraldsson (vingad lilja) 75 f
- Jönsson 146
- Nilsson, frman 113
- Röríksson (Rörík Birgerssöns ätt) 48
- Stensson (Ulv) 138
- Sture 79, 104, 120, 230

- ”Anundssönernas ätt”, se Anund
- Dansson, Nils Anundsson
- Arend, lekbroder 77
- Arne i Gesta 91
- Arnold, biskop i Strängnäs 258
- Svarte, borgare i Stockholm 200, 206
- Arvid i Klahammar 175
- i Måltveta 231
- Gota, borgare i Stockholm 133
- Knutsson (Drake) 135
- Olofsson (Drake) 154, 158 f
- Trolle 44, 95
- Turesson (Trolle) 92, 110
- Västgöte, fogde 69
- Aspenäsätten, se Bengt Jonsson, Birgitta Jonsdotter, Elin Bengtsdotter, Filip Birgersson, Gregers Bengtsson, Ingeborg Gregersdotter, Jon Knutsson, Knut Bengtsson, Lars Ulfsson
- Axel Olofsson (Skanke) 94,
- Pedersson (Tott) 45
- Bagge, se Nils Bagge
- Banér, se Anna Andersdotter,
- Dorotea Knutsdotter, Isak Isaksson, Knut Eskilsson, Nils Eskilsson, Per Axelsson, Sigrid Eskilsdotter
- Barketorpsätten, se Jon Elofsson
- Barun, se Birgitta Tyrgilsdotter, Sestrid Knutsdotter
- Beata Arvidsdotter (Trolle) 192
- Fickesdotter (Bylow) 211 f, 216 f, 221
- Ivarsdotter (Tott) 95
- Beneke, kanik i Strängnäs 175
- Beneätten, se Ragvald Johansson
- Bengt (Benedikt)
- djäkn 252
- i Husby 132
- i Klahammar (n 1419) 175
- i Klahammar (n 1510) 175
- i Lina 239

- i Linga 319
- i Lundby (n 1415) 178
- i Lundby (n 1445–56) 178
- i Läggesta 68
- i Skäggesta 184
- i *Ullunda 279
- i Varneby 279
- i Väsby 266
- i Äleby 151
- Jonsson, frman 182
- Jonsson (Aspenäsätten) 68, 75 f
- Filipsson (Ulv) 167 f
- Lydersson i Brunnsberg 127
- Magnusson (Stenstaätten) 88, 91, 110 f, 114, 216, 238, 247, 249, 270, 273, 276, 278 ff
- Nilsson, fogde 64 105, 132
- Nilsson (Lejonansikte) 68, 165, 211 f, 214, 216, 218, 220 ff, 275, 282, 307
- Nilsson (Schack av Skylvalla) 143, 145
- Petersson (tre vingar) 217, 248
- Ryning 142
- Stensson (Natt och Dag) 23, 228, 231, 332
- Torstensson, kyherde i Stockholm 175
- Uddsson (Vinstorpaätten) 121
- Bengta (Benedicta)
- Håkansdotter (?tinnskura) 210
- Jönsdotter (Svarte Skåning) 48
- Matsdotter (Lillie) 37, 45
- Bese, se Anna Nilsdotter, Gunhild Johansdotter, Johan Bese, Karin Nilsdotter
- Bielke, se Birgitta Stensdotter, Erik Stensson, Katarina Stensdotter, Kristina Stensdotter, Margareta Bengtsdotter, Nils Turesson, Peder Turesson, Sten Bengtsson, Sten Stensson, Sten Turesson (d 1350), Sten Turesson (d 1431), Ture Eriksson, Ture Pedersson, Ture Stensson, Ture Turesson
- Bielkenstierna, se Hans Klasson
- Birger (Börje)
- i Brösicke 181
- i Lövsta 274
- i Väla 191
- i Äleby 193
- Birgersson, domprost i Strängnäs 177, 181, 186
- Job (människohuvud) 220
- Magnusson, kung 47, 49, 187, 265
- Magnusson (Magnus Marinasons ätt) 107, 109, 294
- Nilsson (Grip) 116 f, 139, 143 ff
- Nilsson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 110, 216, 276, 278 ff, 322
- Ulfsson (Ulvåsaätten) 227, 230 f, 233, 238, 241, 317, 321
- Birgitta (Brita)
- hustru 126
- Andersdotter (Ekeblad från Rekarne) 60, 69, 71 f, 157
- Anundsdotter (balk belagd med tre sparrar) 59
- Bengtsdotter (Lillie) 215
- Filipsdotter, frkvinna 49
- Hansdotter (Tott) 112, 170
- Joakimsdotter (Brahe) 117, 139, 145
- Johansdotter (Bukhorn) 322
- Jonsdotter (Aspenäsätten) 166 ff, 179, 182, 190 ff
- Jönsdotter (Stenstaätten) 136 f, 139
- Jönsdotter (Svarte Skåning) 48
- Karlsdotter (delad sköld) 167 f
- Knutsdotter (Lejonbjälke) 40, 42
- Larsdotter, frkvinna 110, 127, 232, 299, 324
- Larsdotter (Tre rosor) 250
- Magnusdotter (Frille) 103

- Magnusdotter (Natt och Dag) 99, 128, 133, 148 ff, 228, 283, 289
- Magnusdotter (Porse) 214 f, 222
- Mickelsdotter (Ärnäsätten) 178, 181 f, 184
- Nilsdotter (två spetsar uppifrån) 228, 246
- Olofsdotter (Tott) 211 f, 217 f, 227, 240, 287, 289 f, 292, 298, 305, 310, 317, 323 f
- Ottesdotter (Peccatel) 130, 133, 136 f, 139 ff, 332
- Sonesdotter, frkvinna 331
- Stensdotter (Bielke) 104
- Tordsdotter (Bonde) 292
- Trottesdotter (Ekaätten) 42
- Turesdotter (Trolle) 143
- Tyrgilsdotter (Barun) 86
- Björn i Eneby 290
 - i Husby 131
 - i Karlby 132
 - i Krågesta 133
 - i Lundby (n 1425) 178
 - i Lundby (n 1491) 178
 - i Mora 319
 - i Mörby 250
 - i Smedsta 143
 - i Sund 261
 - i *Torp 312
 - i Täby 192
 - i Valla 147
- (Eriksson) i Vaskhus 299
- i Viggeby 149
- i Östa 151
- Johansson, präst 87, 257
- Pedersson (björnram) 316, 324 f
- Skytte i Ene 317
- Stubbe 253
- Bjugg, se Sven Bjugg
- Björnlår, se Lars Gerekesson
- Blanka, drottning 327
- Bo Djure, hövitsman på Täljehus 332
- Jonsson (Grip) 46, 48, 54, 56 ff, 66, 68, 70 ff, 88, 94, 96, 101, 104, 110, 130, 134 f, 139, 141, 143, 147 f, 157, 179, 181, 190, 199 ff, 207, 211, 213, 216, 218, 220 ff, 227, 230 f, 233, 238, 241, 246, 248 f, 251 f, 254 f, 257 ff, 262 ff, 269 f, 272, 274 ff, 280, 282 f, 290, 303, 308, 311, 317, 321
- Knutsson (Grip) 130
- Bolt, se Henning Bolt
- Bonde, se Birgitta Tordsdotter, Karl Knutsson, Kristina Karlsdotter, Magdalena Karlsdotter, Peter Bonde, Rörrik Bonde
- Bote i Stene 259
- Botild, frkvinna 139
- Olofsdotter (tre björnramar) 170, 173, 176
- Botulf i Skäggesta 97
- Botvid i Alby 246
- i Ene 317
- i Håknäs 290, 294
- i Norrby 102
- i Stene 260
- i Tavesta 323
- Larsson, ståthållare 63
- Bragde, se Johanna Torgilsdotter
- Brahe, se Brita Joakimsdotter, Johanna Torgilsdotter, Lage Brahe
- Bralsthorp, se Notholm Eggardsson
- Brand, se Sven Brand
- Bravid i Stene 252
- Brita, se Birgitta
- Brun, se Sigge Brun
- Bryning, se Gert Bryning
- Brynolf, kanik i Strängnäs 239, 241
- Bukhorn, se Brita Johansdotter, Johan Gyntersson
- Bydelsbach, se Hebbila Albrektsdotter
- Bylow (Bulow), se Anna Fickesdotter, Beata

Fickesdotter, Detleff Bylow,
 Ermegard Bylow, Ermegard
 Fickesdotter, Ficke Bylow,
 Johan Bulow
 Båt, se Anders Båt
 Båt av Billa, se Olof Arvidsson
 Bååt, se Johan Pedersson, ?Nils
 Arvidsson, Offe Nilsson
 Bölja, se Kjell Nilsson
 Cecilia i Åleby 131, 133, 139, 151,
 193
 – Haraldsdotter (vingad lilja) 76
 – Knutsdotter, frkvinna 61
 – Olofsdotter (initialsigill) 291
 – Olofsdotter (Stenbock) 135
 – Ulfsdotter (Ulvåsaätten) 230
 Claus, se Klas (Klaus)
 (von) Coberg, se Påvel von Coberg
 Dan Jonsson (Stjärnbalk) 85, 90
 Detleff Bylow 221
 Dionysius i Balsberga 248
 Djulaätten, se Anna Josefsdotter,
 Gertrud Josefsdotter, Karin
 Josefsdotter, Josef Pedersson,
 Jöran Josefsson
 Djure, se Bo Djure
 Djäkn, se Abjörn Bengtsson, Olof
 Djäkn
 Djärv i Bränninge 227, 304
 Dorotea Knutsdotter (Banér) 303
 Drake, se Arvid Knutsson, Arvid
 Olofsson, Klas Drake, Kristiern
 Drake, Olof Drake
 Drake av Intorp, se Nils Arvidsson
 Dräggestaätten, se Simon Djäkn
 Due, se Peder Due
 Dume, se Greta Dume
 Dyssiin, se Ficke Dyssiin
 Ebbe i Lönnberga 180
 Eggert Krummedige 126, 130, 136
 Eichelberger, se Kristoffer
 Eichelberger

Ekaätten, se Birgitta Trottesdotter,
 Gregers Magnusson, Karl
 Magnusson, Magnus Karlsson
 Ekeblad, se Anders Hansson, Erik
 Andersson, Ingeborg
 Hansdotter, Klas Andersson
 Ekeblad från Rekarne, se Brita
 Andersdotter
 Ekeblad från Västerfärnebo, se
 Folke Karlsson, Karl
 Ingebjörnsson, Lars
 Ingebjörnsson
 Elef i Börsta 148, 151
 Elin (Elena, Elina, Helena)
 – hustru 155
 – Bengtsdotter (Aspenäsätten) 295
 – Filipsdotter (trana) 146
 – Folmersdotter (Lunge) 62
 – Gustavsdotter (Sture) 37
 – Larsdotter (Ama) 76
 – Matsdotter (Hålbönäsätten) 321 f
 – Nilsdotter (Sparre av Hjulsta och
 Ängsö) 45, 47, 50
 Elofssönernas ätt, se Johan
 Elofsson
 Engelbrekt Engelbrektsson 328
 Erengisle (Eringisl)
 – i Stensta 297
 – Jonsson (båt) 110, 127, 232, 299,
 324
 – Nilsson d y (Hammerstaätten) 23,
 211, 217, 305, 310
 – Nilsson d ä (Hammerstaätten)
 140, 217, 310
 – Näskonungsson (delad sköld)
 167 f
 Erik (av Pommern), kung 23, 259,
 288, 328
 – XIV, kung och hertig 64, 99,
 103, 105, 253, 329, 331
 – biskop i Strängnäs 140, 184 f,
 187, 199 ff, 203 f, 207
 – munk 327
 – i Berg 126
 – i Eneby 89

- i Gersta 292
- i Gertre (n 1447) 60
- i Gertre (n 1510) 60, 155
- i Hjortsberga 252
- i Husby 131
- i Kjulsta 295
- i *Kågesta 100
- i Linga 252, 319
- i Lisselberga 133
- i Mora 319
- i Nibble 296
- i Nöttesta 309
- i Odensicke 138
- i Runsö 183
- (Johansson) i Sund (?bomärke i sköld) 249, 252, 260 f
- i Sursa 186
- i Tavesta 323
- i Tuna (n 1400) 278
- i Tuna (n 1548) 145
- i Varneby 280
- i Vaskhus (n 1406) 299
- i Vaskhus (n 1479) 299
- i Årby 283
- i Östa 151
- Andersson i Ettersta 127, 166 f, 169, 191 f
- Andersson (Ekeblad) 60, 68, 71
- Arvidsson, fogde 63, 78
- Axelsson (Tott) 36 f, 43 ff, 49 f, 136 f, 320 f, 325
- Birgersson, hertig 305 f
- Dalkarl, fogde 64, 106, 112, 212, 218, 310
- Eriksson (Gyllenstierna) 260
- Fleming 221
- Folkesson (Lillie) 170
- Håkansson, ståthållare 189
- Johansson (Vasa) 104
- Kagg, domprost i Strängnäs 146
- Karlsson (tre björnramar) 289, 333
- Karlsson (Vasa) 182
- Kettilsson (Puke) 293, 297, 299
- (van) Lipen 262
- Magnusson, kung 293
- Månsson (Natt och Dag) 136, 185
- Nilsson, borgare i Strängnäs 149 f
- Nilsson i Stångarö 241 f
- Nipertz 211, 288
- Pedersson i Kumla, länsman 214
- Pedersson i Stjärna 278
- Petersson, frman 85, 90
- Puke (Rossviksätten) 23, 332
- skrivare 86
- Stensson (Bielke) 117
- Trolle 41, 44 f, 165
- Valdemarsson 47 ff
- Erland i Äleby 193
- Matsson (sparre) 94 f, 211, 218, 222
- Ermegard Bylow 221
- Eggerdsdotter (Frille) 45
- Fickesdotter (Bylow) 211 f, 216 f, 221
- Ermund i Valla 148
- Ernvard i Kämsta 238
- Ernst Jonsson, hdshövd 45 f
- Esbjörn i Lundby 255
- i Stene 259
- i Vidby 221
- Håkansson 241
- Kristiernsson (Hjorthorn) 321
- Estrid, hustru 46
- Everstein, se Hans av Everstein, Filippa Hansdotter
- Fargalt, se Ingegerd Magnusdotter, Magnus Ragvaldsson, Peder Ragvaldsson, Ragvald Magnusson, Ragvald Nilsson
- Farman i Hanelund 252
- Faste i Norrby 102
- Ficke Bylow 221
- Dyssiin, kartusianbroder 76
- Filip (Philippus)
- i Björkeby 86
- Axelsson (Tott) 45

- Birgersson (Aspenäsätten) 182
- Karlsson (Folkungaättens oäkta gren) 276
- Karlsson (Mälsåkersätten),
hdshövd 25, 134 f, 142
- Larssons ätt, se Finvid Larsson,
Lars Filipsson, Magnus
Filipsson
- Olofsson (hjärta) 134
- Pedersson (trana) 24, 139
- Filippa, drottning 328, 332
- Hansdotter (av Everstein) 62
- Finkenow, se Katarina Nilsdotter,
Nils Finkenow
- Finne Bang i Kvedesta 229
- Finstaätten, se Johan Ängel,
Ragnhild Erlandsdotter
- Finvid i Gesta 91
- i Kumla 213
- i Kwicksta 89, 99, 118
- i Lövsta 319
- i Skäggesta 184
- i Ullsberga 116
- i Ånsta 242
- Björnsson 200, 242
- Larsson (stjärna), prebendat i
Uppsala domkyrka 200, 205,
271 ff
- Larsson (Filip Larssons ätt) 202,
223, 306, 312
- Magnusson (Magnus Marinasons
ätt) 265
- Ragvaldsson (initialsigill) 25
- Ragvaldsson (Peter Finvidssons
ätt) 48, 56, 61, 70, 72, 104, 269,
272, 303, 308, 311
- Fleming, se Erik Fleming, Ivar
Fleming, Lars Fleming
- Folke i Linga 319
- Gregersson (Lillie) 40, 165, 169 f,
183
- Johansson (Ängel) 43
- Karlsson (Ekeblad från
Västerfärnebo) 61

- Folkungaättens oäkta gren, se Filip
Karlsson, Gregers Bengtsson,
Gregers Magnusson, Knut
Gregersson, Magnus
Gregersson, Peter Magnusson
- Forsaätten, se Lars Knutsson
- Forstenaätten, se Hans Pedersson,
Stig Bengtsson
- Frille, se Ermegard Eggerdsdotter,
Birgitta Magnusdotter, Magnus
Frille
- Fris, se Johan Fris
- Färla, Karl Erikssons ätt, se Johan
Karlsson, Karl Eriksson, Ulf
Bengtsson, Åke Bengtsson
- Färla, Orestes Keldorssons ätt, se
Johan Karlsson, Karl Oresteson
- Färla, Tyrgils Klemenssons ätt, se
Magnus Tyrgilsson
- Gammal i Näsby 240
- Gera, se Jöran Holgersson, Karl
Holgersson, Karl Knutsson
- Gerhard i Bränninge 227
- i Linga 254
- i Skabro 277
- Gerst, se Kolbjörn Gerst
- Gert Bryning, borgare i Stockholm
126
- Gilkin Håkansson (hjorthorn) 85
- Gismund i Väsby 282
- Gjurd Petersson (halv lilja),
ärkedjåkne 118
- Gladhemsätten, se Anna
Pedersdotter
- Gotskalk Bengtsson (Ulv) 137, 167
f
- Gregers, kyherde i Ösmo och
kanik i Strängnäs 306
- i Brunnsberg 128, 148
- i Harby 94
- i Långbro 256
- i Runsö 183
- i Årby 257, 283

- Bengtsson (Aspenäsätten) 288, 294 ff
- Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) 295
- Folkesson (Lillie) 170
- Klemetsson i Jursta 281, 283
- Kristiernsson, frman 134
- Magnusson (Ekaätten) 50, 185 f
- Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 46, 48
- Matsson (Lillie) 57, 70, 126, 165, 169 f, 183
- Gren, se Katarina Ivarsdotter, Måns Gren
- Greta Dume 62
- Grip, yngre ätten, se Birger Nilsson, Nils Bosson, Peder Nilsson
- Grip, äldre ätten, se Bo Jonsson, Bo Knutsson, Knut Bosson, Margareta Bosdotter
- Gudfrid i *Kil 174
- Gudlef i Skarberga 258
- Gudmund i *Hundista 96
- i Riby 59, 68
- Persson 214 f, 220
- Petersson 139
- skrivare 174
- Gudsten i *Kågesta 100
- Gumsehuvud, se Gustav Karlsson, Katarina Karlsdotter
- Gunhild Johansdotter (Bese) 127
- Uddormsdotter (Rakeredsätten) 239
- Gunnar i Gesta 91
- i Krågesta 133
- i Sursa 186
- i Östa 151
- Larsson (Schack) 131
- Gustav (Gustaf, Götstaf)
- I, kung 27, 39 ff, 43, 45 ff, 49, 51, 55 ff, 63 f, 66 ff, 85 ff, 92 f, 95 ff, 103 ff, 108 f, 111 f, 114 ff, 126, 128 ff, 132 ff, 136 ff, 140 ff, 144 f, 147 f, 150, 154 f, 157 ff, 168, 172, 174 f, 178 f, 181, 183 f, 186, 188 f, 191 f, 194, 200 ff, 206 f, 212, 214 f, 217 ff, 221, 226 f, 230 ff, 237, 240, 248, 253 f, 270 ff, 278 f, 283, 289, 291 ff, 296, 298, 303 ff, 317 ff, 323 ff, 329 ff
- Algotsson (Sture) 104
- Arvidsson (Sparre av Vik) 167
- Folkesson (Rossviksätten) 54, 57 f, 61, 72, 74, 143, 157, 200, 204
- Johansson (Tre rosor) 171, 176, 275
- Kaffe 56 f, 67, 75, 214 f, 320
- Karlsson (Gumsehuvud) 43
- Larsson (Ängaätten) 257
- Matsson (stjärna) 246, 249, 252, 258 f, 307
- Olofsson (Stenbock) 135
- Trolle, ärkebiskop 77
- Guttorm i Alby 247
- i Tuna 278
- Gyllenhorn, se Jöns Birgersson
- Gyllenstierna, se Abraham Eriksson, Erik Eriksson, Karin Eriksdotter, Kristina Nilsdotter, Nils Eriksson, Nils Karlsson
- Göran, se Jöran
- Görvel Fadersdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 303, 306
- Hake, se Johan Hake, Jöns Hake, Truls Hake
- Halden (Haldan)
- i Björk 149, 184
- i Ströpstå 218
- i Vittinge (n 1365–80) 190
- i Vittinge (n 1468) 190
- i Ärnesta 194
- Halsten, kung 235
- i Husby 43
- i Håsta 171
- Petersson (delad sköld med kulor i nedre fältet) 91, 113

Hammerstaätten, se Erengisle
 Nilsson d y, Erengisle Nilsson d
 ä, Ingevald Estridsson,
 Katarina Erengisledotter
 Hans, biskop i Strängnäs 86
 – kyherde i Tälje 331
 – i Björkeby 166
 – från Trosa, tjuv 328
 – Barstho 166
 – Eriksson, fogde 46
 – av Everstein, greve 23, 62
 – Gunnarsson i Norrby 102
 – Ivarsson, fogde 46
 – Jakobsson (Simla) 71
 – Klasson (Bielkenstierna) 258,
 293, 325
 – Kyle 288
 – Magnusson, kanik i Strängnäs 86
 – Myntare, borgmästare i
 Stockholm 175
 – Nilsson, frman 269, 308
 – Unge, fogde 86
 – Åkesson (Tott) 170
 Harald Gudmundsson (vingad
 lilja) 76
 – Knutsson (Soop) 170
 – Lake, fogde 63, 206
 – Olofsson (Hjulstaätten) 61
 Harok i Ljunga 24, 177
 Hartvik Flög, fogde 62
 – Veydeman, köpman i Stockholm
 331
 Hebbila Albrektsdotter
 (Bydelsbach) 211
 – Siggesdotter (Sparre av Rossvik)
 220 f
 Heine Berendson 154
 Helena, se Elin
 Helga, frkvinna 92, 97, 111, 118,
 120
 – Petersdotter (Peter Ragvaldssons
 ätt) 167 f
 Helge Pettersson, domprost i
 Strängnäs 129, 166

Helsing, se Anders Helsing, Sven
 Helsing
 Hemming, ärkebiskop 265
 – i Husesta 254
 – i Sursa 186
 – i Tuna 145
 – i Vittinge 190
 – av Runsö, frman 182
 – Magnusson, domprost i
 Strängnäs 86
 – Ragvaldsson, frman 270, 304
 Henning Bolt 256
 Henrik, kyherde i Turinge 229
 – i Tuna 145
 – i Överselö, prost 26
 – Hjärne 108 f
 – (van) Köllen, byggmästare 63
 – Nilsson (Örboholmsätten) 256
 – Simonsson, fogde 105
 Henzikin Valborgsson 119, 166,
 180, 193
 Herman i Eneby 168
 Hidinmund i Sursa 186
 – i Övre Valla 149
 Hind, se Magnus Hind
 Hinse i Stenby 112
 Hjort av Vilsta, se Påvel
 Magnusson
 Hjorthorn, se Esbjörn
 Kristiernsson, Ingegerd
 Ingelsdotter, Kristiern
 Esbjörnsson, Märta
 Kristiernsdotter
 Hjulstaätten, se Harald Olofsson,
 Olof Haraldsson
 Hjärne, se Henrik Hjärne, Jon
 Hjärne d y
 Hogenskild, se Anna
 Klemetsdotter
 Holmger (Holger, Honger)
 – ?bonde i Kärnbo sn 56, 68, 223
 – i Björkeby (n 1350) 166
 – i Björkeby (n omkr 1400) 86
 – i Kämsta 239
 – i Stene 261

- Larsson (Ama) 75 f, 220
- Holmsten (Holsten)
- i Brösicke 128
- i Håknäs 294
- i Strömsta 186
- Holvast (Holmfast, Holmvast)
- i Gällsta 251
- i Hanelund 252
- i Hansta 238
- i Ljunga 177
- i Snista 110
- i Stuvsta 322
- i Värsta 222
- Hvässing, se Vässing
- Håkan i Eneby 89
- i Gesta 91
- i Husesta 254
- i Salby 107
- i Stene 260
- i Åkerby 120
- Andersson, kanik i Strängnäs 86
- (Ingeborgsson) Läma 248, 251
- Johansson 259
- Tunessons (Tunasons) ätt, se
Ingeborg Ragvaldsdotter,
Ragvald Magnusson
- Vässing (halv båt) 250
- Hålbönäsätten, se Anders Matsson,
Elin Matsdotter, Ingrid
Matsdotter, Mats Andersson
- Hård af Segerstad, se Peder
Jönsson
- Hästesko, se Jakob Henriksson
- Hösa, se Karl Hösa
- Iliana Ragvaldsdotter, hustru till
Gustav Matsson 226, 307
- Inga Birgersdotter
(Likvidssönernas ätt) 234
- Inge d y, kung 235
- d ä, kung 235
- Ingeborg, frkvinna 94
- hustru 304
- Elofsdotter (vingad pil) 75
- Filipdsdotter (Tott) 45
- Gregersdotter (Aspenäsätten) 50
- Gregersdotter (Sandbroätten) 68,
75 f
- Gustavsdotter, frkvinna 217, 248
- Hansdotter (Ekeblad) 131, 144,
157
- Johansdotter (Moltke) 137, 167 f
- Magnusdotter (Kase) 185
- Nilsdotter, frkvinna 88
- Ragvaldsdotter (Håkan
Tunessons ätt) 247 f, 251
- Sigvardsdotter 234
- Simonsdotter 290 f
- Torstensdotter, frkvinna 107,
109
- Ulfsdotter (Ulv) 182
- Åkesdotter (Tott) 27, 63, 76 f, 79,
115, 128, 133, 136, 140, 142,
194, 203, 212, 218, 227, 240,
288 ff, 292, 298, 305, 310, 317,
323 f
- Ingerd (Ingegärd)
- ?i Vårdinge sn 256
- Birgersdotter, frkvinna 174, 220
- Ingelsdotter (Hjorthorn) 249
- Larsdotter (Lars Björnssons ätt)
42
- Magnusdotter (Fargalt) 85
- Ingel Jönsson (hjorthorn) 331
- Ingemar i Fjällsta 130
- i Åsa 150
- Ingemund (Olofsson) i Al 216, 223,
270, 272, 276
- i Bränninge 226
- i Gersta 292
- i Glia 292
- i Karlby 132
- i Kumla 99
- i Tappström 280
- i Varneby (n 1364) 279
- i Varneby (n 1446–59) 280
- i Åleby 193
- Andersson, kyherde i Hölö 216
- Ingevald i Al 269
- i Farsta (n 1364) 291

- i Farsta (n 1444–51) 291
- i Farsta (n 1496) 291
- i Lundby 255
- i Norrby 102
- Dawi, borgare i Tälje 330
- Eskilsson, prebendat i Strängnäs domkyrka 249
- Estridsson (Hammerstaätten) 126, 261
- Johansson (Värmske) 171
- Magnusson (Magnus Marinasons ätt), kanik i Strängnäs 85, 265, 297
- Ingrid, ?tjänstekvinna 42
- i Nöttesta 309
- i Skäggesta 97
- Botolfsdotter 250
- Gregersdotter 242
- Gustavsdotter (Rossviksätten) 58
- Håkansdotter, borgarhustru i Stockholm 259
- Larsdotter (hjorthorn) 228, 231
- Matsdotter (Hålbönäsätten) 266
- Isak Isaksson (Banér) 228, 246, 248
- Ivar Fleming 250, 260, 264
- Ivarsson (Liljeörn) 254, 265, 315
- Olofsson (Måbyätten) 322

- Jakob (Jap, Jeppe)
- i Berga 127, 146, 175
 - i Björkeby 86
 - i Edesta 250
 - i Jumsta 228, 234
 - Henriksson (Hästesko) 64, 105
 - Ingelsson i Lida 156
 - Israelsson, ärkebiskop 327
 - Ulfsson, ärkebiskop 77, 142, 329
 - verkmästare, borgmästare i Tälje 328

Jens Rud, hövitsman på Täljehus 23, 332

Jeppe, se Jakob

Johan (Johannes, Joen, Jon), se även Hans, Jöns

- frman 147
- kyherde i Tälje 331
- i Balsberga 248
- i Berga 127
- i Bångsta 212
- i Eneby (n omkr 1400) 91
- i Eneby (n 1491) 89
- i Farsta 25, 234
- i Husby 132
- i Häpplinge 46
- i Järsta 155
- i Jättne (n 1445) 181
- i Jättne (n 1491) 174
- i Kinger 143
- (Gudvastsson) i Klahammar 175
- i Klahammar 129, 166
- i *Kolsund 132
- i Kumla (n 1384–97) 213
- i Kumla, smed (n 1405–07) 213
- i Kumla (n 1496) 213
- i Kvartinge 204
- i Lundby (n 1447) 178
- i Lundby (n 1496) 255
- i Molsta 257
- i Näsby 240
- i Rösta 277
- i Skabro 277
- i Skillöt 259
- i Skälby 217
- i Stickberga 113
- i Sund 261
- i Säby 263
- i Sättra, skräddare 264
- i Tuna (n 1449) 323
- i Tuna (n 1468) 144
- i *Twrunge, smed 220
- i Vacksta 233
- i Viad 216
- i Viggeby 149
- i Vittinge 190
- i Vånga 119
- i Ärja 158
- Albrektsson i Salby 108
- Andersson, borgare i Stockholm 259

- Bengtsson 149
- Bese 131, 186, 191
- Björnsson (björn) 67, 94, 109
- Bulow 221
- Elofsson (Barketorpsätten) 288
- Elofsson (Elofssönernas ätt) 176, 181 f, 193
- Eriksson i Edesta 250
- Fris 157
- Fris, fogde 188
- Gudmundsson i Ekeby 167
- Gyntersson (Bukhorn) 265, 322
- Hake (?sparre) 249 f, 262, 265 f
- Hjärne d y 108
- Karlsson (Färila), domprost i Linköping 229, 308
- Karlsson (Färila), hdshövd 23, 25, 219, 249, 254, 266, 332
- Knutsson (Aspenäsätten) 76
- Larsson (Almöätten) 184
- (Larsson) Körning (vingat svärd) 50
- Larsson (Thyttell), kanik i Strängnäs 86, 146, 278, 282
- Magnusson 155
- Magnusson (Natt och Dag) 211 f, 217, 221
- Pedersson i Kwicksta 99
- Pedersson i Sättra 264
- Pedersson i Östa 151
- Pedersson (Bååt) 216, 219, 222
- Påvelsson i Harby 94
- Påvelsson i Stjärna 278
- Påvelsson i Ullsta 146
- Påvelsson i Viggeby 149
- Ragvaldsson, frman 270, 304
- Salormsson, frman 46, 48
- Sandersson, kartusianbroder 76 f
- Siggesson i Skillöt 250, 252, 255 ff, 259, 263 ff
- Skarpe i Bränninge 227
- skrivare, se Jon Elofsson (Barketorpsätten)
- Åkesson (Natt och Dag) 240, 248, 251, 255, 257, 264
- Ängel (Finstaätten) 88, 294, 297
- överskärare, borgare i Stockholm 157
- Johanna Torgilsdotter (Bragde) 200 f, 204, 207, 213, 223, 249
- Jon, se Johan
- Jordan Letta i Gillberga 259
- Jöns (Jösse), se även Jens
 - herr, fogde 188
 - i Al 269
 - i Alby 247
 - i *Betaby 55
 - i Billsta (n 1364) 316
 - i Billsta (n 1444) 316
 - i Bo (n 1420) 226
 - i Bo (n 1496) 226
 - i Bromby 88
 - i Brunnsberg 128
 - i Edeby 88
 - i Eneby 168
 - i Farsta 291
 - i Fröslunda 170
 - i Hallsta 272
 - i Harby 94
 - i Hölö, prost 26
 - i Jursta 307
 - i Kumla 213
 - i Kämsta 305, 307
 - i Lida (n 1400–06) 273
 - i Lida (n 1496) 273
 - i *Lytslunda 181
 - i Mölnbo 257
 - i Nora 275
 - i Nådhammar 257
 - i Skälsta 310
 - i Solberga 231
 - i Stene 260
 - i Sund 261
 - i Tuna 143
 - i Valla 148
 - i Vinberga 280
 - i Vängsö 252 f, 263 f
 - i Värsta 222
 - Andersson 280
 - Andersson i Alby 247

- ”Ardh” i Äleby 193
- Bengtsson, kanik i Strängnäs 170, 173, 176
- Bengtsson i Klahammar 175
- Bike i Gällsta 251
- Birgersson (Gyllenhorn) 50
- Gerekeßson, ärkebiskop 183
- Hake 90
- Karlsson 89, 99, 118
- Knutsson 221
- Larsson (björn) 60, 68, 261
- Larsson i Sandvik 249
- Magnusson 134
- Magnusson, borgare i Stockholm 171, 176
- Nilsson i Eneby 290
- Nilsson i Tuna 144
- Olofsson i Gesta 91
- Pedersson i Hammarby 304
- Pedersson i Lida 282 f
- Pedersson i Torö 253
- Stensson (Örnklo) 155 f
- Tomasson (Lidaätten) 99, 155 f
- Jöran (Göran), se även Örjan
- Holgersson (Gera) 95
- Johansson (Rosenhane) 103
- Kafle 146
- Klasson (Stiernskiöld) 266
- Olofsson (Lilliesparre) 102 f
- Trulsson (Ravnäsätten) 146
- Turesson (Tre rosor) 292
- Åkesson (Tott) 212, 218
- Kafle, se Gustav Kafle, Göran
- Kafle, Mats Kafle
- Kagg, se Erik Kagg, Mats Nilsson, Nils Matsson
- Karin, se även Katarina
- Birgersdotter, frkvinna 101, 121
- Eriksdotter (Gyllenstierna) 40, 42 ff, 49
- Hansdotter (Tott) 41, 112, 165, 169 f, 176, 183
- Nilsdotter (Bese) 42, 45, 47, 49, 177, 190
- Stensdotter 40
- Karl, hertig 26, 189
- kyherde i Tälje 331
- i Alby 246
- i Berg (n 1382) 126
- i Berg (n 1447) 126
- i Berga 127
- i Björkeby 166
- i Hässelby 172
- i Mörby 180
- i Norrby 102
- i Nursa 180
- i Solberga 231
- i Sundby 114
- i Sursa 187
- i Vittinge 190
- i Vånga 119
- Eriksson (Färla) 113
- Dansson (Stjärnbalk) 85, 293, 297
- Filipsson (Mälsåkersätten), hdshövd 24, 134 f, 144, 149, 188, 192
- guldmed, rådman i Stockholm 303
- Haldansson i Vittinge 190
- Holgersson (Gera) 59, 71, 95, 218, 262, 266
- Hösa (tre sjöblad med stjälk i trepass) 171, 173
- Ingebjörnsson (Ekeblad från Västerfärnebo) 61
- Jakobsson (sjöblad) 279
- Johansson 131, 191
- Karlsson (Ulvåsaätten) 230
- Knutsson (Bonde) 23, 57, 66, 71, 73, 146, 172, 176, 186, 191, 194, 199 f, 204 f, 207, 219, 333
- Knutsson (Gera) 48
- Knutsson (Örnfot) 203
- Magnusson (Ekaätten) 172
- Magnusson (Örnfot) 249
- Nilsson (Schack) 131
- Näskonungsson (delad sköld) 166 ff, 179, 182, 190 ff, 234, 293

- Oresteson (Färila) 199
- Pedersson (þre björnramar) 168
- skrivare, fogde 239
- Störla (stjärna) 265
- Torstensson i Fagernäs 251
- Ulfsson (Sparre av Tofta) 44, 48, 181, 200 f, 203 ff, 222 f, 274 f, 303
- Öra 266
- Kase, se Ingeborg Magnusdotter
- Katarina, se även Karin
- frkvinna 43
- hustru 99
- hustru till Mats i Ärnesta 129, 165, 177, 180, 193
- änka 262
- i Lida, frkvinna 155 f
- i Smedsta 192
- Andersdotter, Erik Anderssons hustru 127, 166, 169, 191 f
- Andersdotter, Heine Berendsons hustru 154
- Bengtsdotter, frkvinna 91, 113
- Birgersdotter (initialsigill) 113
- Erengisledotter (tre sjöblad) 246
- Erengisledotter (Hammerstaätten) 288, 294 ff
- Eriksdotter (Väsbyätten) 200, 203, 205 ff, 223, 271, 274, 277, 308
- Fadersdotter, frkvinna 61, 72
- Henriksdotter (Örboholmsätten) 256
- Ivarsdotter (Gren) 133 ff, 138 f, 141, 144, 146 f, 154, 158
- Karlsdotter (Gumsehuvud), drottning 172, 176, 219
- Karlsdotter (Sture) 45, 47, 49 f
- Nilsdotter (Finkenow) 262
- Nilsdotter (Sparre av Ellinge) 188
- Petersdotter, frkvinna 258
- Stenbock, änkedrottning 24, 46, 189
- Stensdotter (Bielke) 117, 239, 272
- Svendsdotter (Pik) 215, 222
- Törbo, þfrkvinna 90
- Keldor i *Kågesta 100
- Keldorsson, se Sigmund Keldorsson
- Kerstin, se Kristina
- Kettil av Bromby 88
- Kettilbjörn i Klahammar 175
- i Tuna 144
- Kettilmund i Husesta 253
- Kettilvast i Karlby (d 1356) 143
- i Karlby (n 1358) 132
- Kjell Nilsson (Bölja) 103
- Klas (Clas, Klaus)
- i Kumla 98
- i Norrby 102
- i Valla 148
- i Varneby 279
- Andersson (Ekeblad) 60, 68, 71
- Drake 159
- Eskilsson, borgmästare i Tälje 328
- Filipsson (Mälsåkersätten) 134 f, 158
- van der Lipen 207
- Zamow 62, 94, 118, 168, 192 ff
- Knut i Tavesta 322
- i Åsa 150
- Bengtsson (Aspenäsätten), hdshövd 25, 71
- Bosson (Grip) 56, 62, 68, 70, 202, 211 f, 214, 216, 218, 220 ff, 275, 282, 307
- Eskilsson (Banér) 289, 299, 320
- Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) 171, 201
- Haraldsson (Soop) 112, 165
- Karlsson (Örnfot) 200 f, 203 f, 207, 213, 223, 249
- Lindormsson (Vinge) 221
- Persson, fogde 64, 329, 331
- Pik 71
- Kolbjörn Gerst 108

Konrad, se Kort
 Kort (Konrad)
 – Rogge, biskop i Strängnäs 23,
 128, 133, 136, 140, 142, 182,
 187 f, 194, 247, 264, 321
 – Zamow 85, 94
 Kristiern (Kristian)
 – I, kung 70, 188
 – II, kung 77
 – lekbroder 77
 – från Öland, fogde 116, 320
 – på Selaön, domare 148, 151
 – i Brunnsberg 127, 134
 – i Fröslunda 170
 – i Husby 131
 – i Valla 147
 – Drake 154, 158 f
 – Esbjörnsson (Hjorthorn) 322
 – Gregersson i Brunnsberg, frman
 99, 127, 149 f
 – Larsson (Siöblad) 248, 263 f, 322
 – Nilsson (Vasa) 194
 Kristina (Kerstin)
 – änka 255, 263 f
 – i Hjortsberga 252
 – Anundsdotter (Lejonansikte) 230
 – Gustavsdotter (Rossviksätten) 58
 – Ivarsdotter, frkvinna 114
 – Karlsdotter (Bonde) 172, 176,
 260
 – Magnusdotter (Natt och Dag)
 221
 – Nilsdotter (Gyllenstierna) 172,
 176, 219, 226, 231 ff, 275
 – Pedersdotter (tre blad på gren)
 86
 – Stensdotter (Bielke) 117
 Kristoffer, kung 62, 187
 – Eichelberger 331
 – Nilsson (halv häst) 98 f
 – Sommar 154
 Krumme, se Margareta
 Svensdotter, Nils Krumme
 Krummedige, se Eggert
 Krummedige

Kyle, se Hans Kyle
 Käsia, se Nils Käsia
 Köllen, se Henrik van Köllen
 Körning, se Anna Matsdotter, Mats
 Körning, Mats (Matsson)
 Körning, Mats (Pedersson)
 Körning, Simon Körning, se
 även Johan (Larsson) Körning
 Lage Brahe 171
 Lake, se Harald Lake
 Lars (Lasse, Laurens, Laurentius)
 – i Alby 288
 – i Björkeby 166
 – i *Bresta 316
 – i Ettersta 168
 – i Gersta 292
 – i Gesta 90
 – i Gällsta 251
 – i Hallsta 272
 – i Harkie 46
 – i Husesta 254
 – i Håknäs 293
 – i Håsta 171
 – i Jumsta 228
 – i Klahammar 175
 – i Krågesta (n 1356) 133
 – i Krågesta (n 1510) 133
 – i Kämsta 239
 – i Linga 319
 – i Ljunga 177
 – i Molsta 257
 – i Mältveta 230
 – i Mältveta, smed 231
 – i Mölnbo 257
 – i Mörby (n omkr 1453) 215
 – i Mörby (n 1496) 240
 – i Norrby 102
 – i Näsby 240
 – i Nöttesta 309
 – i Rävsnäs 104
 – i Rösta 277
 – i Skälby 217
 – i Stickberga 114
 – i Säby 298

- i Torp 158
- i Ullsta 146
- i Valsta 265
- i Vannesta 117
- (Olofsson) i Varneby 278 ff, 282
- i Vittinge 190
- i Väla 191
- i Äleby (n 1352) 193
- i Äleby (n 1447) 151
- Arvidsson i Dalby 40
- Axelsson (Tott) 44, 320 f, 325
- Birgersson (Siöblad) 322
- Björnssons ätt, se Ingegerd
Larsdotter
- Filipsson 89, 141
- Filipsson (Filip Larssons ätt) 199
ff, 204, 206, 213, 223, 249
- Fleming 249, 257, 259
- Gerekesson i Skär 47, 49
- Gerekesson (Björnlår) 60, 68
- Henriksson i Tuna 144
- Holmgersson (delad sköld, nedre
fältet kluvet) 165, 173, 271, 307
- Ingebjörnsson (Ekeblad från
Västerfärnebo) 61
- Johansson (björn) 57, 94 f
- Jonsson 280
- Karlsson i Hornby 131
- Knutsson (Forsaätten) 239
- Magnusson i Kvesta 229
- Matsson 253
- Mickelsson, borgmästare i Tälje
328
- Nilsson, fogde 189
- Olofsson 304
- Olofsson i Bränninge 227
- Pedersson 237
- Persson, f d bonde i Sättra 264
- Petersson, kaplan 253
- Ragvaldsson 331
- Ragvaldsson, sakristan och
prebendat i Strängnäs
domkyrka 249, 278, 282
- Siggesson (Sparre av Rossvik)
310
- Staffansson i Algö 165
- Storbjörnsson, borgmästare i
Tälje 328
- Ulfsson (Ama) 67, 71, 75 f, 134,
261
- Ulfsson (Aspenäsätten) 117, 146,
175, 239, 272
- Leijonhufvud, se Abraham
Kristiernsson, Gregers
Kristiernsson, Kristiern
Gregersson, Märta Eriksdotter,
Sten Eriksson
- Lejonansikte, Bengt Nilssons ätt, se
Bengt Nilsson
- Lejonansikte, Hemming
Ödgislessons ätt, se Kristina
Anundsdotter
- Lejonbjälke, se Birgitta
Knutsdotter
- Lidaätten, se Anders Jönsson, Jöns
Tomasson, Märta Jönsdotter,
Märta Tomasdotter, Tomas i
Lida, Tomas Andersson
- Likvidssönernas ätt, se Inga
Birgersdotter, Margareta
Likvidsdotter, Märta
Halstensdotter
- Liljeörn, se Ivar Ivarsson
- Lillie, Gregers Matssons ätt, se
Anna Bengtsdotter, Anna
Matsdotter, Bengta Matsdotter,
Birgitta Bengtsdotter, Erik
Folkesson, Folke Gregersson,
Gregers Folkesson, Gregers
Matsson, Mats Gregersson,
Mats Ödgislesson, Ramborg
Matsdotter, Sune Andersson,
Ödgisle Sunesson
- Lilliehöök, se Måns Persson
- Lilliesparre, se Jöran Olofsson
- Lindöätten, se Märta
Ragvaldsdotter
- Lipen, se Erik van Lipen, Klaus
van der Lipen
- Liten, tjänare 113

Lossaätten, se Olof Haraldsson

Lucia Henriksdotter

(Örboholmsätten) 256

Lunge, se Helena Folmersdotter

Läma, se Håkan (Ingeborgsson)

Läma, Nils Ulfsson, Ulf

Håkansson

Magdalena Karlsdotter (Bonde)

172, 176, 194, 219

– Olofsdotter (Skanke) 94

– Pedersdotter 60

Magnus, se även Måns

– biskop i Åbo 188

– i *Bresta 316

– i Bränninge 227

– i Börsta 148, 151

– i Eknäs 129

– i Fjällsta 130

– i Håsta 171

– i Lövsta 319

– i Stjärna 277

– i Torp 157

– i Valsta 233

– i Vannesta 117

– i Vånga 119

– i Väla 191

– Bagge i Billsta 316

– Bengtsson (Natt och Dag) 23,

221, 228, 283, 289, 333

– Birgersson, kung 97, 107, 110,

112, 201, 205, 217, 248, 280,

305 f, 327

– Eriksson, kung 48, 107, 134, 187,

230, 327

– Eriksson (kluven lilja med

halvorna förenade i

andreaskors) 138 f

– Filipsson (Filip Larssons ätt) 199,

206

– Finvidsson i Ullsberga 116

– Finvidsson (Magnus Marinasons

ätt) 246

– Frille 85 f

– ”Fyrekollæ”, tjänare 110

– Gregersson (Folkungaättens
oäkta gren) 40

– Gjurdsen (Schack av Skylvalla)
134 f, 142

– Hind, frman 91, 113

– Johansson (Ängel) 43, 88

– Karlsson (Ekaätten) 270, 272,
274, 302

– Knutsson i Åsa 150

– Larsson (två nedvända vingar)
200 f, 204, 207

– Marinason 294, 297

– Marinasons ätt, se Birger

Magnusson, Finvid Magnusson,

Ingevald Magnusson, Magnus

Finvidsson, Magnus Marinason,

Nils Magnusson

– Mickelsson (Tasto) 166, 185

– Olsson i Sundby 253

– Ragvaldsson i Valsta 226

– Ragvaldsson (Fargalt) 94, 98 f,
102

– Sommar, kanik och biskop i

Strängnäs 55 f, 60, 155, 188

– Tyrgilsson (Färila), kanik i

Uppsala 290

– Ulfsson 40, 46, 199, 201

– Vildfang 48

Margareta (Margit, Marit), se även
Märta

– drottning (d 1412) 55 ff, 61 f, 70,
72 ff, 144, 157, 200, 202, 204

– drottning (d 1551) 63, 129, 148
ff, 174, 189, 192

– frkvinna 42

– hustru till Ture 294

– änka efter Lars Olofsson 304

– änka efter Tord svarvare 331

– Bengtsdotter (Bielke) 140, 217,
310

– Bosdotter (Grip) 56, 62, 70, 202,
220 f

– Kristiernsdotter (Siöblad) 263 f

– Likvidsdotter (Likvidssönernas
ätt) 116, 320

- Nilsdotter 253
- Simonsdotter 290 f
- Svendsdotter (Krumme) 135
- Martin i *Turingenäs 216
- Mats (Mathias, Mattias)
- i Alby 247
- i Brunnsberga 232
- i Ekeby 167
- i Fjällsta 130 f, 133, 151, 193
- i Hjortsberga 252 f
- i Lövnäs 100
- i Skälby 217
- i Ströpsta 218
- i Svansta 72
- i Säby 263
- i Visbohammar 265
- i Årby 192
- i Ärnesta 129, 165, 177, 180, 193
- Andersson (Hållbonäsätten) 228, 246
- Gregersson (Lillie), biskop i Strängnäs 50, 142, 214 f, 220
- Kafle 146
- Kettilmundsson (tre gånger styckad sköld) 42, 47
- Körning 154 f, 256, 264
- (Matsson) Körning, kyherde i Vallby och Vårdinge 247, 264
- (Pedersson) Körning, hdshövd 25, 256, 265
- Nilsson (Kagg) 131, 134, 138, 141
- Påvelsson, frman 113, 168, 192
- Radh (?harv) 48
- Skytte 99
- Vastesson, kyherde i Ytterselö 144, 149
- Ödgislesson (Lillie), hdshövd 24, 40, 42 ff, 48 ff, 137, 139, 150, 165 f, 184 f, 191
- Mikael (Mickel)
- i Al 25, 270
- i *Bresta 316
- i Edeby (n 1379) 88
- i Edeby (n 1447) 88
- i Hansta 238
- i Hista 95
- i Håsta 172
- i Kvarsta 229
- i Lundby 177
- i Stensättra 217
- i *Sunds kvarn 219
- i Sursa 24, 186
- i Tuna 144
- i Varneby 280
- i Åkerby 121
- i Ålö 234
- i Åleby 193
- van der Aa 49
- Helsing, fogde 105
- Johansson i Lundby 177 f
- Jonsson i Säby 263
- Nilsson i Lundby, frman 177 f, 185
- Nilsson (Ärnäsätten), hdshövd 25, 75, 177
- Moltke, se Ingeborg Johansdotter Måbyätten, se Ivar Olofsson, Olof Ivarsson
- Måns, se även Magnus
- Birgersson, fogde 64
- Gren 275, 278
- Persson (Lilliehöök) 141
- Persson (Silfversparre) 103
- Smed, fogde 63, 175
- Målsåkersätten, se Filip Karlsson, Karl Filipsson, Klas Filipsson
- Märta, se även Margareta, Marit
- Anundsdotter (tre spetsar) 55, 57 f, 61, 72, 74, 143, 157, 200, 204
- Birgersdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 91, 110, 114, 247, 249
- Bosdotter (Natt och Dag) 113
- Eriksdotter (Leijonhufvud) 24
- Halstensdotter (Likvidssönernas ätt) 169
- Jonsdotter 167
- Jönsdotter (Lidaätten) 99
- Klausdotter (Plata) 228, 283, 289

- Kristiernsdotter (Hjorthorn) 247, 265, 322
- Pedersdotter, frkvinna 174
- Ragvaldsdotter (Lindöätten) 85, 94
- Tomasdotter (Lidaätten) 156
- Natt och Dag, se Bengt Stensson, Birgitta Magnusdotter, Erik Månsson, Johan Magnusson, Johan Åkesson, Kerstin Magnusdotter, Magnus Bengtsson, Märta Bosdotter, Nils Bosson, Nils Sture, Sten Bosson, Sten (Svantesson) Sture, Svante Nilsson, Åke Johansson
- Nils (Niklis, Nisse)
 - i Al 270
 - i Alby 288
 - i Bankesta 316
 - i Berga 211
 - i Björkeby 166
 - i Ene (n 1446) 317
 - i Ene (n 1496) 317
 - i Ettersta 168
 - i Gesta 90
 - i Giresta 92
 - i Glia 292
 - i Hansta (n 1383–84) 238
 - i Hansta (n 1496) 238
 - i *Hundista 96
 - i Husesta 254
 - i Håknäs (n 1384–1405) 293
 - i Håknäs (n 1459) 294
 - i Kämsta 238
 - i Lideby 296
 - i Ljunga 177
 - i Lundby, frman 177
 - i Långbro 256
 - i Läggesta 68
 - i Lönnberga 180
 - i Marsta 214
 - i Nora 275
 - i Nådhammar 257
 - i Nöttesta 309
 - i Runsö, frman 182
 - i Rösta 277
 - i Skabro 277
 - i Skillöt 259
 - i Solberga 231
 - i Stenby 112
 - i Ströpsta 218
 - i Stångarö 241
 - i Svalsta 263
 - i Säby 263
 - i Tavesta 322
 - i Taxinge 206
 - i Valla 148
 - i Viggeby 149
 - i Viggeby, smed 192
 - i Vreta, smed 150
 - i Åkerby 120
 - i Åsa 151
 - i Åleby 193
 - Abjörnsson (Sparre av Tofta) 171, 261 f
 - Anundsson 102
 - Anundsson (spetsar från sidan) 113
 - Arvidsson (?Bååt) 74
 - Arvidsson (Drake av Intorp) 154, 159
 - Bagge 257
 - Birgersson, fogde 105
 - Birgersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 91, 110, 114, 170, 173, 176, 216, 238, 247, 249, 273, 278 ff
 - Bosson (Grip) 27, 44, 46, 95, 98, 100, 117, 139, 144, 147, 192, 204, 240 f, 250
 - Bosson (Natt och Dag) 48, 247
 - Eriksson i Hjortsberga 252
 - Eriksson (Gyllenstierna) 172, 176, 219
 - Eskilsson (Banér) 289, 299, 320
 - Finkenow, hdshövd 25, 262

- Gustavsson (Rossviksätten) 55, 57 ff, 61, 72 ff, 144, 157, 183, 200, 204, 332
- Haroksson i Ljunga (bomärkessigill) 25, 140, 158, 177, 181, 185 f, 192
- Johansson (?hjorthorn) 48
- Jonsson, frman 316, 324
- Jönsson (Oxenstierna) 47, 49 f
- Karlsson 'på Sela', frman 177
- Karlsson (Gyllenstierna) 241
- Knutsson, fogde 189
- Kristinason, frman 274
- Krumme 210, 216, 220
- Käsia 261
- Larsson, frman 98
- Larsson, kyherde i Arboga 253
- Larsson i Hjortsberga 253
- Larsson i Lönnberga 180
- Larsson (Schack) 131, 144
- Magnusson, kyherde i Björnlunda 154
- Magnusson (Magnus Marinasons ätt), domprost i Strängnäs 90, 92, 97, 107, 121, 136, 143, 145, 210
- Magnusson (Tandlaätten) 94, 98, 102
- Matsson (Kagg) 135
- Mickelsson, frman 133, 147, 150, 184 f
- ?Mickelsson i Lundby, frman 177
- Pedersson i Gesta 91
- Pedersson i Torp 157 f
- Petersson 139
- Petersson, präst i Strängnäs 317
- Petersson i Stångarö 241 f
- Ragvaldsson, ärkebiskop 331
- Ryning 27, 214, 219
- Simonsson i Eneby 290 f, 294 ff
- Stubbe i Hjortsberga 252 f, 255
- Sture (Natt och Dag) 253
- Svensson i Norrby 103
- Turesson (Bielke) 44, 199, 205 f
- Ulfsson 175
- Ulfsson (Läma), kyherde i Lofta 214
- Nipertz, se Erik Nipertz
- Notholm Eggardsson (Bralsthorp) 270, 304
- Näskonung ?Bengtsson 168
- Offe Nilsson (Bååt) 257
- Olof (Olaus)
- kyherde i Sorunda 251
- i Al 269
- i Berg 126
- i *Betaby 55
- i Björkeby 166
- i Bångsta 212
- i Ekeby 57
- i Eneby 89
- i Enhörna, prost 26
- i Fröslunda 170
- i Gesta 90
- i Gällsta (n 1334) 251
- i Gällsta (n 1482) 251
- i Hista 96, 103
- i Håknäs 293
- (Röde) i Håsta 171
- i Jetspärla 172
- i Kjulsta 290, 294 ff
- i Kvarsta 229
- i Kvesta 229
- i Ljunga 177
- i Långbro (n 1371–1407) 256
- i Långbro (n 1491) 256
- i Molsta 257
- i Mörby 240
- i Nursa 181
- i Näsby 137
- (djäkn) i Ormsättra, frman 143
- i Skarberga 258
- i Skälby 217
- i Skälsta 310
- i Skäve 321
- i Stene 259 f
- (unge) i Stene 260
- i Stickberga 113
- i Säby 297

- i Ullunda 146
- (lille) i Ullunda 146
- i Vala 252
- (Karlsson) i Valla 148
- (Pedersson) i Valsta 233 f
- i Vannesta 117
- i Visbohammar 265
- i Värsta (n 1400–02) 222
- i Värsta (n 1459) 222
- i Väsby 282
- Andersson i Näsby 137
- Arnmundsson 139, 144, 149
- Arvidsson (Båt av Billa) 138
- Botvidsson i Stene 252, 260
- Djäkn (Pilstjärna) 110, 280
- Drake (Stenbock) 133, 135, 138 f,
141, 144, 146 f, 154, 158
- Döve 108
- Filipsson (Tott) 44
- Gregersson i Lövsta 274
- Guttis 155
- Halstensson 94, 170
- Hansson i Jursta 307
- Haraldsson (Hjulstaätten) 256
- Haraldsson (Lossaätten) 211,
216, 218, 220, 222
- Henriksson i Odensicke 138
- Henriksson (Stengavel) 211
- Håkansson i Skillöt 259
- Ivarsson (Måbyätten) 247, 322
- Jonsson, fogde 188
- Jönsson, borgare i Nyköping 330
- Jönsson i Hammarby 305, 307
- Jönsson i Ärja 158
- Jönsson (Stenbock) 135
- Jönsson (Stenstaätten) 46, 48
- Matsson i Brolöt, skinnare 154
- Matsson i Långbro 256
- Nilsson (bomärkessigill) 175
- Nilsson, borgare i Nyköping 154
- Nilsson, fogde 105
- Nilsson i Finnsta 59
- Nilsson i Långbro 253
- Olsson i Jursta 307
- Pedersson 25, 254
- Pedersson i Bränninge 227
- Persson i Stenby 112
- Stamp i Eneby 89
- Tomasson i Dalby 40
- Östensson i Vinberga 281
- Orm Håkansson (lilja) 148
- Oxenstierna, se Nils Jönsson, Sten
Kristiernsson
- Palne, magister 75
- Eriksson (Rosenstråle) 253
- Persson, fogde 143
- Peccatel, se Birgitta Ottesdotter
- Peter (Peder, Per)
- domprost i Strängnäs 129, 165,
177, 181, 193 f
- kyherde i Vansö 189
- prost i Vårdinge och kanik i
Strängnäs 227, 249, 261
- i Alby 246
- (Jakobsson) i Björkeby 86
- i Bränninge 227
- i Eknäs 129
- i Fröberga 169
- i Gersta 291
- i Gertre 60
- i Gesta (n 1379) 90
- i Gesta (n 1456) 91
- i Gransta 303
- i Hallsta 272
- i Hammarby 304
- i Hjortsberga 253
- (Olofsson) i Husesta 254
- (Johansson) i Järsta 155
- i Jättne 173
- i Kallfors 318
- i Klahammar 175
- i Lida, hdshövd 25, 273
- i Linga 254
- i Lundby 178
- i Runsö 183
- i Runsö, smed 183
- i Skäggesta 97
- i Skälsta 310
- i Snista 111

- i Stenby 112
- i Stene 260
- i Svalsta 262
- i Svansta 72
- i Tavesta 322
- i Tavesta, smed 322
- i Taxinge, skomakare 206
- i Torp 158
- i Valsta 233
- i Vannesta 117
- i Varneby 280
- i Vaxäng 118
- i Viggeby 190
- i Vinberga 281
- (Nilsson) i Vånga 119
- i Ånsta 242
- i Årby 283
- i Ärnäs 75
- Andersson i *Betaby 55
- Andersson i Vidby 221
- Axelsson (Banér) 289, 299, 320
- Bonde 239, 272
- Braseco 227
- Djäkn (Schack av Skylvalla) 134 f
- Dorasven 264
- Due 23
- Filipsson, ärkebiskop 199
- Finvidssons ätt, se Finvid
Ragvaldsson, Sten Petersson
- Gerhardsson i Skabro 277
- Helsing, fogde 189
- Ingemundsson i Ene 317
- Ingemundsson i Håknäs 294
- Ingevaldsson i Kjulsta 295
- Johansson i Gertre 155
- Johansson i Nibble 296
- Jonsson i Alby 247
- Jönsson i Berga 127
- Jönsson i Gällsta 251
- Jönsson i Ingeby 97
- Jönsson i Lönnberga 180
- Jönsson i Skälby 185
- Jönsson (Hård af Segerstad) 154,
158
- Karlsson (vinkelsnitt) 49
- Klemetsson i Fröslunda 170
- Knutsson, ämbetsman på
Tynnelsö 188
- Kristiernsson (Siöblad) 246, 248,
321 f
- Larsson i Bränninge 227
- Larsson i Eknäs 129
- Larsson i Gällsta 251
- Magnusson 91
- Magnusson (Folkungaättens
oäkta gren) 294, 297
- Matsson i Leråker 45, 49 f
- Myrt i Säby 263
- Nilsson i Edsala 56
- Nilsson i Lundby 178
- Nilsson i Sundby 114
- Nilsson (Grip) 303, 307
- Olofsson 304
- Olofsson i Gillberga 271
- Olofsson i Väsby 282
- Olsson, kanik i Strängnäs 86, 103
- Olsson i *Gräfsheboda, frman 86,
103
- Orre 139
- Persson (Svart) 258
- Ragvaldsson 168
- Ragvaldsson (Fargalt) 288
- Ragvaldssons ätt, se Helga
Petersdotter, Peter Ragvaldsson
- Sigridsson i Mervalla 134
- skrivare, fogde 188, 309
- Styrbjörnsson i Jursta 307
- Swart 188
- Svensson, präst 60, 68
- Tröbo, rådman i Stockholm 175
- Turesson (Bielke) 188
- Åkesson (båt) 44
- Philippus, se Filip
- Pik, se Katarina Svensdotter, Knut
Pik
- Pilstjärna, se Olof Djäkn
- Plata, se Märta Klausdotter
- Porse, se Birgitta Magnusdotter
- Puke, se Erik Kettilsson
- Påvel (Pål)

- i Eneby 168
- i Fröslunda 170
- i Hansta 238
- i Mörby 180
- i Näsby 137
- i Rösta 277
- i Vreta 227, 290
- i Vånga 119
- (von) Coberg, byggmästare 206
- Magnusson (Hjort av Vilsta),
kyherde i Floda 156
- unge, ?borgare i Tälje 330
- Ragna, hustru 91
- Ragnar 148
- Ragnhild, hustru 304
- änka 143
- Erlandsdotter (Finstaätten) 42 f,
179, 190
- Ragvald (Ragnvald, Raval, Ravald)
- kyherde i Strängnäs 189
- i Alby 288
- i Edsala 56
- i *Hundista 96
- i Jättne 173
- i Kvarsta 229
- i Lundby 255
- i Mörby, smed 214
- i Näsby 240
- i Opptuna 139
- i Rösta 277
- i Skälsta 112
- i Skär 47
- i Skäve 321
- i Usta (n 1409) 264
- i Usta (n 1449) 265
- i Vinberga 281
- i Vånga 119
- i Åsva 325
- av Glia, frman 292
- Johansson (Beneätten) 25
- Krok i Vinberga 281
- Larsson i Ene 317
- Långe i Tälje 329

- Magnusson (Fargalt) 85, 215,
222, 288
- Magnusson (Håkan Tunessons
ätt) 101, 248, 251 f, 254 f, 257,
262 ff, 266
- Nilsson (Fargalt) 293, 297, 299
- Sibbesson, frman 270, 304
- skräddare, borgare i Arboga 131
- Rakeredsätten, se Gunhild
Uddormsdotter, Sigrid
Uddormsdotter
- Ramborg, frkvinna 91, 113
- Holmgersdotter, frkvinna 91,
113
- Matsdotter (Lillie) 130
- Staffansdotter (Ulv) 44, 183
- Ramfrid Torstensdotter, nunna i
Vårfruberga kloster 199, 202
- Rasmus Kloot, fogde 63
- Ludvigsson, kungens sekreterare
63
- Skåning, fogde 186
- Ravnäsätten, se Jöran Trulsson
- Rembolt Petersson (bjälke) 61, 68,
283
- Rodsten i Linga 254
- i Ljunga 177
- Ingemundsson 144
- Rogge, se Kort Rogge
- Rosenhane, se Jöran Johansson
- Rosenstråle, se Palne Eriksson
- Rossviksätten, se Erik Puke, Gustav
Folkesson, Ingrid
Gustavsdotter, Kristina
Gustavsdotter, Nils Gustavsson
- Rud, se Jens Rud
- Ryning, se Bengt Ryning, Nils
Ryning
- Rörök Birgerssons ätt, se Anund
Röröksson
- Bonde 239, 272
- Salmon Torkilsson, fogde 188
- Salormsson, se Johan Salormsson

- Sandbroätten, se Ingeborg
 Gregersdotter
 Schack av Hornby, se Gunnar
 Larsson, Karl Nilsson, Nils
 Larsson
 Schack av Skylvalla, se Bengt
 Nilsson, Magnus Gjurdsen,
 Peter Djäkn
 Sestrid Knutsdotter (Barun) 135
 Sigfrid, kyherde i Överselö 182
 Sigge i Bångsta 212
 – ?i Kinger 143
 – i Norrby 216
 – i Skillöt 259
 – i Skäggesta 184
 – i Säby (n 1399–1402) 263
 – i Säby (n 1482) 298
 – Brun 228, 246, 265
 – Jönsson (Svarte Skåning) 48
 – Larsson (Sparre av Rossvik) 221
 – Ulfsson (Sparre av Hjulsta och
 Ängsö), biskop i Strängnäs 23,
 57, 66, 71, 73, 102, 169, 199 ff,
 203 ff, 207, 229, 249, 252
 Sigmund, biskop i Strängnäs 262,
 306, 312
 – i Norrby 102
 – Keldorsson (tre klöverblad) 48,
 265
 Sigrid, hustru 68 f
 – nunna i Vårfruberga kloster 139
 – ?tjänstekvinna 42
 – Eskildsdotter (Banér) 172, 176,
 219, 231
 – Jonsdotter (vingad hjälm) 246,
 258, 265
 – Uddormsdotter (Rakeredsätten)
 239
 Sigurd i Runsö 182
 – Jonsson (Sudreimsätten) 62
 Sigvard, jarl 234
 Sigvid i Sundby 262
 Silfversparre, se Måns Persson
 Simla, se Hans Jakobsson
 Simon i Ekeby (n 1399) 271
 – i Ekeby (n 1423) 167
 – i Farsta 291
 – i Opptuna 139
 – i Skälby 185
 – Bang i Eneby 290
 – Bengtsson i Hornby, hdshövd 25
 – Djäkn (Dräggestaätten) 91, 113
 – Körning 258
 Siöblad, se Kristiern Larsson, Lars
 Birgersson, Margareta
 Kristiernsdotter, Peder
 Kristiernsson
 Skanke, se Axel Olofsson,
 Magdalena Olofsdotter
 Skiringeätten, se Ulf Torstensson
 Skytte, se Mats Skytte
 Skåring Iliansson (framkommande
 svin) 250, 291
 Sommar, se Kristoffer Sommar,
 Magnus Sommar
 Sone, se Sune
 Soop, se Harald Knutsson, Knut
 Haraldsson, Åke Haraldsson
 Sparre av Ellinge, se Katarina
 Nilsdotter
 Sparre av Hjulsta och Ängsö, se
 Anna Bengtsdotter, Birger
 Nilsson, Elin Nilsdotter, Görvel
 Fadersdotter, Märta
 Birgersdotter, Nils Birgersson
 Sparre av Rossvik, se Heblå
 Siggesdotter, Lars Siggesson,
 Sigge Larsson
 Sparre av Tofta, se Karl Ulfsson,
 Nils Abjörnsson
 Sparre av Vik, se Gustav Arvidsson
 Staffan (Stefan)
 – prebendat i Uppsala domkyrka
 49
 – i Kärrby 186
 – i *Lytislunda 179
 – i Lönnberga 149
 – i Runsö 183
 – i Sundby 114
 – i Tälje, verkästare 330

- i Vånga 119, 150
- i Åkerby 121
- Röríksson (två sparrar) 136
- Stangenberg, hdshövd 25
- Ulfsson (Ulv) d y 130, 133, 136 f, 139 ff
- Ulfsson (Ulv) d ä, hdshövd 24, 40, 42, 44, 46, 48 f, 131, 133, 136 f, 139, 165, 171
- Stangenberg, se Staffan
- Stangenberg
- Stefan, se Staffan
- Sten i Husby, skinnare 131
- i Jättne 174
- i Tuna 144
- Bengtsson (Bielke) 44, 117 f, 156, 214
- Bengtsson (Ulv) 24, 213, 295 f, 320, 323
- Bosson (Natt och Dag) 192
- Eriksson (Leijonhufvud) 133 f, 147 f, 316, 318
- Kristiernsson (Oxenstierna) 77
- Olofsson 262
- Petersson (Peter Finvidssons ätt) 223, 271, 274, 276 f, 308
- Stensson (Bielke) 171, 266
- Sture d ä 27 f, 51, 55 ff, 61 ff, 65 ff, 70, 72 ff, 76 ff, 84 f, 87 ff, 95 ff, 103 f, 108 ff, 114 ff, 120 f, 128, 130 f, 133, 136 f, 140, 142, 156, 194, 199 ff, 212, 214, 218, 227 f, 240, 270 ff, 278, 287 ff, 292 f, 297 ff, 302 ff, 308 ff, 317 f, 323 f
- (Svantesson) Sture d y (Natt och Dag) 275
- Turesson (Bielke) (d 1350) 129, 139, 165, 171, 179
- Turesson (Bielke) (d 1431) 194
- Stenbock, se Anna Gustavsdotter, Cecilia Olofsdotter, Gustav Olofsson, Katarina Stenbock, Olof Drake, Olof Jönsson
- Stengavel, se Olof Henriksson
- Stenstaätten, se Bengt Magnusson, Birgitta Jönsdotter, Olof Jönsson
- Stenulv i Brösicke 128
- Stiernsköld, se Jöran Klasson
- Stig Bengtsson (Forstenaätten) 98
- Stjärnbalk, se Dan Jonsson, Karl Dansson
- Storbjörn i Jumsta 228
- i Kumla 213
- i Vittinge 190
- i Ånsta 242
- Sture, gumsehuvudsätten, se Katarina Karlsdotter
- Sture, sjöbladsätten, se Algot Magnusson, Anund Sture, Elin Gustavsdotter, Gustav Algotsson, Sten Sture d ä
- Sture, ”yngre ätten”, se Svante (Stensson) Sture, se även Natt och Dag
- Styrbjörn, biskop i Strängnäs 57, 71, 95, 126 f, 138, 147, 199, 202, 232, 269, 299, 308, 324
- ?bonde i Vårdinge sn 255, 263 f
- i Nibble 296
- i Norrby 102
- Styrkar i Nora 275
- Störla, se Karl Störla
- Sune (Sone)
- i Berga 289
- i Eneby 96, 103
- i Sund 261
- i Vånga 119
- i Väsby 266
- Andersson (Lillie) 169
- Svante Nilsson (Natt och Dag) 318, 329
- (Stensson) Sture 24, 127, 141, 150, 191, 211, 214, 226, 230 ff, 250, 275, 277, 280 ff, 289, 294 ff, 318 ff, 331
- Svart, se Per Persson
- Swart, se Peder Swart

Svarte Skåning, se Bengta

Jönsdotter, Birgitta Jönsdotter,
Sigge Jönsson, Ture Jönsson,
Åke Jönsson

Svarte Åke Jönsson, se Åke Jönsson
(Svarte Skåning)

Sven, borgare i Nyköping 250

– kyherde i Vårdinge 258

– i Berga 289

– i Eneby 168

– i Edsala 56

– i Fröslunda 170

– i Ullsta 146

– i Åleby 193

– Andersson, fogde 227, 237, 329

– Bjugg 258

– Brand, fogde 262, 332

– Helsing 126

– Mickelsson 254, 266

– Nilsson, fogde 64, 187

– Pik 214

– Ragvaldsson i Åkers sn 252, 263 f

Tandläätten, se Nils Magnusson

Tasto, se Magnus Mickelsson

Thyttell, se Johan Larsson

Tomas i Berga 211

– i Eneby (bomärkessigill) 24, 89,
91

– i Hista 96

– i Lida (Lidaätten) 155 f

– i Långbro 256

– Andersson (Lidaätten) 155 f

– Larsson, frman 269, 308

– Simonsson, biskop i Strängnäs
247, 330

– (van) Vitzen, riddare 211 f, 214,
216, 218, 220, 222, 275, 282,
307

Tord, biskop i Strängnäs 57, 66,
71, 73, 94, 130, 134, 139, 141,
143, 147 ff, 179, 181, 184, 187,
190, 192, 200 f, 205, 207, 262,
330

– i Tälje, svarvare 331

Torsten, kanik i Strängnäs 215

– i Fröslunda 170

– Långe 48

– Nilsson, frman 113

Torvid i Kumla 213, 257

Tott, se Axel Pedersson, Beata

Ivarsdotter, Birgitta

Hansdotter, Birgitta

Olofsdotter, Erik Axelsson,

Filip Axelsson, Hans Åkesson,

Ingeborg Filipsdotter,

Ingeborg Åkesdotter, Jöran

Åkesson, Karin Hansdotter,

Lars Axelsson, Olof Filipsson,

Tönne Eriksson, Åke Hansson,

Åke Jöransson, Åke Klasson

Tre rosor, se Brita Larsdotter,

Gustav Johansson, Jöran

Turesson

Trolle, se Anna Arvidsdotter, Arvid

Trolle, Arvid Turesson, Beata

Arvidsdotter, Brita

Turesdotter, Erik Trolle,

Gustav Trolle

Truls Hake 172

Ture 294

– Eriksson (Bielke) 215

– Jönsson (Svarte Skåning) 48, 265

– Pedersson (Bielke) 130, 147, 165,
246, 248, 264

– Stensson (Bielke) 117, 165

– Turesson (Bielke) 130, 136

Tyrgils (Törgils), se även Truls

– biskop i Strängnäs 59, 68

Tönne Eriksson (Tott) 77

Ulf, jarl 40, 46, 199, 201

– i Alby 246

– i Bullsta 271, 306

– i Eneby 89

– i Gesta (n 1366) 90

– i Gesta (n 1483) 91

– i Herresta (bomärkessigill),
hdshövd 25, 94

– i Hässelby 172

- i Skäggesta 184
- i Sundby 262
- i Svalsta 262
- i Usta 264
- Bengtsson (Färila) 256
- Filipsson (Ulv) 129, 139, 165, 171, 179
- Holmgersson (Ama) 76
- Håkansson (Läma) 210
- Staffansson (Ulv) 40, 42 ff, 49, 121, 127, 131, 133, 136 f, 139, 183 ff, 191
- Torstensson (Skiringeätten) 278
- Ulv, se Anund Stensson, Bengt Filipsson, Gotskalk Bengtsson, Ingeborg Ulfsson, Ramborg Staffansdotter, Staffan Ulfsson d y, Staffan Ulfsson d ä, Sten Bengtsson, Ulf Filipsson, Ulf Staffansson
- Ulvåsaätten, se Birger Ulfsson, Cecilia Ulfsson, Karl Karlsson
- Valborg, änka 119, 166, 180, 193
- Valdemar II, dansk kung 158
- Birgersson, kung 48, 160, 185, 238 f
- Vasa, se Erik Johansson, Erik Karlsson, Gustav Eriksson (se Gustav I), Kristiern Nilsson
- Veydeman, se Hartvik Veydeman
- Viger i Årby 191
- Viglog Nilsson (hjorthorn) 92, 97, 111, 116, 118, 120
- Vildfang, se Magnus Vildfang
- Vinge, se Knut Lindormsson
- Vinstorpaätten, se Anna Karlsdotter, Bengt Uddsson (van) Vitzen, se Tomas van Vitzen
- Värmske, se Ingevald Johansson

Väsbyätten, se Katarina Eriksdotter

Vässing, se Håkan Vässing

Västgöte, se Arvid Västgöte

Zamow, se Klaus Zamow, Kort Zamow

Åke Bengtsson (Färila) 211, 217

- Hansson (Tott) 77, 318
- Haraldsson (Soop) 40 f, 111 f, 169 f, 176, 182 f
- Johansson (Natt och Dag) 255
- Jönsson (Svarte Skåning) 23, 48, 226, 248, 251, 253, 255 f, 259, 261, 265 f, 328, 333
- Jöransson (Tott) 77
- Klasson (Tott) 200

Ängaätten, se Gustav Larsson

Ängel, se Folke Johansson, Magnus Johansson

Ärnäsätten, se Brita Mickelsdotter, Mickel Nilsson

Ödgisle Sunesson (Lillie) 44, 137, 139, 150

Ödmund i *Ullunda 279

Ödulf i Väsby 282

Öra, se Karl Öra

Örboholmsätten, se Henrik Nilsson, Katarina Henriksdotter, Lucia Henriksdotter

Örjan, se även Jöran

Örnflycht, se Anna Pedersdotter

Örnfot, se Karl Knutsson, Karl Magnusson, Knut Karlsson

Örnklo, se Jöns Stensson

Östen, kyherde i Ytter- och Överjärna 320

- i Karlby 132

Register över kyrkliga institutioners godsinnahav

Registret avser kyrkors, klosters och andra kyrkliga institutioners i medeltida källor redovisade godsinnahav inom undersökningsområdet *under medeltiden*, dvs fram till ca 1520. Hänvisningar till dessa organisationers (liksom kronans) godsinnahav efter reformationen kan erhållas i SöH-redovisningarna och tabellerna över antalet jordeboksenheter (se resp sockeninindelning). Dessa uppgifter utgör ett viktigt komplement till nedanstående register, eftersom kyrkorna och klostrens godsinnahav till stora delar är känt endast genom efterreformatoriskt material.

Aspö kyrka: 46 (Oppeby)

Björnlunda kyrka: 154 (Brolöt)

Eskilstuna kloster: 211 (Berga)

Fogdö kloster, se Vårfruberga kloster

Helgeandshuset i Stockholm: 42 f (Husby), 241 (Stångarö), 242 (Ånsta)

Hölö kyrka: 216 (Nibble)

Kalmar nunnekloster: 293 (Håknäs)

Kärnbo kyrka: 57 (Ekeby), 75 (Ärnäs)

Mariefreds kloster: 55 (*Betaby), 56 (Edsala), 58 (Ekeby), 59 (Finnsta), 59 (Furukulla), 60 f (Gertre), 63 (Gripsholm), 66 (Harby), 67 (*Legeretorp), 70 (Ramsö), 73 (Viggeby), 108 (Salby), 155 (Järsta), 200 (Finkarby), 203 (Härnö), 272 (Hallsta), 275 (Nora), 276 (Norrlöt), 276 (*Repberga)

Nydala kloster: 176 (Ljunga), 181 (Nybble), 182 (*Risa), 193 (Ärnesta)

S:ta Klara kloster: 40 (Dalby), 42 (Husby), 85 (Berga), 126 (Berg)

Sigtuna dominikankonvent: 179 (*Lytislunda), 190 (Vittinge)

Sko kloster: 43 (Hörn), 146 (Ullunda)

Skänninge kloster: 254 (Husesta)

Solberga kloster: 294 (Håknäs), 298 (Säby)

Sorunda kyrka: 251 (Gällsta)

Strängnäs dominikankonvent: 50 (Vedhorn), 315 f (Bankesta)

Strängnäs domkyrka:

ospecificerat: 59 (Fågelsta), 68 (Läggesta), 71 (*Rösta), 86 (Björkeby), 87

(*Borasta), 90 f (Gesta), 94 (Harby), 94 (Herresta), 96 (*Hundista), 97 (Ingeby), 102 (Norrby), 107 (Salby), 110 (*Skirwista), 112 (Stenby), 119 (Vånga), 119 (Åby), 126 (Berga), 130 (Fjällsta), 134 (Mälsåker), 139 (Opp-tuna), 141 (Skäggesta), 143 (Tuna), 147 (Utåker), 147 (Valla), 149 (Övre Valla), 155 (Järsta), 156 (*Norwnghe), 166 (*Byrdhinge), 171 (Håsta), 179 (*Lytislunda), 180 (Nursa), 181 (Nybble), 184 (Skarpeberga), 185 (Skälby), 192 (Årby), 193 (Ärnesta), 200 (Finkarby), 201 (Hällby), 205 (Näsby), 207 (*Åby), 217 (Skälby), 223 (*Åleby), 231 (Solberga), 232 (Tibble), 233 (Vals-ta), 238 (Hansta), 238 (Kämsta), 247 (Alby), 252 (Hjortsberga), 255 (Lund-by), 257 (Molsta), 262 (Sundby), 264 (Sättra), 269 (Al), 280 (Vinberga), 298 (*Valsta)

ospecificerat prebendegods: 85 (Berga), 107 (Salby), 126 (Berg), 127 (Berga), 175 (Klahammar), 232 (Tibble), 249 (Björsta), 297 (Stensta), 299 (Vaskhus), 324 (Tälleby)

Bengt Torstenssons anniversarium: 175 (Klahammar)

biskopsbordet: 39 (Botholm), 40 (Bädarn), 41 (Dalby), 41 (Edeby), 41 (Fräket), 43 (Husby), 47 (*Prästgården), 94 (Harby), 127 (Berga), 128 (Brännrtorp), 133 (Lisselberga), 136 (Norrtrorp), 136 f (Nällsta), 140 (Ringsö), 140 (*Sælista), 140 (Sjöbacka), 142 (Sörtorp), 166 (*Byrdhinge), 169 (Ettersta), 170 (Fröslunda), 183 (Runsö), 184 (Skarpeberga), 185 (Skäggesta), 187 (Tynnelsö), 191 (Väla), 192 (Årby), 199 (*Boda), 202 (Härnö), 262 (Sund-by), 271 (Gillberga), 305 (Horn), 306 (Husby), 307 (Jursta), 308 (Källtorp), 309 (Nöttesta), 311 (*Snippa), 312 (*Söderåker), 312 (*Torp)

domkapitlet: 57 (Ekeby), 66 (Harby), 71 (*Smidiatorp), 73 (Viggeby), 199 (*Boda), 200 (Finkarby), 201 (Hällby), 203 (Härnö), 204 (Kvartinge), 205 (Näsby), 207 (*Åby)

domprostdömet: 97 (Ingeby), 119 (Vånga), 129 (Egalla), 138 (Odensicke), 149 (Viggeby), 165 f (Björk), 166 (Björkeby), 168 (Ettersta), 172 (Hässelby), 177 (Ljunga), 180 (Nursa), 183 (Skarpeberga), 185 (Skälby), 193 f (Ärnesta), 210 (Berga)

Erik Kaggs anniversarium: 146 (Ullunda)

Fröslunda prebenda: 174 (Kilfröslunda), 181 (Nybble)

Helga kors prebenda: se *Helga kors och S:ta Birgittas prebenda*

Helga kors och S:ta Birgittas prebenda: 91 (Gesta), 110 f (Snista), 113 f (Stickberga), 127 (Berga), 170 (*Horsö), 173 (Jättne), 176 (*Litlabolstadh), 184 (Skäggesta), 228 (Jumsta), 246 f (Alby), 249 f (Björsta), 278 (Stjärna)

Helga lekamens prebenda: 249 (Björsta)

Henala (S:ta Katarina) prebenda: 117 (Vannesta), 178 (Lundby), 180 (Lönnerberga), 213 (Kumla)

Håkan Anderssons anniversarium: 85 f (Berga)

Mellösa prebenda: 192 (Äleby), 250 (Edesta), 277 f (Stjärna), 282 (Väsby)

Nils Magnussons anniversarium: 90 (Gesta), 143 (Tuna)

Oppeby prebenda/S:ta Annas Prebenda: 86 (Berga), 103 (Norrby), 190 (Vittinge), 191 (Väla), 232 (*Talgby), 238 (Hansta), 240 (Mörby), 240 (Näsby), 321 f (Skäve)

Prebenda patronorum (biskop Sigges prebenda): 303 (Fagervik), 307 (Jursta)

S:t Botvids prebenda: 146 (Ullunda), 213 (Kumla), 239 f (Mörby), 241 (*Roknadal)

S:t Johannes prebenda: 139 (Opptuna)

S:t Martins prebenda: 181 (Nybble), 207 (*Åby), 321 (Ramsta)

S:t Petri och Pauli prebenda: 246 (Alby)

sakristanatet: 262 (Sundby)

"Skædhrikes" prebenda: 114 (Sundby)

Söra prebenda: 92 (Giresta), 96 (*Hundista), 97 (Ingeby), 99 (Kvicksta), 102 (Norrby), 110 (Snista), 112 (Stenby), 113 (Stickberga), 116 (Vannesta), 119 (Vånga), 120 (Åkerby), 173 (Jättne), 175 (Klahammar), 180 (Mörby), 183 (Skarpeberga), 184 (Skäggesta), 185 (Skälby), 192 (Årby), 220 (Vidby), 232 (Tibble)

Vårfruprebendan: 117 f (Vaxäng), 118 (Vreta), 156 (Lida)

ärkedjäknedömet: 246 f (Alby)

Toresunds kyrka och prästbord: 101 (*Mark), 116 (Vannesta), 120 (Åby), 121 (Ökna)

Turinge kyrka och prästbord: 56 (Edsala), 199 (Finkarby), 220 (Vidby), 223 (*Äleby)

Tyska orden: 320 (Norrby), 321 (Ramsta), 325 (Åsva)

Tälje kyrka: 216 (Nibble), 227 (Bränninge)

Uppsala domkyrka:

ärkebiskopsbordet: 199 (Finkarby)

Johannes evangelistens prebenda: 45 (Leråker), 47 (Skär), 49 (Vadholm)

Vadstena kloster: 227 (Bränninge), 230 (Måltveta), 231 (Solberga), 233 (Vacks-
ta), 241 (Skylsta), 321 (Ramsta), 325 (Åsva)

Vårdinge kyrka och prästbord: 227 (Bränninge), 250 (Edesta), 251 (Gällsta),
252 (Hjortsberga), 254 f (Linga), 255 (Lundby), 257 (Molsta), 258 (Sjögård),
263 (Säby), 263 (Sänkesta), 266 (Åby), 295 (Kumla)

Vårfruberga kloster: 39 (Botholm), 40 (Bådarn), 40 (Dalby), 41 (Edeby), 42
(Husby), 46 (*Otthinslunda), 47 (*Prästgården), 73 (Viggeby), 95 (Hista), 96
(*Hundista), 101 (*Meuruby), 116 f (Vannesta), 128 (Egalla), 138 f (Opptu-
na), 147 (Valla), 166 (Björkeby), 171 (*Horsö), 173 f (Jättne), 174 (Kilfrös-
lunda), 177 (Lundby), 182 f (Runsö), 199 (Finkarby), 201 f (Hällby), 226
(Bo), 229 (Kvarsta), 229 (Kvesta), 231 (Solberga), 232 (Tibble), 234 (Ålö),
238 (Geneta), 261 f (Sundby), 320 (Orrsättra), 324 (Tälleby)

Västerås domkyrka:

Skälinge prebenda: 184 (Skäggesta)

Ytterjärna kyrka: 298 (*Ullawi)

Ytterselö kyrka och prästbord: 144 (Tuna), 149 (Viggeby)

Ärja kyrka: 156 (Lida)

Överenhörna kyrka och prästbord: 307 (Jursta), 310 (Skälsta)